

קובץ גליונות

פרשת ויקהל-פקודי-החודש

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

דברי שי"ח-
דרכי החיזוק-
ממגד גרש ירחים-
פניני חשוקי חמד-
תורת רבותינו-
עומק דעת-
הארה מוסרית-
רשימות תלמידים-
מים חיים-
שואלין ודורשין-
מסביב לשולחן-
הפרשה המחנכת-
נשיח בחוקיך-
גאון יעקב-
פנינים משולחן רבינו-
וידבר משה-
תיקוני עירובין-
דחזיתיה-
פנינים מאירים-
ברינה יקצורו-
אוצר הספרים-

הודעה ובקשה

עקב המצב בארץ וכדי לשמור על
בריאות הנציגים במוקדים, נבקש
השבוע שלא להכניס כסף לקופות
כלל, אלא לשלם אך ורק דרך מכשירי
האשראי.

וכן ניתן לשלם באשראי בטלפון:

נדריים פלוס 03-7630585 שלוחה- 486
קהילות 073-2757000 שלוחה- 4311

או בהעברה לבנק מרכנתיל-17

סניף: 745 מס' חשבון: 71262
ע"ש קובץ גליונות

לתרומות והקדשות ע"ג הקובץ
ניתן לפנות למס':

053-3145900

נבקש מאוד מכל בעלי החובות
החייבים כסף למערכת, להסדיר את
התשלום עד לראש חודש ניסן.

מחר ספר? הפרסום יקר?

פרסום במדור אוצר הספרים
ממוקד ומגיע בדיוק לקהל היעד
שאתה צריך!
וכל זה במחיר מוזל במיוחד
לתועלת המחברים.

**פנה עוד היום
למערכת 'קובץ גליונות'**

ברכת יישר כח גדול

לכל אלו שזכו השבוע
לפתוח מוקד חדש להפצת קובץ גליונות
להגדיל תורה ולהאדירה.
המעוניין לפתוח מוקד הפצה נוסף במקום
מגוריו, יפנה בהקדם למערכת
לקבלת ערכה לפתיחת מוקד חדש.

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

הודעה חשובה

לקראת חודש ניסן יצא אי"ה בשבוע הבא
קובץ מרוכז לכל החודש.

הקובץ הבא לאחר מכן יצא לפרשת אחרי
קדושים.

בהזדמנות זו נבקש מכל החייבים כספים
למערכת, להעבירם בהקדם עד ראש חודש
ניסן.

**בברכה מרובה,
מערכת 'קובץ גליונות'**

הקבצים הבאים

חוקת	ה' תמוז	ויקהל פקודי	כ"ה אדר
בלק	י"ב תמוז	ויקרא	ג' ניסן
פינחס	י"ט תמוז	תזריע מצורע	א' אייר
מטות מסעי	כ"ו תמוז	אחרי מות-קדושים	ח' אייר
דברים	ד' אב	אמור	ט"ו אייר
כי תצא	ט' אלול	בהר בחוקותי	כ"ב אייר
כי תבוא	ט"ז אלול	במדבר	כ"ט אייר
נציבים וילך	כ"ג אלול	חג השבועות- נשא	ז' סיון
ראש השנה	א' תשרי	בהעלותך	י"ד סיון
האזינו-שבת שובה	ח' תשרי	שלח	כ"א סיון
י"ב - חג הסוכות	ט"ו תשרי	קרח	כ"ח סיון

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכזת-ל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

י"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

רוצה להקדיש
את יקירך ולהיות
שותף בהפצת דברי
התורה של רבינו?

כאן המקום:
053-3145900

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

גיליון מס' 378 | פרשת ויקהל פקודי החודש | תש"פ, שנה שמינית | עורך: יצחק גולדשטוף

כשט על הכרטיסה

"אבני זכרון לבני ישראל" כתיב זכרון מלא ובפרשת תצוה כתיב חסר, והנה כל זכרון שכתוב חסר הוא לטובה אבל מלא מצינו גם לרעה גבי סוטה מנחת מזכרת עון ובספרי שם אין לי אלא מזכרת עון מזכרת זכות מנין כו', ולפי זה י"ל דבפרשת תצוה שהיה לפני מעשה העגל שהיו ישראל צדיקים גמורים זה רק מזכרת זכות לכן כתיב חסר אבל כאן שאחר מעשה העגל כתיב מלא שאם נתחייבו מזכיר גם חובה.

"וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים", איתא בחז"ל (ציינתי בקונטרס למכסה עתיק) זו מרים, וי"ל שדרשו זה משום שמרים היתה מילדת כמ"ש למילדות העבריות שם האחת פועה זו מרים (סוטה י"א ב') ומילדת נקראת חכמה (שבת קכ"ח ב' ר"ה כ"ג ב'), והא דמילדת נקראת חכמה כתבו בספרים רמז לזה איזהו חכם הרואה את הנולד (תמיד ל"ב א').

משנין ומבטח לצדיקים

וזו הנהגה מאוד לא טובה. כי הפחד צריך להיות מעבירות, וכל זה בא ממיעוט אמונה, שאם היה מאמין באמונה שלימה שהכל בא מהקב"ה ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, אם כן מה לו לפחד, אם חס ושלוש נגזר עליו, אין חכמה ואין תבונה לנגד ה', ואם אין נגזר, אין לו מה להתירא, ואנחנו תמיד כל רגע ביד ה', בין בזמן מלחמה ובין בזמן שלום, והרבה דרכים למקום. ואין לפחד רק מהקדוש ברוך הוא שמא יעבור על אחד מהעבירות...

✧ "סבא, אתה מפחד מהמצב בעולם?" שאל בתמימות אחד הנכדים השבוע, את מרן שליט"א. הלא מידי יום מאות איש ברחבי העולם נדבקים בנגיף הקורונה, והמצב הולך ומחמיר.

והסבא, הביט בו ברחמנות, בעיניים שכבר גמאו מאות אלפי דפי גמרא, וענה קצרות: אני מפחד אם מבטלים אותי מהלימוד ולא נותנים ללמוד בשקט...

✧ "אבא" שאלה אותו אחד מבנותיו שתחי' השבוע, 'חוץ מתפילה מה עוד צריך לעשות כדי שהסיפור הזה כבר יהיה מאחורינו'?

והאבא מרן שליט"א השיב נחרץ: חוץ מתפילה? לא יכול להיות יותר מתפילה!

ויהי רצון שנזכה לעובדו בלבב שלם ולעשות לפניו יתברך נחת רוח כל הימים במנוחת הגוף והנפש.

מה רבי חיים אומר? האם הוא מבטיח שבבני ברק לא יהיה כל פגע? האם הוא מעודכן ממה שקורה, ולמה הוא לא מרגיע כמו פעמים קודמות? - שאלות כאלה נשאל כל מי שקצת קרוב לשולחנו של גדול הדור שליט"א, או שהוא חבר של קרוב.

ומה באמת התשובה?

סדר היום האמיתי של עם ישראל מוכרע בשולחנם של גדולי הדור. הם יקבעו אם ואיפה ילמדו בני התורה, הם יחליטו אם להישאר בארץ או לצאת, אצלם נקבע היכן ואיפה עושים חתונות כשאין 'אולמות', מהם שומעים מה עלינו להתחזק וכיצד להתנהג.

ובהנהגתו של מרן שליט"א, יש לנו בשורות טובות: רבי חיים שליט"א רגוע מאוד, ואינו במתח כלל מכל הנהגה סביב. לא משום שהוא לא מודע להנהגה, אלא בגלל שהוא מודע ויודע יותר מכולם, הוא גם רגוע יותר מכולם, הוא עושה בכל רגע את רצון השם. לומד תורה ומקיים את המצוות. כל הפחדים החרדות, המחשבה על העתיד הלא - נודע, לא נוגעת עבורו והוא לא מתעניין בה כלל.

כך הוא כותב לפני למעלה משלושים שנה, בספרו 'אורחות יושר', מילים שדומה שנכתבו למצבנו אנו, בעט זהב: יש אנשים שמפחדים תמיד ומתייראים מכל מיני פורעניות, והם כל ימיהם בפחדים ורעדות ודאגות... ויש שמרוב פחדים מתייראים לנסוע למקום אחר... ויש שמתיראים לצאת מביתם...

מה שאלוהים במשה דיין

לידינו קוראי הגליון החשובים
השלום והברכה!

מאז פורסם בגליון זה כי בס"ד נכניס את שמות הקוראים ובני משפחותיהם לברכה בפני רבינו שליט"א בימי הפורים, לא חדלנו מלקבל פניות בלי הפסקה, מכל כיוון אפשרי קיבלנו מאות קויטלך, זכינו להיות "שליח מצוה" ולהכין רשימה של מאות שמות של יהודים כאן בארץ ישראל ובפרט מאחוני הפזורים ברחבי תבל מעבר לים.

וב"ה סידרנו הכל ברשימת דפים שיהיה קל ונוח לרבינו מרן שליט"א לקרוא.

ואכן זכינו שרשימת השמות הוגשו לרבינו; בתענית אסתר אחה"צ **וביום הפורים עצמו בבוקר ובצהריים** מרן שליט"א הביט בשמות איזה זמן ואחר כך אמר **"תמסור שיהיה ברכה והצלחה לכולם", והננו לבשר לכם כי אכן עשינו בקשתכם-שליחותכם בו ביום!!!**

בתפילה ובברכה כי נזכה להתבשר מהיום אך בשורות טובות.

בברכת שבת שלום
יצחק גולדשטוף

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"ג, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

עלי הדף

ב' דרך לפסוק ראשון מפסיקין והשאר היו שינון ובזה אתי שפיר דתוס' במו"ק מיירי בשאר הפרשה דאין מפסיקין ואין הירו' חולק. (שיח השדה ח"ג שבת שם)

בגליון השם מתוס' מו"ק ט' ב' שכ' דאין מפסיקין לרשב"י לק"ש ולתפלה דזה שינון וזה שינון ע"ש ובשמעתין מבואר דלק"ש מפסיקין ועי' רש"י במו"ק דהירו' חולק על הבבלי, וי"ל עפ"ד המאירי כאן ובברכות י"ג

שבת י"א א' דתניא חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה א"ר יוחנן לא שנו אלא כגון ר"ש בן יוחי וחבריו שתורתן אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין לק"ש ולתפילה. והק' הגרעק"א

לזכרו של הרב דוב דניאל בורר ז"ל

כל אחד היה בכוחו התאמץ ללכת לתפילה בציבור, ואף להקדים לתפילת שחרית כדי לזכות לשמוע עוד כמה ברכות השחר ולענות עליהם אמן.

תנחומינו למשפחתו החשובה שליט"א, שהמקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, ולא תוסיפו לדאבה עוד.

תמונה נדירה מלפני כשלושים שנה: מרן שליט"א לימין התמונה, יושב לסמוך לרב בורר, בשמחה משפחתית.

מעניין לציין, כי הראשון שכיבד את מרן שליט"א בסנדקאות לפני למעלה מחמישים שנה היה... הרב ("אדון") בורר. על פי המסופר, הוא פנה למרן בעל הקהילות יעקב זי"ע ושאל אותו למי כדאי לתת סנדקאות לבנו הנולד לו, ומרן ז"ל אמר לו תן לבן שלי... וכך הוא כיבד את מרן שליט"א בסנדקאות לבנו הגאון רבי אליהו שליט"א.

ויגדל הילד, והרב בורר פנה 'בדרישה' אל מרן שליט"א, שכיון שהוא היה סנדק לבנו עליו גם לדאוג לו ברוחניות, וביקש שיקבע זמן ללמוד איתו. הדברים מצאו חן בעיני מרן שליט"א, וקבע איתו זמן ללימוד, ואף פרס עליו את חסותו, ועד היום הוא אחד ממקורביו הגדולים, וזוכה לנשיאות חן מיוחדת.

תושבי הרחוב מספרים לנו, כי הרב בורר היה דוגמא למדת הזריזות וגנות העצלות, כשגם בערוב ימיו התגבר על כל חולשתו

אבן מאבני רחוב רשב"ם נעקרה השבוע ממקומה, עם פטירתו של הר"ר דוב דניאל בורר ז"ל מיראי השם וגומלי חסד בצנעא, שהיוה דוגמא של ישרות ודקדוק על קוצו של יוד. הרב בורר ניהל בנאמנות את 'מאפית בורר' הידועה עשרות שנים, כשמידי שנה רבינו שליט"א טורח ומגיע לעקוב מקרוב אחר המצות אותו אפו בחבורה בני המשפחה.

הרב בורר בתקופה האחרונה בביקור אצל מרן שליט"א

דברי רבינו שליט"א לרגל המצב

ב"ד, י"ט אדר תש"פ
דברי החלש הנדדקות ממלכת הקינות
אשר לא להתחזק להפסד מלחמה ונפילות כדאי יצאין לו
הוא הדגל בין אש לידתו אמרה תורה דבר יסד, ולתחזק
מדת הצנוה ולמאפיין על מצותו כמלך המלך דפ' דגלפי הוי"ו
וכא כמלך רבן הצא אלו ואל יני ימל דלף ילף, אלו מלך מ"ן (מלך)

מקורות למכתב:

איתא בערכין ט"ז ע"ב בעא מיניה רבי שמואל בר נב מרבי חנינא וכו' מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו לפיכך אמרה תורה בדד ישב וגו' ופרש"י שעל לה"ר באו נגעים עליו.

איתא בהוריות י"ד ע"א רב יוסף סיני רבה עוקר הרים שלחו לתמן איזה מהן קודם שלחו להו סיני עדיף דאמר מר הכל צריכין למרי חטיא ואפילו הכי לא קביל רב יוסף עליה מלך רבה עשרין ותרתין שנין והדר מלך רב יוסף וכל שני דמלך רבה רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא חליף ופרש"י שלא רצה לנהוג שררה בעצמו כל אותן השנים שמלך רבה עוד פרש"י שלא היה לו פנאי להקיץ עצמו אלא היה עוסק כל שעה בתורה לפני רבה ע"ש, אכן הרא"ש פ"י בשם הרמ"ה הואיל שהשפיל רב יוסף את עצמו ולא רצה לנהוג שררה בפני רבה הגינה זכות ענותנותו עליו ועל אנשי ביתו שלא חלה א' מהם כל השנים שמלך רבה ואפי' אומן להקיץ דם לא קרא לביתו ומסיים והדין פירושא מסתבר לו.

בסי"ד, י"ט אדר תש"פ

בעת שזקוקים אנו לרחמי שמים מרובים לשמור על בריאות עמנו, ודאי ראוי להתחזק בלימוד התורה, להיזהר מלשה"ר ורכילות, להתחזק במידת הענוה ולדון לכף זכות.

וכבר אחז"ל [יומא כ"ח ב'] מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם, ועוד אמרו [שבת קי"ט ב'] אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן, והם השמירה הגדולה ביותר שלא יבוא המשחית לחדרי ישראל.

מ"מ ודאי חמירא סכנתא מאיסורא, ועל כולנו להשתדל מאוד בכל הדברים הצריכים זהירות, כגון לחלק את הלומדים ולהניח רווח בין עדר לעדר, גם להקפיד שיהיו חדרי הלימוד ובתי המדרשות מאווררים כראוי, ולמנות משגיחים שישמרו על הנקיון הנצרך מהכרח הבריאות. וכל מי שיש לו אפילו ספק ספיקא של חולי אצלו או אצל משפחתו, ואפילו רק נזקק לבידוד לפי התוראות, ימנע עצמו מבית המדרש ואל יהיה חב לאחרים, וכל זה בבחינת תנאי קודם למעשה, וראשי הישיבות ומנהלי התיינים יעמדו על המשמר.

ובודאי עלינו להתעורר ליראת שמים ולתשובה וכמאמרם [יבמות ס"ג א'] אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, ולהתחזק באמונה על מיעוט כוחו ועוצם ידי של כל המדינות בעת הזאת, אמנם לבטוח בהקב"ה משמגיח על כל יצוריו ואין אדם שיפגע בו הנגיף אם לא יכריזו מלמעלה, וזכות התורה וכל החיוקים תעמוד לנו לשמירה וישועה.

י"א
ב"ד
י"ט אדר תש"פ

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

077-2092005 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת, יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שיח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

כמו שכתוב (משלי יח, יד) רוח איש יכלכל מחלחו, ורואים אנשים חולים רח"ל שאומרים להם כי טוב שיעסקו בדברים המשמחים להשתחרר ממצבם, שהשמחה מחזקת ונותנת כוחות להתגבר על המחלות, ולכן אדם צריך גם שמחה, כי זה מחזק את הגוף ונותן כוחות.

ובברכות דף ל"ב אמרו ארבעה דברים צריכים חיזוק ואחד מהם זה דרך ארץ, ופירש רש"י דרך ארץ – אם אומן הוא לאומנותו אם סוחר הוא לסחורתו וכי', ע"כ, וכיוצא בזה כל צרכי הגוף הם בכלל דרך ארץ, וצריכים חיזוק בזה, כי הגוף צריך להיות בריא בשביל עבודת השם, שיוכל לעסוק בתורה ולקיים תרי"ג מצוות.

וגם צרכי המשפחה שאדם חייב לעסוק בהם, הרי זה חיוב, ופריעת בעל חוב מצוה, וזה חסד עם המשפחה שעוזר להם, ועושה בזה מצוה גדולה מאד, ונמצא שהוא כל הזמן עוסק במצוה, וכל צרכי הגוף אפילו בשביל עצמו הם מצוה, כיון שצריך אותם כדי שיוכל אחר כך לעסוק בכל המצוות, בין אדם למקום ובין אדם לחברו.

וכל מעשה שאדם עושה אם זה לצורך, זה מצוה! כמו שכתב החובות הלבבות (שער עבודת האלוקים פ"ד) כי אין דבר שהוא רשות, אלא כל מעשה שעושים זה או מצוה או עבירה, כי אם זה לצורך הרי זה מצוה, ואם זה מיותר זו עבירה, כי חבל על הזמן.

ולמשל אדם צריך לנוח, והמנוחה הנצרכת לבריאות הגוף היא מצוה, אבל מנוחה יותר מן הצורך זה חטא, כי באותו הזמן היה יכול לעשות משהו, לעסוק בתורה ובמצוות. וכיצד אפשר למדוד מתי כן ומתי לא? כתוב במסילת ישרים פרק ט' שהכלל בזה הוא לעשות כפי מה שמסתבר, כדרך העולם, ועל זה סומכים.

שמחה לעזור לבני המשפחה

ואם אדם יודע שהוא עוסק במצוה כל היום, ממילא הוא שמח! כי הוא עוסק במצוה ומתקדש בכל מעשה שהוא עושה, והקדושה נותנת שמחה, ולא יחשוב שהוא עוזר לבני משפחתו רק בליט ברירה, שיש לו משפחה והוא מוכרח לטרוח עבורם, ומה יוכל לעשות, כביכול אם לא הייתה לו משפחה היה יכול לנוח ורק בגלל המשפחה הוא חייב לעבוד, ומי שחושב כך, המשפחה הם כמו מטרד בשבילו, אבל זה לא נכון, ואדרבה המשפחה נותנת לו זכויות.

ופעמים שכל זכות הקיום שלו היא רק בשביל המשפחה, כפי שהיה מעשה באחד שרצה לעשות ביטוח חיים בשביל משפחתו, ושאל את מרן החזון איש זצ"ל, ואמר לו שלא עשה, כי שמא כל מה שהוא חי זה בשביל המשפחה, ואם המשפחה תהיה בטוחה ולא יצטרכו אותו כבר לא יהיה לו זכות להמשיך לחיות [כמו שידוע הפתגם 'כשצריכים את הגנב מורידים אותו מחבל התלייה', שאפילו מי שגור עליו עונש מוות, אם צריכים אותו מוותרים לו על העונש, וכך גם מי שבני המשפחה צריכים אותו יכול להיות שהוא חי בזכותם].

לכן צריך לשמוח בזה שיש לו משפחה שיוכל לעזור להם, והרי זה חסד קל ונעים מאד, כי אדם אוהב את משפחתו ושמח לעזור להם, וצריך לשמוח בשעבוד המשפחה, שהוא שעבוד לטובתו.

שמחה מתוך אהבת תורה וחסד

וכמו ששמעתי מאברך אחד, דבר שאינו נוגע לרוב הנמצאים כאן, אבל כדאי לדעת זאת, כי יש בזה חכמת חיים. כידוע בהרבה כוללים יש 'שמירת סדרים' שמי שמאחר מפסיד או שאינו מרווה, והרבה אברכים אכפת להם מה בכך אם יאחרו כמה דקות, הרי צריכים גם לנוח, ומדוע מלחצים אותם לבוא בזמן לסדר, אבל אחד אמר כי אדרבה הוא שמח

שמחת מבקשי השם – כל השנה

נשאלתי מתלמיד אחד, איך להמשיך את השמחה של חודש אדר שמרבין בו בשמחה, שתימשך השמחה גם לאחר פורים, וביקש לשמוע עצות לזה, איך להיות כל השנה בשמחה של מצוה.

ובאמת יש פסוק (תהלים קה, ג) ישמח לב מבקשי השם, ובסידור הגר"א מביא בזה קושיא, שהרי מי שמבקש הוא רק 'מבקש', שמחפש ומשתדל ועדיין לא קיבל את מה שהוא מבקש, וכיצד הוא כבר שמח לפני שקיבל את מה שהוא צריך.

וביאר בזה בשיח יצחק בסידור הגר"א "כי בכל העניינים מי שמבקש איזה דבר, אם לא השיג הדבר ההוא הנה היה עמלו לריק, לא כן מבקשי השם, הבקשה בעצמה היא תכלית נשגב שהוא ההתקרבות אליו יתברך", והיינו שאמנם כן בענייני גשמיות מי שמבקש ומחפש איזה דבר, כל זמן שלא השיג את מבוקשו הוא לא שמח, ורק כשיקבל את מה שהוא צריך אז הוא שמח, אבל בענייני רוחניות הביקוש עצמו נותן שמחה, ולכן מבקשי השם שמחים.

והטעם בזה מפני שאדם שמבקש השם במחשבה, וכל שכן בהשתדלות במעשה, מכיוון שיש לו שאיפה לקדושה, לתורה ולמצוות, הוא כבר מתקדש בזה, וכמו שכתב ברוח חיים בתחילת פרקי אבות שאם אדם חושב מחשבה לעשות מצוה, מיד קדושת המצוה מקיפה אותו, וכן אמרו (קידושין מ, א) חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, שהמחשבה לבד מקדשת.

וכשאדם מתקדש זה שינוי בכל מהותו, ומרגיש הרגשה מאד נעימה, וזהו שכתוב ישמח לב מבקשי השם, כי עצם הביקוש והשאיפה לרוחניות כבר מקדש את האדם, והקדושה משמחת!

וכמו שאדם שעושה מעשה טוב הרי הוא שמח, ויש לו הרגשה מאד נעימה, כגון מי שאוהב חסד, כשמוזמן לו לעשות חסד עם מישהו הוא שמח ומאושר, וזו שמחה מחמת קדושת המצוה שמקדשת ומשמחת אותו, כי הרי אם היה אדם אחר עושה את החסד במקומו לא היה שמח כל כך כמו כשעושה בעצמו, והטעם לזה כמדומני שראיתי כתוב, שאף על פי שהוא שמח במה שהשיג קיבל את מבוקשו, כי הוא מרחם עליו ורוצה בטובתו, מכל מקום כשעושה את המצוה בעצמו, זו שמחה אחרת לגמרי, כי המצוה מקדשת אותו, כפי שאנו אומרים בתפילה 'וקידשתנו במצוותיך', 'קדשנו במצוותיך', ומהו באה השמחה.

אם כן הדרך להמשיך את השמחה, שתהיה שמחה תמידית כל השנה, היא להיות כל הזמן עם עסק של קדושה, של תורה ומצוות המקדשים את האדם ונותנים שמחה.

שמחה של מצוה בצרכי הגוף

אמנם הרי אי אפשר כל הזמן לעסוק רק בתורה ובמצוות, ויש גם זמנים שעייפים ומוכרחים לנוח ולישון, וצריך גם לעסוק בשאר צרכי הגוף, וכיצד שייך שתהיה אז שמחה.

אכן כבר הזכרנו מדברי הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שאדם שכל מעשיו לשם שמים והולך לישון כדי שיהיה לו כוח לעבודת השם, גם השינה שלו נחשבת כעבודת השם, וכן כשעוסק בשאר צרכי הגוף, אם כוונתו לשם שמים כדי שיהיה לו כוח לעסוק בתורה ולקיים תרי"ג מצוות, גם העסק בצרכי הגוף נחשב לו למצוה, ונמצא שהוא עוסק במצוה כל היום, כי כל מה שהגוף צריך זה בשביל עבודת השם.

ובספר החינוך מצוה תפ"ח כתב שהגוף זקוק לארבעה דברים, והם: מזון, שינה, מנוחה, ושמחה. והיינו שגם השמחה נצרכת לבריאות הגוף,

או שולחים אותו לסיביר, ויש מקומות שהפעולים שמחו בזה כי הם שנאו את המעביד, אבל היו מקומות שהפעולים הגינו על המעביד ולא הניחו לפגוע בו, מפני שהוא נתן להם יחס טוב, והם אהבו אותו, וזו דוגמא מה שמרוויחים על ידי אהבת הבריות.

וזה נוגע גם בהוראה, כפי שידוע לי מה שהיה בבית ספר בית יעקב, שיש מנהלת ויש מורות, ויש מערכת שעות של לימודים, איזה מקצוע לומדים בכל שעה ושעה, וצריכים חכמה מיוחדת לסדר את השעות בצורה נוחה לכל המורות, שיהיו שעות רצופות לכל מורה וגם שלא יהיו ימים עם יותר מדי שעות, ובפרט בבית ספר גדול עם הרבה כיתות צריכים אומנות וחכמה מיוחדת לזה.

וידוע לי על מנהלת שהשקיעה מחשבה רבה לסדר את השעות באופן שכל המורות יהיו מרוצות, ונתנה יחס מיוחד לכל מורה, והסוף היה שהעלו אותה לדרגת מפקחת, שזו עבודה יותר קלה עם משכורת יותר גדולה. ואמנם גם אם לא הייתה נעשית מפקחת, זו הרגשה נעימה מאד שיש אהבה ואחווה ושלוש ורעות עם כל הצוות של המורות.

פירותיהן בעולם הזה על מידות טובות

כלל הדברים, אם מתנהגים במידות טובות תמיד מרוויחים! ואם מתנהגים שלא במידות טובות, גם אם סבורים שכך הצדק, לבסוף מפסידים. וזה בדרך הטבע וגם בהשגחה, כי המידות הטובות הם זכויות, ומן השמים נותנים שכר בעולם הזה על מידות טובות, כדאינא במשנה ריש פאה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה ומוזכרים שם בעיקר דברים שבין אדם לחברו, וביאר הרמב"ם בפירוש המשנה שם כי זה מידה כנגד מידה, כיון שעושה טובות לאחרים בעולם הזה, נותנים לו גם כן חיים טובים בעולם הזה.

ונתעוררתי עתה בביאור הכתוב (תהלים צו, יא) "אור זרוע לצדיק
ולישרי לב שמחה", כי אור זרוע הכוונה לאור שבעת הימים, שהוא אור
שאינו נמצא עכשיו אלא זרוע – שזורעים ואחר כך זה צומח, ובעולם
הזה עוסקים בוריעה, 'הזורעים בדמעה', כי יש יצר הרע, ועל ידי זה
'ברינה יקצורו' – גם בעולם הזה, אך על כל פנים האור הזרוע הוא
לעתיד לבוא, בעולם הבא או בימות המשיח.

ולשירי לב יש לפרש דהיינו בעלי מידות טובות, כי לב זה המידות, וישרות הלב זה מידות טובות, ועל זה נאמר שמחה, שעל מידות טובות יש שמחה מיד בעולם הזה, ולא רק אור זרוע לעתיד לבוא. ואמנם יש גם שמחה הזרועה לעתיד לבוא, השמחה הגדולה שישעשע עליך אלוקיך כמוש חתן על כלה, אבל גם עכשיו יש שמחה. וכן האור הזרוע לעתיד לבוא, יש גם עכשיו אור, אור שמחה של מבקשי השם.

ובאיגרת הגר"א מביא מדרש שכל רגע שאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריה יכולין לשער, והיינו האור הגנוז לעתיד לבוא שיהיה אחר כך בעולם הבא. אכן יש גם אור שאינו גנוז, שזוכים לו מיד בעולם הזה, אור השמחה של מבקשי השם.

וחוסס פיו פירושו בזמן שצריך התגברות וחסימה, כמו לא תחסס שור בדישו, שהשור רוצה לאכול וחוסמים אותו שלא יאכל, כך גם חסימת הפה זהו בזמן שיש יצר הרע, שמתחשק לדבר איזה דברים שיש בהם חשש לשון הרע או אונאת דברים, שמישהו יכול להפיגע ולסבול מזה, ואם מתגברים וחוסמים את הפה מלדבר, זוכים לאור הגנוז בעולם הבא, וגם לשמחה של מבקשי השם מיד בעולם הזה.

אלו הם הדרכים לשמחה תמידית, ואינני אומר חידושים אלא דברים פשוטים, שכל מי שניסה פעם ראה שזו המציאות, וכך יכולים להמשיך את שמחת האדר כל השנה. יהי רצון שנוזח לסייעתא דשמיא, כי צריכים סייעתא דשמיא, והבא ליטהר מסייעין אותו!

בזה שיש דבר שממריץ אותו לבוא מוקדם לסדר. ונתבונן מה ההבדל ומה הסיבה לזה, מדוע יש כאלה ששמים מזה שמוכרחים לבוא בזמן לסדר, ויש כאלה שעצובים ואכפת להם מזה.

הסיבה הפשוטה היא, כי מי שנהנה מהלימוד והלימוד משמח אותו, אזי הוא רוצה יותר ליהנות, ואם מכריחים אותו ליהנות הוא שמח, כי בלי זה יתכן שהיה שוכח ולא היה בא בזמן, כי היה חושב שיש עוד זמן, ועכשיו שיש דבר שמחייב אותו הוא מזדרז ורץ בשמחה, להתחיל את השמחה יותר מוקדם! אבל מי שהלימוד קשה לו ואינו שמח בלימוד, ויש סיבות לזה, כגון שאינו לומד בצורה המתאימה לפי טבעו, אזי כל לימודו הוא בלי חשק ובלי הנאה, ומגיע לסדר בלית ברירה, ומחכה שכבר ייגמר הסדר, ולכן אינו שמח לבוא בזמן. זה ההבדל בין אלו ששמחים בשמירת הסדרים לאלו שאינם כן.

וכך גם בצרכי המשפחה, מי שאוהב חסד הרי הוא שמח לעזור למשפחה, ואוהב את התפקיד והשעבוד הזה המוטל עליו, שזו מצוה וגם הנאה, שנהנה מהחסד, מאהבת חסד! אבל מי שאינו מרגיש כך, אצלו זה אפילו לא מיראה, כי הוא לא עושה זאת מיראת שמים, אלא מפני שאין לו ברירה, וזה לא יראה ולא אהבה, אלא עבדות, והוא כמו עבד כנעני שמוכר לעבוד שלא על מנת לקבל פרס.

על כל פנים זוהי דרך אחת להמשיך את השמחה כל השנה, אם יודעים את המציאות ומאמינים בזה וזוכרים את זה, שכל מה שעושים לצורך הגוף או לצורך המשפחה או לצורך אחרים, זה מצוה! והמצוה נותנת עולם הבא, וגם אוהבים לעשות את זה, וכשאדם מרגיש את זה ומאמין בזה ממילא הוא שמח, וכל היום הוא שרוי בשמחה, כי הוא עוסק במצוה כל הזמן, והקדושה משמחת אותו.

וכן רואים שהצדיקים תמיד שמחים, כי הם לא חושבים על עצמם אלא חושבים תמיד מה אני חייב ומה אני יכול כעת לעשות.

וזכורני כשהגיע לשיבה מרן הגר"מ שך זצ"ל בשנת תשי"ב הוא הסתובב ושאל עם מי אפשר לעשות טובה, וחיפש עד שמצא בחור מסכן מהפליטים, וניגש אליו ועמד חצי שעה לדבר איתו בלימוד, ולא קרא אותו אליו, יש כאלה שקשה להם לגשת אל הבחור וצריכים שיבוא אליהם, וגם זה טוב, אבל הוא הלך בעצמו ונעמד על ידו ודיבר איתו, במשך כחצי שעה! וזו הייתה מחשבתו, עם מי אפשר לעשות חסד. מרן הרב שך עם כל אהבת התורה וההתמדה שלו, חיפש עם מי לעשות חסד, והיה מאושר בזה, כי זה מה שהיה צריך לעשות, ולא עשה זאת בלית ברירה, אלא מתוך שמחה, שמחה של מבקשי השם.

מידות טובות נותנות הצלחה ושמחה

ולמעשה כל דבר שיש בו ביקוש השם זה משמח, תורה, או מחשבות של אמונה והתנהגות לפי האמונה, והתנהגות לפי מידות טובות, אלו הם דברים שנותנים הצלחה ואושר וקדושה ושמחה.

ויש הרבה דוגמאות לזה, ונזכיר דוגמא אחת פשוטה מאד. הנה בכל בית חרושת יש מנהל שהוא בעל הבית, ויש לו הרבה פועלים, שהוא המעביד והם העובדים, ומצוי שהעובדים שונאים את המעביד, כי הם מרגישים שהוא מעביד אותם ולא מתחשב בהם, והוא צריך בעיקר את הרווח הכספי ואינו נותן להם את היחס כמו שצריך, לכן על פי רוב היחסים בין עובד למעביד אינם טובים.

אבל יש מקרים שהעובדים אוהבים את המעביד, אם הוא מתייחס אליהם טוב, ונותן להם הרגשה טובה, ומשתדל כפי יכולתו שיהיה להם טוב ונוח, ואמנם הוא מרוויח מהם, אבל הוא גם אוהב אותם, אהבת הבריות, ומתחשב בהם, וגם הם אוהבים אותו.

ובאמת ראו אחרי המהפכה ברוסיה, שכל מי שהיה עשיר ובעל בית חרושת, נהיה אחת דתו להמית, והתירוץ לזה היה כאילו לתת שוויון זכויות לעובדים, והיו לוקחים את בתי החרושת והורגים את בעל הבית

לע"נ הר"ר **אברהם ב"ר שלמה ז"ל**
 נלב"ע כ"ג שבט תשמ"ט - תוצב"ה
 ווג' מרת **דבורה ב"ר חיים הלוי ע"ה**
 נלב"ע כ"א אדר ב' תשע"ד - תוצב"ה

לעילוי נשמת
מרת **אפרת תשובה** ע"ה
בת **רות** שתבלחט"א
נלב"ע י' אדר תש"פ - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרב **זכריה חשאי** ז"ל
ב"ר שלום ז"ל
נלב"ע י"ח אדר א' תשע"א - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרב הגאון
החיים ציון ב"ר יפת **צוברי** זצ"ל
 רבה של גדרה
 נלב"ע כ' אדר תשע"ה - תנצב"ה

לעילוי נשמת מרן ראש הישיבה הגאון רבי **חיים שלמה** ב"ר **יעקב משה ליבוביץ** זצוקללה"ה

נלב"ע ביום שבת קדש י"ח אדר א' תשע"ו - תנצב"ה

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו
מרן ראש הישיבה הגר”ג אדלשטיין שליט”א

’פיקודי ה’ ישרים משמחי לב’ –
אימתי הן ישרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט”א ע”פ חז”ל
בילקוט תהלים)

פרשת ויקל פקודי החודש תש”פ לפ”ק * גליון 23 * עיה”ק ירושת”ו * כתבי תלמידים

’ראו קרא ה’ בשם בצלאל וכו’

’נבחר שם מעושר רב’

במדרש תנחומא ריש הפרשה - אמר רבי מאיר כל זמן שאדם מרבה במצוות הוא קונה שם לעצמו, את מוצא שלושה שמות נקראו לו לאדם, אחד מה שקוראים לו אביו ואמו, ואחד מה שקוראים לו בני אדם, ואחד מה שקונה הוא לעצמו, טוב מכולם מה שקונה הוא לעצמו, תדע לך שהרי בצלאל על ידי שקנה שם טוב זכה שיעשה מלאכת המשכן, וכתוב נבחר שם מעושר רב מכסף ומזהב חן טוב, מנין ממה שקראו בענין ראו קרא ה’ בשם בצלאל ע”כ.

ושמעתי מהגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט”א ראש ישיבת פוניבז’ לבאר שהנה שם האדם מעיד על מהות מעלת האדם, ויש אדם שמעלותיו באים אליו ממעלות אבותיו, כמו שאמרו האב זוכה לבניו וכו’, ויש מעלות שבאים לאדם ממה שקוראים לו בני אדם, והיינו שהאדם מושפע מסביבתו ומהאנשים שאצלו כמו שכתב הרמב”ם ריש פ”ו מהל’ דעות, וכשנמצא האדם בסביבה טובה הוא מושפע לטוב כמו שכתוב הולך את חכמים יחכם, ומזה באה מעלתו, ויש מעלה שקונה הוא לעצמו על ידי עמלו ויגיעתו בתורה ובדרכיה הוא מתעלה מעלה מעלה, ולפום צערא אגרא.

וברש”י בריש אבות כתב הטעם שמסר משה התורה ליהושע ולא לאלעזר ולפנחס או לשבעים זקנים המתנבאים במחנה, משום שלא רצה למוסרה אלא למי שהיה ממית עצמו מנעוריו באהלי החכמה וקנה שם טוב בעולם שנאמר ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל, והיינו שמה בחר ביהושע, כיון שמעלתו של יהושע היתה משום עמלו ויגיעתו לחוד, וקנה שם לעצמו דהיינו הוא יצר בעצמותו את מעלתו, ולא באה מעלתו רק מחמת גורם חיצוני.

ובסוף פרשת חיי שרה כתב רש”י (בראשית כה, יז) למה נמנו שנותיו של ישמעאל כדי לייחס בהן שנותיו של יעקב, שמשנותיו של ישמעאל למדנו ששימש יעקב בבית עבר י”ד שנה כשפירש מאביו קודם שבא אצל לבן, וביאר הנצי”ב למה אמרו לשון לייחס בהן, שלכאורה היה ראוי לומר לידע בהן שנותיו של יעקב, אלא הכוונה שיעקב היה מתייחס ומתפאר

באותן י”ד שנים שלמד בהן במסירות נפש, כמו שכתב רש”י ריש פרשת ויצא (כח, יא) על הפסוק וישכב במקום ההוא שלא לן כל הי”ד שנה שהיה בבית שם ועבר, ובהן קנה שלמות ושם טוב.

(מרשימות הגרב”צ פלמן זצ”ל)

’הוקם המשכן’

הכח הנצרך להקמת המשכן

רש”י הביא מדברי חז”ל שמשה לבדו לא היה יכול להקים את המשכן והקב”ה עזרו עי”ש, ויש להעיר הא בכל הז’ ימים הקים משה את המשכן ופירקו ולא הוזכר שלא היה בכחו.

ואמר רבינו שליט”א דיש לבאר בעומק דברי רש”י, שאי”ז משום שלא היה למשה כח גופני שהרי משה רבינו גיבור היה כדאמר’ בנדרים ל”ח, אלא כוונת רש”י דלא היה לו כח לעשות דבר רוחני גדול כל כך, ולזה צריך סיוע מהקב”ה, [ולפי”ז י”ל דזה היה דוקא כשהקים את המשכן לעולם ולא כשהוקם על מנת לפרקו].

[א.ה. עיין בתנחומא [פקודי י”א] דמשמע כן שלא היו יכולין ישראל להקים שתשרה שכינה עי”ש, אבל רש”י כתב שלא היו יכולין מפני כובד הקרשים, ואולי זהו הטעם למה הם לא יכלו להקים אבל מה שמשה רבינו אמר ’וכי אפשר הקמתו ע”י אדם’ היינו מצד השראת השכינה ועיין].

(מקונטרס הערות וביאורים בעיינים שונים)

פרשת החודש

’משכו וקחו לכם כו’ איש לפי אכלו’

ביאור הדין שפסח הבא בטומאה נאכל בטומאה

שנינו בפסחים (עו:) הפסח שבא בטומאה (בציבור) נאכל בטומאה, שלא בא מתחילתו אלא לאכילה. וביאר בחזון איש (שם עח:) דהטעם משום דאף שאכילת פסחים לא מעכבא מ”מ

והנה יש להסתפק בהאי דינא שיהיה הפסח צלוי, אם הוא רק דין בהאכילה, שתהיה באופן כזה של צלי, או שמלבד זאת יש מצוה בעצם צליית הפסח, שהוא דין מדיני הפסח, ולמעשה גם אי נימא דהוא מצוה מצד עצמה, הא מיהת סיבת מצוה זו לצלות את הפסח, הוא לצורך אכילתו, וא”כ זמנה של מצוה זו הוא בלילה שאז הוא זמן אכילתו.

ולפ”ז אולי יש לומר ע”פ מה דמצינו שכשם ששחיטת הפסח וזריקת דמו דוחין שבת, כך גם הקטרת אימוריו דוחין שבת ואף שאפשר להקטירן לערב, וכן בכל שבת קרבין איברי תמידין ומוספין ביום ואף שאפשר להמתין לערב מ”מ דוחין שבת, והטעם מבואר בפסחים סח: משום דחביבה מצוה בשעתה, והיינו דכיון ששעת מצותן הוא ביום מש”ה דוחין שבת אף שאפשר לדחותן לערב.

וא”כ ה”נ יש לבאר בצליית הפסח, דאילו היתה צלייתו צורך גבוה, א”כ ראוי לומר בה חביבה מצוה בשעתה, וכשם שכל דיני הקרבן דוחין שבת לעשותן בשעתן, ה”נ תדחה הצליה שבת שחלה בליל ט”ו כיון שזהו זמנה, מאחר וצורך אכילה היא וזמן אכילה הוא בלילה, וזהו שכתב רש”י דהצליה צורך הדיוט הוא ולכן אינה דוחה שבת כיון דאפשר מבעוד יום.

נמצא דלפי המבואר מדברי רש”י, ודאי אי היה בה דין צורך גבוה הרי היתה הצליה גופה מצוה, אכן יל”ע לפי האמת שהצליה צורך הדיוט האם הוא רק הכשר אכילה, או שגם בהצליה עצמה יש מצוה, וכדכתיב (דברים טז, ז) ’ובשלת ואכלת וגו’.

ועיין בפירוש ר”י מלוניל (פסחים סה:) שכתב- אבל צלייתו אין עיקר מצותה ביום אלא בלילה עכ”ל, מבואר מדבריו דגם להאמת הצליה מצוה היא וזמנה בלילה, ובאמת דכבר מבואר כן ברש”י בפסחים (מא: ע”ש ובמהרש”א מה שנתקשה בדברי רש”י, ולהנ”ל מיושב).

(משיעורי רבינו עמ”ס פסחים)

בעינן שיהא הגברא חזי לאכילה בעת שחיטה, ואי נימא דהקרב בטומאה אינו נאכל נמצא שכבר בשעת שחיטה לא חזי הגברא לאכילה.

ועדיין צריך טעם לדעת זקני דרום (זבחים כג.) הסוברים דלא בעינן גם שיהיה גברא דחזי לאכילה, ומנין להתיר א”כ הקרב בטומאה.

ולכאורה היה אפשר לומר, דשאני מצות אכילת פסח משאר הקדשים, שבשאר הקדשים אין חיוב הקרבה בהם כדי לקיים מצוה באכילתם ורק חיוב הקרבה לחוד אית בהו, אבל קרבן פסח חוץ ממה שיש חיוב בהקרבנו משום מצות הקרבת פסח (וכדחזינן דרך זה לעיכובא ולא האכילה, ה.ה.), עוד יש חיוב נוסף בהקרבנו כדי לקיים מצות אכילת הפסח.

ומש”ה כשכתבה תורה דאין ציבור נדחין ועושין בטומאה, מסתבר דגם אכילת הפסח הותרה בטומאה כיון שהקרבת הפסח באה לשם מצות אכילתו.

[א.ה. נראה שזו כונת רש”י במשנה שם, ז”ל- כשנצטוו עיקר פסח לאכילה נצטוו, דכתיב ’לפי אכלו’, וכי שרייה רחמנא למיתי בטומאה מ’איש נדחה ואין ציבור נדחין, אדעתא למיכליה שרייה עכ”ל, ודו”ק.]

(הערות וביאורים ע”ס הרמב”ם)

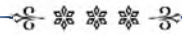
”צלי אש וכו”

ביאור מצות צלי בקרבן פסח

רש”י בפסחים נח. ביאר הטעם שצליית הפסח בלילה אינה דוחה שבת (כשחל יו”ט ראשון בשבת), מפני שצורך הדיוט היא ויכול לצלותו מבעוד יום עכ”ל, ולכאורה אמאי הוצרך לזה, הרי מקרא ד’מועדו’ דילפינן שפסח דוחה שבת, לא ילפינן אלא להקרבנו, אבל אכילת הפסח אינה דוחה שבת, וא”כ אף אם היתה הצליה צורך גבוה הרי לא הותרה בשבת.

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

איך היה מותר לר' אריה לויין זצ"ל ללמוד עם המצורעים

שאלה:

שאלתי פעם את מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל איך היה מותר לחמיו ר' אריה לויין זצ"ל לסכן את חייו וללמוד תורה עם המצורעים, ואיך לא פחד שמא ידבק מהם, והרי שכיחא סכנתא, ובאופן זה אין סומכים על הנס?

תשובה:

מו"ח זצ"ל השיב לי: לר' אריה היה מותר!

ונראה להסביר דבריו על פי דברי רבנו הנצי"ב (שמות לב כו) ויעמוד משה בשער המחנה ויאמר מי לה' אל! וכתב ההעמק דבר... מי שיודע בעצמו שהוא אך לה' למסור נפשו, וכל אשר לו לאהבת ה' ולכבודו אליו... ונדרש משה לשאלה זו, משום דאף על גב דשלוחי מצוה אינם ניוזקים, אינו אלא במקום דלא שכיחא היזקא כידוע. ואם כן לא היה משה יכול להכניס את ההורגים בסכנה עצומה כזו, לכן חקר מי לה' אלי, דזה הכלל "דשכיחא היזקא שאני" אינו אלא מי שעושה מצוות כטבע אדם לקוות לשכר וגמול, בעולם הזה או בעולם הבא. אבל מי שהוא מופרש לה' בלי שום רצון עצמי כלל, אינו ראוי לפחד משום דבר, ואפילו שכיחא היזקא, עכ"ל.

וכעין זה כתב גם הנצי"ב בספר בראשית (פרשת וישב לו יג) "ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רעים בשכם, לכה ואשלחך אליהם". וכתב ההעמק דבר תיבת "לכה" אינו מדויק "לך" מיבעיא. והשיב: יעקב אבינו אילו היה רוצה לדעת שלו בניו וכי לא היה יכול לשלח עבד? אלא ירא מפני הסכנה גם על העבד, אבל על יוסף היה בטוח על צדקתו שלא יפגע בו אדם רע. עכ"ל.

ויעוין בהרחב דבר שכתב, ולהסביר יותר יש להקדים הא דאיתא בזהר הקדוש בפרשה זו (ח"א קפ"ה) דראובן אמר להשליך את יוסף בבור מלא נחשים ועקרבים, ולא ירא שיהרגוהו, שהיה בטוח על זכותו, והוא שהיה ירא מן האחים היינו משום דבחירה שבאדם הוא למעלה מהשגחה העליונה. ויש לי ראייה מפורשת לזה, מדכתיב בדניאל (י. יח) בשעה שהשליכו דריוש בגוב אריות "וחתמא מלכא בעזקתיה... די לא תשנא צבו בדניאל", פירוש, היה בטוח שלא יגעו בו אריות שאינם בעלי בחירה, אבל ירא דלא תשני רצון בדניאל. ואמנם חלילה לומר שאין ביד ההשגחה העליונה לשמור גם מבחירת האדם, אלא כך יש לנו לומר, דלזה בעינן זכות יותר, והיינו שיהא טוב גם בין אדם לחבירו ויהיה צדיק וטוב לו בשביל שהוא צדיק גמור, כמו שכתבתי לעיל ריש פרשת נח (י. ט) בהרחב דבר. ועל פי זה הטעם נשמר יעקב מבחירה רעה של לבן, וכמו שכתבתי בפרשת ויצא (לא, כא בהרח"ד). והנה יעקב ידע בכל בניו שהמה צדיקים, אבל ירא שהמה אינם בעלי גמילות חסדים כל כך, בזה שהוציא יוסף דבה רעה, ובזה שראה ששונאים

דברי מו"ר שליט"א על מגפת הקורונה

רבים שואלים ומבקשים איזה סגולה ועצה כדי להינצל מהמגיפה שבאה בגבולינו?

תשובה לשאלה זו היא על פי מה שמצאנו בתורה, שמי שחוסה בצילו עליו לדאוג לכל החוסים עימו.

בפרשת וירא (בראשית יט-ח) מצינו שאמר לוט לאנשי סדום שרצו להרוג את האורחים שבאו אל ביתו "יֵקָךְ לְאֲנָשִׁים הָאֵל אֶל-תַּעֲשׂוּ דָבָר כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְּצֶל קִרְתִּי" ומסר נפשו על זה, כמבואר בפסוקים. ולא בחינם כתבה תורה זאת אלא כדי ללמדנו מכאן עד כמה צריך אדם להגן על הבוטחים בו.

מקרה נוסף מצאנו בספר יהושע (פרק ט), על הגבעונים שבאו אל יהושע בן נון והתחפשו כאילו באו מארץ רחוקה, וביקשו לכרות ברית עם ישראל. יהושע האמין לדבריהם וכת עמם ברית כמו שכתוב (פסוק טו) "וַיַּעַשׂ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ שְׁלוֹם וַיַּכְרֵת לָהֶם בְּרִית לְחַיֹּתָם וַיִּשָּׁבְעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה". למעשה הכל היה מעשה שקר ותרמית, ולא היו אלא מז' עממין שצויה ה' להשמידם. ועם כל זאת, למרות שנודע ליהושע מעשה תרמיתם, לא הפרו ישראל את הברית ואת השבועה, עד כדי כך שהלכו להילחם בעבורם ולהצילם (שם פרק י).

מקרה שלישי, מצאנו בגמרא בבא מציעא (דף פה ע"א), על רבנו הקדוש שישב ולמד, והקצבים הובילו עגל לשחיטה, וברח להם אל תחת כנפי מעילו של רבי, וגער בו ואמר לו לך, כי לך נוצרת! ועל זה סבל רבינו הקדוש י"ג שנה יסורים גדולים.

ולכאורה קשה, וכי רבי לא אמר דבר נבון? אלא הביאור הוא דאמנם השור מיועד לשחיטה, ובכל זאת כאשר העגל נכנס תחת כנפי המעיל של רבי יש הנהגה אחרת, כאן צריך לנהוג רחמים באופן מיוחד שלא כדרך הטבע, ולדבר אליו מילים של נחמה והרגעה.

ובמחזור שיח שפתותינו (יום הכפורים עמוד 600) כתב להסביר על פי זה את דברי הפייטן "יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה חן יחון" וכו', שכך גם אנחנו בדומה לעגל שברח לרבנו הקדוש לאחר ימים נוראים, עדיין מי יודע מצד הדין מה מגיע לנו, אבל אנחנו מכניסים עצמנו לכנפי השכינה [לסוכה] למצב שמגיע לנו רחמים לפנים משורת הדין, ע"ש. (ויע' חשוקי חמד עמ"ס חולין א ב ע"א).

משלשת מעשים אלו נלמד וגם ק"ו הוא שמי שחוסה בצילו של מלך מלכים המלכים הקב"ה, שודאי שהוא יתברך שמו ישמור ויגן עליו, ואין לך סגולה גדולה מזו. וחורוני במלחמת יום הכיפורים היו אנשים שרצו, ואני ביניהם, לביתו של מרן הגרי"י קניבסקי זצ"ל בעל הקה"י, להסתתר בצל סוכתו, אף שהיתה קטנה וצרה מהכיל את כל ההמונים. ואף בדורינו אנו חוסים בצילם של גדולי הדור שליט"א, שודאי השכינה שורה במעונם, וכותם מגינה על החוסים בצילם.

תשובה: טרם נשיב, נקדים בשאלה שנשאלנו בעבר:

לבצע הנשמה מפה לפה, מחשש להדבקה

בענוותינו הרבים, אויבינו הרימו ראש, ואומרים לנו ונכחידים מעם ולא יזכר שם ישראל עוד, ודם ישראל נשפך כמים, וביניהם פצועים קשים שזקוקים להנשמה מפה לפה. נבדוק כלל ישנם אמצעי הגנה שבהם משתמשים הרופאים החובשים, מחשש שמא הפצוע חולה במחלה מדבקת קטלנית. מזה ההלכה כשפצועים שוכבים לפנינו ומשוועים לעזרה, והם זקוקים להנשמה, ועובר אדם הבקי בהנשמה, אך לא מכיר את הפצוע, וחושש שמא הוא חולה במחלה מדבקת. האם בכל זאת חייב להנשימו?

ובחשוקי חמד עמ”ס כתובות (טו ע”ב) הבאנו את דברי המשנ”ב (סימן שכט ס”ט), אם יש סכנה למציל, אינו מחוייב להציל, דחיו קודמים לחיי חברו. ואפילו בספק סכנה, נמי עדיף ספיקו ידידה, מודאי דחברו, אולם צריך לשקול הדברים היטב, אם יש בו ספק סכנה. ולא לדקדק ביותר, כאותה שאמר, המדקדק עצמו בכך, בא לידי כך, עכ”ל. והנה אם הסכנה להידבקות היא גבוהה, אין המציל חייב להסתכן, למרות שבלי החייאה ודאי החולה ימות.

אולם אם החשש להידבקות הוא בגודל של חמשה אחוז, מסתבר שמצוה על המציל להנשים את החולה, כיון שהוא מיעוט שאינו מצוי, כמו ששמעתי ממו”ח **מרן הגרי”ש אלישיב זצ”ל**.

[עיין בשו”ת שבט הלוי (ח”ד סימן פא) דן מתי חייבים לבדוק צומת הגידים כדין מיעוט המצוין]. ומסתבר שאם מוטל לפנינו פצוע בלי הכרה, ובלי החייאה מפה לפה, ודאי ימות, מצוה להחיותו, ועל זה נאמר במשנה ברורה “לא לדקדק ביותר”.

דעת מומחי הרופאים

ושאלנו את פי מנהל מחלקת המחלות המדבקות הרופא מיכאל בורק הי”ו, ואמר לנו שאחוז החולים (בארץ ישראל) במחלות מדבקות קטלניות הוא פחות מאחד לאלף. והוסיף ואמר שאפילו אם מבצעים החייאה מפה לפה, לחולה שבודאי יש לו את המחלה הקטלנית, אין המחלה עוברת למציל, כי אם בערך אחת לשלוש מאות. ואמר שרופאי ישראל שיבוא לידם מקרה של צורך לבצע החייאה מפה לפה לחולה ודאי, עושים זאת. ולכן אף על פי שלכתחילה יש לרופאים ולאחיות לנקוט בכל אמצעי הזהירות, וגם ללבוש כפפות וגם לבצע החייאה בעזרת מכשירים, ולא מפה לפה, בכל זאת אם נודמן פצוע המוטל לפנינו מחוסר הכרה, יש להנשים אותו גם כשאין ביד המציל אמצעי מיגון.

ובנדון שאלתינו בענין הנסיעה לטבריה וכו’, נראה שחשש ההדבקות באופן הנו’, הוא קטן, ולכן יש להיוועץ עם משרד הבריאות, שיש להם את הידע בתחום זה, ולהם נתנה תורה רשות לרפא, כמובא בגמ’ ברכות (דף ס ע”א), ועיין בערוך השולחן (יור”ד סימן שלו ס”ב). ואם הם אינם אוסרים את קיום הנסיעה, יש להתירה, כי “שומר מצוה לא ידע דבר רע” (קהלת ח-ה).

[אמנם כעת התפרסמה הוראה ממשרד הבריאות, שאין להתכנס יותר מעשרה אנשים, מחשש התפשטות המחלה וכו’, ולפי זה נראה שאין לקיים את הנסיעה הנו’. וכל א’ יברך ברכת האילנות על האילנות שבקרבת ביתו].

את יוסף מקנאה, וכל זה חסרון במידת גמילות חסדים הוא, על כן ירא שלא יפגעו בהם רעת בני האדם, מה שאין כן יוסף שהיה באמת בעל גמילות חסדים להפליא כמבואר להלן מדת יוסף, וגם ראה יעקב זאת שהוא אוהב את אחיו, ואף על גב שהמה שונאים אותו, על כן חשב למשפט שאין לו לירא עליו. כך עלה על דעתו הגדולה של ישראל, ע”ש.

ויעוין עוד בספר שירת דוד (מועדים עמ’ רלד), שציין בשם הרב בצלאל בוסל שליט”א על דברי הנצי”ב לדברי הרמב”ם (מלכים ספ”ז) שכתב: וכל הנלחם בכל לבו בלא פחד ותהיה כוונתו לקדש את ה’ בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה. ע”ש. וכן ציינו כמה אחרונים.

ועוד ציין שם לספר נתיבות אור על הגר”י סלנטר זצוק”ל ח”ל: שם שמעתי מפיו הקדוש כי סיפר לי כי בהיותו בפאריז פעם אחת החליק רגליו ונפל מהמדרגות כמדומה משני מכפלות, וכאשר הרימו אותו מעל הארץ כמעט לא היה בו רוח, וה’ ית”ש עשה עמו נס ולאחר ימים שב לאיתנו, כאשר סיפר לי המעשה, אמר לי בזה”ל אנכי לא נפל לבי בקרבי ולא פחדתי פחד, כי כאשר ישבתי בפאריז אין לי שום נגיעה עצמית כי אם רצון ה’ ית”ש לא יוכל פאריז להזיקני, עכ”ד.

ונראה שזוהי כוונת מו”ח שלר’ אריה היה מותר, כי היה בטוח בעצמו שכוונתו היא אך ורק לשם השי”ת בלבד. (חשיח קידושין כט ע”ב).

ועיין בגמרא כתובות (דף טו ע”ב) במעשה עם רבי יהושע בן לוי שהיה מתחבר עם חולי ראתן, ועסיק בתורה. ע”ש. ובמה שכתבנו בחשוקי חמד עמ”ס יומא (פה ע”ב) ללמד תורה עם חולים במחלות מדבקות. ע”ש.

רוצים לברך ברכת האילנות מחוץ לעיר, וחוששים מהתדבקות במחלת הקורונה

שאלה:

מידי שנה בס”ד אנו עורכים, יחד עם בני הקהילה, נסיעה בראש חודש ניסן, שבמרכזו ברכת האילנות, ברוב עם על פרדסים מלבבלים מחוץ לעיר, עפ”י דברי המקובלים שיש ענין גדול לברך על ריבוי אילנות וצמחיה וכו’, כמו שהובא בספר פסח בציון בשם המקובלים.

נסיעה זו שבמהלכה נאמרים דברי תורה מוסר חיזוק ויראת שמים, מהווה הזדמנות לגיבוש מיוחד בין בני הקהילה כ”י, וכפי הנשמע הציבור ממתין לה משנה לשנה.

בשנה זו יתכן שבמהלך הנסיעה, תתקיים סיום מסכת וסעודת מצוה של אחד מהחברים בע”ה.

כיון הנסיעה הוא לעיה”ק טבריה ת”ו, כדי לחזות בברכת ה’ הגדולה וברחמי על עמו, בריבוי המים בכנרת ובשאר הנהרות, ע”י ירידת הגשמים המבורכת לה זכינו בחסדי ה’ בשנה זו. שיש אומרים שהיא בזכות סיומי הש”ס האדירים ברחבי העולם, בהם השתתפו רבבות, וכן מחמת ריבוי לומדי התורה בעקבות כך.

נבקש לשאול, האם בימים אלו בהם מחלת הקורונה משתוללת בעולם, נכון להימנע מנסיעה זו. או כיון שיש בזה מצות ברכת האילנות ולימוד תורה וחיזוק וכו’, ניתן לקיימה.

דברים שאמר רבינו שליט"א ב'חובת השעה'

א

הרמב"ם בריש הל' תעניות כותב וז"ל, 'מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הציבור שנאמר 'על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות' כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו, ודבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב 'עונותיכם הטו וגו' וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרית הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות...'

מבואר ברמב"ם שישינה מצות עשה לזעוק אל ה' ולהריע בכל עת צרה שבאה על הציבור, ואחת הדוגמאות שמביא הרמב"ם לצרה שבאה על הציבור היא 'דבר', ומשום כך בתקופה הזו שיש דבר קשה מאד בעולם, אנו מחויבים לזעוק ולהריע על הצרה שבאה עלינו.

[ואמנם דעת הרמב"ם שאף בכל יום ויום יש חיוב תפילה מן התורה, והרמב"ן לעומת זאת סובר שחיוב תפילה שבכל יום הוא רק מדרכי, אבל מ"מ בעת צרה גם הרמב"ן מסכים לכך שישנו חיוב גמור מן התורה להתפלל, ויעויין בספר המצות (עשה ה') בהשגת הרמב"ן שלמד זאת מדכתיב "וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' א-להיכם" וכתב שם הרמב"ן וז"ל, 'והוא מצוה על צרה שתבוא על הציבור לזעוק לפניו בתפילה ובתרועה, והוא העניין שבאר שלמה ע"ה ... דכתיב רעב כי יהיה דבר כי יהיה כי יצר לו אויבו בארץ שערו כל נגע כל מחלה כל תפילה כל תחנה אשר תהיה לכל האדם לכל מעך ישראל אשר ידעון איש נגעי לבבו ופרש כפיו את הבית הזה', ע"כ. מבואר שבעת צרה לכו"ע ישנו חיוב גמור מדאורייתא לזעוק ולהריע אל ה' בתפילה].

והוסיף הרמב"ם, שדבר זה הוא מדרכי התשובה, שבעת הצרה צריכים להכיר ולדעת שאין הצרה מן המקרה וממנהג העולם אלא הצרה באה בעקבות מעשינו הרעים, ועלינו לפשפש במעשינו ולשוב בתשובה, וכך תסור הצרה מעלינו.

ונמצא שמוטלת עלינו חובה גמורה בעת הזאת לזעוק על הצרה ולבקש מה' שיושיענו, ובנוסף לכך על כל אחד להתבונן על דרכיו ולפשפש במעשיו לראות במה עליו להתחזק ומה צריך לתקן, ומי שמתעלם מזה וממשיך לחיות את חייו כאילו לא קרה כלום, אומר הרמב"ם שזו דרך אכזריות והוא גורם שיתרבו הצרות יותר ויותר, וזה עניין אחד שעלינו לשים אל ליבנו כשרואים מה שקורה עכשיו בעולם.

ב

אולם מעבר לזה צריך לדעת שמה שקורה בעולם לא קורה בכדי, ועלינו להתבונן במה שמתרחש ולראות כיצד להתייחס לזה, ונראה שהעניין הוא כך. ישנו יסוד גדול המובא בספרי המהר"ל שחוזר עליו במקומות רבים ש'העדר גורם הויה', דהיינו שכשיש מצב שנוצר העדר וחסרון, זה גורם להתהוות מחודשת שבאה תחת אותו ההעדר, וז"ל בספר חידושי אגדות (סנהדרין צז). 'הרי אמרו כי ביאת המשיח שבו התחדשות הויה יגרום הפסד הויה ראשונה, כי כל הויה חדשה אי אפשר שיהיה כי אם קודם הפסד הויה ראשונה לגמרי, כי כל זמן שעדיין יש הויה ראשונה לא תחול צורה אחרת, כי הצורה הראשונה היא צרה לאחרת שתבא...'. והיינו, שבביאת המשיח תתחדש ותתהווה מציאות חדשה בעולם - מציאות של עולם מתוקן הרבה יותר שלא היה כלל קודם לכן וכל ההויה תשתנה, אך המציאות החדשה הזו אינה יכולה לחול בעוד שיש מציאות אחרת שקיימת בעולם, ולכן רק לאחר שהמציאות הקודמת לה תופסד לגמרי המציאות החדשה יכולה להתהוות, וזה הביאור שההעדר גורם הויה, שבשביל להוות דבר חדש צריך שהמציאות שקודמת לה תיעדר מן העולם, ועל כן מוכרח להיות הפסד מסוים קודם ביאת המשיח.

ואולם נראה, שאין כוונת הדברים שכל מה שקיים כעת בעולם צריך להיפסד קודם ביאת המשיח, אלא העניין הוא שהיסודות הגדולים שעליהם עומד העולם - אותם הדברים המהווים את צורתו הנוכחית כמות שהוא עומד בימינו, הם צריכים להתמוטט ולקרוס קודם ביאת המשיח.

ועתה נתבונן במה שקורה כיום, הנה ישנם שני יסודות גדולים שהתחדשו בעולם בעשרות השנים אחרונות, האחד הוא ה'כלכלה העולמית' - המציאות הזו שכל כלכלת העולם מחוברת יחד, וכל המדינות קשורים דרך הכלכלה ותלויים זה בזה, והיסוד השני שעליו העולם מתבסס כיום הוא ה'טכנולוגיה', שבכל דבר ניתן לשלוט ולפתור את כל הבעיות שיכולות להיות, אלו הם היסודות הגדולים שסביבם כל העולם חג ומתנהל בדורינו.

כל אחד מבין עד כמה העולם מתקיים על הכלכלה, על הסחר בין המדינות וכו', עד שבזה תלויה ממש המחיה של כל העולם, וכל שינוי שקורה באיזושהו מקום יכול להשפיע על כל העולם כולו. ובשבעות האחרונים רואים איך המעצמות הכלכליות החזקות בעולם מתמוטטות בצורה נוראה, וכולם כבר מבינים שאם המצב הנוכחי ימשך, הרי שבמוקדם או במאוחר כל החברות יפשטו רגל, והכלכלה של העולם כולו עומדת לקראת אבדון עצום.

ומצד שני יש את הטכנולוגיה המתפתחת ללא שום גבול ומידה, עד שכבר הגיעו למצב שאנשים מסתובבים בהרגשה שאין שום כח בעולם שיכול להגביל אותם ולשלט בהם, שהרי את כל הבעיות כולם ניתן לפתור בצורה פשוטה ע"י הטכנולוגיה המתקדמת, והרבה מחלות שבעבר היו חשוכות מרפא הצליחו לרפאות, וכל העולם כולו נשען לחלוטין על האמצעים הטכנולוגיים המתקדמים.

והנה פתאום נוצרה בעיה חמורה המאיימת על כל העולם, ועם כל האמצעים הטכנולוגיים המתקדמים ביותר עדיין לא מצליחים למנוע אותה, ודבר זה מזכיר בצורה ברורה את מה שאמרו חז"ל בסוף מסכת סוטה (דף מט:): שבעקבתא דמשיחא נגיע למצב שנגריש שאין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים.

ואם כי לא באנו לקבוע בודאות גמורה שצרה זו היא מחבלי משיח אולם נראה מאד מכל הסימנים הללו שיש כאן חלק ישיר מהתהליך של ביאת המשיח.

ג

אולם ישנו עוד עניין חשוב מאוד שעלינו לדעת. במדרש תנחומא בתחילת פרשת נח, המדרש עוסק בענין התורה שבע"פ ועל רוב העמילות והיגיעה שצריך על מנת ללומדה כראוי ולזכות לה. ובתוה"ד שם כתוב 'ואף הקדוש ברוך הוא כרת ברית עם ישראל שלא תשתכח תורה שבע"פ מפיהם ומפי זרעם עד סוף כל הדורות וכו' ולפיכך קבע הקב"ה שתי ישיבות לישראל שיהיו הוגין בתורה יומם ולילה ומתקבצין שתי פעמים בשנה באדר ובאלול מכל המקומות ונושאים ונותנים במלחמתה של תורה עד שמעמידין דבר על בוריו והלכה לאמיתה וכו' ואותן שתי ישיבות לא ראו שבי ולא שמד ולא שלל ולא שלט בהן לא יון ולא אדום...'

מבואר בדברי המדרש שהקב"ה כרת ברית מיוחדת על התורה שבע"פ שלא תשתכח מישראל אלא תמיד יישארו ישיבות שימשיכו את מסורת התורה שבע"פ והם יינצלו מכל הפורעניות, ואחד הדברים שכתוב במדרש שם שיינצלו מהם הוא 'ואף לימות המשיח אין חבלי של משיח רואין' - יש כאן הבטחה ברורה לאלו השייכים לאותם 'שתי הישיבות' שהם לא יראו את חבלי המשיח. וגדרם של שתי הישיבות מבואר אף הוא בדברי המדרש 'שיהיו הוגין בתורה יומם ולילה', ע"י העמילות בתורה יומם ולילה זוכים להיכלל בשתי הישיבות הממשיכות את מסורת התורה בכלל ישראל ולהינצל מכל הצרות, (שזהו בעצם הענין שלשמו העמידו את הישיבות - להעמיד תלמידים שיהיו הוגין בתורה יומם ולילה וימשיכו את מסורת התורה).

ד

ונוסיף עוד נקודה אחת קטנה הנוגעת מאוד למצב ולשעה בה אנו עומדים. הרמב"ם בהלכות מלכים (ריש פרק יא) מבאר כי מלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה (יעו"ש שהאר"י לבאר מה יפעל מלך המשיח), אך מסיים הרמב"ם שם את דבריו 'וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה העידה עליו שנאמר ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו' אם יהיה נדחק בקצה השמים וגו' והביאך ה' ואלו הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים', עיי"ש. ומבואר בדבריו שישנה חובה גמורה להאמין בביאת המשיח ולצפות לביאתו.

ואכן בכל הדורות לאורך הגלות, האמונה התמימה בביאת המשיח היא זאת שהחזיקה את עם ישראל, וגם בשנים הכי קשות בכל הפרעות הפוגרומים והעלילות דם שבאו עליהם מהגויים היו מתחזקים באמונה שלימה בביאת המשיח, ושואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבא, אלא שבס"ד עלינו לארץ וכאן כבר לא קיימים כל הרדיפות שהיו מנת חלקם של היהודים כל השנים, ומרגישים שהכל כמו שצריך להיות וממילא הציפייה הפשוטה שהיתה מנת חלקו של כל יהודי במשך שנות הגלות נעלמה לחלוטין וכמעט אין כאלו המרגישים שבאמת חסר להם שיבא כעת המשיח.

וזוהו דבר שעלינו לקחת לתשומת ליבנו, שכפי המבואר בגמרא במסכת שבת (לא). כשאדם מגיע לשמים שואלים אותו האם ציפית לישועה, והגם שבימים כתיקונם קשה יותר להרגיש את החסר כי נראה שהכל טוב והכל פועל כמו שצריך, אבל בשעה זו שפתאום כל העולם אינו בטוח ואין לנו מה לעשות ומרגישים שיש כאן פעמי משיח, לכה"פ כעת נתחזק בעניין זה של 'ציפית לישועה'.

נמצא אם כן שהמוטל עלינו בשעה זו הוא ראשית כל לזעוק בתפילה להקב"ה שיסיר מאתנו את הדבר הזה כמבואר ברמב"ם, ואף להשתפר במעשינו ולהיטיב את דרכינו. אך בנוסף לכך, היות וכפי הנראה מדובר כאן בחבלי משיח, עלינו להתחזק ביתר שאת וביתר עוז בעמילות התורה יומם ולילה, כפשנ"ת בדברי המדרש שזו הצורה להינצל מהצרות שבה הזמן, ובנוסף וכו' נחזק בעצמינו את הציפייה לישועה, להתבונן עד כמה חסר לנו שאנו בגלות ובזכות שנתחזק בעניינים אלו נזכה בע"ה להינצל מהצרה ולראות את הגאולה השלימה במהרה בקרוב.

שני הכרבים כדרך ודבריו שמעת מתוך האש, וע"כ היו שניהם זהב וכו', עיי"ש, עכ"ל.

נתבאר ברמב"ן דהמשכן קשור לגמרי במעמד הר סיני ומה שהיה בגלוי ובפרהסיא במתן תורה, נמשך בכל הדורות במשכן, אלא כי במשכן הוא בסתר, שהאדם מישראל יכול לזכות למעלת מעמד הר סיני רק כי צריך להכין עצמו לזכות כי מעמד הר סיני הוא במשכן בסתר, ואין צריך לזכויות מיוחדות להתחדשות גילוי יתברך מאחר שיש כבר אותו כבוד אלא שהאדם מצידו צריך לשייך עצמו לכך, להכין לבבו להשראת קדושתו יתברך בלבבו.

מעמד הר סיני הוא חלק ממתן תורה

עוד מצינו בחז"ל (שמו"ר לג) 'ויש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו, אמר קוב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרת אני עמה, שנא' ויקחו לי תרומה, משל למלך שהייתה לו בת יחידה בא אחד מן המלכים ונטלה ביקש לילך לו לארצו וליטול את אשתו א"ל בתי שנתתי לך יחידה היא לפרוש ממנה איני יכול לומר לך אל תטלה איני יכול כך א"ל קוב"ה לישראל נתתי לכם תורה לפרוש הימנה איני יכול לומר אל תטלו איני יכול אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שאדור בתוכו שנאמר ועשו לי מקדש. עכ"ל. הרי פי' לן חז"ל מקרא 'ויקחו לי' שאותי אתם לוקחים, שה'ויקחו' אינו ויקחו לצורך משכן, אלא 'ויקחו' לעשות משכן לצורך התורה, שעשיית המשכן היא היא נתינת התורה, היא מעמד הר סיני, משום שבהר סיני זכו כלל ישראל לכוח של 'עשו לי בית אחד שאדור ביניכם' וזאת משום

הנה עומדים אנו בפרשה המסיימת את חומש שמות, והיא פרשת הסוגרת את עניין המשכן, וכסיום ראינו לנכון להמשיך את הנושא בו סיימנו בפרשה הראשונה של המשכן, והוא המגדיר את מהות המשכן ועניינו, כל זאת פרט לכל נושאי הבגדי כהונה וכלי המשכן וכו', אשר רבו עניין מהותם עדי אין שיעור, והוא אף שידוע כי המשכן הוא השלמת יציאת מצרים, כמו שכתוב בהקדמת הרמב"ן לספר שמות: 'והנה הגלות אינו נשלם עד יום שובם אל מעלת אבותם' שהינו המשכן, אך אין אנו באים לעמוד אלא על כך שהמשכן הינו השלמה ותולדת הר סיני, וממילא הוא השלמת גאולתם כי עצם גאולתם לא היה אלא להיותם כעם במעמד הר סיני, והיא גאולתם, מעמד הר סיני ותולדתו המשכן.

וז"ל הרמב"ן ריש פרשת תרומה 'וסוד המשכן הוא שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני, שוכן עליו בנסתר וכמו שנא' וישכן כבוד ד' על הר סיני (כד, טז) וכן כתיב 'וכבוד ד' מלא את משכן' והזכיר במשכן ב' פעמים וכבוד ד' מלא את משכן כנגד את גודלו ואת כבודו, והיה במשכן תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להו בהר סיני ובבא משה היה אליו הדיבור כאשר נדבר לו בהר סיני וכמו שכתוב במתן תורה (דברים ד, לו) מן השמים השמיעך את קולו ליסרך, ועל הארץ הראך את אשו הגדולה', וכך כתיב (במדבר ד, פט) וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת מבין שני הכרובים, ונכפל וידבר אליו, להגיד מה שנא' בקבלה שהיה הקול בא מן השמים אל משה מעל הכפורת ומשם מדבר אליו, כי כל דיבור עם משה היה מן השמים ביום ונשמע בין

ש'לפרוש הימנה איני יכול'. הנה הוזכר שהמשכן הוא קשור ותולדה ממתן תורה אך לא שהוא בעצמו קשור ומולד ממעמד הר סיני, אך ברמב"ן משמע שמעמד הר סיני עצמו הוא המשכן, ולכאוף נסתרו הדברים, אך הנראה לבאר שמעמד הר סיני עצמו הא חלק עצמי מעצם מתן תורה והרי הם כדבר אחד ממש, שהתורה ניתנת רק בגילוי והשגת מציאותו יתברך כי היא הינה נתינת התורה.

והטעם לזה שהתורה מצד עצמה היא מציאות רוחנית עליונה לגמרי מהעולם הזה שהרי התורה 'קדמה לעולם תתקע"ד דורות' והמלאכים טענו תנה הודך על השמים, כלומר איך נותן אתה למוגבלי גדר הגשם מהות רוחנית עליונה, שאין בהם האפשרות להוות מקבלי תורה, ואע"פ שיבוא משה לארץ ויתנה למטה כי התורה מעלתה וקדושתה שהינה רוחנית ואיך יכול האדם לקבלה, ולכך שניתנה לישראל הושרו בהשראת שכינתו יתברך עד שכבר היו כעליונים, ולא גשמיים, וכבר היו כלי לקבלת מהות רוחנית.

מועמד הר סיני לתמיד

אך ממילא השאלה היא אחר ההתעלות במעמד הר סיני איך יכולים עדיין לזכות לתורה לתמיד, שהרי מעמד הר סיני היה מכשיר לקבלת התורה באותו זמן, אלא בזה אסברה לן שהמשכן הוא מקום שישנו תמיד מעמד הר סיני בסתר כלומר משם מושפעת השפעה רוחנית למי שרוצה להתעלות לרוח, כל אחד לפי מדרגתו, לבוא לידי דרגת מקבל תורה, להוות כלי רוחניות, ובכך הינו בדרגת מעמד הר סיני, כל אחד כפי שמכין ומכשיר עצמו להר סיני דבסתר, ובזה מובן שפיר האי הבדל בין המימרא דהרמב"ן למימרא דמדרש, ודו"ק,

וזהו גם המובן במה שאמרו ז"ל: 'לפרוש הימנה איני יכול' שהתורה לא יכולה שתהא קיימא ללא דבקות בו יתברך, שאי אפשר שתהא חלק מהעולם הזה הגשם ללא כך, כי השראת התורה בעולם הזה היא היא השפעת רוחניות מעמד הר סיני, וממילא מובן שפיר המימרות הנ"ל, ולכן בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שבתוכי העולם הזה תיחדו מקום להשראת שכינתי ומשם יושפע שייכות לקדושה ורוח, ויתאפשר לכם מציאות של תורה.

השראת השכינה שבתורה היא השראת המשכן

ובכדי להביא ראיה לדברינו, יש להביא כי נתפרש בתורה (שמות כג, יד) 'בכל המקום אשר אזכיר' ופי' שהוא המקדש ששם יש רשות להזכיר שם המפורש ששם מקום שהשכינה בו, והנה איתא בגמ' שאף יושב ועוסק בתורה שכינה עמו שנא' 'בכל המקום אשר אזכיר' הנה כי השראת השכינה שבתורה היא השראת השכינה שבמקדש, והדברים נהירין.

זהו ההשגה והמבט שלן להשיג מהו מהות המשכן באמור הרמב"ן כי הוא המשך מציאות מעמד הר סיני וזהו השגה מועטה הראת מבט לגודל מעלת מעמד המשכן ונזכה שבזה יעורר בנו מעט כיסוף והשתוקקות אל מעמד המשכן בכלל ישראל שמעתה חסרנו כל זאת, ואלי בזכות זאת ישים הוא יתברך קץ לגלותינו ויאמר הס למשטין, בבבוא לעולם תיקון השלם בגאוליתנו המשלימה את גאולת יוצאי מצרים, ויקיצו וירננו שוכני עפר, וישוב מעלה ומדרגה נעלה זו של שכינת המקדש בישראל, במהרה בימינו, אמן.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת בית יהודה

פרשת ויקהל – פקודי תש"פ

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת [ל"ה, ג']

עין בפירוש רש"י, דיש מרבתינו אומרים הבערה ללא יצאת, ויש אומרים לחלק יצאת.

והנה יש לחקור בשיטת רבותינו האומרים ד'הבערה ללא יצאת', אם הכוונה דבלאו ד'לא תבערו' נאמר דהבערה יצאה לגמרי מכלל 'מלאכה', ומעתה כל איסורה הוי רק משום לאו זה ד'לא תבערו', או דאין זה אלא ילפותא דמלאכה זו של הבערה אינה כשאר מלאכות, אלא קילא מיניהו, דבכל המלאכות יש כרת וקרבן, ובמלאכה זו ליכא אלא לאו ומלקות.

ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל דאיכא נפקותא מחקירה זו לגבי דין הבערה ביום טוב, דאם יצאה הבערה מכלל 'מלאכה', וכל איסורה הוא מצד האיסור החדש האמור בקרא ד'לא תבערו', אם כן יש לומר דביום טוב ליכא לאיסור חדש זה, וממילא אין מקום לאסור את ההבערה, דהא לא הויא בכלל 'כל מלאכה לא תעשו' האמור ביום טוב, אבל אם הויא בכלל 'מלאכה', ורק שנתמעטה מחיוב כרת וקרבן, שפיר הויא לה בכלל הלאו ד'כל מלאכה לא תעשו' האמור ביום טוב.

והנה בפסחים דף ה' ע"א מייתי הגמ' ילפותא דרבי עקיבא דחמץ משש שעות ולמעלה אסור, שהרי הוא אומר 'אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם' (שמות י"ב), וכתב 'כל מלאכה לא תעשו' (שם), ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה, [הלכך האי 'ראשון' בארבעה עשר קאמר, רש"י]. וקאמר רבא התם, שמע מינה מדרבי עקיבא תלת, שמע מינה אין ביעור חמץ אלא בשריפה, ושמע מינה הבערה לחלק יצאת וכו'. וכתבו התוס' שם (ד"ה לחלק), וזה לשונם - 'לחלק יצאת', מדקרי ליה 'אב מלאכה'. ועוד אומר ריב"א, דלמאן דאמר 'ללאו יצאתה', לא היה אסור ביום טוב, כיון דאין שם 'מלאכה' עליה, ע"כ.

והיינו דנחלקו שני פירושי התוס' בביאור ראייתו של רבא, דרבי עקיבא לא סבירא ליה הבערה ללאו יצאת, דלפירושא קמא הויא הראיה מלשונו של רבי עקיבא דקרי להבערה 'אב מלאכה', אולם לפירושא דהריב"א הויא הראיה מעצם דינו של רבי עקיבא דאיסור הבערה נוהג ביום טוב, דאי הוה סבירא ליה דהבערה ללאו יצאת, לא היה אסור הבערה ביום טוב, כיון דאין שם 'מלאכה' עליה.

והביאור בזה הוא כדברי אאמו"ר הגאון זצ"ל הנ"ל, דהתוס' בפירושם הראשון סבירי, דגם למאן דאמר 'הבערה ללאו יצאת', הויא הבערה בכלל מלאכה, ולא יצאת מכלל שאר מלאכות אלא לפוטרה מחיוב כרת וקרבן, ואם כן להך פירושא שפיר נוהג איסור הבערה גם ביום טוב, שהרי היא בכלל 'כל מלאכה לא תעשו', ורק דמכל מקום כיון דליכא בה חיוב כרת וקרבן, לא שייך לקרותה 'אב מלאכה'. אולם הריב"א סבירא ליה דלמאן דאמר 'הבערה ללאו יצאת', יצאה הבערה לגמרי מכלל מלאכה, ואין שם 'מלאכה' עליה כלל, והרי היא מותרת ביום טוב.

ויצו משה וגו' איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה וגו' [ל"ו, ו']

בגמ' שבת דף צ"ו ע"ב איתא, הוצאה גופה היכא כתיבא, אמר רבי יוחנן, דאמר קרא 'ויצו משה ויעבירו קול במחנה' (שמות ל"ו), משה היכן הוה יתיב, במחנה לויה, ומחנה לויה רשות הרבים הוא, וקאמר להו לישראל 'לא תפיקו ותיתו מרשות היחיד דיכדו לרשות הרבים'. וממאי דבשבת קאי, דילמא בחול קאי וכו'.

ועיין בפירוש הר"ח שם שגרס בגמ' - 'ומנלן דהוצאה מרשות לרשות מלאכה היא', ולא גרס 'וממאי דבשבת קאי' וכו'. וכן הוא בתוס' שם בשם הר"ח, דלא גרסינן 'וממאי דבשבת קאי' וכו', דהא אפילו בחול קאי נפקא ליה שפיר ראדהוצאה מלאכה הוא, דהא רחמנא קרייה 'מלאכה'. כדכתיב 'איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש', וכתב 'ויכלא העם מהביא', אלמא קרי להוצאה 'מלאכה', ע"כ. וכן הוא לשון הרמב"ם בפ"ב משבת ה"ח - הוצאה מרשות לרשות מלאכה מאבות מלאכות היא, ואף על פי שדבר זה עם כל גופי תורה מפי משה מסיני נאמר, הרי הוא אומר בתורה 'איש ואשה אל יעשו עוד

מלאכה לתרומת הקדוש ויכלא העם מהביא', הא למדת, שההבאה 'מלאכה' קורא אותה, ע"כ. ולפי גירסא זו של הר"ח והרמב"ם נמצא, דקרא ד'איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה' וגו' הוה רק גילוי מילתא דהוצאה מרשות לרשות 'מלאכה' היא, אבל לעצם האיסור דהוצאה לא בעי קרא מיוחד, דלבתר דילפינן ד'מלאכה' היא, הויא לה בכלל 'לא תעשה כל מלאכה' (שמות כ').

אולם לפי גירסת הגמ' שלפנינו דפריך 'הוצאה גופה היכא כתיבא' וכו', 'וממאי דבשבת קאי' וכו', הרי מבואר דצריכינן לקרא מיוחד לאיסור הוצאה מרשות לרשות בשבת, וצריך לומר דמכיון דהוצאה 'מלאכה גרועה' היא, וכמו שכתבו התוס' שם, לא הויא בכלל הלאו ד'לא תעשה כל מלאכה', אלא איסור חדש הוא הנלמד מקרא ד'ויעבירו קול במחנה'. וכן הוא מבואר בתוס' שבועות דף ב' ע"א (ד"ה יציאות), ובתוס' הרא"ש בשבת דף ב' ע"א (ד"ה יציאות), שכתבו להוכיח דהוצאה 'מלאכה גרועה' היא, מהא דמצרכינן קרא לזה, ובשאר אבות מלאכות לא מצרכינן קרא, אלא כל שהיתה במשכן מלאכה, אסורה בשבת.

ובתוס' הרא"ש שם הוסיף, וזה לשונו - ועוד אמרינן בפרקא קמא דיום טוב (ביצה דף י"ב ע"א), ערוב והוצאה לשבת, אין ערוב והוצאה ליום טוב, והיינו טעמא משום דאינה חשובה 'מלאכה', וביום טוב כתיב 'לא תעשה מלאכה', עכ"ל. והיינו, דבאמת לא הויא הוצאה בכלל 'מלאכה', והא דאסירא בשבת אינו מלתא ד'לא תעשה כל מלאכה', אלא איסור מיוחד הוא הנלמד מקרא ד'ויעבירו קול במחנה', ואיסור זה לא נאמר אלא בשבת, אבל ביום טוב לא נאסרה אלא 'מלאכה', והוצאה לא חשיבא 'מלאכה'.

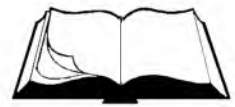
אמנם באמת צ"ב בזה, דהא לגבי הוצאה ליכא למימר דלא הויא בכלל 'מלאכה' כלל, דהא הויא אחת מ'אבות המלאכות' שחייבין על זדון כרת ועל שגגתן חטאת, וכדתנן בפרק כלל גדול.

ועיין בחדושי הרשב"א בשבת דף ב' ע"א שפירש גם כן, דהא דאצטריך קרא לפרוט איסור הוצאה, משום דהוצאה מלאכה גרועה היא. והקשה שם, ואם תאמר, אזהרה שמענו, עונש מגין. ותירץ, דכיון דגלי רחמנא דמלאכות נינהו, הרי הן בכלל 'כל העושה בו מלאכה יומת', ע"ש. והיינו דהוקשה להרשב"א מה שהקשינו, דכיון דהוצאה לא הויא בכלל מלאכה, אלא איסור חדש הוא הנלמד מקרא ד'ויעבירו קול במחנה', אם כן מנלן שחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת כמו בשאר מלאכות, ועל זה תירץ, דכיון דגלי רחמנא דמלאכות נינהו, הרי הן בכלל 'כל העושה בו מלאכה יומת', וביאור דבריו, דאף דהאיסור דהוצאה כתוב בקרא ד'ויעבירו קול במחנה', מכל מקום אין זה איסור חדש, אלא גילוי הוא על הוצאה שגם היא בכלל האיסור ד'מלאכה', וממילא איכא בה העונשין דמלאכה.

אמנם בדברי הרא"ש לכאורה מבואר דנקט דהוא איסור חדש, ואינו בכלל מלאכה כלל, וכמו שכתב שם דמהאי טעמא אין ערוב והוצאה ליום טוב, ואם כן אכתי תיקשי לדידיה קושיית הרשב"א, דאזהרה שמענו, עונש מגלן.

ומוכרח לומר, דהא דכתב הרא"ש דהוצאה 'אינה חשובה מלאכה', אין כוונתו דלפי האמת אינה מלאכה, אלא כוונתו דמצד עצמה אינה חשובה מלאכה, והיינו דבלאו הילפותא ד'ויעבירו קול במחנה' לא היתה חשובה מלאכה, כיון דמלאכה גרועה היא, ולכן אף דלבתר דילפינן דאסורה, שוב הויא לה כמו שאר המלאכות שנאמר בהן 'כל העושה בו מלאכה יומת', סוף סוף כיון דהא דחשיבא 'מלאכה' הוי חידוש מיוחד שהתורה כללה אותה בכלל מלאכה, וצריכינן לילפותא מיוחדת לחושבה 'מלאכה', שפיר סבירא ליה להך מאן דאמר ד'אין ערוב והוצאה ליום טוב', דרק בשבת כללה התורה את הוצאה בכלל מלאכה, ולא ביום טוב. (יסודות דברים אלו הינם מאאמו"ר הגאון זצ"ל).

והנה בביצה דף י"ב ע"א בעי הגמ' למימר, דבית שמאי ובית הלל פליגי בערוב והוצאה לשבת ואין ערוב והוצאה ליום טוב. ובתוס' שם כתבו בשם הר"ר חיים כהן, דגרסינן - ב'ערוב הוצאה' לשבת, ואין 'ערוב הוצאה' ליום טוב קמפלגי, והכי פירוש, אם איסור הוצאה מעורב בו בין שאר מלאכות, אף על גב דמ"ד אבות מלאכה, ע"ש.

אדר תש"פ

תשלום הלוואה ע"י האבא

לע"נ

הנערה **רחל** ע"ה

לע"נ

מנשה עקשטיין ז"ל

נלב"ע י' באייר תשע"ט

אם מונחים בתוך כלי שיש בו תוך, רק הבצק או החלות בולטות מלמעלה, בזה בוודאי מספיק להניח כיסוי או כלי מלמעלה ולבסות עד דופני הכלי ("ביאור הלכה" שם. וכיוון דהשם"ק

(פמ"ג ס' רצ"ז אי"א ס"ק ה' בשם "אבודרהם"), והטעם שאפשר שאין שם נשמה יתירה, שבעצבות אין השכינה שרויה (פמ"ג שם). ולמעשה כתבו שאר האחרונים שנוהגים שאבילים מברכים על הבשמים ("ברכי יוסף" ס' רצ"ז ס"ק ב', שו"ת "מהר"ם שיק" יו"ד ס' ש"ג שכן המנהג, ו"כף החיים" שם ס"ק ח'), ובשאר ימי האבילות גם הפמ"ג מודה שמותר להריח.

לישון על מיטתו

◀ **שאלה:** האם מותר לאביל תוך שבעה לישון על מיטתו כהרגלו?
תשובה: בימינו מותר לישון על המיטה הואיל ואין אצלנו כפיית המיטה כלל ("פתחי תשובה" ס' שפ"ז ס"ק ב' בשם שו"ת "פנים מאירות", הגר"ש אלישיב זצ"ל).

דמי שכירות בעת השבעה

◀ **שאלה:** האם מותר לאביל לקבל את דמי השכירות על דירתו המושכרת לאחרים, על השבוע שבו ישב שבעה?
תשובה: אביל אסור לעשות מלאכה אפילו ע"י אחרים ואפילו ע"י עכו"ם (שו"ע יו"ד ס' ש"פ סעיף ה'), ואם יש לאביל חמור או ספינה המושכרים ביד אחר, אם שכרו קודם להתחלת האבילות ועדיין לא כלה הזמן מותר להמשיך בימי האבילות (שם סעיף י"ד), ולכן דירה שמושכרת לאחרים, אין בזה שום איסור כיון שלא נעשתה שום מלאכה כלל, והכסף נכנס בלי עשיית מלאכה (ספר "צינוני הלכה" ה' אבילות פרק ט"ו ס"ק מ"ה בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל). ומש"כ רש"י (מועד קטן י"א:) שיש איסור שביתת בהמתו מדרבנן על בהמת אביל, ע"י שם, הכוונה היא שאין בו איסור שביתת בהמתו כמו שבת רק כשמרוויח ומשתכר במלאכת בהמתו, זה בכלל איסור סחורה שנאסר על האביל להרוויח אע"פ שאינו עושה כלום (הגר"ש אלישיב זצ"ל שם).

ניחום אבילים בימים הראשונים

◀ **שאלה:** האם יש להימנע מלנחם אבילים בשלושת הימים הראשונים?
תשובה: מנהג העולם לנחם מיד (ומקורם במשנה אבות ד', כ"ג: "אל תנחמיהו בשעה שמתו מוטל לפניו", משמע שלאחר שנקבר יכול לנחמו), וכן ידוע שמרן הגר"א זצ"ל היה הולך לנחם מיד, ואמר, אדרבה, עדיין לא מגיעים הרבה אנשים והאביל צריך ניחום. בירושלים יש נוהגים שלא לנחם עד היום השלישי ומקורם הוא כיון שמבואר בגמרא (מו"ק כ"ז:) ששלושה ימים לבכי, ולכן נהגו להימנע בשעת הבכי שפחות מקבל תנחומים ("גשר החיים" פרק כ' עמ' ר"ט).

ענית 'אמן' על אמירת "המקום ינחם"

◀ **שאלה:** האם אבילים צריכים לענות 'אמן' לאחר אמירת "המקום ינחם"?
תשובה: איתא במדרש שכאשר שומע שאחד מתפלל דבר או מברך לישראל, אפילו בלא הזכרת השם חייב לענות 'אמן', ולכן התפשט המנהג שעונים 'אמן' אחר "הרחמן" בברכת המזון (משנ"ב ס' רט"ו ס"ק ט', וס' קפ"ט ס"ק ה'). ולפי"ז יש לענות 'אמן' על ברכה זו, וכן מובא בשם הגר"ש זצ"ל אויערבך זצ"ל שהיה עונה 'אמן'. (ושמא לפ"ז על כל השומעים לענות 'אמן' ולא רק האבילים).

דרשה בבית הכנסת

◀ **שאלה:** האם רב בית הכנסת יכול לדרוש בליל שבת באמצע השבעה?
תשובה: אם דורש בעניני יראת שמים מותר (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

בגדים משומשים

◀ **כתב ברמ"א** (ס' שפ"ט א') שנוהגים לא ללבוש בגדים מכובסים כל ימי השלושים, ולכן יש לתת לאחרים ללבוש בגדים מכובסים בערך לשעה כדי שיחשבו משומשים, וכתב בש"ך (שם), כלומר זמן מה, ע"י שם. ויש ללבושם בערך חצי שעה, שע"ז ניכר שהוא משומש (הגר"נ קרליץ זצ"ל בנוגע להכנת בגדים בתשעת הימים).

מכובס במים

◀ **שאלה:** בגד מלוכלך וכבסוהו במים ללא סבון, האם מותר ללבושו תוך השלושים?
תשובה: מותר (ש"ך ס' שפ"ט ס"ק ב').

מגבות מכובסות

◀ **שאלה:** האם מותר להשתמש במגבות מכובסות תוך השלושים?
תשובה: אסור להשתמש בהן (שו"ע ס' שפ"ט א'), ולכן קודם יתן למישהו אחר לנגב בה, או יכול לנגב בה כלים, וכבר נחשבת משומשת, ויכול להשתמש בה.

הליכה לבית הקברות בתוך השנה

◀ **שאלה:** ילד שנולד מוגבל, וכל החיים לא עשה שום עבירה, האם מותר ללכת לקברו בשנה הראשונה?
יסוד השאלה הוא, שהטעם שנוהגים לא ללכת לקבר בשנה ראשונה משום שהנפטר טרוד בדינים, אבל בזה שהנשמה טהורה והיא הולכת ישר לגן עדן, שמא אפשר ללכת.
תשובה: לא פלוג (הגר"ח קניבסקי שליט"א), והיינו שאי אפשר לדון מי צדיק ומי לא צדיק, ולכן לא מחלקים.

ו"מחצית השקל" סברו שמספיק כיסוי למעלה בלי למטה, ועוד שיטת הסמ"ג שאוויר כלי מצרפין אף מה שיוצא למעלה כמונח למטה ואין צריך כיסוי).

ייחוד אצל רופא שיניים

◀ **שאלה:** במרפאת שיניים כשהרופא והמזכירה חילונים, וכשנכנסים למרפאה הדלת הראשית נסגרת ואי אפשר להיכנס דרכה באופן חופשי, האם יש בעיה של ייחוד?

תשובה: היות שהדלת נסגרת, נחשב כייחוד, ולשיטת השו"ע (אה"ע ס' כ"ב ד') אסור, ואפילו לבני אשכנז שנוהגים כהרמ"א (שם) ששני אנשים ואשה אחת מותרים להתייחד, זה רק באנשים כשרים, אבל מאחר שרופא השיניים והמזכירה חילונים, אסור לו ללכת לשם לטיפול, אלא אם נמצא שם אם אשתו (או ילד בגילאי 5-9 שנים), שאז מותר.

אשה אומרת שאבדה לה הכתובה

◀ **שאלה:** אשה האומרת לבעלה שהכתובה אבדה לה והיא רוצה כתובה אחרת, והבעל טוען שהוא לא מאמין לה וחושב שהיא רוצה להתגרש ממנו לגבות את הכתובה פעמיים, מה עליו לעשות?

תשובה: איתא בנדרים (צ'): האשה האומרת טמאה אני לך אינה נאמנת שמא עיניה נתונות באחר, ע"י שם, ולכן לא צריך להאמינה, אבל כאן יש לו עצה, שיכול לבקש שובר על תשלום הכתובה הראשונה, וא"כ לכאורה חייב לכתוב לה כתובה דאירכתא.

נסדק הקיר החיצוני של הבנין

◀ **שאלה:** קיר חיצוני של בנין נסדק והדירה מלאה רטיבות, האם רק בעל הדירה צריך לתקן, או שכל דיירי הבנין חייבים להשתתף בתיקון?

תשובה: כאשר יש נזילה על הגג כל דיירי הבנין משתתפים בתשלום (ולא רק דיירי הקומה העליונה), היות שזה הגג של כל הבנין, כמו כן מסתבר שהקיר החיצוני של הבנין שייך לכולם, וכולם צריכים להשתתף בתיקון.

קנה נעליים ונצבעו הגרביים

◀ **שאלה:** קנה נעליים שבתוכן בד אדום, והצבע עבר לגרביים ולרגליים, הקונה תובע מקח טעות וגם תשלום על הגרביים שהתקלקלו. המוכר אומר שזה לא קשור אליו, עם מי הדין?
תשובה:

א. מכיון שזה גרם קלקול לגרביים זה ברור שיש כאן מקח טעות, והמוכר חייב לתת לו זוג אחר (ולא יכול לטעון שאין זה קשור אליו, דסו"ס קנה ממנו מוצר פגום ומקולקל).

ב. בנוגע לתשלום על הגרביים, אין זה נחשב אדם המזיק שזהו רק גרמא, רק שיש כאן ממון המזיק, וא"כ אם המקח היה קיים בודאי היה פטור כי אין זה ממון של המוכר, ואפילו בכה"ג שזה מקח טעות, וא"כ הרי יש כאן ממון של המוכר, בכל זאת אי"א לחייבו מדין ממון המזיק היות שלא ידע כלל שנעליים אלו מקולקלות, הרי"ז כמו ממון שמוזק ברוח שאינה מצויה (בבא קמא ו'). ופטור מלשלם על הנזק לגרביים.

ג. למעשה, אם עדיין יש צבע שממשיך לרדת מהנעליים, חייב להחליפם משום מקח טעות, אבל אם הצבע כבר לא יורד, הגרביים אינן מתקלקלות כבר, ולא חייב להחליפן בזוג אחר.

מטפל בזקן שנפטר לפני תום החוזה

◀ **שאלה:** סיכם עם מטפל שיעלה לבית אביו הזקן לשמור ולעזור לו למשך שנה, וסוכם שיש להודיע חודשיים מראש על הפסקת העבודה. לאחר חצי שנה נפטר אביו ר"ל, האם צריך לשלם למטפל עבור עוד חודשיים כיון שלא הודיעו מראש?

תשובה: כוונת החוזה היא שאם יחזור בו צריך להודיעו מראש, אבל אם אביו נפטר בודאי בזה יש אומדנא שבכה"ג העבודה נגמרה, ולא צריך לשלם יותר.

מנקה ניקה דירתו בטעות

◀ **שאלה:** יצא מביתו ושכח לעולם את הדלת, כשחזר בצהריים ראה שמישהו ניקה את דירתו, והתברר שהמנקה החדש של שכנו נכנס בטעות לדירתו וניקה אותה, והשכן תובע ממנו תשלום מלא, האם חייב לשלם?

תשובה: בעל הדירה אינו צריך לשלם אלא רק 'מה שנהנית' בזה אמרינן "ויראת מאלוקיך", דהיינו עד כמה היה מוכן באמת לשלם מכיסו לחסוך לו את טרחו, ואם יש לו פיליפיני שבין כך עושה גם ניקיון, או שאתמול כבר ניקה את ביתו, נמצא שלא חסך לו כלום, ולא חייב לשלם לו כלום כי אין כאן הנאה.

מהלכות אבילות

להריח בשמים בימי האבילות

◀ **שאלה:** האם מותר לאביל בתוך השבעה להריח בשמים, וכן במוצש"ק?

תשובה: בתשעה באב שחל במוצש"ק אין מברך על הבשמים (שו"ע ס' תקנ"ו) משום שבתשעה באב יש דין מיוחד למעט בתענוג (ע"י משנ"ב שם ושע"צ ס"ק א').

יש סוברים שכמו כן אבילים אינם מברכים על הבשמים במוצש"ק

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בנימין זאב קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

גיליון 112, שבת מברכין ניסן, ויקהל-פקודי תש"פ

אין עצה ואין תבונה: חיזוק מול ה'נגיף'

בכוחו הבלעדי בתמימות הידיעה, לא כל אחד יכול, כי לא מספיק לשנן את המילים, אלא יש "לקבוע זאת בלבנו". המבחן בזה הוא כאשר פלוני פוגע או מזלזל בו, שאם הוא כועס עליו או אפילו רק מקפיד עליו, זה כבר מראה שהוא לא מאמין באמונת תמימה שהכל 'רק' ממנו יתברך, ואין שום כח בעולם שיכול להזיקו או לזלזל בכבודו. כי אם כן הרי אותו אדם שהזיקו הוא רק מעין 'בובה' בתאטרון בובות, שהפילה את חברתה, שהרי אין מה לכעוס עליה, כיון שברור שהיושב מאחורי הווילון הוא המושך בחוטים. כך צריכה להיות האמונה שהברו לא פגע בו, אלא רק שלחוהו משמים, ולא פלוני זלזל בו, ולא אלמוני הדביק אותו במחלה והכניס אותו לבידוד ממושך. ואם לא מרגיש כך בשלמות, אלה דברי אמת, אך עדיין זה לא "קבוע בלב" וממילא עדיין לא פועל את ההצלה הנדרשת.

להתחזק ב'שיר של פגעים' ובק"ש על המיטה

פורסמו בשער בת רבים סגולות שונות ומשונות מפני הנגיף, וכבר הבאנו את דברי החפץ חיים שעורר בענין הסגולות ותומה (אהבת חסד ב' ה) שאנשים מחפשים ורודפים אחר סגולות שונות ומשונות בכדי להמתיק דינם, וטורחים ומשקיעים בהן כספים וגיעה רבה - עד כי יש אומרים שנהפכו מ'עם סגולה' ל'עם סגולות' - חלקן סגולות אשר אין להם שחר, וחלקן אמנם מועילות, אך רק כסגולות בעלמא ותו לא, ומדוע לא מקיימים את הסגולות אשר הורנו ה' עליהם, אשר בוודאי מועילות,

להעבירו מן העולם. אף אחד לא יכול להרע או להשיב, אפילו אם הוא חולה. רק מה שגורה חכמתו יתברך, רק זה יביא הצלה לעולם.

וכשמאמין בזה ומבטל בלבו ביטול גמור, לא יוכל לשלוט בו שום כוח בעולם והוא שמירה עליונה כלשון רבינו ה'נפש החיים' (ג' י"ג) "ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה... כשהאדם קובע בליבו שה' הוא האלוהים האמיתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כוח בעולם וכל העולמות כלל... ומבטל בלבו ביטול גמור ואינו משגיח כלל על שום כוח ורצון בעולם. כן יספיק הוא יתברך בידו שממילא יתבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל".

קל לדבר על האמונה הפשוטה הזו כביכול, אך ליישם ולהפנים, זה לא כל כך פשוט. מספרים כי הגרי"ז סולוביצ'יק בברחו מפני הנאצים חיזק את עצמו וכל בני לווייתו בייחוד במחשבה הזו שאין עוד מלבדו יתברך שום כוח שיכול להזיקם כלל וכלל, ועל ידי כן הצליחו להבריח גבולות מוסקנים. ולפתע באחד המעברים האחרונים לאחר שכבר חשו שהסכנה חלפה מאחוריהם נעצרה העגלה על ידי חיילים שהחלו בבדיקת אישורי המעבר, ומיד ביקש הגרי"ז להתחזק שוב בתליית בטחונם רק בקב"ה, ובסיעתא דשמיא שחררו אותם החיילים וניצלו. סיפר לי הגאון האדיר רבי חיים קרייסוויטזה שאף הוא בברחו מפני הנאצים ניסה להינצל על ידי סגולת הנפש החיים ולהדביק מחשבתו שאין עוד מלבדו יתברך שום כוח בעולם כלל שיכול להזיקו וזאת הבורא יתברך, ולא הועיל בידו. והסביר שכנראה לומר את זה הוא דבר פשוט, אך לחשוב כך בשלמות המחשבה, ולהאמין

בשעה טרופה זו בה אנו עומדים ומצפים לישועת הכלל והפרט, הן מהמחלה המתפשטת בקצב מסחרר והן מהצרות הרוחניות המתרבות, עלינו להתחזק בידיעה כי זהו 'זמן גאולה' כיון שהוא "בין גאולה לגאולה" (פנינה ב) בין הגאולה מגזירת המן לגאולת מצרים שהוא עצמו זמן המסוגל לגאולה מעל לדרך הטבע [ראה הרחבה בסוף הדברים].

המחבר לעדמונים ולתקשורת נכנס לבהלה שכביכול כל האנושות ר"ל עומדת בפני כליה כתוצאה מהנגיף הקטן שטרם נמצאה תרופה למכתו, וכמעט שאין דרך ברורה להינצל אף מהידבקות. אך יש לנו הבטחה שהעולם יישאר ועם ישראל בראשו לא יכלה חלילה מן העולם. וברור שהשמירה הזו גדולה היא האמונה.

וכפי שבזמן מלכות אחשוורוש כולם היו בחרדה עמוקה, כך בבהלה האוהזת ברבים מפני הנגיף המסוכן, בוודאי שאינו יכול להזיק לאף אדם, ואף לא להדביק אף אחד, גם אם הוא עומד ממש בסמוך לנושא הנגיף, לולא גזירתו יתברך. ואומנם יש ליכוד שאמנם חובה לקיים את ההזירות הנדרשת, ובוודאי שכל מי שנמצא אף בחשש קל להדבקה עליו להימנע מליילך למקום רבים וכגון לתפילה במניין, וזו מצוה הבאה בעבירה, ואף אם אינו חושש כל כך, הרי הוא גורם לבהלה וצער של כל הסובבים ב'בין אדם לחברו', וראוי לחשוש מתפילה כזו. עם זאת עלינו לשנן שכל זה רק עניין של 'השתדלות'.

וכפי שאמר החפץ חיים למי שבא להתיעץ עמו לאחר שראה שבית המדרש שלו משגשג ופורח האם טוב שירחיב את גבולו ויפתח חנות נוספת, שעל ידה יוכל להכפיל את רווחיו. נענה הח"ח ואמר לו שהרי כל רווחיו הם בגזירה מאתו יתברך הנותן לחם לכל בשר. וכפי שאם יוסיף ברו נוסף לחבית היין, לא יגדיל בכך את כמות היין שתצא מהחבית על ידי שני הברזים, כך חנות נוספת תשמש רק ככר שני ולא שעל ידי כן ירבו רווחיו, כיון שכל השתדלות הפרנסה היא רק כ"מס שפורה" (מסילת ישרים כא).

כמו כן ההקפדה והזהירות הנדרשת מהנגיף, לא היא זו שתמנע את ההדבקה ותעצור את התפשטותה, כי דבר לא יעזור לברוח מגזירתו יתברך. ולכן אף לאחר שגורו שלא לקבל אורחים ממדינה פלונית, זה נכנס ממדינה אחרת, ואף אם יטילו סגר על כל יושבי הארץ, זה יכול להגיע בדרכים רבות מגזירתו יתברך, ואין עצה ואין תבונה לנגד ה' (משלי כא, ה). ואף מה שנראה כאסון כלכלי עצום שלא נשמע כמוהו שנות דור, יכול אף הוא להתהפך ולהתברר שהכל היה בזה לטובה.

כיצד הוא לטובה? מה טוב יש בכל התפשטות הנגיף? אין איש מאיתנו יודע, אך ודאי שהקב"ה הוא שהביא את הנגיף, והוא שגרם לכל חולה להידבק ולכל 'מתבודד' לשהות במחיצת חולה. הוא ואין בלתו יכול ברגע קט

שו"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה • במשנת מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

נישוק ספר תורה

קטן, ד ובש"ך שם) שאסור לתת מעות בפיו מחשש שדבק בהם רוק של חולי, כיון שיד הרבים ממשמשת בהם. ומעתה כל שכן שמעיל הס"ת שלא רק ממשמשים בו, אלא מנשקים בפה שיש לחשוש לרוק של חולים. ושמה רבינו למצוא כן בסידור צלותא דאברהם (שחרית) לגאון רבי אברהם מטשכנוב שכתב "שלא להניח לנשק בפה מטפחת ספר התורה".

טבילה במקוואות ציבוריים

שאלה מהי ההנהגה הראויה לנצרך לטבילת עזרא או החפץ לטבול בערב שבת בזמן שהרשויות אוסרות שימוש במקוואה ציבורי

שאלה פורסמה הוראה מרבנים להימנע מנישוק ספר תורה מחשש להידבקות. האם אין בזה משום זלזול כשעובר הספר תורה לידו ולא מנשקו.

תשובה כיון שכולם מנשקים ובלא מתכוון עובר מעט רוק על מעיל הספר תורה, בוודאי אסור לגעת בשפתיו כמעיל הספר תורה שלא להידבק, יש לרכון לעברו ולנשק כנגדו באוויר.

וכפי שנהג תמיד רבינו הגרי"ש א כשנישק את ספר התורה, שלא היה נוגע בשפתיו אלא רק קרב אל הס"ת ונישקו באוויר. כעין דברי הרמב"ם (שמיטת הנפש יב, ד) והשלחן ערוך (יורה דעה

שו"ת הלכה למעשה

<<<

מחשש להידבקות מהנגיף.

תשובה בימינו בטלה עיקר תקנת עזרא, אך מעלתה גדולה עד מאוד כדברי רבינו יונה (ברכות יג, ב) "ודאי שהתפילה יותר מקובלת עם הטבילה" ומביא תשובת הרמב"ם (קמ) "מעיד אני עלי שמים וארץ שמעולם לא עשיתי זאת - לבטל טבילת עזרא - אלא מחולי".

אך אין זה חובה ממש ופסק המשנה ברורה (שם) שחלילה מלבטל לשם כך זמן קריאת שמע ותפילה, וייתכן שאף תפילה בציבור אין להפסיד לשם כך. ומרן הגר"ש אלישיב הורה שאם מחמת הטבילה תופרע כוונתו כגון שיאלץ להתפלל במניין פחות מסודר, אין להפסיד הכוונה לשם הטבילה, משום שהכוונה היא העיקר הראשון בתפילה (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב - ברכות דס). וכן טבילה בערב שבת אינה חובה, אלא תוספת קדושה.

אך בעת הזו שיש חשש גדול של הידבקות ר"ל במקומות ציבוריים וביותר במקוואות יש לעקוב ולהישמע אחר ההנחיות של גורמי הבריאות המקצועיים, ואמנם יש לדעת כי אין טבילה זו מעיקר הדין. וכדברי הרמב"ם (שם) שביטלה מחמת חולי וכבר אמרו תוס' (בבא קמא כג, א) יותר יש לאדם לשמור עצמו שלא יזיק מושל יזק. ומעתה כשהמומחים טוענים שבטבילה עלול לא רק להיזק אלא אף להזיק אחרים חלילה בוודאי שיש להימנע. וכנראה בדברי המסילת ישרים (ג) בשיקול הדעת שצריך לתת על מעשים אם לעשותם או לא, ואף שנראים כלפי חוץ כטובים וברי מעלה לפעמים יש להניח מלעשותם "משקל החסידות היא מלאכה קשה כי דקות ענייניו הוא רב וסכנתו עצומה... ויש תוספת חסידות שאינם חובה מוחלטת, וודאי שיותר הגון לחסיד שיניחיה משיעשהו".

תשעה קבין מים שאובין

שאלה כשאנו יכול לטבול טבילת עזרא או בערב שבת, האם יכול להטיל על עצמו ט' קבין מים על ידי מקלחת.

תשובה נתינת ט' קבין (31 ליטר) צריכה להיעשות דווקא על ידי כלי עם מים שאובין (משנה הלכות ג, א-ח שהוכיח כן משו"ת הראב"ד והסכים עמו מרן הגר"מ פיינשטיין), ולכן במקלחת שהמים הזורמים בה יוצאים הישר מצינורות המחוברים לקרקע לא מועיל (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב - ברכות רמב).

יש להדגיש כי המים צריכים להינתן על כל גופו (כולל זרועותיו) באחת, ולא ייתכן כשאדם שופך המים על עצמו משום שזרועותיו מומלא מחוץ למים. כמו כן דווקא המים צריכים להינתן ברצף על ידי הכלים בלא שיהא הפסק בין המים הניתנים מכלי ראשון לכלי הבא אחריו כדברי המשנה ברורה (פח, ד) "מבואר בבית יוסף שדין תשעה קבין הוא באופן שלא יפסיק משפכת כלי ראשון עד שיתחיל השני".

מבאר החתם סופר שכל הנסים המרובים שאירעו לעם ישראל נעשו ביציאה מגדר הטבע כקריעת ים סוף שהוא דבר שלא היה כמותו מעולם שהלכו בתוך הים בחרבה, ומיד לאחר מכן כיסה הים את כל אויביהם עד אחד, או בכל עשרת המכות שראו פלאות עצומים, וכן בכל חגי ישראל כגון חנוכה כאשר ניצחו יחידים בני חשמונאי את צבא יוון הגדול והאדיר, רבים ביד מעטים.

אך שונה נס פורים שהיה מוטבע בתוך השתלשלות החיים הטבעית ובהסתכלות חיצונית לא נראה בזה נס, ורק התבוננות מעמיקה מגלה את הנס האדיר. ובכוחו להוכיח שלא רק יציאה מגדר הרגיל מונחגת בהשגחה פרטית, אלא אף כל חיי היום יום מנוהלים בדרך נס ופלא, זהו נס שנשאר לדורות. ומחמת כן כל החדש מסמל את הנס, ואף "ימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם" (אסתר ט, כח) וכפי שהובא בלוקט שמועני (רמז תתקמ"ד) שעתידיים כל המועדות שיתבטלו חוץ מפורים. והוא כאמור מחמת שפורים הוא כעין 'דלק' לכל השנה כולה, ולכל החיים כולם, ושינוי בהשקפה ובמבט על כל חיי היום יום ומחדיר בנו את ההכרה שכל הטבע כולו זועק הנהגה נסית בהשגחה אלוקית, ועל ידי כן משתנה כל מהלך החיים של עם ישראל.

לכן נקרא שמו 'אדר', כשם העשב בו תיחס יהושע את ארץ ישראל לגבול בין השבטים, והוא ירק שהשורש שלו צומח ישר ולא פורץ ימין ושמאל, ולכן הוא מתאים לסמן בו גבול. כך נסי אדר הם לא פריצה מגבולות הטבע, אלא הם מוטבעים בהם ישר ונעלמים בתוככי הטבע עצמו. ללמדנו שאין יאוש מכל צרה שלא תבוא, ובכל מקום ידו רב להושיע.

חיוק האמונה העולה מסיפור המגילה, הביא את הגר"א שבכל פעם שרצה להוסיף חיוק לאמונה עיין במגילת אסתר, אף שלא בימי חודש אדר אלא במהלך ימות השנה, כיון שמשם נראה בחוש ההשגחה האלוקית המסוכבת הכל לטובה. משום שמגילת 'אסתר' היא המגילה האישית של כל אחד ואחד מאתנו דבר יום ביומו, מגילת 'ה'אסתר' של הנהגת חיינו אשר התבוננות מעמיקה בהם, מראה את הנהגת ה' והשגחתו הפרטית לטובה ולברכה. מחמת כן אומר החתם סופר שימי הפורים והמסר העולה מהם לא יעברו מתוך היהודים, לא במשך השנה אף לאחר חג הפורים, ואף לא לעולם. משום שלא תמוש מזרעם הידיעה כי ה' הוא האלוקים המושגח בהשגחה פרטית ומכוון את כל אורחותינו לטוב לנו.

הדאגות קשים כעול ברזל

עוד דבר ברור שהשמחה היא שמירה גדולה המרחיקה את הבהלה. וכדברי הירושלמי "והסיר ה' ממך כל חול" (דברים יז) זה הרעיון, ובאר התורה תמימה כי אלה הדאגות ממה שיהיה או לא יהיה לו, שהם "קשים כעול ברזל שעל דם מחבל גופו ורוחו". בימים אלו עלינו להתאמץ לשמחה, ובוודאי שמחת המצוה, בהתלהבות ובחשק. או אז שפע עצום יורעף עלינו מרופא כל בשר המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. מאמינים אנו בלב שלם שכפי ש'פתאום' חידש והביא את המחלה, 'פתאום' יצילנו וישמיע בגבולנו אך ששון ושמחה מתוך אחווה ואהבה רבה, ונזכה במהרה בימינו 'בניסן נגאלו ובניסן עתיד להגאל'.

וחלקן אף ללא טרחה והוצאת ממון כלל. רצוי להתחזק בדברים שבלאו הכי עלינו לאמרם כל יום, רק צריך להתחזק בהם יותר. בגמ' (שבועות ס"ז, ב) נקרא פרק 'יושב בסתר' (תהלים צא) 'שיר של פגעים' ופרש"י "פגעים - מוזיקין שפוגעין בבני אדם להזיק" מזמור זה מועיל להגן ממוזיקים, ולהתחיל מפסוק ויהי נועם (סוף פרק צ). אמנם יש איסור להתרפא בדברי תורה, כפי המובא בסנהדרין האיסור ללחוש פסוק על המכה לרפואה, אך מותר לומר פסוק להגן שלא תבוא מחלה.

בזמן ההפגנות בירושלים הריץ מרן החזון איש מברק בן שורה אחת "להתחזק בלימוד התורה ולהיות רגיל בשיר של פגעים". בעצם פרק זה צריכים לאמור בסדר קריאת שמע על המיטה, אלא שכבר עייפם ולא כל כך שמים לב למה שאומרים, ואולי גם נרדמים לפני שמספיקים לאומרו. לכן כדאי עתה להתחזק באמירתו ובכל הפסוקים שיש בסדר קריאת שמע על המיטה שהם כולם פסוקי שמירה. הרי יש פסוקים שממש מדברים אל הלב. די רק להזכיר את הפסוק "ונגע לא יקרב באהלך". כמו כן בכלל זה להתחזק בברכת המפיל, כפי שאמור האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל 'עבורי, מי שלא מברך המפיל לפני השנה הוא כמו ששוחתה בלי לברך שהכל'.

מרן רבינו הגר"ש אלישיב, גדול השקדנים, הקפיד כל יום ויום קודם שהלך לישון לומר קריאת שמע על כל פסוקיה ופרקיה. הוא לא ראה בזה 'בזבז זמן' חלילה. ואף זכיתי לילה אחד שנקראתי על ידו לשליחות החופה בעניין הלכתי, וכשהגעתי לביתו, היה יושב על מיטתו, וראיתי קורא בנעימה ובזריזות את כל הפסוקים. לאחר מכן דיבר איתי מעט, בדרך 'המפיל' ועלה על יצועו לנוח מעמל היום.

כמו כן אמירת פיתום הקטורת כפי שחז"ל אומרים ורש"י מביא זאת בפרשת קורח "רו זה מסר לו מלאך המוות כשעלה לרקיע, שהקטורת עוצר המוגפה". ואמנם כולנו אומרים פיתום הקטורת בסיום התפילה בכל יום, אלא שממהרים וכו' וכדאי להתחזק באמירת פיתום הקטורת. עד כדי כך חשובה אמירה זו שהרמ"א כתב (או"ח קלב) שאין לאמרו בעל פה משום שהאמירה במקום ההקטרה וחיישין שמה ידלג ואחז"ל אם חיסר אחד מסמניה, חייב מיתה. אמנם הרמ"ב מביא שהאחרונים השיגו על כך, אך רואים אנו עד היכן הדברים מגיעים.

חובת השמחה - גם לאחר פורים

לקראת סיום חודש אדר, יש להתבונן בדבר חריג ומיוחד. אמנם בחודש זה היתה גאולה והצלה גדולה מגזירת המן להשמיד להרוג ולאבד, אך מיוחד חודש זה שמצוה מיוחדת יש להרבות בכל החודש בשמחה, ואף לאחר ימי הפורים, בשונה מחודש ניסן שבו נעשו נסים רבים יותר כגאולת מצרים ויציאה מעול גלות שמעולם לא ברח איש משם, וכל זאת לאחר עשרת המכות שהראו בחוש את השגחת ה' על עמו, ולבסוף קריעת ים סוף על ניסוי המרובים והמופלאים, והגם שחודש זה נקרא בשם 'ניסן' על שם הנסים, בכל זאת אין מצוה מיוחדת להרבות בשמחה בחודש זה, ואף כל החודשים שהתברכו בנסים מיוחדים לא זכו למעלה כחודש אדר, ויש להבין על מה ולמה מיוחד חודש אדר.

שואל ודורש

מוקד בית התורה במתכונת מתוגברת לשאלות בהלכה להתמודדות עם ה'נגיף'

0722-133-466

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל: Beithorah@gmail.com

הפרשה המזכרת

ויק"פ 14

חינוך והגות על פי משנתו של הרש"ד הירש

עורך הרב שלמה רוזנשטיין

המלאכות היצרניות והמלאכה הגרועה

אם נתבונן ב39 מלאכות השבת, נבחין כי כלל הפעולות הינם פעולות יצרניות – כלומר פעולות המביאות שינוי ממשי בדבר מסוים, ביצירה של שינוי זה מתגלה שלטון האדם על כל דבר גשמי, וההימנעות מיצירה זו ביום השבת מגלה את ההשתעבדות תחת עול הבורא והריבון האחד והיחיד, שהאדם השורר בעולמו אינו אלא כפוף לרצונו של הבורא שהוא אדון הכל.

כל זאת, למעט מלאכה אחת שאינה יצרנית, מלאכת הוצאה מרשות לרשות, שהיא אינה יצרנית ונקראת 'מלאכה גרועה', מלאכה זו לא הייתה נכללת במלאכות המשכן לולי נדרשה בדרשה מיוחדת. אולם גם מלאכה זו חשיבותה רבה בהיותה המלאכה היחידה שיש בה היבט חברתי של הוצאה מרשות לרשות, וגם היא מסמלת את מהות חיי האדם בצד החברתי והיחס של היחיד כלפי הרבים ולהיפך – שהיא מהות ההעברה מרשות לרשות בשבת.

גם חיי הגשם והיצרניות וגם חיי החברה אפוא – משועבדים לרצון ד' ולמען תכלית ייעוד האדם בהשגת השכינה בתוך עולמו.

שמירת השבת וההצהרה

שמירת השבת היא איפוא לא רק קיום מצווה נוספת מתוך תרי"ג המצוות אשר אנו מקיימים כספר הוראות החיים, יש בשמירת השבת את ההצהרה הברורה כלפי כל היקום, כי כל אלו המלאכות אשר הופכות את האדם להיות השליט על הטבע וחומריו, על היכולת לשנות, לייצר, להפוך, לסדר, השלטון על כל דבר גשמי הנתון בידי האדם ובכישוריו, כל אלו אשר משמשים לבניית המשכן ולהמלכת ד' בעולם לבנות לו דיור בעולם, וכל אלו מושבתים ביום השבת בצו האלוהי, ומצהיר כי אין האדם שליט ביום זה על החומר כי אם אדון הכל שאליו ייעד האדם אל כלל הפעולות בששת ימי המעשה – וכל הכוחות הגשמיים והאנושיים מיוחסים אליו ואל מצוותו.

כה משמעותית היא שמירת השבת, וגם המלאכה הגרועה שבתוך כלל המלאכות, עד שבדברי הנביא ירמיה (יז) המתאר את ישועת ירושלים או חורבנה ותולה את הדבר

מלאכת המשכן והצהרת שמירת השבת

מצוות שמירת השבת הבאה בתחילת פרשת ויקהל, מופיעה מייד לאחר בניית המשכן, כאשר שוב לאחר ציווי מצוות שמירת השבת שוב אנו חוזרים לפרטי עשיית כלי הקודש, הציווי ופירוט עשיית כל קהל ישראל כדבר אשר ציווה ד' בבניית המשכן, כליו והירתמות כל הקהל לתרומה, לעשייה, לבנייה ולהקמת המשכן.

חז"ל במסכת שבת לומדים מפסוקים אלו שבראשית פרשת ויקהל, את ההוראה שכל מלאכת המשכן נעשית בששת ימי המעשה, ואילו בשבת לא ייעשו מלאכות אלו, דהיינו מלאכות אלו הנעשות לצורך הקמת המשכן הם אלו המלאכות אשר נאסרו לעשייה בשבת ומכאן נלמדות אותן 39 אבות מלאכה אשר מהוות את היסוד והבסיס לשמירת השבת ולאיסורי המלאכה בשבת.

בניית המשכן, היא האתגר הגדול ביותר לכושר עשייתו של האדם בתחום עבודת הכפיים, כל כישרון וכל יכולת נקבצו ובאו לעבודת בניית המשכן, כל החומרים שבטבע גויסו לטובת מלאכת בניית המשכן, העץ, הכסף, הנחושת והזהב, הבדים וכל סוגי הטוויה והאריגה, בכישרון רב וביכולות ייחודיות אשר נעשו דווקא בכלי הקודש ואשר ממצות את כלל האפשרויות של החומרים והנעשה בהם – לטובת מטרה נעלה זו.

וכל אלו נקבצו ובאו יחדיו למען המשימה של 'עשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' – באמירה שיש בה כדי הצהרה על כך שכל חומרי הטבע וכל הכישורים האנושיים עלי אדמות מגויסים כולם יחדיו למען השכנת השכינה בתוכינו, כל סוגי החומרים וסוגי עיבודם או שינויים של חומרים אלו, במלאכות עצמן ובתתי המלאכות – אשר נקראים בלשון חז"ל תולדות המלאכה, כל אלו משועבדים לטובת רצון ד' בהגיעו לדרגתו הנעלה על ידי ייעודו ושיעבודו למשכן ד' – וזה הדבר העולה מתוך מעשים אלו, שאנו הופכים במעשים אלו את כל העולם הטבע וחומריו, סוגי עיבוד החומרים והכישרון האנושי – למען השכנת השכינה בעולם וכדי להפוך את העולם למקום שבתה של מלכות שמים.

ההבדל בין ההתנהגות בבית לבית הספר

לכן יקרה לעיתים קרובות, שתלמיד מסוים נחשב בבית הספר לילד מנומס וממושמע, בעוד שבבית הוריו הוא מתפרע ומתנהג בגסות כלפי כל בני הבית, או על כל פנים אינו מדקדק שם בכל כללי הנימוסים המקובלים. ילד כזה אין לו חוש ורגש של נימוס ודרך ארץ, ורק תחת מרותם וביקורתם של מנהלי ומורי בית הספר הוא מרסן את עצמו.

אולם בדיוק רגש כזה ניתן לרכישה רק על ידי החינוך בבית. ההזדמנויות והיכולות לחנך בבית חינוך פנימי אמיתי למידות טובות טוב יותר כאמור מזה שהוא יכול לרכוש בבית הספר, בבית החינוך למידות טובות והתנהגות נאותה הוא פנימי, אינו בא בדרך של מרות ואכיפה של מנהל או של 'מלמד' ואינו נובע מפחד ויראה כי אם מחינוך פנימי איכותי – להתנהגות ולמידות ודרך ארץ.

דוגמא אישית – חובה!

בתחום זה אין כל הבדל בין בית עשירים או עניים, בכל בית צריכה לשרור רוח של דרך ארץ אמיתית. ראש המשפחה ואשתו, גם בתור בעל ואשה, וגם בתור אב ואם, חייבים תמיד לרסן את עצמם ולהיות למופת בהתנהגותם האצילה והמנומסת, על ידי התנהגותם האישית הרי הם מקרינים לילדיהם את דרך ההליכות, המידות ודרך ארץ, הילדים הרואים בהוריהם את מושא הערצה מגיל צעיר, לומדים באופן טבעי מהם כיצד מדברים איש אל רעהו, מה יכול לגרום לכעס ומה היא הדרך הנכונה להתייחס לכל נושא ועניין.

הדברים אמורים גם על התייחסות הילדים כלפי הורים, וגם על היחס של הילדים בינם לבין עצמם. אסור שהמושג "בקרבת המשפחה" יהיה שם נרדף לגסות ופריקת כל עול נימוס, ואין הכוונה לנימוס במובן שבו משתמשים ב"חברה הגבוהה" כי אם בהליכות נימוס של בין אדם לחברו, את המותר ואת האסור להיאמר ולהיעשות האחד כלפי השני, ואת הדרך שבה נאמרים הדברים כשהם צריכים להיאמר.

מה שאסור באופן מוחלט בהתנהגות מחוץ לבית אסור גם 'בקרבת המשפחה' וכללי ההתנהגות צריכים להילמד ולהיות בהרגלי הילדים כבר בתוך הבית באופן שבו היינו רוצים לראות את ידיו מתנהגים כלפי הזולת.

הורים שאינם מבינים כי עליהם לשמש דוגמא לילדיהם ולחנכם לנימוס ודרך ארץ, ועל ידי כך להשריש בהם את החוש הטבעי של אנינות דעת ואצילות נפש – הרי כמו ידיהם הם משחיתים את אופי ילדיהם. עליהם לדעת ולזכור, כי אין שום תחליף להשפעה החינוכית של ההורים!

בשמירת השבת, הוא מציין את מלאכת ההוצאה בנפרד – ואל תשאו משא ביום השבת כחלק מהציווי על שמירת כלל המלאכות האסורות השבת וחשיבותה.

שָׁמְעוּ דְּבַר- ד' מַלְכֵי יְהוּדָה, וְכָל-יְהוּדָה, וְכָל, יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁרָאֵל--הַבָּאִים, בְּשָׁעָרִים הָאֵלֶּה, כֹּה אָמַר ד', הַשְׁמִירוּ בְּנִפְשׁוֹתֵיכֶם וְאֶל-תִּשְׁאוּ מִשָּׂא בְיוֹם הַשַּׁבָּת, וְהִבֵּאתֶם בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם, וְלֹא-תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת, וְכָל-מִלְאכָה לֹא תַעֲשׂוּ; וְקִדְשְׁתֶּם אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת, כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם, וְלֹא שָׁמְעוּ, וְלֹא הָיוּ אֶת-אֲזָנֵם; וַיִּקְשׁוּ, אֶת-עֶרְפָם, לִבְלֹתִי שְׁמוֹעַ, וּלְבֹלֹתִי קֶחֶת מוֹסֵר, וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּן אֵלַי, נָא ד', לִבְלֹתִי הִבֵּיאוּ מִשָּׂא בְּשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת, בְּיוֹם הַשַּׁבָּת; וְלִקְדָּשׁ אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת, לִבְלֹתִי עֲשׂוֹת-בֵּה כָל-מִלְאכָה, וּבָאוּ בְּשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת מִלְכִּים וְשָׂרִים וְשָׂבִים עַל-כֵּסֵא דָוִד רַבִּים בְּרַבֵּב וּבִסּוּסִים, הָמָּה וְשָׂרֵיהֶם--אִישׁ יְהוּדָה, וְיִשְׂרָאֵל וְיִשְׁרָאֵל; וַיִּשְׁבֶּה הָעִיר-הַזֹּאת, לְעוֹלָם, וּבָאוּ מִצְרֵי-יְהוּדָה וּמִסְבִּיבוֹת יְרוּשָׁלַם וּמֵאֶרֶץ בְּנִימִן, וּמִן-הַשְּׁפֵלָה וּמִן-הָהָר וּמִן-הַנֶּגֶב, מִבָּאִים עוֹלָה וְזֹבַח, וּמִנְחָה וּלְבֹנָה--וּמִבָּאִי תוֹדָה, בֵּית ד', וְאִם-לֹא תִשְׁמְעוּ אֵלַי, לִקְדָּשׁ אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת, וּלְבֹלֹתִי שָׂאת מִשָּׂא וּבָאוּ בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם, בְּיוֹם הַשַּׁבָּת; וְהָצִיתִי אֵשׁ בְּשַׁעְרֶיהָ, וְאָכְלָה אֶרְמָנוֹת יְרוּשָׁלַם--וְלֹא תִקְבֶּה.

הילדים בבית – הזדמנות טובה

תקופה זו מאופיינת בשהות ממושכת של הילדים בבית ההורים, מצב זה יש בו כדי לייצר לעיתים חיכוכים אבל יש לראות בתקופה זו בעיקר הזדמנות מיוחדת יותר מכל הזמנים האחרים בשנה שבה אפשר להביא בשורה חינוכית לילדים השוהים בבית ההורים, שכן בית ההורים הוא מקום חינוך יותר מכל מסגרת אחרת, בבית הוריו הילד לומד לדעת את העיקר והטפל ובעיקר להיות מוכשר בכל מידה נכונה למשך חייו. יש לנצל ימים אלו אפוא להשלמה חינוכית דווקא בנושא מידות ודרך ארץ ולהביא לילדינו את דרך החיים הנכונה והראויה.

בית ההורים הוא המקום היחיד, שבו גם החינוך לנימוס ודרך ארץ עשוי להפירות את הילד לכל ימי חייו, ואילו בית הספר – מקום לימודי, מסוגל להיות לו רק לעזר במשימה זו. רצוי מאד שרכישת המדות הטובות וההתרגלות בהן, עד כדי הפיכתן לטבע שני, תיעשה בחופשיות, ללא כפייה. משום כך אין בית הספר מתאים ביותר לתפקיד הוראת הנימוסים והחדרתם בלב התלמיד. בית הספר יכול, בשעת הצורך, לכפות על תלמידיו התנהגות טובה ומנומסת, אבל אינו מסוגל לחנך לדרך ארץ. חסרים לו הזמן וההזדמנויות המתאימות.

נשיח בחוקיר

סיפורי הוד

אחר מטתו של מרן פוסק הדור
רבי נסים קרליץ זללה"ה

גליון מס' 217-ויק"פ-החודש

לרגל המצב

א. סח רבינו: "נשלחתי פעם על ידי מרן הסטייפלר זללה"ה למרן הטשיבינר רב זללה"ה. כשבאתי להפרד נפרד ממני אך לא בהושטת יד באומרו, "איני חש בטוב, וכבר אמרו בתוספות (ב"ק כ"ג) "יותר יש לאדם לזהר שלא יזיק אחרים משלא יוזק".

ב. סח רבי ישראל זיכרמן שליט"א – רבה של ברכפלד: בדרך כלל, לפני שהיתי נוסע עבור השחיטה של שארית ישראל, הייתי נכנס לרבינו לקבל את ברכת הדרך.

פעם אחת קיבלתי את ברכתו אך לא בהושטת יד, באומרו שאינו חש בטוב. ובאותה הזדמנות סיפר לי את העובדה דלעיל. למדתי כיצד מכל דבר למד רבינו וביצע זאת בעצמו ל'מעשה'.

ג. שבת אחת לאחר קידוש, ביקש רבינו שלא יטעמו מכוסו, והסביר שחש בגרונו.

ד. נשאל רבינו האם יש לנשק את הספר תורה ממש על המעיל? והשיב, "פשוט וברור שאין לנשק את המעיל עצמו!" (הדברים נאמרו בלי כל קשר למצב חולי).

כל החלטה של אדם – משפט!

א. נאמר בגמרא (שבועות ל.) "בצדק תשפוט עמיתך" – הוי דן את חברך לכף זכות". אמר רבינו "כל אדם צריך ויכול להיות דיין - כשרואה את חברו עושה מעשה שאפשר לשופטו לחובה ולזכות, עליו להיות 'דיין' ולהחליט לשופטו לזכות".

ב. כתב השערי תשובה (שער ג' אות ל"ג) על הפסוק "לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלוקים הוא" (דברים א' י"ז) "הוזהרנו בזה להאמין שלא יקרנו נזק מצד משפט הצדק" וכו'.

נשאל רבינו בשיעורו, האם הדברים אמורים דוקא במשפט, או בכל החלטה שעל האדם לקבל? והשיב רבינו: "כל דבר שאדם צריך להחליט אם הוא צודק או לא - נקרא משפט!"

ג. נאמר בפסוק "ויחר אך משה וישלך מיידיו את הלוחות וישבר אותם תחת ההר" (שמות לב, יט) ביאר רבינו: "גם כשמשה רבינו כעס ושביר את הלוחות, הוא עשה זאת מתוך 'הכרעה' שכעת צריך לשבור את הלוחות".

ד. נשאל רבינו מהי העצה להשאר רגוע גם במצבי לחץ? תשובה: "כשכבר מרגישים לחץ, כל עצה רק תגרום ליותר לחץ. הדבר היחיד שיכול להועיל הוא, לתכנן את עצמו לפני ולהתכונן להיות מוכן לכל מצב מה לעשות".

ה. לאחד שעוסק בצרכי ציבור והיו כאלו שבאו עליו בטענות אמר רבינו: "אם חשבת והחלטת מקודם שכך עליך לעשות, אל לך להבהל מאיש. טענות יהיו תמיד".

קביעות ללימוד הלכות שבת

לרבינו היה שיעור קבוע במוצש"ק בהלכות שבת על פי סדר המושג"ב. בשנים האחרונות אמר פעם לאחר השיעור לנכדו ממלא מקומו במסירת השיעור – רבי מנחם קרליץ שליט"א מו"צ ברמת אהרון: "כבר שבעים שנה יש לי את הקביעות הזו". כששאלו הרי השיעור הזה לא קיים שבעים שנה? השיב: "מגיל שבע עשרה כבר התחלתי בקביעות הזו ללמוד כל שבת הלכות שבת. והוסיף, הרי יש כל כך הרבה פרטים שצריך לזכור ולא יתכן לזכור בלי קביעות מידי שבוע". [לרבינו גם היתה קביעות עם חתנו רבי אהרן אוסטרין שליט"א במשך שנים להכין את השיעור מידי שבת אחה"צ].

רבי שלמה לוינשטיין שליט"א ביקש בהזדמנות מסוימות מרבינו שיביא דוגמא על פירצה בהלכות שבת. אמר לו רבינו: "שואלים שאלה כזאת... כאילו שלא למדו אף פעם הלכות שבת...!! מי שלומד הלכות שבת יודע, שאם לא לומדים לא יודעים בכלל! יש יהודים שחושבים שהם שומרים שבת, אבל למעשה..." אגב, רבינו מאוד חיבב את רבי שלמה שליט"א, והרבה פעמים כשביקש לשמוע מרבינו כיצד לעורר בדרשות, אמר לו רבינו: "נו...נשמע אותך! אתה אומר מאד טוב!". בהזדמנות אחרת אמר לרבי שלמה: "בזמנינו צריך חכמה מיוחדת כיצד להוכיח כדי שהדברים יתקבלו על לב השומעים, ואתה עושה את זה מאד טוב".

אגב, על התאמצותו של רבינו שלא לבטל מקביעות השיעורים שמענו מנכדו: לרבינו היה שיעור קבוע בספרי המוסר - בזמן שקיעת החמה של צאת השבת. פעם אחת, לוייני אותו לשבע ברכות של אחד הנכדים לסעודה שלישיית. את השבע ברכות ברכו קודם שקיעת החמה. בדרך חזור, היה ניכר שמתאמץ למהר. וכדרכו לא אמר מדוע. כשהגיע למקומו בבית הכנסת, תוך כדי שהתנשף מהמאמץ, אמר בקורת רוח: "הייתי צריך ללכת לשבע ברכות, והתאמצתי לחזור מהר כדי שלא לבטל את הקביעות, וברוך ה' הצלחתי".

סוד הצלחתו של רבינו בבית הדין

סח רבי משה קפלן שליט"א: מי שעמד מאחורי רבינו ועודד אותו לפתוח את הבית דין היה מרן הסטייפלר זלה"ה. מרן זלה"ה שלח אותי לעזור לרבינו בענין הזה. גם מרן הרב שך זלה"ה היה מעורב בענין.

הוסיף רבי יצחק דוד ברנשטיין שליט"א - רב ומו"צ בשיכון ה' בב"ב: פעם אחת בשיעור בספר משלי, התגלה טפח מה היה סוד הצלחתו כראש אב בית הדין הגדול בעולם. כתב הגר"א במשלי (פרק ו' פסוקים א-ה) לבאר את הפסוקים, שהם "נגד שני מיני ראשי בני ישראל, שהם ערבים עליהם, והן הזקנים והשופטים... והדיינים הם כמו ערב קבלן שמכניס עצמו במקומו ממש, כן הדיינים הכניסו את עצמם, כי נוטל ממונן מזה ונותן לזה בלא רצון הבעל דין... ועל הדיין להיות כאיסקופה הנדרסת, שלא תעכב שום דין ויהיו רצין אליך בני אדם הצריכין לדין".

"כתוב כאן", אמר רבינו, "מהו הדרך להצליח בבית הדין. כשרואים אנשים רבים, צריך להרגיש שזו בעיה שלי. ואיני מוצא מנוחה לעצמי אם לא אתערב ואכנס לפתור את הענין כי זה 'אינטרס שלי'".

הגר"א מסביר זאת גם על מלמדי תורה. "על המלמד תורה להרגיש שכואב ואיכפת לו שבחור לא הבין, ושזה יהיה 'אינטרס שלו לגדל תלמידים עם שכל ישר שיוכלו ללמוד בכוחות עצמם'".

שאלה: האם הכוונה בדברי הגר"א שהגישה הזאת היא דרך של סייעתא דשמיא, או שזה דרך מצד ההשתדלות?

תשובה: "זו גם דרך של סייעתא דשמיא וגם דרך של השתדלות. כשניגשים לדין תורה מתוך הרגשה של איכפתיות ורצון אישי, יש אז סייעתא דשמיא מיוחדת. אך יש בזה גם מצד ההשתדלות, וכמו בכל דבר שעוזרים לשני, כשעוזרים מתוך הרגשה של איכפתיות ורצון אישי להצליח, זה מועיל יותר".

מכה מהלכת

שיחה שנאמרה ב'נאות יוסף' תשס"ו,
בזמן צוקה ומלחמה.

מַעֲשֵׂה שִׁירָדוֹ זְקֵנִים מִירוּשָׁלַיִם
לְעָרֵיהֶם, וְגִזְרוּ תַעֲנִית עַל שְׁנֵרָאָה
כְּמֵלָא פִי תַנּוּר שְׁדָפוֹן בְּאַשְׁקֶלֶן. וְעוֹד
נִזְרוּ תַעֲנִית עַל שְׁאֲכָלוֹ זֶאֱבִים שְׁנִי
תִינוּקוֹת בְּעֶבֶר הִירְדֵן. רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר, לֹא עַל שְׁאֲכָלוֹ אֱלָא עַל
שְׁנֵרָאָה (תענית פ"ג מ"ו)

גוזרים תענית על מכה מהלכת

אם יש מכה באשקלון וזו מין מכה כזו
שיכולה להתפשט - גזרו גם תענית בירושלים, זו
מכה מהלכת... 'ועוד גזרו תענית על שאכלו
זאבים שני תינוקות בעבר הירדן...' אם יש זאבים
בעבר הירדן, והזאבים יכולים להגיע מהעבר השני
של הירדן אל שאר הארץ אז גזרו תענית. 'ר' יוסי
אומר לא על שאכלו, אלא על שנראו'. הזאבים
הגיעו ועוד לא ראינו שאכלו, זו כבר מכה מהלכת
יש לגזור תענית. והנה זה יום אחר יום, יש מכה
מהלכת של הפגזים, היום חצי מוות על הישובים
היהודיים בצפון.

חשבון הנפש מחייב את כולנו

הקב"ה שהוא בעל הרחמים הוא מרחם על
כל עמ"י. הקב"ה חסך שלא יצטרכו לגזור תענית
מיוחדת בכל מקום ולכן העיתי של המכה
המהלכת כמו השידפון באשקלון והזאבים בעבר
הירדן ובכל מקום, יוצאת התענית הזו ב"י בתמוז.
והתענית הזו שהיא על חורבן בהמ"ק היא תענית
גם על המכה המהלכת. מורי ורבותי בואו ונעשה
קל וחומר, אם על שני תינוקות גוזרים תענית בכל
מקום, אז עאכ"ו זה יותר משניים ויותר ממקום
אחד באשקלון זה גם בצפת ובחיפה ובהרבה
מקומות, **באים הזאבים והם טורפים**, אז עאכ"ו
שזה מכה מהלכת, והתענית של חשבון הנפש זה
מחייב את כל מקום.

הרבה מכשולים באים ע"י כוחי

ועוצם ידי

אנחנו מבקשים מהקב"ה - הבט לברית ואל
תפן ליצר, ודאי שיש יצר אבל העובדה שיש יצר
זה לימוד זכות גדול, אנו צריכים ללמד זכות ולא
חובה. יש יצר גדול לאדם שהוא חושב על עצמו
שהוא חזק וגיבור וחכם וממילא הוא מחזיק
מעצמו, ע"י זה באים הרבה מכשולים. אולי
הרבה זוכרים את המעשה שהיה - בצבא שאמרו
עכשיו כל חוף הים המערבי סגור באופן הרמטי
ואפילו סיכה לא יכולה לעבור, ואף מחבל לא יכול
לעשות נזק דרך הים לאף יהודי בארץ ישראל, מיד
אחרי זה הראו כון השמים את ההיפך, איך שהים
פתוח ולא סגור הרמטי ודוקא דרך הים היו הרבה
פיגועים.

תיקון העולם ועם ישראל מתחיל

בתיקון עצמו

אנחנו אומרים 'אל תפן ליצר, רבש"ע אל
תפנה לדיבורים שמדברים בעצת היצר. על כל
אחד ואחד להעמיק יותר ולחשוב אנחנו קטנים
מדי כדי לתקן את עמ"י. כדי לתקן את עמ"י צריך
שכל אחד ואחד יתקן את עצמו. ישנה ברכה
מיוחדת, ברכת המינים - 'תַּעֲזִידִים מִתְּהֵרָה תִּעָרָר
וְתִשָּׁבֵר וְתִמְגַּר וְתִכָּלֵם וְתִשְׁפִּילֵם וְתִכְנִיעֵם בְּמִתְהֵרָה
בְּיָמֵינוּ' חז"ל תקנו ברכה מיוחדת לשבור את
המסיתים והמדיחים שבעמ"י. כמה מסיתים
ומדיחים יש בעמ"י? רק אנשים בוודדים. והבוודדים
האלה המסיתים ומדיחים להרחיק את האדם מן
הקב"ה, הרשעים הגמורים, ביניהם יש הרבה שאין
להם תקנה ולזה נאמר 'ולמלשינים'. **אבל כל עמ"י**
ממש חוץ מבוודדים, יש צורך ללמד זכות
עליהם. אנחנו נמצאים בסכנה גדולה. ואנחנו
מבקשים זכויות, בצרה גדולה אומרים את הפסוק
בתהלים כ' 'נִעְנֶה ה' קִיּוֹם צָרָה וְשֹׁבֵב שֵׁם אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב'. מה זה 'שם אלקי יעקב'? אמר הרב דסלר
זצ"ל יעקב אבינו אמר - והיה שם הוי"ה לי
לאלקים, שם הוי"ה ואלקים משולב ביחד, ואם
משולב כזה שם הוי"ה אז זה הופך לגמרי את מידת
הדין. ר"ת של המלים הראשונות בפסוק הראשון
יענך וכו' הם י.י.ב.צ. = 26 ועוד 86, כמו הוי"ה
(26) עם אלקים (86) ביחד קי"ב. וכן בסוף הפרק,
הפסוק 'יעננו ביום קראנו, ר"ת קי"ב, כמו הוי"ה
עם אלקים.

מעשה דר' חנינא בן דוסא ובתו

הגמרא בתענית מספרת על ר' חנינא בן דוסא:
"חד בי שמשי [בין השמשות של ער"ש] חזייה
לברתיה דהוות עציבא. אמר לה: בתי, למאי

א תהלים כ', ב'

בראשית כח, כ

פרשת ויקהל פקודי תש"פ עמוד 24 מתוך 63

עציבת? אמרה ליה כלי של חומץ נתחלף לי בכלי
של שמן והדלקתי ממנו אור לשבת. אמר לה: בתי
מאי איכפת לך מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר
לחומץ וידלוק. תנא, היה דולק והולך כל היום
כולו עד שהביאו ממנו אור להבדלה.

הבן איש חי מקשה קושיות. היא אמרה
הידלקתי בלשון עבר, איך זה התחיל לדלוק, היא
אמנם הדליקה אבל איך זה בפועל נדלק, אם
הפתיל טבול בחומץ לא יכול הרי להידלק. חוץ
מזה הוא ראה שהיא עצובה והיא הרי ראתה כבר
שיש נס איך שזה נדלק, למה הייתה עצובה?
הגמרא מספרת שאשתו של ר' חנינא בן דוסא
נכנסה לתנור והיה לה שם נס וראו שם לחם נמצא
עם המרדה וידעה מראש שיש ניסים אצל ר' חנינא
בן דוסא את כל זה הם ידעו. ועוד מקשה, ר' חנינא
בן דוסא אמר מי שאמר לשמן וידלק, האם זה לא
מספיק לומר בקיצור? התנאים מקצרים בלשונם,
שיאמר יה"ר שהחומץ ידלק.

אין טבע, יש רק את מה

שהקב"ה עושה

אומר הרב יוסף חיים שהדאגה שלה שלכן
היתה עצובה שהיא ראתה שהנר נדלק בנס,
ועושים לה נס ומנכים לה מזכויותיה. והיא הייתה
הבת של ר' חנינא, אצלו היו ניסים. היא ידעה שיש
צדיק גדול שאצלו הקב"ה דבוק איתו בשם הוי"ה
והניסים זה טבע, ניסים זה נורמאלי אצלו, ולא
מנכים מהזכויות. האם הקב"ה עושה רע בכל
הנסים שעשה ר' חנינא בן דוסא, האם הוא יפסיד
זכויות, עם העיזים שהביאו את הדובים בקריניהם
ועם כל הניסים, דף שלם בגמרא של ניסים. ר'
חנינא לא הפסיד כלום, הוא היה בדרגה כזו שזה
הטבע שלו כבר. אבל היא, הבת הצעירה, היא לא
היתה בדרגה כזו. והיא ראתה נס אחד שהחומץ
ידלק, ועד שר' חנינא בא ודיבר איתה, עד שאמר
את המילים מי שאמר לשמן וידלק, בינתיים מזה
קרה, בינתיים... היא נהייתה עצובה. מזה קרה, וכי
לא טוב להדליק בשמן, אמר לה ר' חנינא כאן מי
שאמר לשמן וידלק, השמן דולק רק ממי שאמר,
השמן לא דולק בדרך הטבע, **כאן אין טבע, כאן**
קורה רק מה שהקב"ה עושה, ואם אין טבע, אז
הנס הוא הטבע.

כשמתרחקים מהתורה יש סכנה!

מתי זוכים לכך? זוכים לכך כשדבוקים עם

התורה שקדמה לבריאת העולם והיא מעל לטבע.

שיש דבקות בתורה, אז הוא דרך הטבע,

כשמתרחקים מהתורה יש סכנה!

את כח התורה ראינו לדוגמא במעשה שהיה
ספיפר לי בן של אחד משלשת הניצולים של
הסיפור שאספר כעת. אחרי מלחח"ע הראשונה
בערך בשנת תר"פ, התחילו אנשי מעשה, זריזים
לזכות את הרבים ולפתוח ישיבות. בחור משיבת

חסד, זהירות מלה'ר, לימוד מוסר, בין אדם לחברו, כתרים כפני הפורענות

אם כל אחד ואחד יזהר לשפר את דרכיו, אנו מסוגלים להגן על הרבה הרבה אחרים, אם נרבה במידת החסד, אם נפרוש מדיבורים אסורים, אם נשמע לקול הקורא של כל גדולי הדור לקבוע סדר לימוד בספר החפץ חיים שמירת הלשון, אם נחזק את עצמנו בלימוד ספרי מוסר, בחשבון הנפש, נחזק עצמנו בשמירת הדיבור – המעשים – והמחשבה בין אדם לחברו, אז כמו שהאנשים הפשוטים האלה הגנו על שכונה אחת, אפשר להגן בכל מקום ומקום. **והעיקר – הדביקות בתורה.** גם מי שנאלץ לעסוק בפרנסה לעשות מעשים ופעולות כדי להרוויח לחם חוקו, גם הוא מסוגל להיות כולו דבוק בתורה, הרא"ש¹ אומר שהוא אפי' נקרא בדרגא של "תורתו אומנותו", אם בזמן הפנוי הוא מנצל את הזמן, דואג לחנך את הילדים לתורה ומצוות, קובע עתים, כל אחד כמה שהוא יכול **וכמה שיותר**, אז הוא יכול להיות זכאי בזכות של תורה, מה צריך יותר מזה.

דביקות בתורה עם מידות וכבוד הדדי

מתי שהיה החורבן הגדול, בשנות השואה, אז איזה קבוצה זכו להינצל יותר מכולם? ישיבה עם כ"כ הרבה בחורים, ישיבת מיר ואלה שנדדו לשנחאי, כי היו דבוקים כ"כ בתורה, ורואים החסד של הקב"ה שמי שדבוק בתורה הוא כ"כ מוגן, עד שאפילו שהיו במקומות שיש מחלות ואויר לא טוב לא נפטר שם אף אחד מהם ולא מתו ממחלות. הקב"ה שמר על פך השמן הטהור. אם אנו נהיה בעצמנו דבוקים בלימוד התורה וקשורים עם חכמי התורה שבדור, ונדבר רק בכבוד לכל אדם ואדם, ונחשוב בעצמנו רק שהקב"ה יביא יותר זכויות לעמ"י, אז אנחנו נזכה.

אנו נמצאים בתקופה שיש בה פחד מיתה ממש

הגמרא אומרת במסכת ברכות, יש חלום רע וזה חלום אמיתי אבל לפעמים מהדאגה של החלום זה מספיק וזה כבר "יוצא גווען" [האדם נפטר בזה מהדין]. נמצאים אנחנו בפחד מיתה וזה דבר מוחשי מאוד, אין שטר לאף אחד שהוא יחיה עד השנה הבאה, אין שטר בטחון, בדרך הטבע זה כלל לא בטוח. המשנה אומרת שאדם אפילו בלי שתהיה מלחמה ושום דבר ג"כ לא בטוח. מי בטוח מי יחיה ומי ימות. לכן אנחנו צריכים להתעורר ולעורר את ליבנו כל אחד ואחד, הבא ליטהר מסייעין לו. לא כל אחד החיזוק שלו באותו דבר של השני, כל אחד יעשה את החיזוק יותר ממה שהיה עד עכשיו, עם תוספת של משהו. אדם מטהר עצמו מעט והקב"ה מטהר אותו הרבה, ונזכה לישועות גדולות אמן ואמן.

את זה בעצם אמר הגר"א – חבל לי לעזוב את העוה"ז – כל כוונתנו רק לזה. הקב"ה עושה חסד, הגמרא² אומרת: לעולם ירגיז אדם יצר-טוב על יצה"ר. אדם צריך לעורר את הרוגז, את המלחמה של היצר הטוב על היצר הרע. אם נצחו – מוטב. אם ניצח אותו ע"י שלמד פרק מוסר והפעיל את היצה"ט נגד היצה"ר מוטב, טוב. ואם לאו – אמרו בלבבכם ואח"כ – על משכבכם, לקרוא ק"ש, ואח"כ אם לא ניצח – יזכיר לו יום המיתה, ודומו סלה. הקב"ה מקל עלינו בימים אלה בקל מאוד, את הדרכים איך לעורר את היצר הטוב נגד היצה"ר. **יום המיתה נמצא לא רחוק מכאן, וזה הקב"ה מזכיר לנו.** מזכיר לנו את התכלית, שאנו נזכור את זה.

מגפת הדבר בסורא – נגיף עפ"י החוקרים

הגמרא בתענית' מספרת: **בסורא הוות דברתא** – דהיינו דבר היתה מגיפה ואנשים היו מתים. היתה גזירה. מסתמא אם הם היו מביאים פרופסורים והיו חוקרים ועושים בדיקות דם לנפטרים היו מגלים איזה נגיף או חיידק ואומרים שיש סיבה טבעית. אבל חז"ל אומרים את האמת חיידק לא בא ממילא להביא את המגיפה, זו דברתא אז צריכים זכויות להנצל מהדבר. **'בשיכבותא דרב לא הוות דברתא'** – בשכונה של רב [לא היה דבר], לא מת אף אחד, **'סברו מיניה משום זכותיה דרב דנפיש'** חשבו שרב בעל הזכויות, שבזכותו ניצולו כל השכונה... **'איתחזי להו בחילמא דרב דנפישא זכותיה טובא הא מילתא זוטרא ליה לרב'** – זה קטן מדי בשביל רב, אם כבר נפעיל את הזכות שלו, אז רב יכול להציל את כל העיר וכל המדינה. אבל היה מצב כזה שבדיני שמיים היה חשבון כזה שלא מפעילים את הזכות של רב. אז ודאי כמובן שרב יטפל באנשי המגיפה ולא ימות.

הצלה בזכות מעשי החסד

אלא, מה מגן על השכונה? אלא משום ההוא גברא דשייל מרא וזכילא לקבורה³ – היה אדם שהיה לו גמ"ח וכשהיו צריכים מעדר ומריצות להוציא עפר לחפור קבר, כלי עבודה. הוא היה משאיל לקברנים את הדברים האלה, זה החסד של האדם הזה, מידה כנגד מידה. הוא טיפל בעניין הזה אז בזכותו ניצלה כל השכונה. אותו הדבר בשריפות, **"בדורות הוות דליקתא ובשיכבותיה דרב הונא לא הוות דליקתא"**, בשכונה של רב הונא לא הייתה דליקה. **"סבור מינה בזכותא דרב הונא דנפיש, איתחזי להו בחילמא האי זוטרא ליה לרב הונא אלא משום ההיא איתתא דמחממת תנורא ומשיילי לשיכבותיה"**, הייתה שם אשה שמדליקה תנור ומשאילה לשכונת עניות, שאין להן כסף לקנות עצים ודלק, היו אופים ומבשלים בתנור שלה. היה לה גמ"ח של תנורים אז בזכות החסד הזה ניצלה כל השכונה.

נובהרדוק שבא לעיירה יהודית ואמר לתושבים – אנחנו פותחים ישיבה בעיר פלונית. מי שרוצה יהיה לכם אוכל ומקומות, ההורים היו עניים ומסרו להם עשרים וכמה בחורים בגיל בר מצווה או לפני זה. שם אותם אותו בחור בעגלה, הביא אותם לעיר הפלונית לביהכ"נ והלך לנשים צדקניות לבקש תרומות של פרוסות לחם והתיישבו ללמוד. התחילו ללמוד, הגיע הלילה, הבחורים רואים שאין איפה לישון – ישנים על ספסל בביהכ"נ.

למחרת בבוקר – אוכל, הלחם יבש. שלחו הילדים מכתבים הביתה: הביאו אותנו למקום כזה וכזה וזה לא כמו שחשבו שבאים ויש מקום לישון ולאכול, ההורים שלחו להם תחזור, או שבאו בעצמם והחזירו אותם. ג' ילדים אמרו אנחנו נשארים, אנו באנו לא בשביל לאכול אלא כדי לעסוק בתורה. כשהגיעה השואה, שנת ת"ש – תש"א – תש"ב לא נשאר אף אחד בחיים מהשואה חוץ מג' אלו שכבר היו בא"י. הדביקות בתורה נותנת חיים. ואלה השלושה הידועים, אחד מהם היה הצדיק ר' יצחק שנקר זצ"ל, ועוד שניים, הרבנים ר' שלמה טנא אב"ד בת"א, ור' בצלאל מסטבוים, חתנו של הגרש"י יפה שהיה חתנו של בית הלוי.

תן לנו חיים כדי לעשות רצונך

אנחנו מאוד מפחדים, נמצאים בפחד, זו מכה מהלכת, הזאבים בעבר הירדן לא רחוקים מפה. אבל צריך לדעת על מה אנחנו מפחדים, מה אנחנו רוצים. אף אחד לא רוצה ליהרג. אנחנו מבקשים מהקב"ה תן לנו לחיות שנוכל לעשות עוד מצוות. אולי יכולים עוד לחיות להוסיף עוד מצווה. הגר"א מוילנא זצ"ל בשעת פטירתו בכה, שאלו אותו למה הוא בוכה, וכי לא חושב שיש לו בעוה"ב חלק כזה מהתורה שלמד ולימד והמסירות נפש בעבודת השם בכל פרט ופרט? אז אמר הוא פוחד להפרד מהעוה"ז שהוא עולם טוב מאוד. כ"כ בזול אפשר להרוויח כאן דברים שאח"כ לא יזכה לזה. תפס את הציצית ואמר – בעולם האמת אם ארצה להרוויח עוד רגע של לבישת טלית עם ציצית לא יתנו לי – לא יכול.

"פֶּלֶא אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּפִתְחָךְ עֲשֵׂה כִּי אֵין מַעֲשֵׂה וְחֶשְׁבוֹן וְדַעַת וְחֻקָּמָה בְּשָׂאוֹל אֲשֶׁר אָתָּה הָלַךְ שְׁמָה"⁴

אומר המסילת ישרים **'מעשה'** – מצווה, מי שלא עשה מעשה פה, לא יוכל לעשות את זה בעולם ההוא. **'מעשה וחשבון'** – מי שלא עשה חשבון הנפש ולא למד מוסר בעוה"ז, לא יוכל ללמוד מוסר שם לעשות חשבון הנפש, **'מעשה חשבון ודעת'** – לדעת עוד גמרא, לקנות עוד פרשה בחומש, עוד סברא ברוחב ובעומק, מי שרוצה ללמוד עוד משהו לא יוכל ללמוד שם, כך אומר שלמה המלך.

הקב"ה מזכיר לנו שיום המיתה קרוב...

¹ הרא"ש – ב"ב, פ"א סי' כ"ו: "ונראה שת"ח שיש לו אומנות או קצת משא ומתן להתפרנס כדי חייו ולא להתעשר ובכל שעה שהוא פנוי מעסקו מחזר על דברי תורה ולומד דברי תורה הוא הנקרא תורתו אומנותו"

פרשת ויקהל פקודי תש"פ ♦ גליון שצ"ב

כדינא דרדיית הפת, אך שוב תליא בנידון הפרי מגדים דלקמן.

ספק איסור בישול

אמנם יש לעיין בתקנתא הנ"ל, האם באמת שרינן לעבור על איסור דרבנן דמלאכה שאינה צריכה לגופה או טלטול מוקצה, כדי לינצל מהאי איסור בישול:

א. ספק איסור בישול

אך יש לעיין בזה, דהרי האי איסורא של בישול, אינו ודאי איסור, דהרי הוה פלוגתא קמאי אם יש בבן דרוסאי בישול עד שיהא כל צרכו. דדעת הרשב"א (שבת י"ח ב' סוד"ה ואקשי, ל"ט א' ד"ה כל) ושאר קמאי דמכיון שהמאכל כבר מבושל כמאכל בן דרוסאי שוב אין בו משום מבשל. אמנם דעת הרמב"ם (פי"ט מהל שבת ה"ג) והטור (סי' שי"ח) דכל שאינו מבושל כל צרכו יש בו משום בישול. [עיין ביאור הלכה סי' שי"ח סעי' ד' שמבאר השיטות בזה].

והשתא תליא בנידון הפרי מגדים (סי' רנ"ד א"א ס"ק כ"א) בהניח פת בבין השמשות ויתבשל כולו בבין השמשות, האם התירו איסור דרבנן דרדיית הפת כדי להצילו מספק איסור דאורייתא, דהרי בבין השמשות איכא רק ספק איסור דסקילה וחטאת.

ב. ספק דאורייתא לחומרא

הנה יש להבין דברי קדשו דהפרי מגדים, דמכל מקום הרי בבין השמשות איכא ספק איסור דאורייתא, דאזלינן בו לחומרא מדאורייתא, למה שכתב בשאגת אריה (חדשות סי' ט') דקיימא לן דבספק דאורייתא אזלינן לחומרא מן התורה. [והכי נמי נימא לענין ספק איסור בישול דאזלינן לחומרא מדאורייתא].

ג. קשה להתיר

אמנם עכ"פ בנידון דידן להתיר איסור דרבנן למנוע קירוב הבישול בהוציא מים מהברז לאחר בן דרוסאי, לכאורה הדבר קשה מאד להתיר, דהרי מצינו הרבה פוסקים דיד סולדת דמים חשיבא בישול כל צרכו. וגם איכא ספק דמותר מבן דרוסאי לכל צרכו. [עי' לקמן בסימן הבאה]. נמצא דפיסקא דדינים והנהגות הוי רק להחמיר, אבל לא איתמר האי פיסקא להקל ולהתיר משום הא איסור דרבנן.

יחליט שלא ליהנות מהמים

הנה יש לדון עוד בעובדא הנ"ל, דיחליט בדעתו שלא ליהנות מהמים, ואם כן אין לו בבישול שום תועלת, ולא יתחייב משום מלאכת מבשל.

א. יחליט שלא ליהנות

אך תליא בהא דהעיר בחמדת ישראל (מבעל הכלי חמדה הג"ר מאיר דן פלאצקי זצ"ל, בקונטרס נר מצוה ס"ק ל"ז עמוד ע' ב') בהדביק פת בתנור בשבת, אמאי בעינן לרדותה, הרי יכול להחליט שלא לאוכלו אלא הפת תישרף והוה מקלקל, וכך לא יעבור על מלאכת אופה. [אך במאירי בשבת

מלאכת מבשל

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת (ל"ה ב' ג')
הנה כתב ברמב"ן (ע"ה"ת) ענין הכתוב הזה ודאי לאסור בשבת גם מלאכת אוכל נפש, כי אמר כל העושה בו מלאכה יומת, ופירש שלא יבערו גם אש לאפות לחם ולבשל בשר, כי האש צורך כל מאכל. והוצרך לומר כן מפני שלא אמר "העושה בו כל מלאכה" כאשר אמר בעשרת הדברות "לא תעשה כל מלאכה", ואמר מלאכה שתם, והיה אפשר שנוציא מן הכלל מלאכת אוכל נפש, כי כן נאמר בחג המצות (דברים ט"ז ח') "לא תעשה מלאכה" ואין אוכל נפש בכללו, ולכך הזכיר בפירוש שאף אוכל נפש אסור בו. [וכעין זה הביא מהמכילתא שם].
[והא דילפינן מהכא (שבת ע' א') דהבערה ללא יצאת או לחלק יצאת, כתב ברמב"ן דהיינו מפני שלא אמר כל העושה בו כל מלאכה יומת, או שלא אמר כל המבעיר אש בכל מושבותיהם יומת].
ונביא בסייעתא דשמיא כמה נידונים במלאכת מבשל:

הוציא מים מהסיר

הנה איתא בספר דינים והנהגות להחזון איש (פרק י"ג אות י"ג)
במים הנמצאים בסיר על גבי האש, ולא הספיקו לרתוח מערב שבת, [אמנם כבר הספיקו להתחמם עד שלא היה בהם איסור שהיה], אין להוציא בשבת קצת מהמים דרך הברז, כל זמן שלא העלו רתיחות דזהו בישול כל צרכו, מכיון דאם מוציא קצת מים אם כן המים הנשארים ממיהם להתבשל. [דריבוי מים מצריך יותר זמן לבישול, נמצא שעל ידי שממעט כמות המים מקרב גמר הבישול].

ויש לעיין אם עשה כן והוציא מים מהסיר, מהו תקנתו:

א. יוריד הסיר מהאש

הנה תקנתו שיריד הסיר מהאש וכך המים הנשארים לא יתבשלו. אך אכתי יש לדון מהו כאשר אינו יכול להוריד, כגון באופן שזה מתחמם על ידי חשמל.

ב. יכבה החשמל

לכאורה יש לומר דיכבה החשמל, דהכיבוי הוה רק מלאכה שאינה צריכה לגופה דהרי אינו סותר על מנת לבנות, ואינו אסור אלא מדרבנן.

וכמו דכתבו בפוסקים (חזון איש או"ח סי' ס"א סק"א) דלפתוח ספר שכתוב עליו אותיות או תיבות בראשי חודי דפיו, לא הוי מוחק על מנת לכתוב, דהכתב שיכתב לאחר המחקקה אינו יותר טוב מהכתב הראשון, ואם כן אסור רק מדרבנן.

ג. ישפוך נפט לתוך המים

תו יש לדון בתקנתא דהאיגברא, שישפוך נפט לתוך המים וכך המים לא יהיו ראויים לשתיה ולא יהא איסור בישול.
אך אכתי לא פלטינן מאיסור טלטול מוקצה, ובהא יהא ההיתר

(ק"י א') מבואר דהאופה על מנת לזרוק לים לא חשיב מקלקל).

ב. יותר מחומש ממונו

אלא יש לומר דחושש שכל הפת ישרף, ואז יעלה לו יותר מחומש ממונו, וחייב התיקון שלא תיאפה יש לומר דדמי למצות עשה דאינו חייב להוציא יותר מחומש ממונו.

אמנם העירו דחזינן בכל בו (מבוא ברמ"א סי' רנ"ד סע' ה') דאם הניח פת בתנור בערב שבת ולא קרמו מבעוד יום ואין צריך לשבת, שרינן להשהותה דלא גרע מקדירה חייטא דלא גזרינן בו שמא יחתה. חזינן דאיכא גווני דהפת לא תישרף.

ג. אזלינן בתר תחילת הפעולה

אלא כתב בחמדת ישראל דיש לדון דאזלינן בתר תחילת פעולתו שהיתה צריכה לגופה.

והכי נמי בעובדא דידן, הרי תחילת הפעולה היה לצורך בישול, ואם כן חייב אע"פ שאחר כך החליט שלא ליהנות מהמים. (נעוד עיין מה שכתבנו בקושיית החמדת ישראל, בגליון פרשת ויגש תשע"ז בעניני שבת).

בישול במים

הנה מבואר בפיסקא הנ"ל דהחזון איש, דאיכא איסור בישול במים שהיו כבן דרוסאי אבל עדיין לא הרתיחו.

א. איירי במים כבן דרוסאי

וכי תימא דאיירי הנ"ל במים שעדיין לא הגיעו לבן דרוסאי, דבמים השיעור דבן דרוסאי הוי ביד סולדת.

אך ודאי אינו כן, אלא איירי שהיה כבר כבן דרוסאי, דהרי אם הוי פחות מבן דרוסאי, היאך משהינן ליה אפילו בגרופה וקטומה, למה שכתב ברשב"א (שבת י"ח ב'), ועוד עיין בחידושי הגר"ע ריש פרק כירה) דגם בזה אסרינן שמא יגיס.

אמנם באבני נזר (או"ח סי' נ"ט) איתי בשם הישועות ישראל (הגאון מקוטנא וצ"ל) דליכא איסור מגיס במים.

ובאמת משכחת לן גוונא דמותר שהיה במים שאינם בן דרוסאי, והוא כשהיה הסיר על כירה ויש מתחתיו כלי מלא. אמנם העירו חידושי רבתיא לדינא, דאסור להשהות מערב שבת פחות מבן דרוסאי גם על כלי מלא, מחששא הנ"ל דהרשב"א דשמא יגיס. אך יש לעיין אטו יהא אסור להשהות מערב שבת סביבות התנור.

ב. מהו כל צרכו במים

מעתה יש לעיין, מהו כל צרכו דמים, האם הוה רק ברתחת המים, או דילמא הוי כבר בפחות.

והנה יש לשאול לדעת המחבר (שולחן ערוך סי' ש"ח סע' ד') דיש בישול אחר בישול בלח, וכן יש בישול במבשל מבן דרוסאי עד כל צרכו, היאך סובר (בית יוסף סי' ש"ח ד"ה אפילו, מובא במגן אברהם סי' ק"ב) דמותר להחזיר מים בגרופה וקטומה כל שעדיין יד סולדת בו, הרי כד נימא הני תרתי פיסקי אם כן יש כאן בישול.

ורצו להוכיח מכאן דשרי לחמם מים שהוא יד סולדת עד שיהא כל צרכו, דיד סולדת במים חשיבא כל צרכו. ואם כן תיקשי פיסקא הנ"ל דהחזון איש.

ג. ספק ספיקא

אמנם יש לדחות ראיה הנ"ל בתרי אנפי:

חדא, היה אפשר לומר דההיתר מכח ספק ספיקא, דילמא אין בישול אחר בישול במים, ודילמא כשיטת הרשב"א דביד סולדת אין בישול דמי לבן דרוסאי.

אמנם אינו נכון, דהרי מבואר ברמ"א (סי' רנ"ט סע' ז') דבמסופק אם נתבשל בן דרוסאי או כל צרכו, אסור לחמם, ולא שרינן מחמת ספק ספיקא, דדילמא כרשב"א דביד סולדת מותר לבשל, ודילמא נתבשל כל צרכו.

אך אינו כנגדנו, דהתם ברמ"א איירי בספק במציאות, ואם כן אוקי אחזקה שלא נתבשל, ותדע, דבספק מציאות הא מחמירין משום דבר שיש לו מתירין. ודוחק.

ד. מעולם לא נתבשלו

תו יש לדחות, דהא דאמרינן דמותר להחזיר מים בגרופה וקטומה

כל זמן שיד סולדת בו, היינו משום דהתם עדיפא דהרי המים כבר נתבשלו. אבל מים שמעולם לא נתבשלו, יש לומר כפיסקא דהחזון איש דלא שרינן לבשלם מיד סולדת עד רתיחתם שהוא כבישול כל צרכו.

שוב ראיתי במאור השבת (ח"ב סי' ט' בהערה כ"ב) שהביא האי פיסקא דהחזון איש דאין לפתוח הברז אף שהגיע לבן דרוסאי המתיר שהיה. ובהערה (שם אות כ"א) האריך טובא בהאי נידון אם במים יש שיעור דבן דרוסאי וכל צרכו, והביא לדברי המחבר הנ"ל דשרינן להחזיר ביד סולדת, ודחה כהנ"ל דהתם עדיפא שכבר נתבשל.

ה. הוכחה מהגרע"א

שוב קאמרי דמדברי הגרע"א (גליון או"ח סוף סי' ש"א) איכא למילף לכאורה דלא כפיסקא דהחזון איש, ושרי לבשל מים מיד סולדת לכל צרכו, דהרי דן שם להניח בגדים רטובים סמוך לאש, דאם האיסור משום מלבן, הרי אסירא בכל גוונא, אבל אם האיסור משום בישול, אם כן כשהמים הוה יד סולדת ליכא איסורא.

ו. דברי המנחת יצחק

הנה הביא במאור השבת (שם) דשאל לבעל המנחת יצחק האם שרי לבשל מבן דרוסאי במים עד כל צרכו, וכתב המנחת יצחק דנהי דיש ראיות רבות לקולא, דיד סולדת במים חשיבא בישול כל צרכו, מכל מקום יש להחמיר, דבאגלי טל (מלאכת אופה, השמטות דף קל"ח א') הדר ביה ממה שכתב דביד סולדת הוה כל צרכו. תו הביא במאור השבת (שם) מחכמי ירושלים שכתבו להחמיר.

בישול במאכל כבן דרוסאי

הנה פליגי קמאי אם יש בבן דרוסאי בישול עד שיהא כל צרכו. דעת הרשב"א (שבת י"ח ב' סוד"ה ואקשי, ל"ט א' ד"ה כל) ושאר קמאי דמכיון שהמאכל כבר מבושל כמאכל בן דרוסאי שוב אין בו משום מבשל. אמנם דעת הרמב"ם (פ"ט מהל' שבת ה"ג) והטור (סי' ש"ח) דכל שאינו מבושל כל צרכו יש בו משום בישול. [עיין ביאור הלכה סי' ש"ח סע' ד' שמבאר השיטות בזה].

ויש לדון לשיטת הרמב"ם האם האיסור מן התורה או רק מדרבנן:

א. לאגלי טל אסור רק מדרבנן

הנה כתבו בפוסקים (בית יוסף סי' ש"ח) דלהרמב"ם אסירא מן התורה, אבל באגלי טל (אופה אות י') כתב דאסור רק מדרבנן, שהרי איתא בירושלמי (שבת י"ג ב') דמותר להחזיר מאכל שנתבשל כבן דרוסאי, ועל כרחך כיון דהוה רק בישול מדרבנן הקילו בהחזרה.

וכתב באגלי טל דבזה מיושבת סתירת התוספות דבריש כירה (שבת ל"ו ב' ד"ה חמין) מתבאר מדבריהם דאפשר להחזיר כבן דרוסאי, אמנם אחר כך (ל"ט א' ד"ה כל) כתבו בתוספות דרך במבושל כל צרכו שרינן לכתחילה לשרות בכלי ראשון. ועל כרחך דהאיסור מבן דרוסאי עד כל צרכו הוה רק מדרבנן, ומשום הכי אע"פ דאסור בישול בתחילה אבל שרינן איסור דחזרה.

ב. הוכחת משביתת כלים

אך בשביתת השבת (פתיחה למבשל אות ל"ד) פליג על האגלי טל, וכתב דלדעת האוסרים מבן דרוסאי עד כל צרכו הוי איסור מן התורה.

והנה הביא בשביתת השבת ראיה אלימתא, דבגרמא שבת (י"ח ב') מקשינן היאך שרי לבית שמאי לבשל בקדרה בשבת, הרי ליתסר משום שביתת כלים, ומתרינן דמפקירין הקדרות, והרי על כרחך היה כמאכל בן דרוסאי דאם לא כן אסירא להשהות, ואם כן מאי בישול איכא. [והרי מבואר בר"ן (ז' ב' בדפי הר"ף) דשביתת כלים לבית שמאי הוה רק באיסור שבת דאורייתא].

ג. לדחות ההוכחה

אך הא אם כן תיקשי על הרשב"א דמותר לבשל מאכל כבן דרוסאי, אלא לעני"ד יש לדחות, דהרי איכא כמה אופנים דהוה פחות מבן דרוסאי ומכל מקום לא נאסר מחמת איסור שהיה, כגון דנמצא רק ליד המדורה, או דמונח על כלי מלא, או דהוי גרופה וקטומה אם נימא דשרי בפחות מבן דרוסאי, או דהיתה קדרה חייטא או דשדי בה חתיכה חיה.

דבר יבש ליד המדורה

הנה איתא בשולחן ערוך (סי' ש"ח סעי' ט"ז) דבר יבש שנתבשל כל צרכו ונצטנן, מותר להניחו כנגד המדורה להתחמם, אפילו במקום שהיד סולדת בו. וטעמא דמילתא, דאין בישול אחר בישול.

וכתב במשנה ברורה (ביאור הלכה שם) דהקשה בבית מאיר (שם) ובמאמר מרדכי (שם ס"ק ט"ז), הא כיון דבשולחן ערוך (שם סעי' ה') מביא שיטת הרא"ם (יראים סי' רע"ד) דאע"פ דאין בישול אחר בישול, מכל מקום יש צליה אחר בישול, אם כן היאך מתיר הכא בסתם. [וכתב בביאור הלכה דבמאמר מרדכי נדחק ליישב].

א. תירוצים דהמאמר מרדכי

הנה כתב במאמר מרדכי (שם) ג' תירוצים, חדא, דאיירי שהדבר יבש שסמוך למדורה הוא בתוך סיר שנתבשל בה, אלא שאין שם מרק, ואז לא הוא צלי רק חום, כי האש נסתרת מן המאכל. שנית, דיניח המאכל בסיר ואחר כך יביאו סמוך לאש, והיינו נמי כנ"ל. שלישית, דהאי מאכל שמקרב סמוך לאש לא היה מבושל אלא צלוי. [והא דאיתא שנתבשל הוא לאו דוקא].

והנה האי חידושא דמאמר מרדכי, דבהיותו בתוך סיר ליכא צלי מכיון שהסיר מפסיק בינו ובין האש, לא אדע אם מוסכם, ואם נימא כן, מאכל שנתבשל עם רוטב, אם מניחו על סיר שעל האש בלא רוטב, ליכא למיחש משום צלי לאחר בישול שהרי הסיר מפריד.

ב. תירוצים דהחזון איש

בחזון איש (או"ח סי' ל"ז ס"ק י"ד) כתב ליישב, דדוקא צלי שיש בו טעם צלי אסרינן לאחר בישול, אבל הכא שלא יבוא לטעם צלי ממש אלא שיתייבש קצת, לא מקרי צלי אלא יבוש. אם כן אין בזה בישול אחר בישול.

עוד כתב לתרץ, דיש לומר דצלי קדר חשיבא כבישול לענין זה, והיינו דהך דלפני המדורה איירי שיוצאים משקין מן הדבר ומתבשל בהם. [ולפי זה לא איירי בכל גוונא]. והעירוני דכיון דאיירי בנתקרה, אם כן ליתסר משום בישול המים שיצאו מהמאכל, והרי בדבר לח יש בישול אחר בישול. אך מדינא דאינפאגדה (שולחן ערוך סי' ש"ח סעי' ט"ז) שמעינן דאזלינן בזה בתר מעיקרא שהיה מוצק ולא משקה.

והנה נפקא מינה בין ב' התירוצים, האם מותר להניח בשר קר על גבי קדירה מלאה, [שאין איסור נתינה על גבי כירה בכהאי גוונא], דלתירוץ קמא יהא מותר, דאינו צלי אלא יבוש, אבל לתירוץ בתרא יהא אסור. [בגוונא דלא יוצא משקין מהבשר].

ג. ברא"ם מבוואר דאסור

הנה במרדכי (שבת פרק כירה רמז ש"ב) איתא בשם הרא"ם דכיון דיש בישול אחר צליה וצליה אחר בישול, אסור ליתן דבר מבושל סמוך לאש. וכן הוא ביראים גופא (מצוה ק"ב).

והנה לכאורה זה כקושיית הבית מאיר והמאמר מרדכי.

ויש לומר דלשנויא דבעינן טעם צלי נימא דהכא איירי בטעם צלי. ולשנויא דצלי קדר נימא דהכא איירי בלא צלי קדר.

תו יש ליישב, דנהי דדעת הרא"ם כהבית מאיר, אך השולחן ערוך דכתב דשרי ליתן סמוך למדורה אע"פ דכתב דיש בישול אחר אפיה, מחלק כהני חילוקים. וצריך תלמוד.

ד. תירוץ האגלי טל

הנה באגלי טל (מלאכת האופה אות ט' ס"ק י"ח א') הקשה קושיין הנ"ל, והביא שכך הקשה במנחת כהן (שער ב' פ"ד ד"ה ואמנם).

ותירץ באגלי טל בדרך אחרת מהנ"ל, דהנה הכא לא ניחא ליה בצליה רק בחימום, ודמי להא דאמרינן (גיטין י"ט א') בכותב בסיקרא על גבי דיו, דאינו חייב משום כותב כיון דלא הועילו מעשיו כמו שפירש רש"י (שם), חזינן דאע"פ דעכשו אינו ניכר הדיו רק היסקרא וכתב העליון ביטל את כתב התחתון, מכל מקום כיון שמתחילה היה כתיבה הגונה ממנה לא חשיב שעשה מלאכה.

מעתה הכי נמי בנידון דידן כיון שמתחילה היה מבושל ועשוהו צלי דחשיב נמי בישול, לא חשיב שעשה מלאכת בישול, דהרי לא ליבשו הוא צריך רק לחימום, משא"כ כגון השורה את האפוי ברותחין, דניחא ליה בריכוכו, חשיב דניחא ליה בהאי בישול.

משא"כ דעת הרא"ם כשיטת התוספות (שם ד"ה מוחק) דבסיקרא על

גבי דיו חשיבא כותב רק פטור משום מקלקל, ופטור זה לא שייך הכא. נמצא דיש להקל כהמחבר להניח סמוך למדורה, אף שהרא"ם עצמו החמיר, מכיון דתליא בפלוגתא רש"י ותוספות הנ"ל, והמחבר נקט כשיטת רש"י, דהואיל דעיקר דינא דבישול אחר צלי הוי פלוגתא, לא החמיר לחשוש להתוספות הנ"ל.

אמנם דעת הבית מאיר והמאמר מרדכי והחזון איש הנ"ל, וכן המנחת כהן שהביא באגלי טל, שלא נחתו לתירוץ האגלי טל, יש לבאר דסברי דדוקא בהא דכותב אמרינן כדברי רש"י דלא חידש כלום בסיקרא על גבי דיו, והוה ליה כבישול אחר בישול. אבל הכא דחשיבין ליה מלאכה בצליה לאחר בישול, אין נפקא מינה בהא דלא איכפת ליה. ועדיין צריך עיון.

ה. גם במבושל שעדיין חם

הנה לדעת הבית מאיר והמאמר מרדכי דקירוב לאש היינו צלי, הנה לפי זה איירי לא רק במבושל שנתקרר אלא אף במבושל שעדיין חם אלא עכשו אין שם מים, דבכהאי גוונא אסור לקרבו לאש.

והעירוני דבמנחת בשבת תבשיל שכבר היה מבושל עם מים שהיו מבושלים, [על גבי קדירה מלאה], ויודע שלאחר זמן יתרוקנו המים שיהפכו לאד, נמצא שאז יהא צלי, האם שרי לדעת הבית מאיר והמאמר מרדכי, כיון דבתחילת הנחתו היה שם מים. שוב ראיתי בזה אורך בספר מאור השבת (ח"ב סי' ח' אות ל"ג).

פלוגתא בבישול אחר אפיה

הנה דעת הרא"ם (יראים סי' רע"ד) דבישול לאחר אפיה מיתסר מן התורה. ולכן כתב דאסור להניח פת במרק שהיד סולדת.

אמנם בראבי"ה (סי' קצ"ו) פליג דאין בישול מבטל אפיה. והובא בשולחן ערוך (סי' ש"ח סעי' ה') ב' הדעות, וקיימא לן להחמיר ברא"ם, ובדעיבד שרי דמעשה שבת דרבנן ומקילין בספיא.

א. יש בישול אחר צלי

הנה ברא"ם יליף לה מוהא דאמרינן (פסחים מ"א א') דבצלאלו לקרבן פסח ואחר כך בישלו, יש בישול אחר צלי, וחייב משום הלא תעשה שלא לבשל הקרבן פסח. ואמרינן בגמרא דאתי כר' יוסי דמצה שבישלה פסולה, דיש בישול אחר אפיה, ואם כן הרי האי מצה שבישלה לאו לחם קרינא ביה.

ב. בראבי"ה פליג

אמנם בראבי"ה פליג, דאין בישול אחר בישול, אלא נשאר בקמייתא, והלכך בשבת יהא מותר לכתחילה למיעבד בישול אחר צליה וכן להיפוך.

והא דלר' יוסי אינו יוצא במצה במבושלת, הוא משום סברא אחריתי, דמסקינן בגמרא ברכות (ל"ה ב') דשאני לענין מצה דבעינן טעם מצה וליכא. [וכדאמרינן התם דמשום הכי שלקות מברך בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה. אלא אם כן נעשו לגריעותא].

והא דאסרינן לבשל הקרבן פסח, צריך לומר כדעולא בסוגיין בפסחים (שם) דקרא ד"ובשל מבושל" בא לרבות. ולפי זה מודה הראבי"ה דאסור להניח בשר פסח במרק. [אמנם רק בכלי ראשון דבשר לא הוי קלי הבישול].

[ובדעת הרא"ם יש לומר דסמך אסוגיין דפסחים, אלא דתיקשי דבשלקות קיימא לן דנשאר במילתא קמייתא, וכתב בב"ח דמכל מקום ירק הוי, וסוגיא דברכות היא דסברא דבלאו הכי אין ראיה מר' יוסי].

ג. האם שרי לומר לנכרי

נמצא לדידן הוה ספיא דדינא, והנה לפי זה יש לעיין אם שרי לומר לנכרי למיעבד צליה אחר בישול, והנה דן כעין זה בתשובות באר יצחק (או"ח סי' י"ג) לענין לבנות סוכה שנפלה ביום טוב, וכתב דתליא בהפלוגתא אם בונה ביום טוב מיתסר מן התורה, דדעת תוספות בשבת (צ"ה א' ד"ה והרודה) דאינו אסור אלא מדרבנן, [אבל לרמב"ם בונה ביום טוב הוה דאורייתא], הלכך שרי לומר לנכרי לבנות הסוכה בצירוף דעת העיסור דגם בדאורייתא שרינן אמירה לעכו"ם לדבר מצוה.

בגדר יש בישול אחר אפיה

הנה יש לחקור בהא דיש בישול לאחר אפיה, האם זה מכיון דהבישול מהסוג השני מבטל את הבישול מהסוג הראשון, או דילמא תרוייהו איתנייהו גם האפיה וגם הבישול, ומכל מקום חייב על השני דהוא תוספת על הראשון.

א. בישול ואחר כך צלאו

הנה הקשה בפרי מגדים (סי' ש"ח אות י"ז) על הרא"ם, מהא דאמרינן (פסחים שם) דקרבן פסח שצלאו ואחר כך בישלו עובר, [ומזה יליף הרא"ם לדיניה], וגם אם בישלו ואחר כך צלאו נמי עובר, ואמאי הא יבטל הצליה את הבישול.

וכתב בפרי מגדים דמזה יש למילף דאין טעמא דהרא"ם כהצד הראשון הנ"ל, דהבישול מהסוג השני מבטל את הבישול מהסוג הראשון, דאם כן באמת בישלו ואחר כך צלאו ראוי שיהא מותר, אלא טעמא דמילתא כהצד השני הנ"ל, דתרוייהו איתנייהו ומכל מקום חייב על השני דהוא תוספת על הראשון.

ב. רשאי לשוב ולבשל

לפי זה כתב בפרי מגדים דמבושל ואחר כך צלאו, רשאי לשוב לשרותו, אע"פ שהוא בישול, ולא נימא דהשתא הוה בישול לאחר צליה, דהרי הבישול הראשון קיים ושוב הוה ליה בישול לאחר בישול. אמנם במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' ש"ח סעי' ה'), נחלק דנהי דהראשון כמאן דאיתא, כדמוכח מהא דבישלו ואחר כך צלאו הפסח דפסול, מכל מקום גם השני כמאן דאיתא, ושפיר יש לומר דמקרי עתה בשול אחר צלי, והלכך אסור לבשל האי צלי.

ולכאורה קשה הא מכל מקום הא קטעין בפרי מגדים דהראשון כמאן דאיתא ואם כן הוה ליה בישול אחר בישול ושרי.

וביאר בתבנית השולחן דכות המשנה ברורה דנהי דהראשון כמאן דאיתא, אך מכל מקום השני הורידו ופגמו ואינו במושלם, והלכך כשחזור ומבשלו מיתסר.

הנה באגלי טל פסק כהפרי מגדים, אמנם כתב דיש לדחות ראיות הפרי מגדים, דהא דפסח מבושל שצלאו פסול, נהי דהוי השתא צלי, מכל מקום כיון דנפסל מחמת מבושל אינו חוזר להכשירו. אמנם דעת הפרי מגדים והמשנה ברורה דכל הפסול מחמת שמבושל וכד אודא האי פסול שפיר מתכשר.

ג. מבושלת שאפאה

הנה העירוני דלדעת הפרי מגדים דהראשון כמאן דאיתא לגמרי, אמאי מצה נפסלת כשבשלה, הא גם הוה אפיה גמורה, והרי מבושלת שאפאה כשירה, כמבואר בסוגיא דיבמות (מ"א) שהביא היראים (שם). ויש ליישב דמכל מקום אפאה שבישלה מיפסלא אף לסוגיא דפסחים, [נדלסוגיא דברכות הא מיפסלא דלית לה טעם מצה], דכל שלא הוה פת לחודא מיפסלא. והא דכשירה בבשילה ואחר כך אפאה, בזה אזלינן בתר אחרון.

שקדי מרק וקוגל

הנה לאור נידון הנ"ל דהפרי מגדים יש לדון מהו עם שקדי מרק וקוגל הנעשה מאטריות:

א. איזה שקדי מרק

הנה תליא באיזה שקדי מרק, דאם אפאם אסור להניחם במרק, דיש

בישול אחר אפיה. ואם בישלם בשמן עמוק מותר להניחם במרק, דאין בישול אחר בישול.

ואם בישלם בשמן עמוק ואחר כך הכניסם לתנור, דהוה ליה אפיה אחר בישול, האם עכשיו יכול להניחם במרק, יהא תליא בפלוגתא פרי מגדים ומשנה ברורה הנ"ל.

[שוב דיברתי עם הגר"מ ידלר שליט"א בעל המחבר ספר מאור השבת, וקאמר דהשקדים שבשמן עמוק מייבשים אחר כך באור ובלא תנור, ועוד סוג אחר של שקדי מרק עושים על רשתות באויר של שמן ובזה יש לעיין אם הוי אפיה או בישול].

ב. קוגל

הנה קוגל שנעשה מאטריות שהיו מבושלות, ואחר כך מטגנין הקוגל במחבת, והרבה פעמים אין נותנים שמן במחבת אלא רק מעט, אם כן הוה ליה אפיה.

ועכשיו אם יניח הקוגל כשהוא חם ברוטב, האם נאסר מחמת דהוה בישול בקוגל, הנה תליא בפלוגתא הפרי מגדים והמשנה ברורה. וכך ביאר בתשובות חשב האפוד (ח"א סי' קל"ה). [ואיהו כתב שם דיש להורות כפרי מגדים].

ג. ביצים בהקוגל

אך העירוני דבקוגל יש גם ביצים ואותם מניחים רק בהיות האטריות על המחבת והם חלק מהקוגל, ויש לעיין אם דין הביצים כאפיה כמו כל הקוגל דבטלים אגביו, ואם נימא הכי גם לפרי מגדים יהא אסירא להניח הקוגל ברוטב, דהרי הביצים עדיין לא נתבשלו כלל, ואם כן הרי יש בישול אחר אפיה.

[עוד העירוני דהרי על הקוגל מברכים על המחיה ולא ברכת המזון הרי דחשבינן ליה כמבושל. אך כל הנידון בקבע עליו סעודה, דבפחות מכן אף אם כאפוי מברכין על המחיה דלא עדיפא מעוגה. ועיין במאור השבת (ח"ב סי' ח' אות ק"מ) באורך לענין קוגל].

ביטול ברוב לענין בישול

הנה יש לחקור בדבר מבושל שנבלע בו אינו מבושל מועט ובטל בששים, האם חייל כאן דינא דאין בישול אחר בישול.

כגון בקוגל שבישלו ואחר כך נבלע בו קצת שמן, האם יכול לחזור להניחו ברוטב וכך יבשלו, מי אמרינן דאין בישול אחר בישול, או דילמא אמרינן דיש בישול מחמת הקצת שמן שעדיין לא נתבשל.

א. ביטול ברוב במלאכות

הנה יש לדון דתליא אם אמרינן במלאכת שבת ביטול ברוב, כגון במים שהיו מבושלים מערב שבת, ונפל שם מיעוט של מים שלא היו מבושלים, ובישל הכל. ודן בזה באגלי טל. [אופה ל"א י"ד, ובאבני נור סיק קכ"ט]. והכי נמי נימא דהמיעוט שמן בטל ברוב.

ב. הכא קיל טפי

אמנם יש לעיין אם נידון דידן תליא בהא, דאפשר דהכא קיל טפי. [והרי בתשובות חשב האפוד (שם) התיר באופן הנ"ל דקוגל, ולא חייש לשמן הנבלע במחבת לתוך האטריות שדינו רק כאפוי. ולכאורה יש לדקדק קצת דלא חש להמיעוט].

ג. פסיק רישיה דלא איכפת ליה

יש לבאר עוד, דהוה ליה רק פסיק רישיה דלא איכפת ליה דיש המתירים בדרבנן וכל שכן בחומרא דמלאכות. [והוינן בחשב האפוד דלא דן כלל מחמת מיעוט השמן משמע דדעתו כהנ"ל. ועיין בחשב האפוד באורך דנקט דטיגון חשיבא כבישול].

שמעיה מרבה תרשן עצם
בס"ד יצא לאור עולם
אגן הסהר
חלק שלישי

למעלה משש מאות עשרים עמודים חדשים, הכולל בתוכו
עובדות והנהגות חדשות שעדיין לא נתפרסמו לרבים, עצות
והדרכות, פניני הלכה, חידות ופרפראות מרבינו דצוק"ל.

ניתן להשיג:

בירושלים - משפ' פיש רח' גבעת משה 12 (קומה אחת לידת) טל' 02-5373351
בבני ברק - משפ' פיש רח' גבעת משה 12 (קומה אחת לידת) טל' 0527637185
בבני ברק - משפ' פיש רח' גבעת משה 12 (קומה אחת לידת) טל' 0527637185
בבני ברק - משפ' פיש רח' גבעת משה 12 (קומה אחת לידת) טל' 0527637185

חיבורו הגדול של
רבינו דצוק"ל
על מסכת מכות
תאיר נרי
יצא לאור עולם

ניתן להשיג:

בירושלים - משפ' בלעדי רח' דברי חיים 18 טל' 0527147778 02-5387087
בבני ברק - משפ' מאיר רחוב אבטליון 12 טל' 0527637185 03-5782362
בבני ברק - משפ' גנחובסקי רחוב נועם אלימלך 14 טל' 0527639733 03-6199732

זאת למודעי הדברים
הנדפסים כאן אינם תמיד
בלשוננו של רבינו דצ"ל,
מפאת שלפעמים דרכו
היתה לכתוב בקצרה,
ולתועלת המעיינים היה מן
הצורך להוסיף תיבות קישור
זהסבר. הרבה פעמים
האריך רבינו בכמה וכמה
דרכים ואופנים באותו ענין,
ולפעמים עשר ידות על
הנדפס כאן, ע"כ במקום
שהאריך העתקנו רק חלק
מהדברים.

וידבר משה

ל' ומופץ ע"י מערכת "קובץ גליונות"

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

פרשת ויקהל - פקודי ועד לאברכים תשע"ד

הקדמת ציווי המשכן - גילוי אהבתו ית' לישראל

א] אחרי פרשות תרומה ותצווה העוסקות בעניין המשכן, מגיעה האזהרה על שבת בפרשת כי תשא, (שמות ל"א, י"ג) "אך את שבתותי תשמורו וגו'". לעומת זאת, בפרשת ויקהל, פותחים ראשית כל בציווי על השבת "אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֵתֶם: שִׁשַּׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קָדְשׁ... כָּל הַעֲשִׂיָּה בּוֹ מְלָאכָה יוֹמֵת" (שמות ל"א-ג) ורק אח"כ נצטוו על מלאכת המשכן "קָחוּ מֵאֵתְכֶם תְּרוּמָה לַה' כָּל נָדִיב לִבּוֹ יִבְיָאֶה" (שם, ד) ויש לעיין מדוע שונה הסדר.

הביה"ל (כי תשא, א) פותח במשל לגביר שהתכונן לנישואי בנו, ועליו לקנות עבורו דברים נצרכים רבים, בגדים לשבת ולחול, ובנוסף תכשיטים מהודרים שמתאימים רק לבני עשירים. בכל מקרה רוכש הגביר לבנו את כל הנ"ל, וגם אם האב קצת בקפידה על הבן, עדיין יערוך את חתונתו כמנהג הגבירים. וכיצד נדע אם עושה האב כך מחמת אהבתו לבנו, ושמחתו הרבה בנישואיו, או רק משום שהוא בנו, ומוכרח הוא לדאוג לו גם אינו אוהבו במיוחד.

ומבאר הביה"ל וזה לשונו 'זוה יש להבחין בסדר עשייתם, אם עושה אותם מצד האהבה והוא מקבל תענוג במה שמגיע תענוג לבנו אז יהיה ההתחלה בדברים שאינם בהכרח כל כך, לקנות לו מורה שעות של זהב וכדומה דבזה ניכר יותר השעשועים שמשעשעש בתענוג המגיע לבנו, והבגדים המוכרחים דבהם אינו ניכר כל כך השעשועים מניחים לאחרונה בעת החתונה. ואם העשייה מצד ההכרח יען שהוא בנו הרי ההתחלה יהיה בדברים היותר הכרחיים, הם קודמים. הגם כי לבסוף יעשה לו הכל עכ"ז סידורן של דברים הם בחילוף זה מזה.

כלומר, כאשר מקדימים את הדברים שאינם הכרחיים להכרחיים, זו הוכחה לאהבה הגדולה שהאב רוחש לבנו.

לפי זה מסביר הביה"ל 'והנה במצוות יש שהם מוכרחים לאיש הישראלי וכמו שבת דהוא הכרח גמור ובלעדי זה אינו ישראל כלל. ויש מצוות שהם לתוספת קדושה וכמו בנין ביהמ"ק והקרבות דהרי זה כמה ישראל בגלות ואין להם כל זה רק כדי שיהיו ישראל במעלתם הגדולה ובקדושה צריכים לזה.

וזהו סיבת ההבדל בין תרומה-תצווה, לויקהל-פקודי, שבין פרשות אלו היה את חטא העגל. בתחילה נתן לנו הקב"ה את ה'פנינוקים', אלו הדברים שהם מעבר להכרח, את מלאכת המשכן ובכך הראה לנו את אהבתו הגדולה, לעומת זאת בויקהל נצטוונו קודם על השבת, שהיא ההכרח, ורק אח"כ על מלאכת המשכן, כמו אב שיש בו קצת קפידה על הבן.

והנה בידוע שבכל פורענות נפרעים מישראל ברמה מסוימת גם על חטא העגל ועלינו להתבונן מהי העבודה של כל אחד ואחד מאיתנו, כדי שנוכל להחזיר את דרגת 'הבן יקר לי...' ילד שעשועים' בה היינו בזמן מתן תורה, וזו עבודה שמוטלת על כל יחיד ויחיד, לראות איך מגיעים לדרגה הגבוהה יותר, בה נזכה לקבל את הדברים שמעבר למוכרח כבראשונה.

נשיאות לב ונדיבות רוח

ב] בפרשת תרומה כתוב (שמות כ"ה, ב) "מאת כל איש אשר ידבנו ליבו", מצוינת נדיבות הלב, לעומת זאת בפרשת ויקהל כתוב (שמות ל"ה, כ"א) "ויבואו כל איש אשר נשאו ליבו וכל אשר נדבה רוחו" נשיאות לב, ונדיבות רוח.

יש פה הבדל גדול, לפני חטא העגל היה צורך בנדיבות הלב, ולאחר חטא העגל מדובר על נשיאות לב ונדיבות רוח, ויש לבאר מהו ההבדל.

כתוב בזה"ק "כל איש אשר ידבנו לבו" - כל איש, אפילו מן הערב רב.

ושואלים מדוע 'אשר ידבנו לבו' מדגיש דווקא את הערב רב. וכבר בארנו ע"פ הביה"ל במקו"א (פרשת תרומה, ע"פ הגמ' בב"ב י, ב) את ההבדל בין צדקה שנותן יהודי לצדקה שנותן גוי.

ובהרחבת הדברים שם מובן שאצל הערב רב חייבת להיות נדיבות הלב, כלומר שייתנו את התרומה לשם ה', ולא בשביל שיחיה בנו, כדי שתעלה תרומתם לרצון. בשעת מעשה הביאו את התרומה, נתנו אותה ישראל בנשיאות לב ונדיבות רוח, למרות שגם אם היו מביאים שלא לשמה היה נחשב להם כתרומה.

אומר האור החיים הקדוש (שמות ל"ה, כ"א) 'דע כי יש שתי הדרגות במתנדבים, האחד הוא המתנדב ברצון נפשו כפי יכולתו וערך ממנו', הוא נותן צדקה בנדיבות רוח, ללא צער או כאב לב על כך שצריך לתת. 'והשני הוא המתנדב יותר מיכולתו מגודל טוביות לבו, ולזה יקרא נשאו לבו פירוש שהלב מנשאהו ומעריכו בערך עשיר יותר ממה שהוא לתת דבר יקר'.

'ולזה אמר כי בישראל נמצאו ב' סוגים הנזכרים, ופתח במעולה שבשניהם ואמר כל איש אשר נשאו לבו, ודקדק לומר תיבת איש לשון חשיבות, וכנגד הב' אמר וכל אשר נדבה רוחו'.

וזהו לכאורה עבודתנו לאחר חטא העגל עלינו להוכיח לבורא עולם שאנו בבחינת בן יקר וילד שעשועים, ע"י כך שנותנים לו בנשיאות לב ונדיבות רוח.

אומרים בזמירות שבת "ברוב מטעמים ורוח נדיבה", לא מספיק שיהיה רוב מטעמים, צריך שיהיה רוח נדיבה, באופן הראוי לתת.

בבחינת עושה רצונו של מקום

ג] בידוע שיש בחינת בנים, ויש בחינת עבדים. והגמרא בקידושין דף ל"ו מביאה מחלוקת על מעמד עמ"י בעיני הקב"ה. לדעת ר' מאיר 'בנים אתם לה' אלוקים', בין אם עושים רצונו של מקום, ובין אם לא. לדעת ר' יהודה בזמן שעושים רצונו של מקום קרויים בנים, ואם אין אתם עושים רצונו אין אתם קרויים בנים.

והנה, לו נשאל כל אחד, מהי משמעות ההגדרה 'עושה רצונו של מקום?' ודאי יענה - מקיים תרי"ג. אך אין הדבר פשוט כל כך.

הגמ' בברכות (ל"ה, ב) מביאה שני פסוקים 'כתיב 'ולקחתי דגני בעתו וגו' וכתוב 'ואספת דגנך וגו'', ולכאורה סתירה. מבארת הגמרא 'כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום' כשעושים רצונו של מקום מתקיים בהם 'ואספת דגנך', כשאין עושים רצונו של מקום 'ולקחתי דגני בעתו' כלומר הקב"ה נוטל מהם את הדגן ומוכיח שהוא שלו. (רש"י, שם)

מציינים תוס' את המחלוקת הידועה של ר' ישמעאל ורשב"י בעניין "הנהגה בהן מידת דרך ארץ" שבה מבואר שבזמן שישראל עושים רצונו של מקום מלאכתם נעשית ע"י אחרים שנא' 'ועמדו זרים ורעו צאנכם', ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתם נעשית ע"י עצמן שנא' 'ואספת דגנך'.

ושואלים תוס' כיצד ייתכן שאותו פסוק, 'ואספת דגנך', יהווה פעם אחת הוכחה לכך שהם עושים רצונו של מקום, ובמקום אחר יתייחס לזמן שאין עושים רצונו של מקום.

ומבארים תוס' שמדובר בדרגה שלישית, שאין עושים רצונו כל כך. כלומר עושים רצונו, אבל לא כל כך. ויש לעיין מהו הגדר הזה של לא עושים רצונו כל כך.

התועלת בעבודת נדבה - מולידה אהבה

[ה] כולנו משתדלים לקיים מצוות, אך עלינו לבדוק האם יש לנו נשיאות לב ונדיבות רוח.

הסטייפלער זי"ע, בברכת פרץ, שופך אור חדש על העניין. הוא מדבר על קרבנות נדבה ואומר: 'מצינו כמה מצוות שאינן חיוביות אלא מסרן הקב"ה להתנדבות ליבו, שכן מצינו לגבי נדבת המשכן דכתיב מאת כל איש אשר ידבנו ליבו, וכן קרבנות נדבה, עולה... וצריך ביאור אם זה נחוץ לעבודת ה' למה לא באו הדברים בגדר חיוב, ואם אין לו נחיצות, למה נתנו דינים אלו.'

ומשיב, שנראה שעניין ההתנדבות לשם שמים במה שלא נתחייב, הוא עניין מיוחד בעבודת ה' והוא יסוד גדול להשגת אהבת ה' יתברך ויראתו. ומציין שכמו שכתב המס"י לגבי ההתלהטות הפנימית שמביאה לידי זריזות הגוף, וכן להפך, התנועה החיצונית מעוררת את הפנימיות, אותו כלל פועל באהבת ה', כשם שאהבה פנימית מביאה לידי נדיבות ורצון לתת מעבר למוכרח למען שמו יתברך, כך ע"י פעולת ההתנדבות, להיות מוותר משלו, ממה שלדעתו אינו מחויב, תתעורר בליבו אהבת ה'. ולפי ערך ריבוי ההתנדבות, כך תהיה רמת האהבה שיעיר בפנימיותו.

יש הרבה דרכים 'להתנדב' אצל בורא עולם. יש 'מתנדב' לשם שמים להרבות ביגיעת התורה. למשל, בחור הלומד בבין הזמנים כמה שעות ברציפות, זהו זמן שאינו מחויב, הוא מרגיש אח"כ קשר מיוחד עם בורא עולם. אפילו מנגינת הלימוד שונה, כי נראה לו שזה לימוד של התנדבות. ויש בתפילה במסירות נפש, ויש בריבוי צדקה וחסד, ויש בדקדוק עצום בכל דיני התורה, ויש בזיכוי הרבים, וכן כמה וכמה דרכים במילי דחסידותא. הכל הולך למקום אחד כי לפי ריבוי הויתור משלו למען ה' כמו כן יתעורר בליבו הקשר עם בורא עולם ואהבתו.

כמוכן שההתנדבות הזאת, היא כהגדרת הסטייפלער, 'לפי דמיונו', האדם מרגיש שהוא עושה מעבר, ונותן משלו להקב"ה, ובכך מתעוררת בליבו אהבה לה', ועל כך כותב הברכת פרץ 'זוה בדוק ומנוסה'!

הקב"ה משפיע עלינו השפעה של אב לבנו. אבל לפעמים נקבל את השפע ברוח נדיבה, ופעמים אחרות בתחושה של 'קח ולך', כמו הנחש הקדמוני שקיבל פרנסה לכל החיים בלי טרחה, ורק אל תדבר איתי...

עלינו להשתדל לעשות רצונו של הקב"ה כל כך! ברוח נדיבה! ולפי מידת הנדיבות שלנו, כך נזכה לקבל ממנו יתברך.

כפי שמבאר היערות דבש בעניין נס פורים, שעמ"י היו צריכים בשושן נס על טבעי, הכל היה נראה אבוד, והקב"ה הציל אותם כמו ביציאת מצרים, שהיפך את כל מערכות הטבע בכל העולמות כדי לגאול אותם. וכשם שגאלם במצרים, כך גאל אותם בשושן, עד שהגיעו לבחינה של קבלת התורה מרצון, הרגישו בנים אהובים.

ברגע שננהג כמו בנים אהובים שעושים את רצונו כל כך, נזכה במהרה להיות שוב הבן יקר לי, ילד שעשועים.

המשנה למלך בפרשת דרכים מתאר יהודי שהוא לכאורה צדיק גדול, אינו עובר על סעיף קטן בשולחן ערוך או בשער הציון, אבל מצד שני הוא לא עושה שום דבר שאינו חייב בו, זוהי דרגה של אין עושה רצונו כל כך.

כמו אותם אנשים המתוארים בגמ' בברכות (שם) שהיו מערימים על המעשרות ומכניסים פרותיהם דרך הגגות כדי להיפטר מן החיוב. ולעומתם הבחינה של עושה רצונו שהוא להוט אחרי המצוות, ולא מחפש להיפטר מהן, חלילה.

בבחינת אין אתם קרויים בנים

[ד] הגמרא בב"ב (י, א) יש לו לבעל הדין להשיבך ולומר לך אם אלוהים אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסן, אמור לו כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנום. וכך השיב ר"ע לטורנוסרופוס הרשע. לא נחה דעתו של טורנוסרופוס מתשובה זו, והמשיך להקשות במשל, למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורים וצווה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו והלך אדם אחד והאכילו והשקהו כששמע המלך, לא כועס עליו? ענה לו ר"ע אנו לא בגדר עבדים, אלא בגדר בנים. התנצח למולו טורנוסרופוס ואמר, בנים אתם רק בזמן שעושים רצונו של מקום.

מרחיב הביה"ל [בדרוש ראשון] ואומר שכל הדין ודברים הנ"ל בין ר"ע לטורנוסרופוס צריך ביאור. והרי תשובת ר"ע מסבירה שהקב"ה אכן אוהב את העניים, רק רוצה לזכות אותנו במצוות, שהרי אם לא יתפרנסו מן הצדקה יכלכלם הקב"ה ממקום אחר. אם כך, מדוע ממשיך טורנוסרופוס להקשות ולהמשיך את משל המלך ועבדו. ועי"ש בהרחבת דבריו.

אבל יש פה עומק נוסף, שאם אנו עבדים, הרי שאנו בזמן שאין עושים רצונו של מקום, והקב"ה לכאורה לא אמור לאהוב אותנו, ולא את העניים, ואז שאלת הביה"ל מתייגת לכאורה. וכדי ליישב זאת יש לדקדק בלשונו של ר' יהודה. ר' יהודה דייק בלשונו, הוא לא אמר שכשאין עושים רצונו של מקום קרויים עבדים, אלא 'אין אתם קרויים בנים', ובה יש כמה דרגות.

מה ההבדל בין עבד לבן? עבד מגיע בבוקר לעבודה, משתדל לסיים במהירות את חובותיו, וללכת. בן לעומתו, לא מחפש להתפטר, הוא שמח בעצם העשייה, והוא רוצה לעשות לאביו את מה שהוא חייב וגם את הדברים שאינו חייב.

אך גם אצל בן יש שתי דרגות, וההבדל הוא בצורת העשייה. עושה רצונו, ואין עושה רצונו כל כך. יש בן שאומנם עושה רצון אביו כמו בן, לא כמו עבד, אך חסר בעשייתו את ה'רוח נדיבה'. (וכעין החילוק שנתבאר לעיל בעניין הגביר המשיא את בנו)

לאחר חטא העגל, אמר לנו הקב"ה קודם את המוכרח, דיני שבת, ואח"כ את מלאכת המשכן, ומצפה מאיתנו שאנו נתחזק בעשיית רצונו בנשיאות לב ובנדיבות רוח, ואז תחזור האהבה הגדולה שאהב אותנו במתן תורה קודם חטא העגל.

החודש הזה לכם - עניין זכירת יציאת מצרים

אותיות 'דזכ' והוא שם המלאך הממונה על הזיכרון. האותיות האמצעיות של 'החדש הזה לכם', אלו אותיות 'ריב' שזוהו שם המלאך הממונה על השכחה. כשר' אלעזר בן ערך נמשך אחריהם ושכח תלמודו, התחלפו לו אותיות 'דזכ' באותיות 'ריב'.

ולא בכדי דווקא בעניין של החדש הזה לכם רמזה התורה את שם המלאך הממונה על הזיכרון, כי כידוע, בעניין יציאת מצרים יש הדגשות וציורים רבים בעניין הזיכרון, 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים', 'וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים', ועוד רבים. זכירת יציאת מצרים היא מצווה תמידית, ומוזכרת כמעט בכל מצווה ומצווה, מרומזת ב'החדש הזה לכם', ודוק.

איתא במסכת שבת (קמ"ז עמוד ב) רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה כי הדר אתא קם למיקרי בספרא בעא למיקרא החדש הזה לכם אמר החדש הזה לכם, בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה. כלומר, במקום לקרוא "החודש הזה לכם", הוא קרא 'החדש הזה לכם', ביקשו חכמים רחמים עליו, וחזר אליו תלמודו.

מציין רע"א בגיליון הש"ס [שם] 'עין דבר נחמד ב'קרניים' בליקוטים שבסוף הספר.

החת"ס במסכת שבת מביא גם הוא את דברי בעל הקרניים שאומר שהאותיות האמצעיות של 'החדש הזה לכם', אלו

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 242
אדר תש"פ

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

אלא מורה היתר כלשהו, ועכ"פ במצב שישמע ולא ימשיך לטייל שם, מצוה למונעו. וכן אם יש לו באמת היתר לחזור מחמת סכנה לתינוק, הרי רק מועיל למונעו מלהמשיך חילול שבת, והכל לפי הענין. עוד יש שדנו האם יש בזה היתר של שבות דשבות ע"י ישראל, ולא רק באמירה לגוי. וזה נושא מורכב, וע"י בספר ארחות שבת (ח"ב פכ"ג הערה קס"א) ואכמ"ל.

שיעור בעירובין ביום הבחירות

ביום הבחירות נערך שיעור מיוחד בעירובין, בבית הכנסת המרכזי בעיר חולון, בהשתתפות הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, רבה של רמת אלחנן וראש כולל "בית דוד".

בשיעור השתתפו עשרות אנשים מתושבי העיר שבאו ללמוד במסגרת בר בירב.

המשתתפים ציינו את התועלת הגדולה שקיבלו בשיעור זה. בשעה אחת רכשו קנין עצום בהבנת דיני הטלטול ובפרקטיקה שבעשיית העירובים בזמננו.

והמליצו על כך למקומות נוספים, שיערכו שיעור זה, להקנות לציבור מושגים בסיסיים בהלכות המעשיות בזמננו.

שיעור מהגר"י דזימיטרובסקי בחיבור השכונות בירושלים

במסגרת השיעורים לקבוצות האברכים ברחבי הארץ, ללימוד הלכות עירובין ותחומין הלכה למעשה, עסקנו השבוע בדיני התחומין שיש בהם השלכה הלכתית גם לדין עשיית הפורים. הנושא כולל הרבה מקומות שחיבור הערים לדני התחומין גורם חיבור לענין פורים, שע"ז הערים הפרוטות והשכונות הרחוקות נחשבות סמוכות לערים המוקפות חומה.

השבוע הגיע אלינו הגאון רבי ישראל דזימיטרובסקי שליט"א, מח"ס מחנה ישראל, שידיו רב לו בנושאים אלו, ועוסק בו במשך הרבה שנים, ומסר שיעור מענין במיוחד על חיבור בין השכונות בירושלים, בין שכונת רמות לעיר העתיקה, שכידוע בכל שנה מתחדשים דברים וסברות חדשות. ובפרט בשנה זו שעשו עוד עירוב חדש לחבר בין השכונות. בשיעור הביא הרב את הנושאים ההלכתיים הכרוכים בדבר, האם דין חיבור למקרא מגילה שווה לדני התחומין, או שהדבר תלוי בשימושי העיר יחד. והאם עירוב מועיל לחבר לענין פורים,

דעת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ודעת הקהילות יעקב, ואיזה תנאים הציב מרן הגרי"ש"א לעירוב לענין זה, שלא יהיו קרפיות של שטחי קוצים, ושיהיה עומד מרובה לבטל דין רה"ר.

כמו כן ביאר בשיעורו את הנושא לחיבור בין השכונות גבעת שאול

לעיר, ע"י סמיכות בנין התלמוד תורה שיש סוד אל הבית שליד מוסד הרב קוק, האם המרחק הוא פחות מקמ"א אמה, והאם הת"ת מתחבר רק עם צירוף החצר שלו. ומה מחבר בין שכונת גבעת שאול לשכונת הר נוף, ומה הן השיטות בחיבור זה. עוד הוסיף לדון האם גדר ההפרדה למזרח ירושלים יכולה להיחשב חומת העיר. האם שכונות ערביות עוינות שלא נכנסים בהם, יכולים להחשיב את הישוב שאחריהם לעיר אחת עם ירושלים לענין פורים, או שמא השימושים גורמים שהם שתי ערים שונות, ורק לתחומין מועיל רצף של בתים גם משתי ערים שונות, משא"כ לענין פורים צריך מלבד הרצף גם שיהיה שימושים יחד. ועוד האריך לבאר בכמה נושאים הנוגעים לשכונות ירושלים.

פורים דמוקפין בבני ברק, השינוי מזמן החזו"א

לאחר מכן עסקנו גם בדיני ערים אחרות, לתחומין ולפורים. לדוגמא בעיר "בני ברק" נהגים בבית מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

שימת לב שלא לעבור את גבול העירוב

בגליון הקודם הבאנו נושא חשוב מאוד, שרבים בציבור החרדי אינם מודעים להלכות טלטול המעשיים, וחושבים שהדינים האלו אינם נוגעים למעשה, כי הרי המועצה עושה עירוב, וא"כ אפשר לטלטל ללא גבול ולערינו יוצאים עם עגלות ושקית וחפצים, מחוץ לעיר, ומישוב לישוב. והאמת היא שבודאי שיש גבול, כל הענין של העירוב הוא לתת גבול. התורה אומרת בפרשת בשלח "אל יצא איש ממקומו ביום השביעי", ודרשו חז"ל אל יוציא. לדעת שחלק ממנוחת השבת, שלא יוציא חפצים מחוץ לשטח המוקף במחיצות כדין "רשות היחיד".

בכל עיר יש מקומות הסמוכים לעיר, שאנשים רגילים ללכת בהם, והם מחוץ לגבול העירוב, ואם אדם לא יעורר את עצמו לשים לב לכך, להבחין עד היכן העירוב מגיע, והיכן הוא מסתיים, יכול בקלות להיכשל ח"ו בטלטול מחוץ לעירוב, באופן האסור לכל הדעות. התפקיד שלנו ללמוד את ההלכות המעשיות, לברר לפני שיוצאים, ובכך לדעת לשים לב לקיים כהלכה ולא להיכשל. [וכל זה מלבד הנושא שלא כל עירוב נמצא במצב כשר, ולא כל מה שכשר לפי שיטה מסוימת ראוי לנו לסמוך עליו].

העמדת שילוט אזהרה בגבול העירוב

יש לציין בנוגע לבקשת רבים שיעשו תמרורי אזהרה ושילוט לגבול העירוב. הנה יש מקומות שעשו שילוט, ובכל זאת לצערינו המציאות היא שגם במקומות שיש תמרורים אותם אנשים לא שמים לב, כפי שהיה גם בסיפור הנ"ל. אי אפשר להעמיד מחסום בכל גבול עירוב, האנשים יסלקו אותו, והטיחה מרובה מידי, בפרט שצריך להעמידם רק סמוך לשבת, ואין מי שיכול לעשות זאת, ובפרט מדובר בעשרות מקומות שכל תקופה משתנה הגבול עקב הבניה.

לכן הפתרון הוא רק ע"י שהאדם ילמד את ההלכות הנוגעות אליו. לא ביקשו ממנו לחבר לחי ולא להתקין עמוד, אלא ללמוד איך נראה עירוב, מה הגבולות שלו, ולפ"ז לשמור את עצמו ובני משפחתו.

מגוון פתרונות ודיונים במי שיצא עם עגלה מהעירוב

המעשה שהובא בגליון הקודם, עורר סערה גדולה בין הלומדים, והיו כמה נידונים ושאלות האם יש פתרון אחר או שמא הפתרון שעשה היה מותר לאחר שנקלע למצב הזה עם תינוק קטן. ואנו שמחים שהנושא היה לדיון, כי ע"ז לומדים ומקיימים.

לגופו של ענין לא באנו במקרה זה להכריע את ההלכה, אלא שידעו עד כמה הדבר אינו פשוט, וכמה סברות שאנשים ממצאים כשנמצאים בשעת הדחק, לפעמים אינם נכונים לאותו מקרה, או נכונים רק לגבי דבר מסוים, כגון להכניס רק את הילד ולא את התיק שעל העגלה, וכן להשאיר שם את הבקבוק, גם אם הוא יפסד. ועוד כדומה לזה.

היו שטענו שהיה יכול להרים את העגלה ולהניחה על גבי "מקום פטור", ואח"כ להורידה, שאז הוי מעביר ממקום פטור. אמנם גם זה נקרא מחליף ברשויות דרבנן, שנחלקו בו הפוסקים, [ברמ"א סו"ס שמ"ה הביא מחלוקת בזה, ובמשנ"ב שם כתב שהרמ"א לקמן סתם כדעת האוסרים]. אבל בשעת הדחק יסמוך על המתירים. והנה להרים ולהניח בתוך העירוב על עמוד צר, זה אינו מקום פטור, כי בתוך העירוב הוי רשות היחיד, וגם העמוד נחשב אויר רה"י שעולה עד לרקיע. וכמ"ש בגמ' ובמשנ"ב שאפילו עץ קנה ברה"י וזרק ונח על גביו הוי הנחה וחיוב. אלא הפתרון הוא שירים על מקום פטור שמחוץ לעירוב, וממנו יכניס אל תוך העירוב. שיוצא שהעביר מכרמלית אל מקום פטור, וממקום פטור לרה"י. הבעיה היא למצוא מקום פטור, ושיהיה אפשר להניח עליו את העגלה עם התינוק, בפרט לשיטות שאין מקום פטור בכרמלית אלא רק מעל י"ט טפחים.

היו שטענו שהיה צריך שלא לעצור ולהיכנס חזרה אל העירוב. אולם זה רק באופן שמיציאתו מהעירוב עדיין לא עצר כלל, משא"כ בטיון שהולך בנחת ועוצר קימעה, הרי כבר עצר ואסור לו להיכנס. היו שטענו שצריך לא להודיע לו כי לא יעמוד בזה להישאר שם. אך גם זה תלוי לפי הענין, שאם יחפש למצוא דרך המותרת, הרי ודאי שצריך לומר לו. ורק באופן שיכשל בידיעה אמרינן מוטב שיהו שגוגין ואל יהו מזידין. ובדרך כלל לא יהיה מזיד,

לכן יש לחשב לשכונה תחום בפני עצמו. במסגרת השיעורים עסקנו בדיון ריבוע העיר של השכונה, האם מחשבים לריבוע עולם או לפי צורת השכונה, עד היכן מגיע גבול התחום לשיטות השונות, והאם ניתן להאריך את התחום ע"י ריבוע.

ובכל אופן לגבי ההליכה ללוד, רק חלק מהעיר בתוך התחום, וכדי ללכת לרוב העיר יש צורך לעשות עירוב תחומין. לעומת זאת לגבי הליכה לכיוון המושב, רוב המושב בתוך התחום, וחלק ממנו רק לפי שיעור חזו"א. ומי שהולך למושב, צריך לשים לב שאינו עובר את גבול התחום המותר.

ישוב שתיקנו את העירוב והשאינו אותו ללא עירוב

במסגרת בדיקת העירובים בישובים, הגענו בימים אלו לישוב שנעשו בו תיקונים רבים בשנה האחרונה, בעלות של כמה עשרות אלפי שקלים, ועם כל זאת לצערינו העירוב עדיין לא הגיע למצב כשר כלל. מפני שהתיקון נמסר לקבלן בעבודות עפר, ללא פיקוח של מומחה לעירובין, ולכן למרות ששטלו מספר רב של עמודים, אבל את הבעיות המעכבות לא תיקנו. פנינו אל הרב וביקשנו להביא את הדברים לידיעתו, והרב הגיע וקיבל את הדברים, ובעז"ה הרב ידאג שהדברים יתוקנו כהלכה.

באחד מהמקומות הגענו אל לול עזוב, ורואים שחוט העירוב קשור אל ברזל שנמצא מוצמד אל הלול, ואינו מתחיל מהקרקע, אל מגובה שלש מטרים. במצב כזה אין לעמוד דין עמוד של צורת הפתח, אלא הוא סתם צינור ברזל. כי התנאי הראשון לעמוד, שיתחיל מגובה הקרקע, או בתוך ג' טפחים הסמוכים לקרקע, עד גובה י' טפחים. וכאן כולו נמצא מעל י' טפחים. הרב הורה מיד לבדוק של העירוב, שצריך להעמיד עמוד חדש שיתחיל מהקרקע.

קשירת חוט העירוב לגדר

מקום נוסף שהיה תושב שהקיף את החצר שלו בגדר, ונוצר מתחת חוט העירוב, מקום מוקף בפני עצמו, דהיינו רשות היחיד אחרת תחת החוט. בדבר זה מקפידים גם בעירובי הישובים, שזה פוסל את צורת הפתח. הבדק של מוקד העירוב, התבונן וראה שהחוט יורד מהעמוד של העירוב עד הגדר. הוא שאל את האחראי מה התכוון בתיקון הזה, והאחראי אמר שמישהו הסביר לו שאם יקשור את החוט לגדר זה סוגר מהעמוד עד הגדר.

הבדק עצר לרגע והסביר לאחראי מהו החוט. הענין הוא ליצור פתח על ידי שני עמודים ומשקוף מעליהם. ובאופן שהחוט קשור לגדר, ואין עמוד תחתיו, אין לזה דין צורת הפתח, ואינו כשר. אלא הפתרון הוא לעשות עמוד ליד הגדר, ואז לקשור את החוט מעל גבי העמוד.

מדברים אלו אנו לומדים שגם כאשר יש רב ויש בודק, לפעמים אין מספיק קשר ביניהם, והאחראי עושה לפי מה ששמע, והרב אינו יוצא לשטח כי סומך על דברי הבדק, או שאינו מתמצא בהלכות עירובין, ונוצר לפעמים מצב שהבודק מתמסר והעירוב אינו. לעומת זאת יש מקומות שיש אחראי שבקי בהלכות ועושה כהלכה בהתמסרות גדולה. קשה לדעת מה המצב בכל מקום. וכמובן שכל מי נושא הכשרות, לא ניתן לסמוך אלא ע"י שמבררים אצל מי שמוסמך לכך.

לקרוא מגילה גם ביום ט"ו אדר, ע"פ מה שנהג החזו"א בסוף ימיו לחשוש שבני ברק סמוכה ליפו העתיקה, אע"פ שיש באמצע את הערים רמת גן, גבעתיים, ותל אביב. בכל זאת כיוון שלענין התחומין הבתים רצופים בסמיכות תוך ע' או קמ"א אמה], נחשבות כעיר אחת, וא"כ בני ברק מגיעה עד סמוך לחומת העיר יפו העתיקה.

אמנם יפו עצמה אינה ודאי, ע"י בלוח ארץ ישראל שהביא שהיה מנהג בזמנו לקרוא מספק בב' הימים בכל הערים הידועות המוזכרות בנביא שהיו בארץ ישראל בזמן יהושע, כמו חברון שכם יפו (המוזכרת בפרק י"ט פסוק מ"ו) עכו ועוד. ואפילו בצפת וחפיפה שלא הוזכרו בנביא. וע"י בחוברת "הימים האלה נזכרים" שהאריך במקורות המנהג. אמנם בשנים המאוחרות יותר נחלש המנהג. [ובזמננו במקומות שיש קיבוץ אברכים, מחדשים את המנהג].

מאחר ויפו מהערים המסופקות, יש לכאורה דין ספק גם על כל הסמוך והנראה לכך. אמנם נחלקו בזה המשנ"ב והחזו"א. הביאור הלכה (סי' תרפ"ח ס"ב ד"ה או) כתב שהסמוך לערים המסופקות אינו צריך לקרוא בט"ו, אלא רק ב"ד. והחזו"א (סי' קנ"ג סק"ג) תמה דהא דין סמוך נלמד מפסוק, ואותו הספק שיש בכך יש גם על הסמוך לו, ולכן פסק ששיון הן ויקראו בב' הימים.

אלא שהגאון רבי שריה דבליצקי זצ"ל עורר לפני כעשרים שנה, שהמצב השתנה מכפי שהיה בזמן החזו"א, עקב הרחבת כביש נתיבי איילון והריסת בתים, נוצר רווח של יותר מקמ"א אמה לכל אורך הערים, וא"כ כיום אין רצף של בתים מבני ברק עד יפו, אלא רק עד כביש נתיבי איילון. שמשם ועד העיר יפו העתיקה יש יותר משיעור מיל. ולכן לדבריו אין היום את הענין לעשות פורים בבני ברק ביום ט"ו. ויש לדון האם חיבור ע"י קשת בין בני ברק לתל אביב, יועיל לחבר לענין פורים ואכמ"ל. ועיין עוד מה שכתבנו באריכות בגליון תיקוני עירובין מס' 6.

הנידון בענין פורים בשכונת אחיסמך בעיר לוד

אחת מהערים העומדות השנה על הפרק, היא העיר לוד, ושכונת אחיסמך, השכונה חרדית החדשה שהתאכלסה בחודשים אלו, וקעת רבני המקום נכנסו לעובי הקורה לקבוע את ההלכה שתונהג בעז"ה לאורך שנים, בדיון עשיית הפורים ביום י"ד או בט"ו. בדברים דלהלן נבאר מעט את הנושא ההלכתי שעליו דנים, וכמובן שאיננו באים להכריע או לצדד כשיטה כלשהי.

העיר לוד היא אחת מהערים המוזכרות מפורש היו מוקפות חומה, כמ"ש בגמ' (מגילה דף ג:) אמר רבי יהושע בן לוי לוד ואונו וגיא החרשים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון. אלא שעדיין יש להסתפק כיון שהעיר נחרבה ונבנתה כמה פעמים במשך הדורות, האם העיר של היום בנויה באותו מקום שבו היתה לוד בימות יהושע. וע"ז הביאו שבספר כפתור ופרח (פרק י"א) משמע שנקט שהמיקום לא השתנה. לאחר מכן נחרבה, ובשנת תש"ח שהתחדשה ההתישבות שאלו את הגאון רבי שמואל סלנט רבה של ירושלים,

והורה להם שהעיר מוגדרת כספק שעושים ב"ד בברכה, וט"ו מספק. ועיין בשו"ת ציץ הקודש (תשובה נ"ג) שהביא דבריו ומש"כ ע"ז. והגר"נ אורטנר זצ"ל גאב"ה העיר לוד, בירר שיש הוכחות שהעיר לוד לא זזה ממקומה, עיין מש"כ בשו"ת יד נתן (ח"ב סי' ל), ושלא לממן הגר"ש אלישיב זצ"ל האם לקרוא רק בט"ו בברכה, והשיב לו שעדיין יש ספק, ולכן יקראו ב"ד בברכה ובט"ו כספק. בזמננו הלכו ובדקו עוד ממצאים ארכיאולוגיים, שיש לדון כמה להסתמך עליהם ואכמ"ל, ועכ"פ יוצא שבלוד יש לעשות ב"ד ובט"ו, למרות שיתכן שקרוב לודאי שהעיר היא ט"ו.

לפ"ז הנפק"מ לגבי שכונת אחיסמך, שכעת אין חיבור ברצף בתים עד לוד, [וגם חיבור לא חיבור של קשת], ולכן יש שני נושאים הלכתיים. א. האם השכונה סמוכה ללוד העתיקה, וזה כולל שצריך להגדיר היכן באמת היתה העיר העתיקה, [יש העיר העתיקה הערבית, ויש מקום אחר שנחשב לוד הכנענית], ולפי מה שמוחקק לעיר העתיקה, יוצא שהמרחק יותר ממיל, ואולי על גבול שיעור חזו"א. אלא אם נאמר שלוד בימות יהושע היתה יותר קרובה לאחיסמך. ב. בדיון של עיר או שכונה הסמוכה לעיר המסופקת, לדעת המשנ"ב כדעת הברכ"י אין הסמוך חושש לספק, ולדעת החזו"א גם הסמוך צריך לחשוש לספק. במקרה זה כתב הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א, שכיון שלוד היא קרוב לודאי, י"ל שגם למשנ"ב יצטרכו לחשוש ולקרוא גם בט"ו. ועוד יש שדנו בצדדים שונים, וכתבנו את עיקרי הדברים, לתועלת הקוראים והלומדים, השמחים לעסוק בסוגית הפורים.

לימוד חישוב ומדידת התחום לשכונת אחיסמך

במקביל לכך יש לבאר את נושא התחום של השכונה החדשה, מכיון שאין חיבור ברצף בתים לעיר לוד, ולא למושב אחיסמך הסמוך לשכונה,

בעז"ה ביום ראשון, י"ט אדר,
יתקיים מעמד מיוחד ללומדי השיעורים
בבית הכנסת ברח' אלקבץ, שכונת גבעת שאול, ירושלים
ובו נפתח את "חודש העירוב" בפריסה ארצית
עם הדרכה מעשית לבדיקת העירובים ברחבי הארץ
לעזור ולסייע לאחראים המסורים
המבקשים להוסיף בתיקון העירובים
בהשתתפות רבנים ומומחים לעירובין ממקומות שונים
ולאחר מכן יערך הכינוס לרבני ערים וקהילות בארץ
לפרטים ולהרשמה, טל' 0548483320
או במייל A83320@GMAIL.COM

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 243
אדר תש"פ

שבבנינים, וממילא החדרים לא נמשכים אחרי חדר האוכל, ואינם נעשים לבית גדול משותף לכלל האורחים. ועיין בזה].
לפ"ז יש לומר שה"ה לענין עירוב, למשנ"ב יהיו כל חדרי הבית כבית אחד, ולחזו"א הם בית נפרד, ואם יאכלו בהם ייחשבו כמו שני בתים. [אמנם יתכן שגם לחזו"א כשאוכלים בשני חדרים הכל נעשה אחד, וצ"ע].

עירוב חצרות בישיבה שיש שני חדרי אוכל

אבל יש עוד הלכה בשו"ע (סי' ש"ע ס"ג) שאם חמשה משפחות מתארחות באולם אחד גדול, אף אם עשו מחיצות ניידות כפי שמצוי בהפרדה בין גברים לנשים, נחשבים כאחד ואינם צריכים לערב ביניהם, אבל אם עשו מחיצות קבועות ביניהם, נחשבים כשנים וצריכים לערב. ויש לדון מה הדין כשאוכלים בשני חדרים נפרדים לגמרי, אבל הם קבוצה אחת, כגון ישיבה שיש שני חדרי אוכל, אחד לשיעור א' והשני לשיעור ג'. או בית מלון שיש שני חדרי אוכל, בית חולים עם שני חדרי אוכל באותה מחלקה, וכדומה. יש אומרים שאם כל חדר מיועד לכולם נחשבים אחד, ואם כל חדר מיועד לאנשים מסוימים נחשב כשנים. כגון בישיבה שבני שיעור א' יכולים לאכול ביחד עם שיעור ג', אינם צריכים לערב, משא"כ אם מקפידים אחד על השני נחשבים שני בתים וצטרפו עירוב ביניהם. ויש חולקים.

לפ"ז מהי הסיבה שלא צריך עירוב בין בני המשפחה, בתוך כל דירה. התשובה היא, א. כיון שאוכלים יחד באותו חדר, שבזה אפילו שני בעה"ב נפרדים נחשבים כאחד. ב. גם כאשר אחד מבני המשפחה אוכל בחדר השנינה בנפרד, אינו נפרד, ונחשבים יחד בכל הבית.

אך כל זה בבן בית רגיל, שגם כשהוא חולה הוא מסתובב בבית, ואנשי הבית יושבים איתו ומשתמשים בחדרו, ויכולים לאכול שם. משא"כ במצב של חולי הקורונה, שהאיש מתבודד בחדר לבדו, ואין איש מאנשי הבית עימו, הרי זה בית שמחולק לשני דיורים נפרדים, ולכאורה צריכים לעשות עירוב חצרות כדי להעביר לו אוכל מהבית המשותף אל החדר הפרטי שלו.

ג' סיבות להתיר את דירות בידוד הקורונה

ונראה שיש כמה סיבות להתיר את הדירה, להעביר בין חדרי המשפחה ללא עשיית עירוב מיוחד. א. אפשר שהחלות שקנו לסעודות שבת יחולו מעצמם לעירוב חצרות, כיון שמסורים לאכילת כל בני המשפחה, כעין מש"כ השו"ע (סי' שס"ו ס"א) בבני חבורה שהיו מסובין על השולחן. ולא רק לשיטת המשנ"ב (סי' שע"ד סק"ה, ובה"ל סי' שפ"ב ס"א ד"ה צריך) שאפילו רק שותפים ע"י שהקנה להם, אלא גם לחזו"א שרק במסובין על השולחן יחד בבין השמשות נעשה לעירוב, מ"מ בני הבית י"ל שהפת מסורה לכולם ויכולים לאכול ממנו גם בבין השמשות, וא"כ זה חל ממילא לעירוב.
משא"כ בבתי מלון ובישיבות, לא שייך ההיתר הזה, כי המאכלים אינם מסורים לאורחים ולבחורים בכניסת השבת, אלא רק בזמן הסעודה לאחר תפילת ערבית.

ב. באופן שהאב או האם גרים בבית, [כגון שהמבדד הוא בן שלהם, או שאחד ההורים בבידוד וכל שאר בני הבית הם בנים, ולא אחים או חברים], יש עוד היתר מפני שהם מקבלים כל מזונם מאביהם, ואז אפילו אם אוכלים בבתי נפרדים נטפלים לאביהם. אמנם כתב השו"ע (סי' ש"ע ס"ה) שהיתר זה נאמר רק כשהעירוב של כולם מונח אצלם, משא"כ במקרה המדובר כאן, העירוב של

בידוד הקורונה צריך עירוב חצרות?

בעקבות המצב שאנו נמצאים בתקופה זו, שיש אלפי איש שנמצאים בבידוד ביתי, שאסור להם לבוא בקירבה עם בני אדם, ואפילו מול בני משפחתם נמנעים מלהיות יחד, כדי לא להדביק אותם בחשש החולי הנגיף הקורונה, התעוררה שאלה הלכתית בדיני עירוב חצרות, האם צריך לעשות עירוב בין המבדד לבין שאר בני המשפחה, כי הדירה נתחלקה כביכול לשתי דירות.

כדי לבאר תשובה לדבר, צריך להקדים לבאר את השאלה, היכן מצאנו שדירה אחת צריכה עירוב, ובעצם, מה קובע מה נחשב לדירה אחת ומה נחשב כשתיים.

עירוב חצרות בין שני חדרים בדירה

והנה כתב המשנה ברורה (סי' ש"ע ס"ק נ"ב) לגבי בית שמארח משפחות בחדרים בתוך ביתו, וז"ל, ולפי זה בית שיש בתוכו שני חדרים ומושכרים לשני בני אדם, ובבית שלפני החדרים דר בו בעל הבית בעצמו, ועוברים דרך עליו, הם בעצמם חייבים ליתן בעירוב, [ובעה"ב פטור שדירתו נעשית לבית שער של השוכרים]. מבואר במשנ"ב שגם שני חדרים באותו בית, דהיינו בתוך הדירה של בעל הבית, צריכים לעשות עירוב, א"כ גם באדם שנמצא בבידוד בחדר שבתוך הבית, יצטרפו לעשות עימו עירוב חצרות להתיר להעביר בבית משאר החדרים אל החדר שלו.

בשלב זה מסתבר שכל הקוראים מתפללים על השאלה, זה לא יתכן שבתוך הבית עירוב חצרות. יתכן שאתה צודק, אבל מדוע, מהו ההסבר ההלכתי, אולי יש לו הגבלות מסוימות, הרי יש אופנים שצריך לערב. הלכות עירובין אינם ידועים לציבור, ורבים מנסים לפסוק הלכות מניחוש בלבד. במקביל לכך יש אנשים שבטוחים שגם במקום שבמאכלים אין כשרות מהודרת בודאי שהעירוב מהודר. תפקידנו במסגרת זו לבחון האם המושגים שלנו בעירובין הם נכונים, או בנויים על הרגשת הלב לפי מה שלא ראינו בבית. וא"כ דבר ראשון נתבונן מה מחייב בעירוב, מה מגדיר לנו מה נחשב בית, ומהו בית אחד.

הגדרת חדרי השינה שבבית

בשו"ע (סי' ש"ע ס"ה) מבואר שהגדרת בית היא לפי מקום האכילה של סעודות השבת, [מקום פיתא]. לפ"ז ידוע שנחלקו החזו"א והפוסקים בהגדרת חדרי השינה שבבית. החזו"א (סי' ק"ג ס"ק כ"ח) כתב שרק החדר שבו אוכלים את סעודות השבת נחשב בית, ולא שאר חדרי הבית. ודין בית הכסא שבבית ושאר חדרי הבית הם כחצר, [שיהיה מותר להעביר מהם אל החצר המשותפת כדין טלטול מחצר לחצר, ואכמ"ל]. ולפ"ז חלק החזו"א על דברי הרמ"א (סי' שנה"ה ס"ג) בענין בית הכסא. אבל מדברי הרמ"א, הבית מאיר והמשנ"ב, וכן בשו"ע (סי' שע"ו ס"ד) וברע"א שם, מבואר שנקטו שכל חדרי הבית נחשבים לבית, מפני שכולם משמשים יחד את מגוון השימושים של הדיור של האדם. וכך הוראת הרבנים למעשה, שכל חדרי הבית נחשבים כבית, כחלק מעיקר הדיורים שהוא האכילה.

[אמנם במקומות שחדרי השינה נפרדים ממקום האכילה, כגון בישיבות שיש בנין נפרד לפנימיה, לא שייך להגדיר את חדרי השינה כחלק מהבית דהיינו מחדר האוכל, ובאופן זה יהיה לחדרי השינה דין חצר. וכן בבתי מלון שאוכלים בחדר אוכל ציבורי, ובינו לבין חדרי השינה יש פרודזורים ולובי שמשמשים את כל האורחים הזרים, מסתבר שהפרודזור הוא רק חצר, כמו חדר מדרגות

וברגע שמבחינים שהוא קיים ממשיכים הלאה, מתוך נקודת הנחה שאם הוא קיים סימן שגם העמוד קיים, [אך זה אינו מועיל במקום שיש לחיים שאז אין ראיה מהחוט שגם הלחיים קיימים]. והנה באופן זה אינם מבחינים אם מישוהו בנה מחסן תחת החוט, כמו כן אינם מבחינים אם הקיפו את העמוד בגדר, וגם לא על ענפים שגדלים ומזיזים את החוט. אבל בבדיקה באמצעות הרחפן, ניתן לראות מלמעלה את כל פרטי ההלכות, אם אכן מתבוננים כראוי ויודעים להשתמש במכשיר הנכון. יש לציין שהניסוי היה מוצלח מאוד, ראינו בכך הרבה יתרונות, ובפרט שניתן לפתח את הרעיון לבדיקה מהירה ויעילה, שמתוכננת מראש לפי הדרישות ההלכתיות. אנו ממשיכים לעמוד בקשר עם אנשי המקצוע, שבעז"ה יקדמו את הפיתוח הנכון בצורה מקצועית, מתוך התחשבות בפרטים הנדרשים לבדיקת עירוב.

הזדמנות חד פעמית!

מי שמעוניין לקחת לעצמו את הזכות הבלעדית של מכשיר הרחפן המצלם, עם האביזרים והרשיון הנדרש, שישימש בעז"ה לבדיקת ישובים בכל רחבי ארץ הקודש בעלות של 12,000 ש"ח
ניתן לתרום כעת, ב"מוקד העירוב" - 05484-833-20

משחק עירובין לכל המשפחה

לקראת ימי חג הפסח משקיע "מוקד העירוב" בהגברת המודעות של הציבור לנושא העירובין, גם באמצעות משחקים לבני הנוער, המתאימים גם לכל המשפחה.

בשנה זו מדובר במשחק "הרוב קובע" - משחק מרתק ומאתגר, הכולל תחרות בין שני משתתפים, ליצור גדר כשרה על לוח המשחק, ארבעה פעמים, כנגד כל צד של החצר, והנמצא - המשלים המהיר ביותר, מקבל להניח את כרטיס החלות בבית שבחצר שלו, לסימן שהשלים את העירוב כהלכה.

במהלך המשחק יקבל כל משתתף גם גדרות שבורות, שיצטרך להניח אותם לפי המופיע בכרטיס הפעולות, אבל אם יהיה חכם, יוכל לתממן שיהיה לו "עומד מרובה על הפרוץ", כלומר, רוב חלקי הגדרות יהיו שלימות, ואז הגדר כולה יחד כשרה.

גם לזאת צריך לשים לב, שבפינות יהיו גדרות שלימות, כי אם בפניה הגדר שבורה, הרי זו "פירצה בקרן זווית" והיא פוסלת את כל השורה, והמשתתף מוריד אותה ומתחיל לבנות אותה מחדש.

משחק זה משלב בין ההלכות לכללי משחק, באופן שגם ילד שלא יודע כלל מהו עירוב, יוכל לראות את הכללים ולפעול על פיהם. אלא שיחד עם המשחק יכנסו לו המושגים ההלכתיים, ועשיית עירוב תהיה בעז"ה דבר הידוע לכל יהודי, בכל פרטיו והלכותיו.

מומלץ לכל בית, מתנת חג מושלמת, בזול וגם מהודרת

לקראת פסח בפריסה ארצית!

לקראת חג הפסח

ניתן לרכוש את המשחק המרתק

"הרוב קובע!"

במכירה של "משנת יוסף"

במחיר מוזל במיוחד, במכירה זו בלבד

משחק מרתק ומאתגר, להכרת הלכות עירוב

המשלב בתוכו לימוד הלכות הקשורות לעשיית העירוב.

משחק חינוכי, חוויתי, מפתח זיכרון וחשיבה

מיועד לשני משתתפים. מחולק ל-2 רמות

מתאים לכל הגילאים

הכמות מוגבלת

הזריז נשכרו!

השכונה מונח בבית אחר. מ"מ כלפי הטלטול בבית הזה בפנ"ע, הרי זה כמו עירוב נפרד בתוך השכונה שהעירוב שלו מונח בבית הזה, כי אין עוד דירות בתוכו מלבד שניהם. ורק כלפי השכונה הם נחשבים כשנים, ובזה אין נפק"מ כי בלא"ה מניחים כמות המספקת לכל העיר.

ג. יש עוד היתר של תפיסת יד, כאשר לבעל הדירה יש חפץ כבד קבוע בכל החדרים שאוכלים בהם, כולם טפלים אליו. וגם בהיתר הזה יש מספר הגבלות, ואי אפשר להשתמש בו ברוב המקומות כגון בבתי מלון משום שבעה"ב לא גר שם בשבת. וביחידות דיור של גוים, מפני שצריך שהעירוב יהיה מונח אצלם, [וגם להניח אצלם לא יעזור אם יש שנים בשכונה]. אבל במקרה של הבידוד שהנידון הוא רק על הטלטול בתוך הדירה, כמעט תמיד בעל הבית נמצא ויש היתר זה כדין.

לפ"ז יש להתיר להעביר בין החדרים שבתוך הדירה, גם באופן שיש בן משפחה בבידוד בחדר נפרד. ויש הבדל בין הטעמים הנ"ל האם לא צריכים עירוב, או שנחשב שיש להם עירוב. [ונפק"מ כאשר בבין השמשות לא היו בביתם החלות של שבת, או שהיו בחדר צר].

האם דירה מחולקת נחשבת כשנים לגבי גוי שאוסר

עוד יש לדון האם דירה כזו נחשבת שנים לענין שהגוי יאסור עליהם. כגון כשגרים בקומה אחרונה ואין עוד דירות מלבד זו ודירת הגוי, וגוי אינו אוסר על דירת יחיד, משא"כ אם דירה זו נחשבת שנים שעירבו, הגוי יאסור עליהם לטלטל בחדר מדורות.

וגם זה נראה להתיר, לפי משנ"ת בטעם ב' גו', ועיין במשנ"ב (סי' שפ"ב סק"ג), וברמ"א (שם סס"א) ובה"ל (ד"ה אע"פ) שכשסמוכים על שולחן אביהם, וגם בהיתר תפיסת יד, נחשבים כיחיד.

פרוודור פנימי שמשמש מעבר ליחידת דיור

הדינים הנ"ל אינם דומים למי שיש לו דירה מחולקת לשתי דירות, או יחידת דיור על הגג שנכנסים לה דרך הדלת הראשית של הדירה, שבאופנים אלו נחשבים כשנים, גם כשמדובר בבן של בעל הדירה. כי בזוג נשוי אין את ההיתר הא', כאשר הם אוכלים סעודת שבת בדירתם לבד ויש להם אוכל לבד. וכן אין את ההיתר של בנינים המקבלים מזונם מאביהם כי בדרך כלל מתפרנס לעצמו, וקונה את מאכליו לבד. וגם ההיתר של תפיסת יד, יש בו כמה תנאים שאינם מתקיימים, כגון שכל הריהוט שייך לזוג. ולכן אפילו בשביל להוציא מהיחידת דיור אל חדר המדרגות הפנימי שבין הדירה ליחידות שעל הגג, צריך לעשות עירוב חצרות. [ואם באותה שבת נסעו כל בעלי היחידות מדירתם, אין צורך בעירוב לחלק הפנימי באותה שבת].

שימוש בטכנולוגיה מתקדמת לבדיקת העירוב

יחד עם כל ההשקעה בבדיקת עירובים בביצות ובקוצים, שוקדים ב"מוקד העירוב" להמציא פתרונות מתקדמים שיעזרו לבדוק את העירוב בצורה טובה יותר, וקלה יותר. לשלב את ההתחדשות הטכנולוגית במערכות הכשרות, להוסיף ע"ז פתרונות לתחזוקת העירובין בישובי הארץ.

לאחר התייעצות ממושכת עם אנשי המקצוע, על מגוון פתרונות וחיידושים, שחלקם עוד בשלבי תכנון, יצאנו עם אחד מהם אל השטח, לראות את רמת הדיוק והאמינות, יחד עם העלויות

והיתרונות. בשבוע זה נעשה ניסוי לשימוש ב"רחפן מצלם", בשמי אחד מהישובים באזור של העיר קרית מלאכי. למקום הגיע איש מקצוע שהפעיל את הרחפן מעל שטח הישוב, ובדק את האפשרות להבחין בחוטים שנקרעו, להבחין בעמודים שהתעקמו, ענפים שנוגעים בחוט, ואף על עמוד המוקף במחיצות.

יש לציין שאחת מהבעיות בבדיקת הערים והישובים בזמננו, שהבודקים אינם יכולים לעבור קרוב לעמודים ולחוטים, ולכן רק מסתכלים מרחוק שרואים את הסרט האדום, או את החוט עצמו,

פנינים מאירים

חארות ופנינים ממשנת רבותינו - על חדף חיומי

גליון 11

פרשת ויקהל פקודי

שבת ט"ו

מעלת השבת - שלא ניתנה לגויי הארצות

אשר על פני האדמה", והגמרא [ברכות ז.] הסבירה שביקש שלא תשרה שכינה על עובדי כוכבים. מבואר שמעלה שניתנה רק לישראל ולא לשאר האומות היא מראה על נשיאת חן מיוחדת. ואולי כוונת רש"י שבאמת אין ענין להודיע לאומות מהו השכר של ישראל, אלא שה' שלח את משה להודיע לכלל ישראל, שחלק מהמעלה המיוחדת של המתנה ששמה 'שבת' הוא - שהיא לא ניתנה לגויי הארצות. רק בני ישראל יכולים להרגיש בה מעין עולם הבא, ובמנוחתו לא ישכנו ערלים, אפילו אם ינסו האומות לשומרה, ולענג אותה במאכל ומשתה - לא ינחלו אחרים את כבודה - ולא ירגישו את קדושתה. וזה חלק מה'מתן שכרה' שמשם הודיע להם!

תניא נמי הכי: "לדעת כי אני ה' מקדשכם" א"ל הקב"ה למשה - מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם. [י:] מבואר שהפסוק מלמד שה' רוצה להודיע לכלל ישראל את המתנה שהוא רוצה לתת להם, והנה ברש"י על התורה כתב "לדעת האומות בה, כי אני ה' מקדשכם", ולכאורה פירושו סותר לדברי הגמרא! אומר הגאון **רבי אברהם יצחק ברזל** זצוק"ל שהאמת היא שאין לנו מושג מהו ה'מתן שכרה' שמשם הודיע להם, שהרי שכר מצוה לא ימד ולא יספר, ועולם הבא עין לא ראתה וכו'. אך מצינו שמשם ביקש מה': "ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך הלוא בלכתך עמנו ונפלינו אני ועמך מכל העם

פלי תפילה אין ללימוד התורה פח

ולכאורה אם ר' יוחנן כל כך אהב את התורה, ומכר כל מה שהיה לו עבורה, מדוע הוא עדיין נחשב כמי שאין תורתו אומנותו, וצריך להפסיק כדי לקרוא ק"ש ולהתפלל? מקדים הגאון **רבי אהרן קוטלר** זצוק"ל ומבהיר שעבודת התפילה קשורה בקשר אמיץ עם לימוד התורה - שהתפילה היא כמזון לנפש וכל העולמות, והגם שהתורה היא עצם החיות של העולמות, אך אינה יכולה להתקיים בלי מזון. ומאידך מי שאין בו תורה, תפילתו פחות מועילה, כמו שלא מועיל מזון למת...

רק רש"י וחבריו, שהיתה להם מדגרה כ"כ גדולה של דבקות בה', נפשם היתה יכולה לקבל את החיות שלה מהתורה עצמה, ולא נדרשו להזין את נפשם ע"י תפילה. אך שאר גדולי התנאים והאמוראים, אפילו שהיה בכוחם להחיות מתים, ואין שיעור לגדולתם, היו צריכים להפסיק לתפילה, כי זה מצורכי התורה. ק"ו אנו שרחוקים מרחק רב משלמות העבודה - שחייבים להתאמץ ולהתעלות בתפילה,

דתניא חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה, א"ר יוחנן לא שנו אלא כגון ר"ש בן יוחי וחביריו שתורתן אומנותן, אבל כגון אנו מפסיקין לק"ש ולתפלה. [י"א.] במדרש [שיר השירים ח' ז'] מסופר שר' יוחנן טייל והלך מטבריה לציפורי, התלווה אליו רבי חייא בר אבא, הגיעו ל'בית חקלא' שח' ר' יוחנן 'בית חקלא' זה היה שלי ומכרתי אותו כדי ללמוד תורה.

בהמשך עברו ליד 'בית כרם' אמר ר' יוחנן גם זה היה שלי וגם אותו מכרתי כדי ללמוד תורה, וכך שעברו ליד 'בית זית' שוב סיפר שהוא מכר אותו עבור לימוד התורה. כששמע זאת רבי חייא בר אבא פרץ בבכי, התפלל ר' יוחנן - מדוע אתה בוכה? ענה רבי חייא - אני כואב את עתידך, שלא השארת כלום לימי זיקנותך. ענה לו ר' יוחנן אל תדאג, אני מאושר שעשיתי את עיסקת חיי! מכרתי דבר שנברא בששה ימים, וקניתי דבר שניתן בארבעים יום... וכשנפטר ר' יוחנן אמרו: 'אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה, בוז יבוזו לו', [ע"כ תוכן דברי המדרש].

תפילתו של החזו"א

זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד

מרן הגר"ג אדלשטיין מספר ששמע מהחזו"א שאמר כי התאמץ ועבד על התפילה לא פחות ממה שהתאמץ בתורה, והרי אין לשער ולתאר את יגיעתו של החזו"א בתורה, שלמד בריכוז מלא עם כל הכוחות ממש, וכך גם היה מרוכז כולו בתפילה.

מרן מוסיף שהחזו"א היה מאריך בתפילתו, והיה מתיישב מיד אחר שפסע לאחוריו, מאפיסת כוחות!

לכל הפחות בכוונה פשוטה.

לדקדק בפל מילה שמוציאים מהפה

מתרץ **מרן הגראמ"מ שך** זצוק"ל שאמנם חשוב וצריך להוסיף גדרים וסייגים, אך חייבים שיהיה ברור מהו האיסור ומהו התוספת! כל העוון של חוה היה שלא דייקה מספיק בלשונה, והשתמשה בלשון שהשווה את שניהם לאותה דרגת חומרה, ומחטא זה אנו סובלים עד היום. אין לנו מושג כמה מיליוני ומיליארדי בני אדם, סבלו וסובלים מאותו העוון... הכל ללמוד עד כמה צריך להיזהר בכל מילה שמוציאים מהפה. ה' אשר נתן לנו נשמה, הוא שנתן את כח הדיבור - והעולם אינו הפקר!

לך לך אמרי, נזירא סחור סחור, לכרמא לא תקרב. [י"ג.]

ממבט ראשון נראה שהגמרא ממליצה בלשון מליצית, להתרחק מעבירות, אך הרמב"ם פוסק זאת להלכה [נזירות ה' יז] וכתב מדברי סופרים אסור לנזיר לעמוד במושב שותי יין ויתרחק ממנו הרבה וכו', ומבואר שזה איסור גמור.

הנה חוה נענשה בגלל שהוסיפה על ציווי ה', שה' אמר לא לאכול מעץ הדעת, והיא הוסיפה ואמרה לנחש שה' אמר לא לגעת בו, ולכאורה היא נחגה כראוי, שהוסיפה גדר להרחיק את עצמה מעבירה?

בקשת האמת רק מותרת רק פשהיא סחורה מנגיעות

הוראות הרעק"א בזמן המגיפה

דאמר ר' יהושע בן לוי כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפלת המנחה.

בשנת ה'תקצ"א כאשר השתוללה באירופה מגפת החולי-רע והפילה חללים רבים, מרן הרעק"א נרתם לעורר את הציבור על חובת שמירת הגוף והנפש. וציווה להישמע להוראות הרופאים, בין היתר הורה שאין לאדם לצאת מהבית בבוקר קודם שיאכל משהו חם, ולכה"פ תה חם, אפילו בראש השנה. ואכן בפוזנא [מקום מגוריו] המגיפה פגעה פחות ממקומות אחרים, והמלך הפרוסי שיגר לו מכתב הוקרה על כך.

ודווקא מחלוקת הלל ושמאי שההלכה לא נפסקה כמותם, אך דבריהם דברי א' חיים, ונלמדים בסוגית הגמרא, הם המחשה להצלחה של בירור הענין כראוי.

פרשת ויקהל פקודי

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם. שִׁשִּׁית יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קָדֵשׁ וְגו', קִוּוּ מֵאֲתָכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כֹּל נָדִיב לִבּוֹ יִבְיָאֶה אֶת תְּרוּמַת יְהוָה זָהָב וְכֶסֶף וְנֹזָזִית.

הנה במעמד הקהל נצטוו ישראל בשני מצוות, שמירת השבת ונדבת המשכן, וצריך להבין מה מיוחד במצוות אלו, שדווקא הם נאמרו בהזדמנות זו?

מסביר הגאון רבי ישראל מאיר דרוק שליט"א שהרי האחדות הינה תנאי הכרחי לקבלת התורה, כמו שמצינו שקודם מתן תורה היו צריכים להגיע למצב של 'יוחן שם ישראל נגד ההר' - כאיש אחד בלב אחד.

לכן ניתנו שני מצוות שמסוגלות לאחדות - נדבת המשכן - שנבנה מתרומה משותפת לכולם, [כמש"כ הגר"א שע"י ידבנו ליבו יתאחדו הלבבות].

כמו כן שמירת השבת - היא גם בסימן האחדות, שעושים עירובי חצרות ושיתופי מבואות, כדי לאחד רשויות, להתיר טילטול.

ולכן במעמד הקהל כאשר כל כלל ישראל נאסף יחדיו - ניתנו שני מצוות אלו שיש בכוחם לאחד את עם ישראל.

ואילו הלל ושמאי לא נחלקו אלא בג' מקומות, דא"ר הונא בג' מקומות נחלקו ותו לא. [י"ד:]

הנה באבות [ה' י"ז] שנינו 'כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים, ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי.

הגאון **רבי יהודה ליב חסמן** צוק"ל הקשה וכי מחלוקת הלל ושמאי התקיימה? הרי בשלושת הנדונים המדוברים חכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה, ונפסק כחכמים! ובכלל הרי מחלוקת זה דבר שלילי, אי"כ מה הענין שהיא תתקיים? ומדוע מתיחסים אליה כאל מצוה, רק שחסר בה את הכוונה לשם שמים?

ומסביר שודאי המשנה באבות לא דיברה על קטטה ומריבה, אלא על ויכוח נוקב בין 'מבקשי האמת', שאם הוא נעשה לשם שמים, נקי מבלי נגיעות, הרי הוא מעלה חשובה.

אלא כיון שאדם קרוב אצל עצמו ויעביד איניש לאחזוקי בדיבוריה, מאוד קשה לו להישמר במהלך הויכוח מלהתבצר בעמדותיו, ולהצדיק את עצמו בכל מחיר.

ניתן להבחין בין 'ביקוש האמת' לבין התנצחות - ברגע שהנגיעה משתנה, אדם שנגרר להתנצחות, האמת לא חשובה לו, אלא הצדקת דעתו, ולפעמים ניתן לראות איך טוען בלהט טענות הפוכות...

לעומת זאת ביקוש האמת באופן טהור, מוביל לבירור הענין וליבון הנידון, וזה מה שהתכוונה המשנה 'סופה להתקיים' מלשון 'קיום שטרות'.

את מי שיבא ר' ישמעאל?

לא יקרא לאור הנר שמא יטה, אמר ר' ישמעאל בן אלישע אני אקרא ולא אטה, פעם א' קרא ובקש להטות, אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים - לא יקרא לאור הנר. [י"ב:]

לכאורה היה מתאים יותר לכתוב 'כמה גדולה גזירת חכמים', שהרי בא לומר כמה הגזירה היתה מוצדקת?

הגאון **רבי צבי חיות** צוק"ל [המהר"ץ חיות] כתב ששמע בשם **רבנו הגר"א** שר' ישמעאל לא התכוון לשבח את עצם הגזירה, אלא את המשנה שלא פירטה מה טעם הגזירה.

כמו שהגמרא אומרת [סנהדרין כ"א:] שלא נכתבו טעמי המצוות כי שני מצוות שנכתבו טעמם ונכשלו בהם, [לא ירבה לו נשים], ולא ירבה לו סוסים].

אכן בברייתא נכתב טעם האיסור 'שמא יטה', וזה גרם לר' ישמעאל להיכשל, ולכן שיבא את התנא של המשנה שלא פירט את הטעם.

הגם שר' ישמעאל היה עוד לפני שרבי סידר את המשנה, אך הרבה משניות היו כבר סדורות בפייהם קודם לרבי, ופרט המשניות הללו שהם מתלמידי ב"ש ובי"ה.

אמנם עדיין צריך להבין מה סבר ר' ישמעאל, הרי מי שעובר על גזירת חכמים, גם אם לבסוף לא נכשל בדבר שממנו חששו, עבר איסור?

מסביר **מרן הגראי"ל שטיינמן** צוק"ל שהיות ויש כמה יוצאים מהכלל באיסור זה, כמו באדם חשוב או בתינוקות שאימת רבם עליהם, שלא גזרו, וכן הלומד פרק 'במה מדליקין', לכן חשב ר' ישמעאל שגם על אדם גדול כמוהו לא גזרו.

לתגובות והארות וכן לקבלת הגיליון בתחילת השבוע

ניתן לפנות: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים ונערכים בשיתוף עריכה וקיצור נדרשים

דבר דבר

מראות מרן רשכבה"ג רבנו אהרן יהודה ליב שטינמן זצוק"ל | גליון מס. 37

שבת

התחום לדבר מצוה יכול להתפלל של מוצאי שבת מפלג המנחה ולמעלה ולהבדיל מיד ע"כ ועשה כן ואחר כך בדק אותה הרופא ומצא שמותר לה כבר לאכול וכעת שאלתה בפה האם היא חייבת ויכולה לעשות קידוש קודם שתאכל או שמאחר שהבדילה שוב אינה יכולה לחזור ולעשות קידוש.

והשיב בפשיטות שיכולה עדיין לעשות קידוש שהרי עדיין יום הוא לכל דבר. (וישמע משה ח"ג עמ' קמט)

כבוד הבריות לזרחה א"ר

נשאל רבנו: בחור ישיבה עבר ברחוב בליל שבת ובאותה שעה נשבה רוח חזקה שנשאה את כובעו מראשו והטילה אותו על עץ עבות שעמד שם וכעת הוא בצד העץ ומסתפק האם מותר לו ליטול את הכובע מן העץ או דחשיב משתמש באילן ואסור ליטלו בשבת כמו שמוכא בהלכות ראש השנה סימן תקפו ס"א שאם השופר מונח על העץ אסור ליטלו ממנו ב"ט משום שבות דמשתמש באילן.

והשיב שלא שייך סברא דגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה אלא בדבר שבעצם העבירה הוא מציל את עצמו מן הביזיון כגון מי שלבוש טלית ונפסקה אחת הציציות שאם יפשוט את הטלית יתבייש ועצם לבישת הבגד בלא ציצית מצילה אותו מן הביזיון אבל בגידון דידן ההצלה מן הביזיון תבוא אחרי שיעשה את העבירה ויסיר את הכובע מן האילן ובכחאי גונא לא אמרינן גדול כבוד. (וישמע משה ח"ג עמ' קעא)

להעיר לישן להדליק את הנסים

בשבת

נשאל רבנו: מי שיש לו שכן שאינו שומר שבת

מרן בהדלקת נרות שבת

יש לקוות שיה' לתועלת להלומדים במסכת. וכעת יוצא לאור ספר על מסכת שבת אשר עליה נאמר בחגיגה ד' פ' שהוא כהרדים תלויך בשערה ויש בה גם הרבה מהסברות הדקות מאד, אשר זה מחדד את השכל להבין בהבנתה של תורה, שע"ז אפשר לעלות מאד גם ביראת שמים, אשר עליה נאמר הן יראת ה' היא חכמה ואמרו שבת דף ל"א ב' הן אחת היא,

כה יתן וכה תוסיפו להרבות תורה ויראת שמים כרצונו ית"ש.

✽

אמר רבנו: אומרים שאצל הבית הלוי המסכתות שלו היו 'שבת וכתובות'. ועי' מש"כ החפץ חיים בתורת הבית (פרק ו) דכל אדם צריך שיהיה לו מסכת אחת שתהא שלו, שיהיה בקי בה בעל פה ומביא לזה כמה טעמים.

רבנו מסר שיעור בביתו במס' שבת ולמדו מתחילת המסכת ועוד סופה וסיימו בחוה"מ פסח תשע"א. והרבה מהערות ומהחידושים נדפסו בס' אילת השחר שבת ח"א בשנת תש"ע. ובמהדורה מתוקנת על כל המסכת בשנת תשע"ג. [יש להדגיש שחלק מהדברים נכתבו ע"י א' השומעים].

בתחילה יצאו מס' שיעורים בס' אילת השחר בבא מציעא מהדורת תשמ"ה. מתוך מה שמסר בכולל פונביו. וכן נדפס בס' שלמי יוסף.

אמר רבנו שהיה תקופה [שנת תשל"א] בישיבה קטנה שהוא מסר [מסיבה מסוימת] שיעורים אחרים בפרק כלל גדול במס' שבת.

הפרק הכי קשה

החזון איש אמר להג"ר חיים קניבסקי שפרק כירה הוא הפרק הכי קשה, אמנם יש עוד סוגיות קשות כגון שליש בפר' האומר, בסוג' דשליש החז"א כותב שלש דפים שבספר אחר זה היה שלש מאות. (צדיק כתמר יפרח עמ' קכ"ב)

קידוש אחר הברכה

נשאל רבנו: מעשה באשה שעברה ניתוח בערב שבת באופן שהיה אסור לה לאכול בשבת ולכן לא שמעה קידוש היום לא בליל שבת ולא ביום ובשבת אחר הצהרים היה בעלה צריך ללכת לדרך וביקשה ממנו שיעשה עבורה הבדלה מבעוד יום כמו שפסק השו"ע (סימן רצג ג) מי שהוא אנוס כגון שצריך להחשיך על

לרגל התחלת רבבות לומדים בדף היומי מסכת שבת, נביא אלו פנינים והלכות מרבנו בהל' שבת.

זהירות בלימוד מסכת שבת

אמר רבנו בפתיחה למסכת שבת לפני אברכי כולל פונביו: כאשר באים ללמוד מסכת שבת, צריך לדעת שהיא מסכת קשה מאד, ובמה היא קשה, בזה שהרבה פעמים מצוי, שיש הבדל בסברא דקה מאד, ואפשר לטעות בין חיוב דאורייתא של סקילה להיתר גמור, וזה דבר שבשאר מסכתות אינו מצוי כל כך, רק בדיני שבת ההבדל הוא דק מאד, שאפשר להסביר דבר, או שזה חייב מיתה, או שזה מותר לכתחילה, וממילא צריך מאד זהירות בלימוד הדברים. והרי בשיבות רגלים לעשות חילוקים דקים - לומדישע חילוקים, וזה טוב כל זמן שזה לא נוגע להלכה, אבל אם זה נוגע להלכה למעשה, יכול להיות שיעשה לומדות בדיוק ההיפך מהאמת, ולפי סברתו יצא לו היתר, ולמעשה זה להיפך שיש על זה חיוב מיתה ומאד צריך לזהר לא לטעות ח"ו, ויתכן דמה"ט לא רצה הרב מפונביו שילמדו בישיבה מסכת שבת שלפי הלימוד הישיבתי, אפשר לטעות בקל, בדבר הנוגע להלכה.

והוסיף בהזדמנות אחרת: וחשבתי שזה באמת כך שהרי אם לא יחדד את השכל ע"י הלימוד של מסכתות מסדרי נשים וגויקין וילמד מסכת שבת, הלא בקל יכול להיכשל בדברים חמורים ביותר, שבשבת אפשר לומר סברות דקות כאלו שיכול בקלות להגיע בהם מחיוב מיתה עד להיתר גמור, ורק ע"ז שייחד את השכל יוכל לימים להגיע לסברות הנכונות ולא יכשל ח"ו באיסורי שבת החמורים, וחיידוד השכל לצורך הבנת עומק התורה הוא רק ע"י לימוד נשים וגויקין.

✽

מכתב רבנו על הספר 'שלמי יוסף' שבת: בס"ד כ"ד תשרי תשס"א לפ"ק. בני ברק יצ"ו.

כבר כמה שנים שחברי הכולל שע"י ישיבת פונביו, מוציאים לאור חידושי תורה על המסכת שלמדו, וכבר יצא שם טוב להספר וכמעט על כל המסכת יש הערות וחידושים חשובים, אשר הלומדים במסכת נהנים מאד מהם, וזה גורם להוסיף בשקידת התורה ובהבנתה וכבר הסכים הגרא"מ שך על הספרים הקודמים, וככחם החזק אז כחם עתה, שכיזעו הם לנים בעומקה של הסוגיא ראשם ורובם ומעלים פנינים יקרים.

ובודאי יש לברך על מה שמוציאים לאור דבריהם כי

י"ל ומופץ ע"י מערכת "קובץ גליונות"

ששית היום אבל במוצאי י"ט הקפיד רק על שמינית היום.

לא להניח מנגבת

אמר דלדעת הגר"א שלא נותנים שום דבר בכיס בשבת אף ברה"י שמא יצא עימו אה"כ לרה"ר ה"ה אלו הנהגים תמיד לנגב הידים קודם נט"י ומניחים המגבת על הכתף לא יעשו כן בשבת לתת המגבת על הכתף מחשש שמא יצאו בו. (אילת אהבים)

שו"ת מרבנו בחלכות שבת [נמוסר ע"י הרה"ג ר' אליעזר קרביץ שליט"א]

ש. האם מותר לכתחילה לחלק ממתקים לילדים מעל גיל חינוך לאחר הדלקת נרות שבת.

ת. אין שום בעיה לתת להם לאכול

ש. בהלכה מבואר שצריך בגדים מיוחדים לשבת, האם מותר ללכת לחתונה עם בגדי שבת, דע"ז זה לא בגדים מיוחדים רק לשבת.

ת. האם אין בגדים אחרים ללכת לחתונה.

ש. רוב העולם למעשה כן הולך עם הבגדי שבת לחתונה.

ת. האם לובש לחתונה את כל הבגדי שבת לגמרי.

ש. למעשה, האם אפשר להלביש את הבגדי השבת.

ת. לא הכריע.

ש. האם אפשר להשלים שנים מקרא של פרשת וזאת הברכה אחר שמחת תורה שכבר סיימו הציבור את כל התורה והתחילו גם בראשית בשמחת תורה.

ת. יתכן שאי אפשר באמת וצ"ע.

שו"ת בה"ל בודד נמוסר ע"י הרה"ג ר' אהרן קרביץ שליט"א

ש. לברור אוכל שלא על מנת לאכול כי אם למטרה אחרת, האם מועיל שנחשב לצורך לאלתר, או צריך דוקא לאכילה.

נפק"מ, ילד בוכה ורוצים לברור לו ממתק שיפסיק לבכות בתנאי שלא יאכל זאת, האם מועיל במה שהילד נרגע ע"ז שיחשב לאלתר.

ת. נחשב לאלתר ובסדר.

ש. עוד נפק"מ לברור מאכל קפוא על מנת להניחו על מכה למנוע נפיחות האם סגי שיחשב לאלתר או שצריך דוקא לאכילה.

ת. לאלתר מותר.

ש. עוד נפק"מ, מחלקים ממתקים בבית כנסת מתוך תערוכת מינים וטעמים, ומצוי שילדים בוררים להם

טרן לומד לפני הדלקת נרות

צבע וטעם מסוים ולא אוכלים זאת עד אחר התפילה ואין זה לאלתר, האם סגי במה שקיבלו הממתק ושמחים עם זה שיחשב לאלתר.

ת. זה בעיה.

ש. מי שרוצה לברור לו פרי לפני תחילת לימודו שיהא לו אה"כ באמצע הלימוד, האם מותר או שאין זה לאלתר, כי מפסיק בין הברירה לאכילה ע"י לימודו.

ת. זה נקרא לאלתר.

ש. אמא שצריכה להלביש ג' ילדים קטנים, האם יכולה לברור תחילה את כל הבגדים עבורם, ואח"כ להתחיל להלבישם בזה אחר זה, ונחשב עדיין לאלתר, או שצריכה לברור עבור ילד אחד ומיד להלבישו ואח"כ לברור לילד נוסף ואז להלבישו.

ת. יכולה לברור.

ש. מי שבטעות נשפך לו כמות גדולה של מלח על החלה, ולא רוצה כ"כ הרבה מלח, האם מותר לנער החלה שיפול מעט מהמלח וישאר לו רק מעט מלח על החלה.

ת. אם זה קצת כן אבל לא הרבה. (יש בזה גם בעיה בריאותית).

ש. יש משפחות שאחרי ברכת המזון אוכלים דברים לקינוח. האם מותר לפני הסעודה לברור גם בשביל אחרי ברכת המזון דעדיין נחשב כסעודה אחת שמוחר, או דברכת המזון הוי הפסק, ואסור לברור עבור האוכל שאחרי ברכת המזון.

ת. לא נחשב לאלתר.

ש. לפי החזו"א שמוחר לברור כחצי שעה לפני הסעודה, האם זה רק בסעודת פת או גם כשיושבים לאכול פירות וכדומה מותר לברור כחצי שעה לפני כן, כגון בשבת אחה"צ שאוכלים מזונות או פירות לבד, כמה זמן לפני כן מותר לברור.

ת. אותו דבר אבל אולי רק עשרים דק'.

ש. לברור חלה מהמקפאי מתוך תערוכת מאכלים לצורך לחם משנה ולא יאכל אותה כלל, האם מותר לברור ונחשב לאלתר, או מכיון שלא אוכלה כלל כי אם משתמש בה לצורך מצוה, אסור לברור.

ת. אם הוא לא יכול להוציא קודם מותר.

ש. האם מותר לברור איזה מאכל או חפץ לצורך שכן שלא ישתמש בזה מיד, דלגבי הנותן גמר את נתינתו ונחשב לאלתר, או מכיון שהשכן שמקבל הדבר לא ישתמש בזה, אסור דאין כאן שימוש לאלתר.

ת. מותר לו בגלל שלא צריך לחכות לרגע האחרון.

ש. מי שהכין לו בצלחת כל מיני מאכלים כל אחד בפניו אחרת, וכעת רוצה להחזיר מאכל מסוים למקומו, האם נחשב לתערוכת ויש כאן בורר פסולת, באופן שנוגע קצת במאכל שלצידו, או שאין כאן כלל תערוכת, כי כל מין נמצא בנפרד.

ת. מסתמא לא.

הקמת עירובין

רבנו הקים את העירוב הראשון באזור הישיבה. כאשר מידי שבת אחה"צ היה מתקיים שיעור לתלמידי ישיבת פונבז' לצעירים בחזרי שיעורים שהיו בבנינים הסמוכים ליישיבה והיו הבחורים צריכים לטלטל את הגמרות, ולכן היה רבנו עושה את העירוב בין בניני הישיבה, וכל יום שישי היה הולך לבדוק את העירוב, כאשר בשנים המאוחרות היה שולח שני בחורים לבדוק במקומו.

ר"ל והוא יוצא במכוניתו לנסיעה בליל שבת ושכנו רואה שהוא שוכח להדליק את פנסי המכונית וכעת הוא מסכן את העוברים ושבים שאינם מבחינים בו ואינם נזהרים מפניו האם מותר לשכן לומר לו לחלל שבת בידיים ולהדליק את הפנסים כדי שלא יסתכנו האחרים על ידו או לאו.

והשיב: צריך לדבר על לבו שלא יחלל שבת ושיימנע מנסיעה בשבת וחזר ונשאל הרי הוא לא ישמע לי האם אני יכול לומר לו שידליק את הפנסים. אך הוא חזר וענה צריך לדבר על לבו שלא יחלל שבת. (וישמע משה עמ' קעט)

לחת ערליה המוחרל שבת באונס

זקן בבית אבות שסובל מדכאון ומידי פעם מאופזן בבית חולים במחלקת פסיכיאטריה ובשבת עולה ויורד במעלית ואף שאומרים לו כי שבת היום גבאי בית הכנסת החליטו על דעת עצמם שדינו כמחלל שבת ואינם נותנים לו עליה הזקן מתלונן שאינו מקבל עליה כמו כולם נשאלת השאלה האם מותר לתת לו עליה כי לכאורה אינו בריא כל כך והוי כשוטה לדבר אחד וכאנוס על החילול שבת ואין לצער אותו ולדכא אותו יותר.

והשיב רבנו בשעה שיוורד במעלית יציעו לו לתרום סכום גדול לבית הכנסת אם יסרב כי זה הרבה כסף סימן שהוא שפוי לגמרי ואז לא לתת לו עליה. (שו"ת דעת זקנים ס"א)

הקמת דבר שבת הישני יסע בו בשבת

בחור שחזר בתשובה אך הוריו גרים במושב מרוחק וכדי להגיע כל בוקר ליישיבה עליו לנסוע בשני אוטובוסים הלך וחזר הדבר מכביד עליו מאד וגם שקשה לו לשמור על עינו כדבעי באוטובוס שרוב נוסעיו עדיין אינם שומרים תורה ומצוות ההורים למרות שעדיין אינם שומרים תורה ומצוות אך כששמעו על קשייו הציעו לקנות לו אופנוע והאב לתמוך הוסיף ואמר שזה יהיה טוב גם לאח הצעיר היות ובשבת האח הגדול לא נוסע יוכל האח הצעיר להרוויח מהדבר ואף הוא יוכל ליהנות מהאופנוע ולנסוע. כששמע זאת הבן הגדול הסתפק האם להסכים שהוריו יקנו לו אופנוע שהרי בלעדיו האב לא יקנה אופנוע לאח הצעיר ומי אומר שבכדי להגיע מוקדם יותר ליישיבה ולדאוג לשמירת עינו יכשיל את אחיו בחילול שבת אך מאידך אולי אינו חייב להפסיד מכך והוא דואג כעת לטובתו ואם אחיו יקחו בשבת הלעיסהו לרשע וימות.

ונשאל בזה רבנו ואמר ששמע טמון הגר"ז בשם אביו הגר"ח זצ"ל שלכאורה קשה שאליו אמר לנביאי הבעל (מלכים א יח כא) עד מתי אתם פוסחים על שני הסעיפים אם ה הוא וקשה איך אמר אליהו הנביא להם כזה פסוק אם הבעל הוא אלהים לכו אחריו וכי אם אחד יאכל נבלה רח"ל יאמרו לו כשאתה אוכל נבלה תאכל הרבה נבילות. וביאר הגר"ח דשאני בדברים של אמונה דאם אינו מאמין בהכל אין נפקא מינה אם לא מאמין כלל.

גם בעניינו אמר רבנו בן שנסע בשבת ואינו רוצה לשמוע מכלום אין צריך להתחשב בו ומותר לקנות את האופנוע.

שמודת שבת

רבנו אמר שרק בשבת הוא הקפיד על זמן האיכטל

דברי הימים

מראות מרן רשכבה"ג רבנו אהרן יהודה ליב שטינמן זצוק"ל | גליון מס. 38

ח"ה שנה לנשיאת דבנו לצרפת

מארץ ישראל שמתפללים ביחד אפשר לעשות ברכת כוהנים אמר לו סבא שבכל זאת אולי עדיף לא לעשות אחרת ממנהג המקום.

וההשפעה שהייתה אחר האירועים והדרשות היו כל כך גדולות שהיה כמה בחורים באמריקה שבאו ואמרו לסבא שהם החליטו שלא הולכים לקולג' אוניברסיטה וביקשו ברכות שיוכלו לעמוד בזה בעצמם ונגד ההורים, היה מקום אחד שאחד בא ואמר שהוא מפסיק לחיות עם גויה, הוקם ישיבות קטנות על טהרת הקודש בצרפת בפריז באקס לבן עד אז שהסבא הגיע שם לא היה כזה מושג היו לומדים לימודי חול עד גיל 16 15 והקימו שם ישיבות קטנות שכבר מגיל 13 הפסיקו ללמוד לימודי חול.

בנסיעה הראשונה בתשנ"ב נסע הסבא ביחד עם האדמו"ר מגור והקימו את נתיבות משה שזה ארגון שמקים בתי ספר מכיוון שיש חינוך עצמאי ומקבלים תקציבים מהמדינה אבל המדינה לא נותנת תקציבים רק על ידי קריטריונים מסוימים כמו שיהיה מאה ילדים בבית ספר וזה לוקח כמה שנים עד שיש תקציב כזה וזה התפקיד של נתיבות משה להקים בתי ספר ולממן עד שיוכלו לבד להסתדר, ובאותו מעמד של הקמת נתיבות משה סבא אמר לגבירים שכתוב בפרשה וישמע ראובן ויצילו מידם וכתוב במדרש אילו ידע ראובן שהפסוק מכתוב עליו להשיבו אל אביו על כתפו היה מוליכו אמר הסבא שרואים שאפילו ראובן שעשה מעשה חשוב אילו היה יודע כמה זה חשוב היה עושה יותר מאמצים ואז סבא אמר לגבירים שבחודאי צריך להעריך את כולכם על מה שאתם עושים אבל אילו תדעו כמה אתם יכולים לפעול למען כבוד שמיים ממש להציל עולמות כל ילד זה עולם.

ובדרך אגב אספר חוכמה של הסבא עם בית ספר של נתיבות משה יש מקום בארץ שנקרא צורן וליד זה יש מקום קדימה וזה מקום מאד חילוני ושמאלנית והיו כמה אנשים שרצו להקים בית ספר דתי וארגון שבו יחד עם נתיבות משה עזרו להקים את בית הספר ובאותו זמן היה התקוממות חילונית באזור שהם לא רוצים

בכל מקום שהסבא הגיע הפך את סדרי המקום והכל היה סביבו כשביקשו ממנו ראשי ישיבת ליקוד שיתפלל שחרית בישיבה אמר סבא שאני נוהג להתפלל וותיקין אמרו שיעשו מנין וותיקין ועוד מנין יותר מאוחר ונהיה מלא ומפוצץ הבית מדרש עד אפס מקום ובמניין השני בקושי היה ציבור, וכך בכל מקום בכל עיר כל העיר התפללה וותיקין אפילו שהיה מקומות שהיה מאד מוקדם הנך ראו אנשים נסחבים עם ילדים קטנים כשעוד חושך לזכות להתפלל עם הסבא ראו אנשים שבכו מרוב התרגשות שהמקומות האלו לא ראו אף פעם מחוזה כזה.

ידוע שהסבא נהג לשמוע ברכת כוהנים בחוץ לארץ כמו שהגריא מוילנא סובר, תחילה ביום הראשון אחרי התפילה הלך לבית כנסת ספרדי שהם נוהגים לישא כפים כל יום ס בחוץ לארץ ואחרי היום הראשון שזה התפרסם התחילו הרבה בקשות שיבוא אליהם לברכת כוהנים אני זוכר שסבא היה באולבני באמריקה שזה מקום רחוק מאד מני יורק מרחק של טיסה שם היה ועידת תורה ומסורה לקחו שם מלון שלם עם חדרים לכל המתחכים והגיעו מיוחד בחורים ספרדים כדי לעשות מנין לבד עם ברכת כוהנים והם הגיעו בלילה ואמרו לי שאין להם איפה לישון וגם לא רוצים ללכת לישון כדי לא לפספס את וותיקין שזה המטרה שהגיעו ועשו משמר כל הלילה.

ר' ישראל זיכרמן הרב של ברקפלד סיפר שיהודי בברקפלד שהיה גר באמריקה בזמן הנסיעה של סבא והוא כהן וראה את כל העסק עם ברכת כוהנים חשב לעצמו אם סבא שהוא ישראל וזה שיטת חרדים יחידה שיש מצוה על המתברך והביאור הלכה מביא את זה אני שאני כהן שיש לי שלש מצוות לברך ועלה לארץ ישראל ובזכות זה הילדים שלו מתחנכים במוסדות טובים וחזקים הרבה יותר ממה שהיה בחוץ לארץ,

ואני רוצה להוסיף עוד דבר שרי יהודה אריה דינר לפני אחת הנסיעות אמר לסבא שבאורחות רבינו על הסטיפלר כתוב שאם יש מנין אנשים

בחדש אדר תשס"ב נסע רבנו זצ"ל לצרפת לחזק את לומדי התורה שם.

בשבת פר' וישב שח נכדו חביבו של רבנו, הגאון רבי אשר שטינמן שליט"א בבית הכנסת "שונה הלכות" עובדת והנהגות שראו עיניו בעת המסעות ונביא כאן את חלקם, כפי שסיפרם.

אני רוצה לגעת בנושא שלא כך דברו על זה על הנסיעות בחוץ לארץ אני זכיתי להתלוות לסבא ברוב הנסיעות, וזה היה מטען רוחני, שעד היום אני מרגיש כשאני נזכר מפעם לפעם.

צריך להבין שבכל מקום שסבא היה מגיע כל המקום היה מתרום והיו אנשים נשים וטף יוצאים לרחובות כדי לקבל פניו וכולם הלכו בגדי שבת והיו אנשים שסיפרו לי שאף פעם לא לקחו חופשה מהעבודה שלהם וכאן הם סגרו את העבודה שלהם או לקחו חופש ליום או יומיים בזמן שסבא היה שם.

יש מקומות שהשדה תעופה היה רחוק מהעיר שעתים ונסעו רוב העיר וחזרו כמה שעות כמו בארגנטינה, במקסיקו פרצו אנשים את הגדר בשדה תעופה וציבור ענק של אנשים נכנסו לתוך שטח השדה ואנשי שדה התעופה אמרו שאף פעם בהיסטוריה לא היה להם כזה דבר ולא הצליחו לעשות סדר על האנשים,

בקנדה הגיעו ישיבה ממרחקים לשדה תעופה כי היה להם יותר קרוב לבוא לראות את סבא כאן בשדה תעופה שזה מרחק שלש שעות מהמקום שלהם מאשר להיכנס למקומות שהיה שם הכנסים שזה הרבה יותר רחוק.

מאקס לבן שזה מרחק שש שעות עם הרכבת המהירה לעיר פריז ששם היה האירוע הגדול ונסעו כל הלילה עד פריז ובפריז גם הגיעו קבוצה של אנשים מאנטוורפן שזה גם מרחק, אני זוכר שעזבו את צרפת בנסיעה הראשונה לכוון ארץ ישראל חזרו דרך שדה תעופה של צרין והגיעו לשדה תעופה ראו אולם מלא עם אנשים שהגיעו מצרין ועוד מקומות משויץ לשדה תעופה לראות את סבא ולהתברך והסבא גם דיבר בפניהם.

בית ספר דתי באזור והתקשורת החילונית מאד ליבתה את הסיפור והיה הסתה גדולה נגד הקמת הבית ספר, כמה ימים קודם הגיעו ראשי נתיבות משה לשאול את סבא מה עושים נוכח שהתקשורת אמרה שהיא תלויה את השערורייה מציידם לפתוח בית ספר בכזה מקום וזה יכול להבריח ילדים שיפחדו ולא ירצו ללכת לבית הספר סבא שאל באיזה יום מתחיל הלימודים אמרו לו ביום שני הבא מתחיל שנת הלימודים בבוקר בשעה שמונה אמר להם סבא שיתחילו אותו יום את הלימודים אחרי צהרים ופעם שניה למחרת התקשורת כבר לא תבוא וכך היה התקרית ועוד כמה אנשים שבאו למחות עמו שם הרבה לפני שעה שמונה וחיוכו לראות את הילדים מגיעים לבית ספר חיוכו וחיוכו ראו שאף אחד לא מגיע התקפלו והלכו ולמחרת לא הגיעו עוד פעם.

ואני יחזור מהתחלה לגבי הנסיעות סבא לא הרשה שלפני שהוא מגיע למקום [גם בארץ] שלא יפרסמו והייתה עיתונאית אחת מאמריקה שהתקשרה לאבא שליטא לשאול אותו דברים על סבא כדי לפרסם לפני שהרב שטינגמן מגיע ואבא אמר לה שלא תפרסם שום דבר ואמרה העיתונאית לאבא שאתה לא מכיר את אמריקה כאן אם לא מפרסמים כל הביקור נועד לכישלון ואבא התעקש לא לומר שום דבר וברוך ה' היה הצלחה גדולה בלי הפרסום.

סבא אמר לאבא לפני הנסיעה הראשונה לחוץ לארץ שאנו מתכוונים לנסוע ולהתאכסן בבתי זרים צריך לדעת לנהוג מה שבעל בית אומר ואפילו יש חומרות צריך לדעת בן אדם לחברו זה דאורייתא חומרות זה דבר טוב אבל דאורייתא יותר חשוב וברוב המקומות היו בנפרד והסתדרו שלא יהיה פגיעה בבעל הבית ואכן במקום אחד ביישוב ספרינג וואלי שהראש ישיבה שם הוא הרב לופיאנסקי חתן של ר' בינוש פינקל, ר' בינוש היה גר בשנים הראשונות אחרי החתונה בבני ברק והבנות של ר' בינוש היו חברות עם הבנות של סבא וכשסבא היה בביתו של הרב לופיאנסקי הגישו פירות והרבנית שהרגישה יותר קרובה שאלה את סבא מדוע אינו אוכל מיד סבא לקח ואכל.

סבא ברוב המקומות וכמעט כולם התאכסן סבא אצל הרב של המקום או אצל הראש ישיבה של המקום חוץ מהבית של ר' שמעון גליק שסבא היה לו חיבה יתירה ליהודי הזה שכל כך אוהב תורה ובזכותו יצא כל הנסיעות. [במאמר המוסגר ר' שמעון סיפר בשבת במונסי למתלווים שהוא כבר קיבל בחזרה את הכסף של הנסיעות והסיפור הוא כך ר' שמעון היה עסוק כמה שבועות לפני הנסיעה בלארגן את הנסיעה והיה נכנס קצת למשרד שלו ולפני הנסיעה אמר למזכירה שלו למכור איזה מנייה ובאמצע הנסיעה שזה היה אחרי שבועיים שנתן את ההוראה למכור המניה קפץ למשרד לכמה דקות ושאל את המזכירה האם

היא מכרה את המניה לפני שבועיים ואמרה שלא כי שכחה ור' שמעון בדק את המניה וראה שבשבועיים האלו המניה קפצה בחצי מליון דולר ונתן ההוראה למזכירה למכור עכשיו את המניה עם הרווח הזה ומכרה ולמחרת צנח המניה מאד]

והיה יפה לראות את סבא נמצא בכל מיני בתים מפוארים שמסביב פאר והדר וסבא יושב ואכל בצלחת שלו שהביא מהבית ובאחד הפעמים שסבא לא גמר את האוכל הדל שאכל שאלו אותו למה לא גמר האוכל אמר סבא אני לומד פחות צריך לאכול פחות.

ולמעשה בביתו של ר' שמעון סבא נזרז מאד והבית שם זה בתוך חצר ענקית ויש שם דירה ששם ר' שמעון מארח את האורחים שלו ושם הסבא היה ובצד השני של החצר נמצא הבית של ר' שמעון ששם היה התפילות של הציבור וחלק מהכנסים הקטנים שהיה שם ומהבית שסבא היה עד הבית של ר' שמעון יש דשא ענקית שמפריד ואנחנו המלווים הינו חוצים את הדשא להגיע מהר יותר לבית של ר' שמעון אבל סבא לא רצה לדרוך על הדשא ותמיד עשה סיבוב גדול דרך השביל שהוביל מהבית שלו לבית של ר' שמעון.

ועוד דוגמא ר' דן אונגריר הגיע לבקר את סבא בביתו של ר' שמעון וכשנכנס סבא כיבד אותו לשבת, וסבא הוסיף ואמר שאני לא נקרא אורח מכנים אורח מכיוון שיש לי רשות מהבעל הבית לארח אורחים.

והיה עוד סיפור מעניין כשסבא יצא מהבית שהתאכסן שם והתחיל ללכת כמה צעדים פתאום נעצר והסתובב כדי לחזור שאלו את סבא למה חוזר האם שכח משהו וסבא אמר שהוא רוצה לראות האם כיבו את כל האורות בבית וסבא הוסיף שאפילו שנתן לנו רשות להשתמש זה רק כשמשתמשים אבל כשאנו לא משתמשים אין לנו רשות להשאיר את האור דלוק והוסיף הסבא שאפילו שאין עניות במקום עשירות אבל אנחנו צריכים להיות בני אדם.

ועוד על זהירות בבן אדם לחברו בליאון שבצרפת הסבא התאכסן אצל הרב המקומי הרב טובול ולמחרת אחרי תפילת שחרית היה התוכנית שחוזרים לבית של הרב לפת שחרית אבל אחרי שחרית ר' שמעון אמר שהיות שהשדה תעופה פתוח רק עד השעה 10:30 [למטוסים פרטים] צריך מיד להזדרז ולצאת לכיוון שדה התעופה הרב טובול ניסה לשכנע שיבואו לביתו אבל לא היה שיין והגיע עד סבא וסבא אמר לו שישאל את ר' שמעון ואז אמר לסבא שהרבנית תיפגע אם לא יבאו כי היא טרחה וסבא אמר שאם כך צריך כן ללכת אפילו לכמה דקות והלכו לשם והרבנית שהבינה את המצב הזדרזה וארזה את האוכל ונתנה למלווים ולמעשה התברר שזה היה הארוחה היחידה משך עוד כמה שעות פרשת ויקהל פקודי תש"פ עמוד 41 מתוך 63

אחרי שלא אכלו מיום קודם ולא הפסידו כלום מהמצווה.

וכמו שאמרנו שברוב המקומות התאכסן בבתי ראשי ישיבות או הרבנים בברלין המציאות היה קצת אחרת בגלל שיש רק את הישיבה והצוות גר במקומות מפוזרים ורחוקים שאין שם שכונה יהודית יצא שהסבא והמלווים היו בבניין של הישיבה והמקום שסידרו לסבא ולמלווים היה בקומה רביעית בגלל שזה היה קומה חדשה ומשופצת רצו לכבד יותר וסבא עלה ארבע קומות והיה מדרגות קשות וסבא כמעט נפל באמצע הגענו למעלה מותשים סבא נשכב לנוח אחרי טיסה מאודסה שבאוקריינה ואחרי שבאודסה היה כמה אירועים תפילת וותיקין אחרי זה ניגשו הקהל וסבא דיבר דרשה לציבור אחרי זה היה שם הכנסת ספר תורה ברחוב שהיה פעם משרדי הק"ג ואחרי זה סבא טס לברלין ועלה ארבע קומות ונשכב לנוח ואחרי חמש דקות שהוא נח סבא קם ומתיישב על המיטה ושאל איפה משה יהודה אמרו לסבא שהוא בחדר השני ושאלו את סבא האם לקרוא לו סבא לא אהב לקרוא לאנשים ואחד הלך לחדר השני לקרוא למשה יהודה ומשה יהודה הבין מיד והגיע עם גמרא ביד ואחד מהחבורה התחיל לשכנע את סבא שינוח וסבא אמר שהוא רוצה ללמוד קצת אמר לו הרי סבא תמיד הולך בשביל זיכוי הרבים וזה הסיבה שהגענו עד לכאן ואם סבא לא ינוח עכשיו יהיה לו פחות כח להמשיך את היום לכנסים אמר לו סבא זיכוי הרבים זה דבר טוב אבל דף גמרא יותר טוב והתיישב ללמוד בברלין ביישיבה הגישו לו אוכל ולא רצה לאכול וניסו להגיד לו שיאכל עד שגילה את הסיבה שזה הרי ישיבה וזה הקדש אני לא יכול לאכול מהקדש אמרו לו שהראש ישיבה מרשה לא נחה דעתו עד שהגיעו לו שישלמו על זה הסכים ואז ר' דוד שפירא הוציא חמש דולר וסבא לווח את זה ונתן לישיבה את הכסף, ואחר כך כשהגיעו לארץ ישראל בהזדמנות הראשונה החזיר סבא את הכסף שלקח ממנו בברלין.

יש את התיאור הידוע שרי גדליה שליטא מתאר כל כך יפה על ההכנות לנסיעה שהסבא אמר לסבתא שהנה אנחנו נוסעים רק לשבועיים כמה אנחנו מכינים במוזדות ואפילו שאנו נוסעים רק לאמריקה שיש שם הכל מה נאמר ליום הדין ששם נוסעים לנצח נצחים כמה אנו צריכים להכין את עצמינו ואני רוצה להוסיף שלסבא הטריד שייכנסו למוזודה את בגדי השבת שלו כיון שישנה שבת בחוץ לארץ ולקח הכל מכף רגל עד הראש נעל"ם כובע ופראק ובגדים של שבת מה שהמלווים לקחו רק של שבת כדי לא לסחוב כפול אבל אצל סבא זה הלכה שצריך להיות בגדים של שבת אחרת מיום חול ועוד לקח קערה וספל אפילו שאמר שאולי במקומות שיתאכסן שם

ולסיום כשהוא חוזר מארצות הברית התפלל באיצקוביץ בשבת בנץ וברך הגומל בשם ומלכות ואחרי התפילה כשלו אותו בחזון מהתפילה שאלו אותו שהרי יש כמה מהרבים שסוברים שלא לעשות בשם ומלכות הסבא נעצר ואמר למלוים שהחזון איש אחז כן לעשות בשם ומלכות וכולם בפסק כקליפת השום ואחר כך במנחה בשבת בבית עוד פעם דיברו על זה ואמר אני לא מתחרט ממה שאמרתי בבוקר אבל אולי אני לא צריך לחנך את הדור, *

וכשחזר מאירופה הוא התפלל באיצקוביץ בשבת ולא עשה ברכת הגומל ואחרי התפילה דיר משה רוטשילד ואמר לסבא שהוא רואה שנוהג כמו הרב מפונבוז' לא לעשות הגומל כשלא עוברים את האוקיאנוס אבל במנחה בשבת בביתו סבא כן עשה ברכת הגומל ואמר שהרי בבריסק גם עושים מזה שאלה לכן עושה בבית.

בחוף לארץ פעם אחת כשהגיעו המזוודות, לא מצאו את המזוודה של סבא וזה היה ביום רביעי והביאו חייט שיתפור לסבא חלפיה חדשה לשבת.

כשעזבו את ברזיל לנסוע לארץ ישראל המטוס צורך 50 טון של דלק זה מרחק של 17 שעות טיסה רצופות והמטוס לא יכול לסחוב בבת אחת כמות כזו של דלק לכן צריך עצירה באמצע לתדלק והיה כמה מקומות שהיה שיין לעצור ושאלו את סבא וסבא אמר שיעצרו במקום שנוכל להרוויח שיהיה תפילת מעריב על הקרקע ונחתו באיים הקנרים והתפללו מעריב על הקרקע ואחר כך המשיכו בטיסה.

היה באחת הנסיעות שהיו צריכים לחזור לארץ ישראל ויצאו כמה דקות אחרי השקיעה ושאלו את סבא האם להתפלל מעריב על הקרקע ואם לא יצטרכו להתפלל על המטוס וסבא הכריע שיתפללו בארץ ישראל על הקרקע אפילו שזה יצא אחרי חצות.

בתפילת מעריב בחוף לארץ נוהגים שאומרים דיאו עיגנו וסבא לא אמר ושאלו אותו אמר שכשהוא גר עוד בבריסק לא נהג לומר כמו שהגריא נהג שלא לומר.

באחת הטיסות סבא התכוון לקום באמצע הטיסה וכשקם נפל אחורה לכיסא ומיד סבא אמר שאדם צריך לדעת לא להתרומם מיד מזה כי אם מתרוממים מדי מזה נופלים.

היה מקום אחת שבשביל סיבה רצו שסבא יהיה אצל גביר סבא אמר שהוא לא מסכים אם יש לו טלוויזיה אמרו לסבא שבוודאי אין שם ושאלו את הגביר אמר שיש לו רק בעליית הגג שבביל המשרתת והציעו גביר אחר וגם שם אמר שמחזיק את זה רק לחדשות וכך היה כמה פעמים.

אמר שזה לא יזיק ונסעו והגיעו לבית הקברות בסוף הלילה.

בצרפת נסעו ביום ראשון במוצאי שבת לילה קודם אמרו שמוזג האוויר בצרפת 2- מתחת לס וחיבל על כל הנסיעה אבל סבא לא הסכים לדחות,

במקסיקו הרבה באו והפחידו את סבא שזה מאד קשה לנשום שם וזה התנדנד לכאן ולכאן עד שסבא שלח את ר' צבי בומל שהוא היה אחד מהמארגנים של הנסיעות שישאל את ר' יששכר מאיר האם דבר זה כל כך נחוץ לנסוע למקומות האלו של דרום אמריקה ואמר לסבא שאין לתאר ואין לשער כמה כבוד שמיים שסבא יביא אם הוא ייסע למקומות האלו וסבא הכריע שנוסעים,

בברזיל בדיוק באותו זמן שסבא היה צריך לנסוע שם היה בסאו פאולו בעיר הבירה של ברזיל מריבה בין המשטרה לאנשי המאפיה והיה ידיות באמצע הרחובות והיו כאלה שאמרו לסבא שזה לא זמן לנסוע אבל סבא הכריע שכן נוסעים והיה מלא מאד כולל הרבה רחוקים שמתקרבים,

במונטריאול היה איום של כאלו המחזיקים עצמם קנאים והם אמרו שיהרסו את האידועים והאדמו"ר מגור צידד בגלל כבודו של סבא לא לבקר שם אבל סבא אמר שהוא לא מפחד מהם,

בשטרסבורג אמרו שחבל לנסוע שם כי יש ציבור מאד קטן חבל על המאמץ וסבא הכריע שכן נוסעים שם ועשו את זה בכולל שם והיה מלא ואמרו אז 850 איש ולא היה מקום לזון ועמדו צפופים ובפרוזדורים ובעזרת נשים,

והיה הנפילה שהתמוטט באמצע המסע לארצות הברית שהוא התעלף ולקחו אותו בבית חולים וצריך לציין שהבית חולים הוא יהודי והצוות הרופאים הבכירים שם היו יהודים חרדים וסבא אחרי שעשו לו 7 צת בדיקות בבית חולים סבא אמר ברוך הי זה לא לב זה לא דברים אחרים זה פשוט חטאים זה חטאים [יש על זה אריכות גדולה] הרופא אחרי שהתייאש מלשכנע את סבא לעשות צנתור מתחיל לשכנע את סבא שהסיבה שסבא התעלף זה בגלל המאמץ אני חושב שאפילו אדם בן 50 קשה וכל שכן בגיל של הסבא לכן אני מיעץ שרואים משמ"ם שצריך לעשות פחות ולנוח סבא עונה לרופא אתה יודע באיזה זכות אדם חי בגלל שהוא רוצה לזכות את הרבים ואתה אומר לעשות פחות זיכוי הרבים אדם כל זמן שצריך אותו אבל אם לא עושה מה שצריך אומרים לו לך לישון.

וסבא אמר אחרי זה שאני ידעתי שלא יקרה לי כלום וסיפר מרי ישראל מסלאנט שהיה בצרפת והתמוטט ואמר ר' ישראל שהיה בטוח שיצא מזה כיון שהגיע לשם שמיים וסבא אמר אני לא ר' ישראל אבל היה ל' כוונת טובות

יהיה קערה וספל אבל חשש ולקח מהארץ ואחר כך היה לזה שימוש גדול כיון שבמטוס יש רק מים בשירותים.

ועוד דבר אני רוצה לציין שראיתי בחלק מהנסיעות שבחזר הגדול היו המלוים והיה המולה גדולה כולם התארגנו עם המזוודות וכיו וסבא ישב בחזר שלו בשלוח עם הגמרא וכשבאו ואמרו לו שצריך ללכת קם ונכנס לחזר השני כשהסבתא הייתה חיה ודיבר כמה רגעים ונפרד ויצאו לדרך.

ועוד דבר מעניין שלפני שעזבו את הארץ רצו לקחת יין מהארץ כדי לעשות קידוש וכשבאו לחוף לארץ ראו שלא לקחו היין ובאו ואמרו לסבא שאפשר לשלוח שליח מארץ ישראל שיביא את היין פלוני נוסע אמר סבא כאן אין יין עם הכשר [אפילו שלכתחילה תכנן לקחת מהארץ אבל לא צריך להשתגע]

ועוד דבר נספר כשסבא היה במנשסטער שבאנגליה ביקשו בשיבה של ר' גבריאל קנופולר שסבא יגיד שיעור בשיבה בנושא שלומדים בשיבה וסבא הסכים, וכשסבא הגיע לשיבה התחיל לספר בשיבה על החפץ חיים על החזיון ומפעם לפעם כשהיה צריך להזכיר מאמר חז"ל הסתובב לאבא שיאמר את החזיון ואחרי שגמר הדרשה שהיה בעיקר עובדות על גדולי ישראל הלך לאכסניה שהיה אצל ראש הישיבה ר' גבריאל קנופולר ומיד כשהגיע לביתו נכנס לבית הכיסא ואחרי שיצא הסבא נטל ידיים ובאמצע שמנגב את הידיים שאל את ר' גבריאל קוויא בסוגיה שלומדים בשיבה שאל ר' גבריאל למה לא שאל את זה בשיבה אמר סבא שהיה אסור לי לדבר בדברי תורה כיון שהיה צריך לבית הכיסא ולא רצה להטריח את הציבור לחכות.

הסבא היה מקפיד מאד כל יום על מאה ברכות והיה דבר מאד מעניין בשטרסבורג מתאר את זה ר' יעקב רחנשטיין ששאל את סבא האם הוא רוצה לאכול שאל אותו סבא מה יש לאכול הוא מיד רץ בשמחה לבדוק מה יש להביא לסבא לאכול מהמזוודה זה פעם ראשונה שישומע מסבא שרוצה לאכול משהו וחזר לסבא ואמר לו שיש לפתן של תפוחים ויש גם תפוחי אדמה שאל סבא מתי אנו מחר מתכננים לנחות בארץ אמר לו ר' יעקב שמחר בשעה 6,00 שאל סבא האם זה לפני השקיעה או אחרי השקיעה, אמר לו שזה יוצא אחרי השקיעה אמר לו סבא שניח את זה בשביל מחר כיון שהיום הוא יכול להסתדר עם כמה ברכת שהכל בשביל להשלים למאה ברכות.

ויש עוד נקודה שכל דבר טוב יש מעשה שטן כמעט בכל נסיעה היה הרבה קשיים אנשים באו ואמרו יש במקום הזה כך במקום הזה כך לפני הנסיעה הראשונה ביום שהיו צריכים לנסוע נפטר ר' משה שרר ואנשים אמרו שצריך לדחות שזה זלמן לא טוב אבל סבא

סוגיות בדף היומי

שבת י"ז: "ב"ש אומרים אין נוטלים עורות לעבדן ולא בגדים לכובס נכרי אלא כדי שיעשו מבעוד יום... וב"ה מתיירין"

והר"ן אסור כל קיבולת, גם בשדה, כיון שהבעלים נוטלים כל הפירות, הרי נראה לאנשים כשכיר יום, ואם ידוע שרוב הבתים נבנים בקבלנות, יש שכתבו להתיר, שהרי לא יחשדו לומר שכיר יום הוא. (עי' נודע ביהודה – קמ"א, או"ח י"ב). ובביאור הלכה פפק בדבר, שהרי לפי דעת הר"ן ועוד כמה פוסקים אסור בקבלות אף בשדה שרגילים בו באריסות, ובשור"ת אגרות משה (או"ח ח"ג ל"ה) נקט לדינא כמו הנודע ביהודה, אלא שכתב שלכתחילה יש להחמיר במדינותינו שמזלזלים באיסורי שבת, שלא לבנות אף על ידי קבלן נכרי. ב. נכרי שעשה מלאכה בשבת עבור ישראל וגמרה בו ביום, כגון כובס נכרי שכיבס בגדיו, יש סוברים שאסור לישראל ללבושם באותה שבת (תו"י, כדן מלאכה שעושה נכרי עבור ישראל. וכן כתב בתוס' ר"ד יט.) [יוסף דעת]

ואפ' לא עשה מבעוד יום, אין לחוש במה שעושה הנכרי בשבת, כיון שיש שהות לעשות מקודם אינו נראה כשלוחו. [ראשונים], וב"ה מתיירים. [ודווקא אם קצץ לו דמים. תוס' יט. ע"פ גמ' שם]. רשב"ג מסר על מנהג בית אבא להחמיר על עצמם כבית שמאי, והיו נמנעים מליתן כלי לבן [שכיבוסם ממושך] לכובס נכרי שלושה ימים קודם לשבת. א. רבינו תם רצה להתיר לנכרי לבנות בקבלנות, שהרי הלכה כב"ה. ואולם ר"י אסר, כי לא התירו אלא בתלוש שאין הדבר מפורסם, אך לא במחור, שהרואה יאמר שכיר-יום הוא, וכן דעת הרמב"ם הר"ד והרשב"א והר"ן ועוד. ואף ר"ת כשבנה ביתו לא סמך על תשובתו ולא רצה להתיר. אבל עבודת שדה ע"י נכרי – מותרת בקבלנות, כי בשדה הרגילות היא לעבוד באריסות, והרי האריסות מותרת, כי הנכרי עושה ע"ד עצמו, ובשכירות יום אסור בכל אופן. תוס'

ה'ג"ר שמשון רפאל הירש זצלה"ה כתב כי שורש איסור מלאכה בשבת היא, לבטל מעשה האדם כלפי הש"ת כלומר בשבת מופקעת בעלות האדם על הבריאה, והקב"ה שברא את העולם הוא ה'בעלים' היחידי עליו ביום זה עד שאין לאדם רשות לכל מלאכה יוצרת.

תכונת השבת היא, לא רק במצוות ואזהרות של "לא תעשה" כל מלאכה, אלא גם בקום ועשה, ועל זה נאמר "זכור את יום השבת לעשות את השבת", זאת אומרת, כי אין שלמות השבת ותפארתה מתקיימת רק על ידי המנוחה ושלילת העבודה, אלא שאנו מצווים לעשות את היום הזה ליום קדוש המוקדש לעניינים רוחניים ונאצלים.

שבת י"ח. "פותקין מים לגינה ערב שבת עם חשיכה ומתמלאת והולכת כל היום כולו..."

לחזור ולהדליקם בבית המדרש לתפילת נעילה ביום הכיפורים.. וגם ממילא ליכא זילותא לשבת בזה, וליכא טעם האחרון לאסור, כיון שהיו מקומות שנהגו בזה למצות כבוד סעודת שבת, ונשאר רק טעם הראשון שיש ג"כ לסמוך להתיר, אבל לא להוסיף להתיר גם לבשול ומלאכות אחרות. ויש לאסור. ובשור"ת שבט הלוי [ח"א, מ"ז] האריך לבאר ההיתר בשימוש בשעון לצורך הדלקת אור. ובסוף דבריו כתב ש"ש לעיין בהפעלת 'גנרטור' מערב שבת, שהרי הוא משמיע קול ולכאורה דומה לרחיים – ולבי חוכך להחמיר. מכל מקום באלו שעובדים לצורך בתי כנסיות ובתי מדרשות כנהוג פה בסביבה, יש מקום להתירם כצורך הפסד שהתיר הרמ"א והכי נמי לצורך מצוה". ומפשטות דבריו נראה לכאורה, שכל שאין משמיע קול, מותר להפעיל ע"י שעון מבעוד יום, שלא הזכיר לאסור מצד זילותא שגורם הפעלה בשבת. ולדעת הגרמ"פ יש לעיין מה הדין בשימוש בשעון להפעלת תנורי חימום או מזגנים שאע"פ שהם לצורך השבת, הלא ניתן להפעילם בערב שבת למשך השבת כולה. עוד יש להעיר מדברי החזו"א [ל"ח, ד] שהתיר חליבה במכונה חשמלית על ידי שימוש בשעון שבת, אלא ששם מדובר, במקום הפסד וצער בעלי חיים, ואין ללמוד לשאר מקומות.

[יוסף דעת]

שבת יח: "וניחוש שמא מגיס בה"

וכ"ש שאסור להגיס בקדרה שזה איסור דאורייתא, ואם נתבשל כל צורכו מותר, ומה שנאמר במחבר, שאם נתבשל כל צורכו מותר אפי' להגיס בו, כי אין בישול אחר בישול, זה רק כשהורדה הקדרה מהאש, אבל אם הקדרה עדיין ע"ג האש על אף שנתבשל כ"צ, בזה לדעת הב"י [הובא במשנ"ב באות קיג], מותר להוציא בכף, אבל מסקנת המ"ב ע"פ דעת הא"ר, שאסור להוציא בכף, כל זמן שזה עומד על האש, והרמ"א מחמיר עוד יותר, שגם אם נתבשל כל צרכו, וגם אם הורד מהאש אסור אפי' להוציא בכף, אלא צריך להפוך את הקדרה לתוך קערה, והמשנ"ב [קיז] אומר שלא נוהגים להחמיר בזה, משום שהעיקר הוא שאם מבושל כל צורכו והורד מן האש, אפי' להגיס מותר, והרוצה להחמיר יחמיר שלא להגיס, אבל להוציא בכף אין להחמיר כל שנתבשל כ"צ, ואינה על האש.

הרי שלהלכה ע"פ המ"ב אם רוצים להוציא חמין שהתבשל כ"צ מהסיר, ורוצים שישאר עדיין על האש, צריך להרים את הסיר מעל האש, ורק אז מוציא בכף, אבל אין להגיס בה אפי' אם הורדה מהאש, [אמושג אש בימינו, היינו פלטה חשמלית, תנור או פח שמכסה את הגז].

[הגה"מ זילבר שליט"א]

הגאון ר"מ פיינשטיין זצ"ל, [בשור"ת אגרות משה או"ח ח"ד ט'] נשאל אודות מלאכה הנעשית בשבת ע"י "שעון שבת", כגון שמכניס מאכל לתנור לפני שבת, ומכוון אתהשעון שהתנור ידלק בשבת. והורה שם שאין להתיר דבר זה, כי לא התירו חז"ל אלא בכגון העמדת קדרה בערב שבת על האש, שמבחינת פעולת המלאכה, הרי כבר נעשתה כולה, [כי כן מעשה המלאכה – להעמיד קדרה על האש]. וכן פתיקת מים לגינה, המים כבר החלו לזרום מבעוד יום, ומבחינת מעשה האדם כבר נסתיימה המלאכה. אבל כאן שלא הותחלה כלל המלאכה מערב שבת, לא מצינו היתר בזה. ואמנם גם לא מצינו איסור מפורש בדבר, אך אפשר שכלול הדבר באיסור שאסרו חכמים לומר לנכרי לעשות לו מלאכה בשבת, וגם אם נאמר שלא אסרו אלא באמירה לנכרי, אך היות ויש בדבר זלזול גדול לשבת, שהרי בדרך זו ניתן לעשות כל מלאכות שבת בכל בתי המלאכה, ואין לך זלזול גדול לשבת מזה, אם כן נכלל הדבר כאיסור שאסרו חכמים, משום זילותא דשבת, ובהמשך אומר בזה"ל: "אבל עכ"פ מה שכבר נהגו להעמיד על ידי מורה שעות לכבות את הנרות דעלעקטרי שהודלקו גם שיחזרו להידלק אחר כך בסוף היום – אין לאסור, מאחר דלכבוי הנרות של המנורות הגדולות שנקרא בלע"ז לאמפן, נהגו בכל המקומות לכבותם על ידי עכ"ם והיו גם מקומות שהיו נוהגים

פרש"י שיש לחשוש שאם מהפך ומגיס בקדרה גם במבושל היו בישול. והגמ' העמידה אפי' שהוריד את הסיר מהאש, ויש בזה הלכה למעשה שנוגע לכל אחד. הקשה הרשב"א איך אנו מוציאים אוכל מהקדרה גם כשהורדה מהאש, וכאשר מוציאים אוכל עוברים משום מגיס. ותי' היות והאוכל התבשל כמאכל בן דורסאי, שוב אין בזה משום מגיס, משום שאין בישול אחר בישול, וכן גם דעת הר"ן והרא"ש, ואילו דעת הרמב"ם בפ"א מהלכות שבת הל' ג' והטור באו"ח סי' שיח, שכל שהתבשל עדיין אינו מבושל, כל צורכו יש בו משום בישול. והמ"ב בבה"ל בשיח סע' ד' מסביר שלשיטות אלו יש איסור להגיס בקדרה, אפי' שנתבשלה יותר ממאכל בן דורסאי, כל זמן שלא נתבשלה כל צורכה, וכך נפסק בסע' יח "האילפס והקדרה שהעביר מרותחין מע"ג האור אם לא נתבשל כל צורכו, אין מוציאים אוכל מהן, שנמצא מגיס ואיכא משום מבשל". והחילוק הוא באופן ההוצאה, אם הוא מגיס יש בזה חיוב חטאת, משום שהוא מסייע בכך את הבישול, ועובר משום מבשל דאורייתא, משא"כ בהוצאת האוכל בכף עוברים איסור דרבנן, שהוא כעין הגסה [קלז בשעה"צ], הרי שאם לא נתבשל כל צורכו, אפי' כשהורידו את הקדירה מעל האש, אסור להוציאו בכף, וזה איסור דרבנן,

.....

גלילת

במסורת אבותינו

בסיעתא דשמיא | עלון מס' 3

עלון תורני על מסורת השחיטה והכשרות

דבר העורך

הקורונה - ושארית ישראל

מזן רשכבה"ג הרב שך זצ"ל התבטא פעם ואמר כי שחיטת 'שארית ישראל' קרובה לליבו. הוא הסביר גם למה, מזן אמר כי להידור בכשרות אין גבול, ישנן דרגות שונות כיצד לשמור על השולחן ערוך, ההכשר ודרגתו תלויים בדרגת האנשים עצמם, כאשר בעוד שאדם מהשורה מסתפק במינימום הנדרש, אולם - מזן היה סבור - שתלמידי חכמים יוצאי ישיבות צריכים להתנהג בכשרות במקסימום שאפשר להשיג באפשרויות העכשוויות שלנו. זאת הסיבה ששחיטת 'שארית ישראל' הייתה כל כך קרובה לליבו.

זאת ועוד.

כשמדובר בנקיות מחיידקים חלילה, בסטריליות, בהירות לבריאותנו מווירוסים שונים, אנחנו משתדלים להתנהג במקסימום האפשרי. ואם בסטריליות גשומית כך, מדוע שלא נשתדל ברוחניות על זהירות מכל נגיף רוחני בתוך המאכל?

תלמיד חכם שליט"א נסע השבוע ב'מונית' והנהג הפעיל טלוויזיה במסך קטן, הנושא היה במקרה באותן רגעים בטלוויזיה אודות ווירוס הקורונה, הבהילות בעולם והסכנות.

המשך בעמ' 2

כלים, אחרי שכבר הם היו מאז שגורים על לשונו.

כל זאת שמעתי מהחברותא של הרב פלמן - ומשם נסעתי למשחטת 'שארית ישראל' לקבל על עצמי עול מלכות שמים. מצאתי את רבני השחיטה הרב נחום יברוב ויבלחט"א הרב שוורץ, נכנסתי לעניינים תחת עינם הבוחנת של הרבנים והתחלתי לעבוד ב'עוף ירושלים'.

אכן, כך נראה בודק בשארית ישראל!

במסורת רבותינו - מושגים בבדיקות העוף

הרב פלמן כבר מוכשר להורות בטריפות

ב'עוף ירושלים' תפשונו את אחד ה'בודקים' שליט"א, שירתת הכבוד שיש לו כביכול כאשר כל עוף מגיע לידי, הפתיעה אותנו. שאלנו אותו: ממי למדת את דרכך בחיים?

הוא חיך והשיב. מורי ורבי היה רבי בן ציון פלמן שבימים הללו חל יום השנה להסתלקותו. אינני 'מורה הוראה' כמותו, אבל אני חצי מורה הוראה....

שמעתי פעם אודות המאמצים שלו להשתלם ב'טרפות העופות' ומאז קיבלתי 'דרך ארץ' ו'כבוד ראש' למלאכת הקודש שאנו עוסקים בה שעות רבות מידי יום. אספר לכם.

היה זה כאשר ביקשו מהגאון רב"צ לשמש כרב שכונה בבני ברק, בתחילה התנגד ואמר לחברותא שלו, כי אחת הסיבות שמחמתה ממאן, כיון שאינו יודע לפסוק ב'טריפות סירכא' בריאות (אינו בקי בפרקטיקה למעשה), אם כן "כיצד אני יכול להיות רב, כאשר אינני יודע לפסוק על ריאה אם טריפה או לא?" הוא ביקש מהחברותא כי רצונו ללמוד בצוותא את הנושאים הללו.

הרב פלמן היה מביא שקית מלאה עם ריאות - כמאה ריאות היו שם

"פעם בשבוע הגעתי לביתי" - סיפר לי החברותא רבי שלמה זיאת שליט"א, הרב פלמן היה מביא שקית מלאה עם ריאות - כמאה ריאות היו שם, שקיבל מהמשחטה בבני ברק ובדקנו יחד כל ריאה, כי רצה לבחון את עצמו אם יודע לפסוק ממש למעשה. כך במשך 3 חודשים בדק את הריאות אם יש בהם רעותא וכדו' וביקש ממני לשאול ולבחון אותו, במקביל שאל אותי לדעתי וכל מה שהכשרנו הנחנו בשקית אחת ומה שפסלנו הנחנו בשקית אחרת. אחר כך הלך איתם לרבי ניסים קרליץ וכאשר חזר לכולל, תמיד היה שמח שכל מה שפסקנו רבי ניסים הסכים, מה שהכשרנו הוא הכשיר, מה שהטרפנו הוא גם הטרף. במשך שלשה חודשים הרגשתי עליו את הפחד והמורא שמא יבוא מישוהו לשאול אותו בענין ריאה ולא יידע או שיבוא חלילה לידי טעות. בימים ההם הגדיל לעשות - ופעם בחודש הלך למשחטה שליד רח' הרב הירש ולמד את הלכות טריפות שם. אחרי ג' חודשים הוא החליט שכבר יודע את הלכות הטרפה בריאות.

כמובן שבאותם ג' חודשים של פרקטיקה ברציפות, הוא למד בחברותא שוב ושוב את השו"ע עם הנושאי

א'שאלה איז טריף?

שאלות שעלו במשחטה ושאלות מצויות

חולי הטחול

רבי משה רטמן שליט”א

בימים האחרונים למדתי מסכת גיטין דף סט: בענין הרפואות, בחולי הטחול. והנה רש”י כתב שהחולי הוא כאשר הטחול נפוח וגדול. ובגמרא הובאו כמה לחשים שיש לומר כדי להתרפא מחולי זה, הצד השווה שבכל הלחשים, שמבקשים שהטחול יתייבש. והוקשה לי מה שייך ייבוש הטחול לרפואתו, לכאורה יש ללחוש כדי שיחזור לגודלו הטבעי, ולא שיתייבש...

והנה ממש באותו יום, קרא לי אחד המשגיחים שלנו בשחיטת שארית ישראל ב’עוף ירושלים’ לבוא לבדוק עוף שיש בו שאלה. בעוף נמצאה בעיה בטחול, שהיה מוגדל מאוד בערך פי שלוש מגודל רגיל של טחול. וראיתי שהנפחות בטחול באה מחמת שהיה מלא מים, ובזה הבנתי מדוע בטחול מוגדל הלחש הוא שיתייבש הטחול, כיון שהחולי הוא מחמת מים שגורמים לנפחות בטחול.

והנה יש לדון בעוף זה האם הוא כשר.

דכתב הרמב”ם פ”ו מהלכות שחיטה הי”ט שהטחול יש בו מקום עב הנקרא סומכיה, ומקום דק הנקרא קולשיה. ניקב במקום העב טרפה ובמקום הדק כשר. ובלקווא בטחול

כתב הרמ”א דדינו כניקב, ובמקום הדק כשר ובמקום העב טריפה. אלא שבעוף אין כלל מקום עב ודק, כי צורתו כענבה. ולכן כתב הרמב”ם בפ”י משחיטה ה”י שכולו כמקום הדק בבהמה ונקב בכל מקום כשר. וברשב”א בתורת הבית [נ”ג]. כתב שיש להקשות על דין זה ומכל מקום כבר הורה זקן. וכן פסק השו”ע בסימן מ”ג ס”ו כהרמב”ם. ולפי דבריו גם בלקווא דידן כשרה. אלא שדעת הרא”ה בבדק הבית [שם] שטחול העוף כולו כמקום העב שהנקב מטריף בכל מקום, וכן נקט המהרש”ל והביאו הש”ך והט”ז את הב”ח דיש לכל בעל נפש להחמיר כדעת המהרש”ל. ולכן עוף זה אינו גלאט, ולא נחתם בחותמת של בד”ץ שא”י.

המשך דבר העורך

התלמיד חכם ביקש מהנהג בעדינות, האם באפשרותו לכבות את המכשיר בשעה שהוא נמצא ברכב.

הנהג הסכים, ושאל בדרך ארץ: מדוע באמות אינך מעוניין לראות בטלוויזיה אפילו נושא כזה של הקורונה, זה מעניין וקצת נחוץ לדעת, ויש במשך היום שידורים נוספים שיש בהם צורך ותועלת?!

השיב לו הרב: דווקא בגלל מה שראית כעת במסך. הנה העולם כולו רועש וגועש, הכל מעוניינים להיות סטרייליים לחלוטין, העולם כמורקחה מכל חשש הרחוק ביותר מפני נגיף הקורונה. גם אני מואז ולתמיד, מעוניין שהעניינים שלי יהיו סטרייליים בתכלית! וגם אם יש תועלת לשמוע פה ושם, הרי ראית כעת בטלוויזיה כמה דברים נחוצים ונצרכים לתושבי העולם נדחקים הצידה בהפסדים של מיליונים, העיקר שלא להתקרב לנגיף. עדיף להיות סטריילי במקסימום מפני הנגיף.

העניינים, הפה, המעיים, יכולים להיות קודש קודשים. 'שארית ישראל' מושתלת להעלות על שולחנם של יוצאי ישיבות בכל אתר עוף נקי במקסימום. כאילו הם מעלים עוף על גבי המזבח. המאכיל תלמידי חכמים הוא כמקריב קורבנות. בתכלית ההידור במקסימום האפשרי מצידי, 'ויאכלו ענווים וישבעו'.

כך נראית שחיטה מהודרת

רשמי סיור

כיצד מנהלים שחיטה למהדרין

המשך סיור ב’עוף ירושלים’ עם מבטים נוספים, מהממים.

השחיטה

בדיקת הסכינים

בדיקת הסכינים דאורייתא זו מלאכה אחראית ביותר, דקה מן

הדקה. יצוין כי בכך אין חולק ואין ספק כי תא השחיטה – הבדיקות של הסכינים כמו ניהול השחיטה עצמה ב”שארית ישראל” היא הטובה ביותר מכל מערכות הכשרות בארץ ובעולם.

עם הצטרפותו של הגאון רצ”ש רוזנבלט לרבני הבד”ץ, הותקנו הוראות נוספות לחידוד הערנות של השוחטים והבודקים – בעניין בדיקת הסכין.

בבואנו למקום נדהמנו מהאחריות וכובד הראש.

הרב שוורץ שליט”א מדגיש ואומר: שום סכין לא עובר אם יש איזה שהוא הרגש קל שבקלים ולו הקטן ביותר.

כך נראית שחיטה מהודרת

הגרא"מ שוורץ מבהיר, על פי מה שעניינו רואות: ידוע שנושא המליחה זה עיקר הבעיות במשחטות הענק, ואף בהכשרים הכי מפורסמים מתקשים להתמודד עם המליחה. ולכן ברצוני לפרט מה עושים אצלנו בשחיטה כדי שהמליחה תהיה באמת לכתחילה דלכתחילה, והעופות בעז"ה נקיים מדם לחלוטין לפני המליחה.

וכל מי שמעוניין, מוזמן בזה לראות בעצמו את כל מה שאני אומר לכם, ואת כל המאמצים הנעשים כדי שהמליחה תהיה לכתחילה דלכתחילה.

צוואר

לגבי חוטי הדם בצוואר (בשו"ע, ראה סימן ס"ה וברמ"א סעיפים א' ב' וג'). כידוע שמוציאים בכל בית, לפני המליחה את שני חוטי הדם מהצוואר. אבל כיוון שנוכחתי שאינני יכול להיות אחראי שאכן הוציאו מכל עוף את החוטים לכן אנו משתמשים בעצה של מרן המחבר סעיף ב' והרמ"א שם שחוטי הצוואר לא מהני בהם אם חתכם... רק שיחתוך את המפרקת לשניים.

ולכן בשחיטה ב"שארית ישראל" עומד פועל וחותר בכל עוף את הצוואר לשניים ולא נשאר כי אם צוואר קצר מאוד. ואלמלא שהתנינו עם המפעל קודם שנכנסנו לשחוט שם, שחותכים כל צוואר לשניים, לא היה באפשרותנו לעשות את הדבר, כיוון שמשחיטה שלמה זה כעשרים ק"ג, ומחודש שלם הם מפסידים על זה כ-350 ק"ג מהשחיטה של הצוות שלנו לבד וכפול עם השחיטה של הגר"מ רטמן שליט"א.

כנפיים

בשחיטה שלנו חותכים מתחת לכנף (תחת לבית השחי) חתך גדול מאוד כיוון שאם היו חותכים חתך קטן יתכן שלא ייכנס שם מלח, ולכן יש שנמנעו מלחתוך שם כלל, ואנחנו חותכים חתך גדול עד שכל הכנף תולה כדי שייכנס שם מלח ברווח. (וזה על פי לשון השולחן ערוך "גף העוף כידי הבהמה והלכך צריך לחתוך").

וכן בסוף הכנף חותכים את כל הפרק השלישי לגמרי, ולא כשחיטות שחותכים רק את השפיץ ממש, שאז שכיח שנשאר הרבה צרירות דם שם.

נצרר הדם

פועל מיוחד בודק כל עוף, ואם רואה נצרר הדם הוא חותר ומוציא את המקום הזה לגמרי. ולא מסתפקים בחיתוכים במקום הצרירות, אבל כיוון שבפוסקים נכתב שצריך שהחיתוך יהיה לתחת בזמן שהבשר במלח, ואין אפשר להקפיד שמקום החיתוך יהיה כל שעת המליחה למטה, לכן אנו חותכים ומוציאים לגמרי את מקום הצרירות.

ומכיוון שפועל הממונה לא מספיק למלאכה זו, העמדנו שני משגיחים נוספים רק על דבר זה: לבדוק כל עוף לפני המליחה מנצרר בכל מקום, ואף מתחת לעור שצריך הבחנה חדה להבחין בנצרר שם.

וכן מקפידים אחרי כל שתי מגירות (תאים) כ-40 עופות, בדיקת הסכין לאחר שחיטה – על ידי בודק סכינים מומחה.

כמו כן, מוסרים נפש ממש על המתניות בשחיטה, ואף פעם לא מאיצים בשוחטים, אלא שוחטים במתינות, ובודקים בסימנים היטב אחרי השחיטה. אע"פ שכתוצאה מזה שוחטים הרבה פחות עופות בכל יום.

אף אחד מהשוחטים אצלנו אינו מגיע לשחיטה אחר ששחט במקום אחר באותו יום, ומי שעבד משמרת בשחיטה אחרת אינו עובד בשחיטתו אלא אם כן עברו לפחות שש שעות מגמר עבודתו, כדי שינוח היטב. ודבר זה חיוני מאוד לתשומת הלב וההרגשות בסכין ובכל העבודה. ולא אחת החזרתי שוחט הביתה מסיבה זו שנודע לי ששחט קודם במקום אחר, ואע"פ שנשארתי ללא שוחט!

הבדיקות

בדיקת הריאות

ידוע ההבדל הגדול בבדיקת הריאות בין השחיטות השונות, ובראש ובראשונה הוא שבשחיטות המהודרות מורידים את העוף מהליין (סרט-נע) לשולחן ובודקים את הריאה בלי הגבלת זמן של העוף הנוסע ובס"ד, מקפידים שהבדיקות תהיינה כשהעוף מונח על השולחן והבודק יושב ע"י השולחן ובודק במתינות, והרבנים הנמצאים כל העת במקום ועומדים על ראשם כמלאך העומד ואומר בדקו היטב היטב בכל צידי הריאה בישוב הדעת.

תדעו, אומר הגרא"מ שוורץ כי בתשו' הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל כתב ש"בדיקת הריאה צריכה ריכוז וישוב הדעת כמו בדיקת הסכין..." דבבועה בשיפולי דאוסרין כתב בתבואות שור סימן ל"ז ס"ק ל"ד דאפילו בקטנה מכעדשה אסור, ובפרי חדש כתב דזה בבהמה גסה, אבל בדקה או בעוף – הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו, זאת אומרת שאף במשהו אסור.

בדיקת צוה"ג ובוקא דאטמא

הגרא"מ רטמן שליט"א: גם בדיקת צומת הגידין מקפידים למתוח היטב את הגידין ולא מסתפקים בהצצה בלבד, והבדיקה נעשית כשהעוף מונח על השולחן, ולא כשתולה על הליין.

בשעת בדיקת הגידים, הבודק מושך ברגליים לבדוק אם אין שאלה בבוקא דאטמא.

מערכת המליחה

הגר"מ רטמן: הגר"נ ירוב זצ"ל היה מצטט את לשון ה"חכמת אדם" "וצריך לדקדק במקומות שנראה בו דם וכל שכן דם שנצרר על ידי מכה וכן בחלל העופות... ואפילו בדיעבד אם מצא שם דם בעין אחר המליחה צריך לקלוף מן הבשר מעט באותו מקום ולכן צריך ליהדר בזה".

"איך כל העופות מגיעים לתא המליחה – לבנים כשלג? – היו תמהים המבקרים מכשרויות אחרות שבאו להתלמד ב'שארית ישראל' את סוד הטכניקה שהרב ירוב זצ"ל יסד במסירות רבה.

המסורת בשטח

השבוע נערכו כמה סיורים במשוחטת עוף ירושלים ע"י רבני השכונות שבחנו מקרוב את הידורי הכשרות של 'שארית ישראל', בנוסף השתתפו מאות בני תורה ורבנים בכינוסים בהם ראו מקרוב את תהליך השחיטה ואת מסורת הכשרות של שארית ישראל.

תיעוד מצולם

מכתב רבני קהילות בארץ הקודש

בס"ד

הננו בזה בקריאת קודש על אודות השחיטה המהודרת של 'עוף ירושלים' העומדת תחת השגחתם ופיקוחם המלאה של רבני וועד השחיטה שע"י בד"ץ 'שארית ישראל' מייסודו של הגאב"ד הגרמ"ש קרליץ זצוק"ל.

הלא הם אנשי השם אשר עומדים על המשמר מימים ימימה להחזיק שחיטה מהודרת לבני התורה על פי ההלכה המסורה בדינו מדורי דורות מקדמת דנא כפי אשר הורו מרנ רבינו פוסק הדור מרן הגר"ש אלישיב זיע"א ומרן ראש הישיבה בעל איילת השחר זצוק"ל, זכינו וגם בזמנינו עומדים על המשמר גדולי הדור מרנ רבינו שר התורה שליט"א ומרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א אשר תחת הנהגתם הכל נעשה בהקפדה מיוחדת בכל המובנים ללא שום קולות והיתרים.

והננו בזה בקריאה של חיבה לציבור בני התורה ויראי ה' די בכל אתר ואתר בתי אב ומנהלי המוסדות שיחי' להדר ולהשתמש במוצרים אשר עומדים תחת השגחת בד"ץ שארית ישראל ובפרט במוצרי בשר ועופות הנעשים בהשגחה צמודה של וועד השחיטה שע"י בד"ץ שארית ישראל הכל בהידור ובדקדוק כמסורת אבותינו ורבותינו נוחם עדן ושיבדלחט"א, באופן שיהיה ראוי לעלות על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן בלא שום חשש ופקפוק כלל ויאכלו ענווים וישבעו.

*רשימת הרבנים (לפי סדר א' ב'):

חנך אלבק יניק איין	ישראל גואלמן ישראל גואלמן	ישראל גנס ישראל גנס	אורי גרילוס אורי גרילוס	צבי ובר צבי ובר
אברהם וויג אברהם וויג	אהרון וינר אהרון וינר	ישראל יצחק זילברמן ישראל יצחק זילברמן	אריה זילברשטיין אריה זילברשטיין	אליעזר הכהן מאירוביץ אליעזר הכהן מאירוביץ
שלום שאול הכהן מונק שלום שאול הכהן מונק	אלימלך קורנפלד אלימלך קורנפלד	טוביה רוזן טוביה רוזן	דוד רייכמן דוד רייכמן	אליהו שלזינגר אליהו שלזינגר
צבי שרלין צבי שרלין				

*רשימה חלקית

0722-222-430

מעלת אמירת פרשת הקטורת להינצל ממגפה

חשיבות אמירת פרשת הקטורת

זוהר הקדוש פרשת ויקהל:

כמו כן הקטרת, כל מי שהריח באותו עשן, כשעלה אותו עמוד מאותו מעלה עשן, היה מברר את לבו בברור (באור ובשמחה) לעבד את רבונו ומעביר ממנו זממת היצר הרע, ולא היה לו אלא לב אחד כנגד אביו שבשמים, משום שקטרת היא שבר ליצר הרע ודאי בכל הצדדים. כמו שציין היה עומד על נס - אף קטרת. שאין לה דבר בעולם לשבר את הצד האחר, פרט לקטרת.

בא וראה מה פתוב, (במדבר יז) קח את המחיתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת. מה הטעם? כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף. שהרי אין שבר לאותו הצד פרט לקטרת, שאין לה דבר חביב לפני הקדוש ברוך הוא כמו קטרת, ועומדת לבטל פשעים ודברים רעים מהבית. ריח ועשן הקטרת שעושים בני אדם, באותו מעשה הוא מבטל, כל שכן הקטרת.

דבר זה גזרה עומדת לפני הקדוש ברוך הוא, שכל מי שמסתכל וקורא בכל יום את מעשה (פרשת) הקטרת, ינצל מכל הדברים הרעים וכשפי העולם, ומכל הפגעים הרעים, ומהרהור רע ומדין רע וממנות, ולא יצוק כל אותו יום, שלא יבול הצד האחר לשלט עליי, וצריה שיכונן בו.

אמר רבי שמעון, אם בני אדם היו יודעים כמה הוא עליון מעשה הקטרת לפני הקדוש ברוך הוא, היו נוטלים כל דבור ודבור ממנו והיו מעלים אותו עטרה על ראשיהם כמו פתח של זהב. ומי שמשתדל בו, צריה להסתכל במעשה הקטרת, ואם יכון בו בכל יום, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ויסתלק הנמות ממנו ומהעולם, וינצל מכל הדינים של העולם הזה, ומצדדים רעים, ומדין הגיהנם ומדין המלכות האחרת.

באותה קטרת, כשהיה עולה עשן בעמוד, נהפך היה רואה האותיות של השם הקדוש פרושות (פורחות) באויר ועולות למעלה באותו עמוד. אחר כך כמה מרובות קדושות סובבות אותו מכל הצדדים עד שעולה באור ושמחה, ומשמח את מי שמשמח, וקושר קשרים למעלה ולמטה כדי ליחד הכל, וברי בארנו. וזה מכפר על יצר הרע ועל עבודה זרה, שהוא הצד האחר, והרי בארנו.

פתח ואמר, (שמות לו) ויעש מזבח מקטר קטרת וגו'. בפסוק זה יש להתבונן, משום שהיו שני מזבחות - מזבח העולות ומזבח קטרת הסמים, זה בחוץ וזה בפנים, מזבח הקטרת הגדול שהוא פנימי, למה נקרא מזבח, והרי אין זבחים בו זבחים, ומזבח על פן נקרא?

אלא משום שמבטל ופופת כמה צדדים רעים, ומשום שאותו הצד הרע פפוח, לא יכול לשלט ולא להיות קטגור, ועל פן נקרא מזבח. כשאותו הצד הרע היה רואה (עמוד העשן) עשן הקטרת שעולה - נכנע ובורח, ולא יכול לקרב כלל למשכן. ומשום זה נטהר ולא מתערב באותה שמחה שלמעלה, פרט לקדוש-ברוך-הוא לבדו, ומשום שכל הדבקים, לא עומד אותו מזבח אלא (פנימי) לפניו, שהוא המזבח שנמצאות בו ברכות, ועל פן נסתר מן העין.

בגונא דא קטרת, כל מאן דארח בההוא תנא, בד סליק ההוא עמודא מההוא מעלה עשן, הוה מברר לביה, בבירוי בנהירו בחדוה למפלח למאריה, ואעבר מניה וזהמא דיצר הרע, ולא הוה ליה אלא לבא חדא, לקבל אביו דבשמים. בגין דקטרת, תבירוי דיצר הרע איהו ודאי בכל סטריין. וכמה דציין הוה קאים על ניסא, אנה קטרת. דלית לה מלה בעלמא, למתבר ליה לסטרא אחרא, בר קטרת.

תא חזי מה פתוב, (במדבר יז) קח את המחיתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת. מאי טעמא. כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף. דהא לית תבירוי לההוא סטרא בר קטרת. דלית לה מלה חביבה קמי קודשא בריך הוא, כקטרת. וקיימא לבטל חרשין, ומלין בישין מבייתא. ריחא ועשנא דקטרת דעבדי בני נשא, בההוא עובדא איהו מבטל, כל שכן קטרת.

מלה דא גזרה קיימא קמי קודשא בריך הוא, דכל מאן דאסתכל וקרי בכל יומא עובדא (נ"אפרשתא) דקטרת, ישתויב מכל מלין בישין חרשין דעלמא. ומכל פגעין בישין, ומהרהורא בישא, ומדינא בישא, וממנותא, ולא יתנוק כל ההוא יומא, דלא יכיל סטרא אחרא לשלטא עליה, ואצטרף דיכיון ביה.

אמר רבי שמעון, אי בני נשא הוו ידעי כמה עלאה איהו עובדא דקטרת קמי קודשא בריך הוא, הוו נטלי כל מלה ומלה מניה, והוו סלקי לה עטרה על רשיהו, כפתרא דדהבא. ומאן דאשתדל ביה, בעי לאסתכלא בעובדא דקטרת, ואי יכיון ביה בכל יומא, אית ליה חולקא בהאי עלמא, ובעלמא דאתי, ויסתלק מותנא מניה, ומעלמא, וישתויב מכל דינין דהאי עלמא, מסטריין בישין, ומדינא דגיהנם, ומדינא דמלכו אחרא.

בההוא קטרת בד הוה סליק תנא בעמודא, כהנא הוה חמי אתוון דרנא דשמא (דף ריטע"א) קדישא, פרישא (נ"אפרחין) באוריא, וסלקי לעילא בההוא עמודא. לפתר כמה רתיבין קדישין סחרין ליה מכל סטריין, עד דסליק בנהירו וחדוה, וחדוה למאן דחדו, וקושר קשרין לעילא ונתתא ליחדא פלא, והא אוקימנא. ודא מכפר על יצר הרע, ועל עבודה זרה, דאיהו סטרא אחרא. והא אוקימנא.

פתח ואמר, (שמות לו) ויעש מזבח מקטר קטרת וגו'. האי קרא אית לאסתכלא ביה, בגין דתריין מדבחין הוו, מדבחא דעליון, ומדבחא דקטרת בוסמין, דא לפר, ודא לגו. האי מדבחא דקטרת, דאיהו פנימא, אמאי אקרי מזבח, והא לא דבחין ביה דבחין, ומזבח על דא אקרי.

אלא בגין דבטיל וכפית לכמה סטריין בישין, ובגין דההוא סטרא בישא בפית לא יכיל לשלטא, ולא למחוי קטיגורא, ועל דא אקרי מזבח. בד ההוא סטרא בישא הוה חמי (ס"א עמודא דעשנא) עשנא דקטרת דסליק, אתפשיי וערק, ולא יכיל לקרבא כלל למשכנא. ובגין דא אתדכי ולא אתערב בההוא חדוה דלעילא, בר קודשא בריך הוא בלחודו, ובגין דחביבא כל פה, לא קאים ההוא מזבח, אלא (ד"א פנימא) לגו. דהאי איהו מזבח דברכן אשתכחו ביה, ועל דא סתים מעינא.

מה פתוב באהרן? (במדבר יז) ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המנפה, דפסית ליה למלאך המות, דלא יפיל לשלטאה כלל, ולא למעבד דינא. סימנא דא אתמסר בידנא, די כפל אתר דקאמרי בבונה, ורעותא דלכא עובדא דקטרת, דלא שלטא מותנא בההוא אתר, ולא יתקן, ולא יכלין שאר עמין לשלטאה על ההוא אתר.

תא חזי מה פתיב, מזבח מקטר קטרת. כיון דכתיב מזבח, אמאי אקרי מקטר קטרת. אלא בגין דנטלי מהאי אתר לאקטרא, כמה דעבד אהרן. תו, מזבח אצטריה לאקטרא לקדשא ליה בההוא קטרת, ועל דא מקטר קטרת. תו, מקטר קטרת, פתרגומו, להקטרה קטרת, דהא אסיר לאקטרא באתר אהרן קטרת, בר ממחתה. (נ"א ממחתה של יום הכפורים).

תא חזי, האי מאן דדינא רדיה אבתריה, אצטריה להאי קטרת, ולא תבא קמי מאריה, דהא סיעא איהו לאסתלקא דינין מניה, ובהאי ודאי מסתלקין מניה, אי הוא רגיל בהאי, לאדפרא תרין זמנין ביומא, בצפרא וברמשא, דכתיב קטרת סמים בבקר ובקרבן בין הערבים יקטירנה. ודא איהו קיומא דעלמא תדיר, דכתיב (שמות ל) קטרת תמיד לפני יי' לדורותיכם ודאי הוא קיומא דעלמא לתתא, וקיומא דעלמא לעילא.

בההוא אתר דלא אדפר כפל יומא עובדא דקטרת, דינין דלעילא שריין ביה, ומותנין סגיאין ביה, ועמין אחרנין שלטין עליה. בגין דכתיב, קטרת תמיד לפני יי'. תמיד איהו קיומא לפני יי', יתיר מכל פולחנין אחרנין, חביבא איהו עובדא דקטרת, דהוא יקיר וחביב קמי קודשא בריה הוא, יתיר מכל פולחנין ורעותין (נ"א עובדין) דעלמא. ואף על גב דצלותא איהו מעלייא מכלא, עובדא דקטרת הוא יקיר וחביב קמי קודשא בריה הוא.

תא חזי, מה בין צלותא לעובדא דקטרת. צלותא אתקינו לה באתר דקרבינן, דהו עבדי ישראל, וכל אינון קרבנין דהו עבדי ישראל, לאו אינון חשיבין פקטרת. ותו מה בין האי להאי. אלא צלותא איהו תקווא לאתקנא מה דאצטריה, קטרת עבדי יתיר, מתקין וקשיר קשרין, ועבדי נהירו יתיר מכלא. ומאן איהו דאעבר וזהמא ואידבי משכנא, וכלא אתנהיר ואתתקו ואתקשר כחדא.

ועל דא פעינן לאקדמא עובדא דקטרת לצלותא, כפל יומא ויומא, להעברה וזהמא מעלמא, דאיהו תקווא דכלא, כפל יומא ויומא. כגוונא דההוא קרבנא חביבא דאתרעי ביה קודשא בריה הוא.

בא וראה מה בין תפלה למעשה הקטרת. את התפלה תקנו במקום קרבנות שהיו ישראל עושים, וכל אותם קרבנות שהיו עושים ישראל אינם חשובים כמו הקטרת. ועוד, מה בין זה לזה? אלא תפלה היא תקון לתקון מה שצריך. קטרת עושה יותר, מתקנת וקושרת קשרים ועושה אור יותר מהכל. ומי הוא שמעביר זהמה ומטהר את המשכן, והכל מאיר ונתקן ונקשר כאחד.

ולכן צריכים להקדים מעשה הקטרת לתפלה בכל יום ויום, להעביר הזהמה מהעולם, שהיא תקון של הכל בכל יום ויום, כמו שאותו קרבן חביב שמרצה בו הקדוש ברוך הוא.

בא וראה מה פתוב, מזבח מקטר קטרת. כיון דכתיב מזבח, אמאי אקרי מקטר קטרת. אלא בגין דנטלי מהאי אתר לאקטרא, כמה דעבד אהרן. תו, מזבח אצטריה לאקטרא לקדשא ליה בההוא קטרת, ועל דא מקטר קטרת. תו, מקטר קטרת, פתרגומו, להקטרה קטרת, דהא אסיר לאקטרא באתר אהרן קטרת, בר ממחתה. (נ"א ממחתה של יום הכפורים).

תא חזי, האי מאן דדינא רדיה אבתריה, אצטריה להאי קטרת, ולא תבא קמי מאריה, דהא סיעא איהו לאסתלקא דינין מניה, ובהאי ודאי מסתלקין מניה, אי הוא רגיל בהאי, לאדפרא תרין זמנין ביומא, בצפרא וברמשא, דכתיב קטרת סמים בבקר ובקרבן בין הערבים יקטירנה. ודא איהו קיומא דעלמא תדיר, דכתיב (שמות ל) קטרת תמיד לפני יי' לדורותיכם ודאי הוא קיומא דעלמא לתתא, וקיומא דעלמא לעילא.

סדר אמירת הקטורת

אתה הוא יי' אלהינו שהקטירו אבותינו לפניך את קטרת הסמים בזמן שבית המקדש קיים, כאשר צוית אותם על יד משה נביאך כפתוב בתורתך:

ויאמרו יי' אל משה קח לה סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים וילבנה זפה בד כבד יהיה: ועשית אתה קטרת ריח מעשה ריח מוקח טהור קדש: ושחקת ממנה הדק ונתתה ממנה לפני העדת באהל מועד אשר אנעד לה שמה קדש קדשים תהיה לכם: ונאמר: והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה: ובהעלת אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני יי' לדורותיכם:

תנו רבנן, פטום הקטרת פיצד, שלש מאות וששים ושמונה מנים היו בה, שלש מאות וששים וחמשה כמנן ימות החמה מנה בכל יום, מחציתו בבקר ומחציתו בערב, ושלשה מנים יתרים שמהם מפנים כהן גדול ונוטל מהם מלא חפניו ביום הכיפורים, מחזירין למכתשת בערב יום הכיפורים כדי לקיים מצות דקה מן הדקה ואחד עשר סמנים היו בה ואלו הן:

הַצָּרִי וְהַצְּפוּרִן וְהַחֲלָבֹנָה וְהַלְבֹּנָה, מִשְׁקָל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מִנָּה. מִזֶּה, וְקָצִיעָה וְשִׁבְלֵת נֶרֶד וְפָרָפֶם, מִשְׁקָל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר מִנָּה. הַקֶּשֶׁט שְׁנַיִם עָשָׂר, קְלוּפָה שְׁלֹשָׁה, קִנְמוֹן תְּשָׁעָה, בֹּרִית פְּרָשִׁינָה תְּשָׁעָה קָבִין, יֵין קַפְּרִיסִין סָאִין תֵּלֶת וְקָבִין תֵּלֶת, וְאִם לֹא מִצָּא יֵין קַפְּרִיסִין, מִבֵּיא חֲמֹר חֹר עֲתִיק. מִלַּח סְדוּמִית רֹבַע, מַעֲלָה עָשׂוֹן כָּל שְׁהוּא. רַבִּי נֹתָן הַבְּבִלִי אוֹמֵר: אֵף כֹּפֶת הַיָּרְדֵּן כָּל שְׁהִיא, אִם נָתַן בָּהּ דְּבִשׁ פֶּסְלָה, וְאִם חֹסֶר אַחַת מִכָּל סִמְמָנֶיהָ, חָיִב מִיתָה:

רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַצָּרִי אֵינוֹ אֵלָּא שְׂרָף הַנוֹטָף מַעֲצֵי הַקֶּמֶף. בֹּרִית פְּרָשִׁינָה לְמָהּ הִיא בָּאָה, כְּדֵי לְשַׁפּוֹת בָּהּ אֶת הַצְּפוּרִן, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה נְאֻמָּה. יֵין קַפְּרִיסִין לְמָהּ הוּא בָּא, כְּדֵי לְשַׁרְוֹת בּוֹ אֶת הַצְּפוּרִן, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה עָאָה. וְהִלָּא מִי רְגָלִים יָפִין לָהּ, אֵלָּא שְׁאִין מִכְּפִיִּסִין מִי רְגָלִים בְּמִקְדָּשׁ מִפְּנֵי הַכְּבוֹד:

תַּנְיָא, רַבִּי נֹתָן אוֹמֵר: כְּשֶׁהוּא שׁוֹחֵק, אוֹמֵר הֵדֵק הֵיטֵב, הֵיטֵב הֵדֵק, מִפְּנֵי שֶׁחָקוּל יָפָה לְבָשָׁמִים. פְּטָמָה לַחֲצָאִין כְּשֶׁרָה: לְשִׁלִּישׁ וְלֶרְבִּיעַ, לֹא שְׁמַעְנוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: זֶה הַכָּלֵל אִם כְּמִדְתָּהּ כְּשֶׁרָה לַחֲצָאִין, וְאִם חֹסֶר אַחַת מִכָּל סִמְמָנֶיהָ, חָיִב מִיתָה.

תַּנְיָא בְּרַי קַפְּרָא: אַחַת לְשִׁשִּׁים אוֹ לְשִׁבְעִים שְׁנָה הִיְתָה בָּאָה שֶׁל שִׁירִים לַחֲצָאִין. וְעוֹד תַּנְיָא בְּרַי קַפְּרָא: אֵלּוּ הֵיָה נֹתָן בָּהּ קֶרֶטֶב שֶׁל דְּבִשׁ, אִין אָדָם יָכוֹל לַעֲמֹד מִפְּנֵי רִיחָה. וְלָמָּה אִין מַעְרָבִין בָּהּ דְּבִשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה אָמְרָה: כִּי כָּל שְׂאֵר וְכָל דְּבִשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לִי¹: יִי צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֵלָה: יִי צְבָאוֹת אֲשֶׁרִי אָדָם בָּטַח בָּהּ: יִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קִרְאָנוּ: וְעַרְבָה לִי מִנְּחָת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם בְּיָמֵי עוֹלָם וּכְשֶׁנִּים קְדֻמָּנוֹת:

קיצור הלכות הקטורת

להקטיר הקטורת², ואם היה רק כהן אחד שלא הקטיר מימיו י"א שזוכה בלא פיס³, ועי' הערה. ה. י"א שהעומד לימין הזוכה בקטרת הוא זוכה במחתה⁴, וי"א שמי שזכה בתרומת הדשן זכה אף במחתה.

הולכת הקטורת

1. מי שזכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש וכיסוי היה לו ובזך שמו⁵ ונותן הבזך בתוך כלי אחר וכף היה שמו ומכסה הכף בבגד קטן ואוחז את הכף בידו.

מליחה

2. אחר כך היה עולה לראש המזבח ומולח הקטורת בקרן מערבית דרומית ששם המלח נתון⁶, ועי' הערה.

6. יומא כ"ו א' רמב"ם שם פ"ד ה"ז.
7. כ"כ הרדב"ז שם, אמנם מדברי רעק"א בגליון שם לכאן מוכח שאף באופן זה הפיסו, שלכאן קשה על מש"כ הרמב"ם שהפיסו על הקטרת בין הערבים דא"כ נפישו להו פייסות טפי מארבעה, ותי' רעק"א שכיון שכשהקטירו כולם לא היה פיס בין הערביים אי"ז מילתא דפסיקא, ומשמע שפייס בשחרית הוא מילתא דפסיקא אף כשיש רק כהן אחד שלא הקטיר.
8. תוס' יומא כ"ה ב' ד"ה תא שמע בת"י ה', ועי' מאירי, אבל דעת הרמב"ם פ"ד ה"ה שהכהן הזוכה בתרומת הדשן הוא זוכה אף במחתה.
9. תמיד ל"ג א', ופי' הרא"ש שעשו הכיסוי כדי שלא יצא ריח הקטרת, ובפי' הראב"ד כ' שלא יפול לתוכו אבק או עפר ויערב בתוכו ויפסול.
10. מנחות כ' ב' ושם כ"א א' נחלקו ר"ש בנו של ריב"ב וחכמים, ועי'

שיעור הקטורת

א. מצות עשה מה"ת להקטיר קטורת על מזבח הזהב פעמים בכל יום שנאמר והקטיר עליו אהרן קטורת סמים וגו' והם י"א סממנים הצרי והצפורן החלבנה והלבונה מור וקציעה שבלת נרד וכרכום הקשט וקילופה וקינמון¹.
ב. שיעור הקטרת מנה בכל יום פרס בשחרית ופרס בין הערבים², י"א ששיעור המנה הוא מדרבנן³, וי"א מהלל"מ⁴.

זמן ההקטרה

ג. קטורת של שחר היתה קריבה אחר הטבת שתי נרות וקודם הקטרת איברים⁵, וי"א בין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות.
ד. הפיס השלישי היה הממונה אומר לאנשי בית אב חדשים לקטורת בואו והפיסו, ומי שיצא בפיס ראשון הוא זוכה

1. שמות ל' ז' רמב"ם תמו"מ פ"ג ה"א.
2. יומא מ"ג ב' כריתות ו' ב', ועי' תוס' שם ד"ה אחת שכי' ששיעור מלא חפניו הוא קרוב לחומש מנה, ולפי' פרס הוא יותר מכפול ממלא חפניו, ועי' בס' סם חיים שהאריך בבירור השיטות בזה.
3. רש"י זבחים ק"ט ב' ד"ה אמר רבה, ומח"ת שיעורו בכזית.
4. עי' מל"מ שם ה"ב בשם פסקי תוס' כריתות, ועי' מנח"ח מצוה ק"ג.
5. יומא ל"ג א' נחלקו אבא שאול וחכמים אם מקטיר ואח"כ יטיב ב' נרות או מטיב ואח"כ מקטיר ופסק הטור כאבא שאול, והרמב"ם פסק כחכמים.

חתיית גחלים

ח. מי שזכה במחתה לוקח מחתה של כסף מחזקת ד' קבין ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים הילך והילך ונוטל מן הגחלים שנתאכלו¹¹ במערכה שניה¹² ויורד ומערן לתוך מחתה של זהב מחזקת ג' קבין¹³.
ט. אם נתפזרו מן הגחלים קב או פחות מכבדן לאמה¹⁴, ובשבת כופה עליהם פסכתו, ואם נתפזר יותר על קב חוזר וחותרה¹⁵.
י. נכנסו שניהם לפתח ההיכל, ואחר שנטל המדשן מזבח הפנימי את הכוז היה הזוכה במחתה צובר את הגחלים¹⁶ ע"ג המזבח ומרדדן בשולי המחתה ומשתחוה ויוצא.

מעשה ההקטרה

יא. המקטיר נוטל הבזך מתוך הכף ונותן הבזך לחבירו וחבירו מערה לו הקטורת שבבזך בחפניו עם מה שנתפזר בתוך הכף¹⁷, וי"א שהיה המקטיר מתוך הבזך ורק הקטורת שנתפזרה בכף היה חבירו נותן לו בחפניו¹⁸.

רמב"ם פ"ה מאיסור"מ הי"א ובכס"מ כ' שפסק כר"ש אבל הרדב"ז והלח"מ כ' שפסק כרבנן שקטורת צריכה מליחה, וכ"כ הליקו"ה מנחות שם.

והנה נחלקו הראשונים האם יוצא ידי מליחה במלח סדומית שנותן בעשית הקטורת, דעת הכלבו שמה שאמרו מלח סדומית הוא משום על כל קרבן תקריב מלח, וכע"ז כ' המנח"ח שיוצא במלח סדומית ידי מליחה, ודעת פסקי תוס' בכריתות דבעינן מלח דזוקא בשעת הקטרה, וכן נקט הרדב"ז שם, ועי' חזו"א סי' כ"ה סק"י שהאריך להוכיח שאין מליחה אלא בשעת הקטרה.

והנה בגמ' מנחות שם מבואר שהיה מולח הקטורת במלח הנתון בראש המזבח, וברמב"ם שם הלכה י"ג כ' שבראש המזבח היו מולחין הקומץ וכו' ולא הזכיר הקטורת ועי' רדב"ז וחזו"א שם.

11. ועי' רא"ש תמיד שם שכו' שנטל מהתחתונות לפי שאין כבויות כמו העליונות וכו' דל"ג מן המאכלות הפנימיות, אמנם ברמב"ם משמע דגרס לה אלא שמפרש נתאכלו היינו גחלים בוערות ואין קרובין להיות דשן ועי' תוי"ט יומא פ"ד מ"ג.

12. ובגמ' יומא ל"ג א' מבואר שאם לא מצא גחלים במערכה שניה נוטל מערכה הגדולה.

13. והטעם שהיה חותה בגדולה ואח"כ מערה לקטנה משום שזהו דרך כבוד של מעלה להולכה מלאה.

14. ובתוס' יומא מ"ו ב' ד"ה כי האריכו אמאי אין בזה משום איסור כיבוי גחלים של מזבח ומשום הפסד קדשים, עי"ש.

15. תמיד שם רמב"ם שם. ויל"ע בנפזר יותר מקב האם צריך לחזור ולחתות כל השיעור או דסגי להשלים מה שחסר, ובחזו"ב כ' שישלים מה שחסר וא"צ לחתות כל השיעור.

16. ויל"ע האם צבירת הגחלים ורידודן בעינן ימין או דלא חשיב עבודה וכשרים בשמאל, ומדברי הרי"ש בתו"כ משמע דחשיב עבודה.

17. כן מבואר ברא"ש שם, וכן משמע ברמב"ם שם שכו' שנותן לחפניו מה שנתפזר עם הקטורת שבבזך, ועי' ליקוטי מהרי"ח תמיד שם. ויל"ע האם נתינת הקטורת לתוך חפניו הוי עבודה להצריך אוהבו בבגדי כהונה ושלא תהא חציצה או"ד הוי רק הכשר מצוה וצ"ע.

18. כ"כ הרע"ב שם וכ"כ הבאר שבע ד"ה היה, ועי' חק נתן שנקט כן בדעת הרמב"ם.

יב. ואומרים לו הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תיכוה¹⁹.
יג. אח"כ פירשו כל העם מבין האולם ולמזבח לפי שאסור להיות שם בשעת הקטרת הקטורת.
יד. לא היה מקטיר עד שהממונה אומר לו הקטרו²⁰ ואם היה כה"ג אומר לו אישי כה"ג הקטר.
טו. ומברך ב' ברכות אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וכו'²¹ ושהחיינו²².
טז. ומתחיל להקטיר ומפזר הקטרת על האש בנחת²³ בצד מערב²⁴ ומושך ידיו ויוצא כלפי מזרח²⁵ עד שתתרדד על כל האש²⁶.
יז. וצריך לזהר להקטיר הכל בבת אחת שלא יפסיק בהקטרתו²⁷ ואם הפסיק י"א שאסור להשלים²⁸.
יח. ומשעה שתעלה תמרתו נתקיימה מצות הקטרה וא"צ להמתין שיתמלא הבית עשן²⁹.
יט. אם כבו הגחלים קודם שתעלה תמרתו נפסלה הקטורת כבעל מום³⁰.
כ. אח"כ היה משתחוה ויוצא³¹.

19. ופי' הרא"ש לפי שלא הקטיר מימיו היו צריכין ללמדו כן, ולא נתבאר מי המלמדו ושמה אוהבו היה מלמדו כן.

20. ופי' הרא"ש והראב"ד שהממונה לא היה אומר לו הקטר עד שפירשו כל העם, ומשמע שזה טעם אמירת הקטר, והאמירה היתה רק אחר שפירשו, אבל הרמב"ם כ' שאמר הקטר ואח"כ פירשו, ולפי"ז טעם האמירה כמ"ש הבאר שבע כדי שלא יטול שררה לעצמו.

ואף הממונה אסור לעמוד שם בשעת ההקטרה ולכן אמר ופירש מיד או שהיה אומר לו מבחוץ.

21. עי' מל"מ מעה"ק פ"א בשם הרמב"ן שהכהן מברך על כל עבודה א"ק בקדושתו של אהרן וכו' עי"ש.

22. עי' ס' ס' חיים שהאריך בזה.

23. כ"כ הרמב"ם שם ואפשר שפי' כן לשון מרדד שהוא מרקד סולת בנחת.

24. רא"ש שם וכמו שמבואר ביומא נ"ב שצוברה פנימה שלא יכווה.

25. והרמ"ע מפאנו בס' הלכות תמידין כ' שמתחיל מצפון לדרום לפי שצריך להתחיל בימין.

26. ודעת הרע"ב שהיה צובר הקטורת בערימה ואח"כ מרדדה שלא תהא בשיפוע ותיפול מהמזבח.

27. מנח"מ מצוה ק"ג לפי שאין צירוף בכדי אכ"פ בהקטרה.

28. כן משמע בחזו"א סי' כיון שמה"ל יצא בזוית ראשון שהוקטר וכשמקטיר אח"כ מה שאינו מחויב הו"ל קטורת זרה.

29. עי' חידושי מרן רי"ז הלוי במכתב הנדפס בסופו, וביאר שם שמשעה שנתנה על האשיו ומשלה בו האור נעשית מצוה, אמנם עי"ז חזו"א סי' כ' (א') סק"ג ד"ה מנחות שכו' שבקטורת אין המצוה אכילת האש אלא שיעלה העשן עי"ש.

30. ירושלמי יומא פ"ב ה"ב קטורת שכבת הוממה כו' וביאר החזו"א סי' ל"ו סק"ט שכבתה קודם שתעלה תמרתה וצריך להביא קטורת אחרת, ועי"ש שנסתפק אם צריך אז דישון, ואת"ל שצריך משום דבעינן הקטרה בגופו של מזבח האם צריך בגדי כהונה עי"ש.

31. גמ' שם. ובשעה שיוצא פניו כלפי הקדש ויוצא דרך אחוריו כמבואר ביומא נ"ג א' וכן כהנים בעבודתן כו' כשהן נפטריין לא היו מחזירין פניהם והולכין אלא מצדדין פניהם והולכין, ומיהו שמא רק כשנפטריין בסוף היום שיוצאין מהעזרה יוצאין, אבל לא מעבודה לעבודה, וצ"ע.

עצות וסגולות מדיניותנו ז"ל לינצל ממגפה לאור התפשטות מחלה מארץ רחוקה רחמנא ליצלן

תשובה

אמר רבי אלעזר בר אבינא, אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל (יבמות סג.) - ליראם כדי שיחזרו בתשובה (רש"י - שם).

ולפעמים מתחדשים מקרים בריחוק מקום ובאיים הרחוקים, כדי שיתעוררו ישראל אל התשובה, וייראו ויפחדו פן יגיעם הפורענות, והוא מאמר הנביא (צפניה ג ו-ז) "הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם מבלי עובר, נצדו עריהם מבלי איש מאין יושב, אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר". וכשאנחנו מתיסרים ברעת האחרים, הפורענות הולך הלוך ונסוע, וילך הלוך וקרב. ואין ספק כי מי שרואה כל אלו התלאות אשר הם באמת התראות השם יתברך, ועודנו מחזיק בדרכו אשר דרך בה, הוא כמי שעובר עבירה וקיבל עליו התראה, שהתיר עצמו למיתה מכאן ואילך. לכן אין ספק כי בזמנים האלו ראוי לחפש היטב על רפואת הנפש, ולהקדימה על רפואת הגוף. (דרשות הר"ן - דרוש ו', ודומה לזה בחיבור התשובה למהר"י ז"ל - מאמר א' פרק ב' מדרגה ה').

יחד לבבכם לה' עד אשר לא יבוא ימי הרעה ומורא מפני פחד ה' והדר גאוונו לפשפש במעשים לתקן המעוות. (הג"ד עקיבא איגר ז"ל - אגרות - אות ע"ג, מה שכתב בזמן המגיפה).

מי האיש החפץ חיים, צריך לו שישב אל ה' על הכלל ועל הפרט ולעזוב עוונות שבידו ולנקות עצמו מבית ומוחוץ. ואמרו רז"ל שכח התשובה ומעשים טובים קורעין גזר דינו של שבעים שנה. (הג"ר פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות נ"א).

לא ערוד ממית, אלא החטא ממית (ברכות לג.). וכבר אירע פעם שהתחכמו לגרש המגפה ע"י אופנים שונים, ומן השמים שלחו חולי רע דהוא יותר במהרה. ועל זה אמר דוד (תהלים קל"ט ז) "אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברח וגו'". ה' ברחמיו יזכנו לשמור דרכינו מכל חטא ועון, ונעשה רצונו יתברך כדי להכריע את העולם לכף זכות, ויתגברו הרחמים בעולם ולא ישלוט הקצף בשום מקום, ותשלף במצולות ים הדבר ומגפה והחולי רע וכל מיני חולאים רעים, ויערקו ויברירו מעל בריותיו ברחמים לחיים. (הג"ר פאלאג'י ז"ל - שם אות פ').

כתב רבינו האר"י ז"ל שיהיה מאד בזמן המגפה להחזיר בני אדם בתשובה, כי בזה מכניע הקליפה וירם קרן הקדושה ותעצר המגפה מעל בני ישראל בעה"י. (הג"ר פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות ל"ז, פ', בשם ספר קמח סלת - דף ק"פ טור ד').

תשובה ומעשים טובים

תשובה ומעשים טובים כתרס בפני הפורענות (מסכת אבות ד' י"א). פירוש, "התשובה" שאדם עושה על מעשיו הרעים, או "מעשים טובים" שעשה מלכתחילה, הרי אלו מגינים עליו כתרס לפני הפורענות (רמב"ם ורבינו יונה שם).

תפילה

מצוה על כל צרה וצרה שתבוא על הציבור, לצעוק לפניו בתפילה ובתנועה (רמב"ן ז"ל - השגותיו לספר המצוות לרמב"ם מצות עשה ה'). ידפוק על פתחי ה' בתפילות ותחנונים. (הג"ר עקיבא איגר ז"ל - אגרות - אות ע"ג, מה שכתב בזמן המגיפה). וע"ע לקמן בערך "תהלים" ובערך "פיטום הקטורת" מהג"ר עקיבא איגר ז"ל. [ושפוט שבברכת "השכיבנו" יש לכוון ביותר באומרו "והגן בעדנו והסר מעלינו אויב דבר וחרב ורעב ויגון וכו'"].

תהלים

יאמרו אחר התפילה בקיבוץ, יום יום ערב ובוקר, מזמורי תהלים כפי העת והזמן, אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לשמים. ואח"כ יאמרו הנוסח [שאומרים בסוף סדר סליחות]: "א-ל רחום שמך", "עננו ה' עננו", "מי שענה", ו"יהי רצון" אחר תהלים. (הג"ר עקיבא איגר ז"ל - אגרות - סימן ע"א וע"ג, מכתב שכתב בזמן המגיפה).

הבד"ץ של העדה החרדית שליט"א כתבו שיש לומר פרק כ' קכ"א וק"ל, בכל יום בתפילת מנחה.

[והג"ר משה שטרנבוך שליט"א (במאמר השבועי - כי תשא תש"פ) אמר שקיבל מהג"ר יהודה סג"ל ממנשטער ז"ל שאמירת י"ב פעמים מזמור "ענן ה' ביום צרה" היא סגולה נפלאה למנוע כל צרה, וזה בדוק ומנוסה, וכמה פעמים בשעת צרה אומרנו י"ב פעמים בציבור פרק "ענן ה' ביום צרה" פסוק אחר פסוק בכוונה, וראינו נפלאות. עכ"ד.]

תלמוד תורה

בזמן מגיפה, טוב לקיים "והגית בו יומם ולילה". (בית דוד - יו"ד סימן נ"ז - בשם סדר פיטום הקטורת כ"י מהאר"י ז"ל). ובמסכת ברכות (ה). אמרו, העוסק בתורה מזיקין בדלין ממנו. (הג"ר פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות ל"ח).

ועוד, איתא במסכת מנחות (מא). דבזמן דאיכא ריתחא בעולם עונשין גם על ביטול מצות עשה. ובספר ראשית חכמה (שער היראה - פרק ו', הובא בספר רפואה וחיים שם) הביא את זה, וכתב: הרי שקונסין בעת היות רוגז בעולם על ביטול מצוה. ועסק התורה היא מצות עשה, ואין ספק דקנסי עלה ג"כ! ולכן מאד מאד צריך להיות זהיר וזריז במלאכתו מלאכת שמים לבל ימצא בטל ויענשוהו, דבעידן ריתחא מדת צדק שולטת בדיניה, וצריך לזהר דלא יתקד עלמא בדינוי. ובכל עת חייב האדם לתת שמן תורה ומצות לנר שעל ראשו, כל שכן וכל שכן בעידן ריתחא ח"ו, שצריך זהירות וזריזות גדול הואיל וביכולתו לתקן ולמשוך שפע רחמים להפך מדת הדין למדת רחמים, והמתעצל יתענש ח"ו. עכ"ד.

צדקה

ירבה בצדקה המצלת ממיתה (משלי י"ב). (הג"ר עקיבא איגר ז"ל - אגרות - סימן ע"ג, מכתב שכתב בזמן המגיפה). ואמרו רז"ל (תנחומא - כי תשא סי' י"ד) גדולה צדקה שמהפכת מדת הדין למדת רחמים. (הג"ר פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות מ"ה, וע"ש עוד).

וישא תמיד בחיקו פרוטות לצדקה לעניים. ובכל מקום שילך, הולך צדקות, כי כשיפגע עם העני יהיה לו מעות מזומנות לתת לו מיד. ובלאו הכי, הנושא מעות בחיקו לתת צדקה לעני, הוא סגולה לשמירת גופו מכל דבר רע ומדבר וממגפה. (הג"ר פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות ס"ה).

עיקר השמירה היא ע"י ש"פיזור נתן לאביונים" (תהלים ק"ב ט'), לא יהא הכסף נחשב. והעשירים יעשו פזר גדול להחיות נפש עניים. וזה יהיה כופר נפשים, לבל תאונה אליהם רעה, ונגע לא יקרב באהליהם. (פלא יועץ - ערך "דבר")

מאה ברכות בכוונה

חוק יתן ולא יעבור לברך בכל יום מאה ברכות, שסגולתם לעצור המגפה, כמו"ש במדרש רבה (כמדבר רבה י"ח כ"א). (הג"ר פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות מ"א).

חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, להגן על צ"ח קללות שבמשנה תורה, וכתב (דברים כ"ח ס"א) "גם כל חלי וכל מכה", הרי ק'. (ספר הרוקח - סימן ש"כ, הובא בספר קשר גודל להחיד"א ז"ל - סוף סי' ה'). והטעם נראה, כי מוחטא אדם הראשון שהביא המיתה לעולם ונתקלל ב"ארורה האדמה וכו'" (בראשית ג' י"ז), וע"י שמברך את ה' מתקן את זה, כי כל המברך מתברך ויוצא מכלל "ארור" ונכנס לכלל "ברוך" וחיוי יחיה. (הג"ר פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים שם אות מ"א).

וכתב החיד"א ז"ל (דבש לפי - ב' ה') שזהו דוקא אם מברך ומכוין בברכות, שניצול ממאה תוכחות, משא"כ אם ח"ו נראה כזורק ברכה ולא ידע מאי קאמר.

בכל יום אנו מברכין עוד יותר ממאה ברכות, אבל ביום השבת חסר לו י"ג ברכות מהמאה, על כן יראה להשלימים במיני פירות ומגדים (משנה ברורה סימן מ"ו ס"ק י"ד).

להתחזק במדת הענוה ולהעביר על מדותיו

בדבר החשש התדבקות ממחלת הקרונה, יש להתחזק במדת הענוה ולהעביר על מדותיו, כמש"כ בתוספות הרא"ש בשלהי הוריות (יד). [בשם הרמ"ה ז"ל, דכיון שהשפיל רב יוסף את עצמו ולא רצה לנהוג שררה בפני רבה, הגינה זכות ענותנותו עליו ועל אנשי ביתו שלא חלה אחד מהם כל השנים שמלך רבה, ואפילו אומן להקזיז דם לא הוצרך לקרות לביתו]. (הג"ר קנייבסקי שליט"א - במכתב חדש - חודש אדר תש"פ).

להתחזק בבטחון ולהסיר פחד מן הלב

מובא מרבינו האר"י ז"ל, כשיש ח"ו דבר בעיר, אין יכול לשלוט רק באלו שיש להם פחד, אבל באלו שמתחזקים בלבם בבטחונם על ה' ומתגברים על הפחד, אין שום דבר רע יכול לשלוט בהם. עיין בספר תורת נתן [להגאון הקדמון מוה"ר נתן שפירא ז"ל, בעמח"ס טוב הארץ, יין המשומר, מצת שמורים] (פרשת ויחי), וזה לשונו שם: ולכן צריך

מצות ”ונשמרתם מאד לנפשותיכם”

העובר על ציווי הרופאים בסדר ההנהגה, חוטא לה' במאוד, כי גדול סכנתא מאיסורא (חולין י.). ובפרט במקום סכנה לו ולאחרים, שגורם ח"ו התפשטות החולי בעיר, וגדול עווננו מנשוא. (הגר"ר עקיבא איגר ז"ל - אגרות - סימן ע"ג, מכתב שכתב בזמן המגיפה). חובה מוטלת על כל אדם לשמור נפשו מאד בנטירותא יתירתא ככל הבא מידו (פלא יועץ - ערך "דבר").

זהירות משקר

יזהר מדבר שקר, זה הוא כלל גדול, כי מי שהוא מדבר שקר בזמן המגיפה, הוא מסוכן, רחמנא לשזבן. (בית דוד יו"ד סימן ז" - בשם סדר פטום הקטורת כ"י מהאר"י ז"ל). וע"ע בספר רפואה וחיים [להגר"ח פאלאג'י ז"ל] (פרק ה' אות מ"ב).

זהירות ממחלוקת

מה מאד יש להרחיק ממחלוקת בכל הימים, ובפרט בזמן המגיפה בר מינן - יש להזהר שלא יהיה מחלוקת עם שום נברא ולא מחלוקת בתוך ביתו, וביותר עם קרוביו ושכניו, כי הוא דבר מסוכן, בר מינן. ומי שיש לו דעת לעולם יהיה מוותר משלו, בין בגופו בין בממונו בין בכבודו, ויצא הפסדו בשכרו - שיהיה לו שכר טוב בעולם הזה ובעולם הבא מסיבת כי היה אוהב שלום ורודף שלום. (הגר"ח פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות ע"ו, וע"ש עוד).

קריאת פרשת הקרבנות

למודנו מדברי הרב ר' יעקב בעל הטורים (שמות י"ב כ"ג) כי בזכות הקרבנות ניצולים מן המגיפה. ולכן טוב לקרות פרשת הקרבנות בזמן המגיפה. (הגר"ח פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות ס"ד).

כיבוד אב ואם

כיבוד אב ואם סגולה לאריכות ימים (ע"י שמות כ" י"ב), ובזכות מצוה זו אפשר ליצול מן הדבר (חיד"א ז"ל - גאולת עולם" על הגדה של פסח - על מכת דבר).

לא למרוד ברבנים

יזהרו שלא ימרדו בתלמידי חכמים, ובפרט ברב ואב"ד שלהם, שמצינו שנתחייבו מיתת מגפה בימי דוד על אשר מרדו בדוד מלכם ונמשכו אחרי שבע בן בכרי, כמ"ש הרב מהרי"א בפ"י עה"ת ריש סדר כי תשא ובפ"י לסוף שמואל ב', יע"ש. (הגר"ח פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות ז').

לידבק בתלמידי חכמים

במגיפה, סגולה נפלאה להיות דבק עם התלמידי חכמים (הגר"ח פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות ס"ח, ע"ש).

זהירות מאיסור חמץ בפסח

דורשי רשומות אמרו כי "נושא עון עובר על פסח", כפשע בינו ובין המות במגיפה ביום חרון אף ה', כי כן "חמץ" עולה במספר "מגיפה". (הגר"ח פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות ל"ט, בשם ספר חמדת ימים - דיני פסח פ"ב).

חתיכת הצפורנים בערב שבת

יזהר במאד מאד לחתוך הצפורנים בכל ערב שבת קודש, ולא להניחם לגדלם, כי משם יונקים הקליפות, ובפרט בימים אשר מדת הדין שורה בעולם ח"ו, כי לא עת להניח להקליפות שינקו ויתאחזו בו. (הגר"ח פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות מ"ו, בשם ספר קמח סולת).

ג"כ לזהר שלא להתירא בשעת הדבר רח"ל מס"ם וחילותיו, אלא להתפלל לה' והוא יענם, כי המתירא מלפניו הוא נותן לו כח וגבורה להתגבר במגיפה בר מינן בעיר, אלא חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, ויעסוק תמיד בתורה ובמעשה הקטורת ויתבטל מותא מעלמא, עכ"ל. (שומר אמונים - מאמר הבטחון והתחזקות - פרק ב').

ברכת "אשר יצר" בכוונה

להודות לה' על בריאותנו הטוב

קבלה בידינו שהמברך ברכת "אשר יצר" בכוונה הרי הוא ניצול מכל המחלות (הגר"מ שטרנבוך שליט"א - מאמר השבועי פרשת כי תשא תש"פ).

דבר ידוע שבלתי הכרת החסד המקובל והעדר השבת הגמול הראוי, הם סיבות עצמיות לסתום צנורי השפע מלהשפיע פעם אחרת. ולכן אע"פ שהא-ל יתברך מקור הברכות ומעיין נובע ההשפעות ואינו צריך ברכה משום בריה, עכ"ז אין אנו פטורין מלהללו ולברכו ולשבחו כשנקבל חסד ממונו, שחייב המקבל החסד שיודה למושפע האמיתי יתברך שמו. (יד יוסף - דרוש ב' לפרשת בשלח). [ולפי זה, בפרט בעת הזאת שיש חשש ממחלה מדבקת בר מינן, יש להתחזק בהודאה להי"ת על בריאותנו הטוב.]

ר' שמואל בר חיאיא ורבי יודן בשם רבי חנינא, על כל שבח ושבח שישראל משבחין להקב"ה (פ"י לא מביעי בק"ש, אלא אפילו בכל שבח בעלמא (יפה תואר)), משרה שכינתו עליהם [לשמוע בקולם ולהגן בעדם (יפה תואר)], (וכל מה שמוסיפין לשבח, מוסיף הקב"ה להשרות שכינתו ביניהם (פ"י מהר"י)). מזה טעם? "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל" (תהלים כ"ב ד'). (בראשית רבה מ"ח ז').

זהירות מאיסור לשון הרע

יזהר ביותר מלדבר לשון הרע, שהוא חמור מג' עבירות - עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים (ע"י יומא ט:). ומקרא מלא דיבר הכתוב (במדבר י"ד ל"ו) "וימותרו האנשים מוציאי דיבת הארץ רעה במגיפה". ובמסכת ערכין (טז:) איתא, מה נשתנה מצורע שאמרה תורה (ויקרא י"ג מ"ו) "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"? הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו, לפיכך אמרה תורה "בדד ישב וגו'". (הגר"ח פאלאג'י ז"ל - רפואה וחיים פרק ה' אות מ'). וכ"כ הגר"ח קנייבסקי שליט"א בעת הזאת, שעל כל א' להתחזק להזהר מלשון הרע ורכילות.

פיטום הקטורת

פטום הקטורת, הנהגה נפלאה לאומרו בזמן הדבר (בית דוד יו"ד סימן נ"ז - בשם סדר פיטום הקטורת כ"י מהאר"י ז"ל). ועיין בזוהר הקדוש (וירא דף ק:קא.). וכ"כ בספר פלא יועץ (ערך "דבר"): [בזמן המגיפה] יעשו כל הסגולות המובאים בספרים סדר לימודים, ובפרט אמירת סדר פטום הקטורת בכוונה, עד ישיקף ה' השקפה לטובה ויתן שלום בארץ חיים ושלום.

בבוקר ובערב אחר פרשת התמיד בציבור יאמרו כל נוסח פרשת הקטורת "אתה הוא שהקטירו וכו'", ויאמרו אח"כ נוסח ה"רבון" הנדפס במעמדות ביום א' אחר הקטורת. (הגר"ר עקיבא איגר ז"ל - אגרות - סימן ע"א, מכתב שכתב בזמן המגיפה).

וזה נוסח ה"רבון": רבון העולמים, גלוי לפני כסא כבודך אשר מדת הדין מתוחה עלינו בעוונותינו, ובאנו לחלות את פניך שתעצר המגיפה והמשחית מעלינו, ולא תתן המשחית לבוא אל פתינו, ורחם עלינו ועל טפנו ועל עוללנו ועל כל ישראל עמך, וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו, כענין שנאמר (תהלים קמ"א ב') "תכון תפלת קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב", וכמו שקבלת קטרת הסמים שהקטיר לפניך אהרן הכהן כאשר החל הנגף בעם, שנאמר (במדבר י"ז ג') "ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגיפה", וכמו שנאמר בפנחס (תהלים ק"ו ל') "ויעמד פנחס ויפלו ותעצר המגיפה", וכן בדרך (שמואל ב' כ"ד כ"ה) "ויגן שם דוד מזבח לה' ויעל עלות ושלמים וגיעתו ה' לארץ ותעצר המגיפה מעל ישראל". פי אתה אבינו ואלף תלויזת עינינו. רפאנו ה' ונרפא, הושיענו ונשעך פי תהלתנו אתה. שכן פתוב בתורתך (דברים ז' ט"ו) "והסיר ה' ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימים בך ונתתם בכל שונאך". לה' הושיעה על עמך ברכתך סלה (תהלים ג' ט').

יש להוסיף לאחר אמירת פיטום הקטורת ג' פעמים הפסוקים "ה' צבקות עמנו וכו'", "ה' צבקות אשרי אדם וגו'", "ה' הושיעה וגו'". (הגר"מ שטרנבוך שליט"א - מאמר השבועי פרשת כי תשא תש"פ, ועי' בספר כף החיים - או"ח סי' מ"ח ס"ק א')

732-363-0879
hht613@gmail.com
מותר לצלם - מצוה לפרסם

מכתב רבינו עקיבא איגר בשעת המגיפה

ממגפה המדוברת כאן החלה בשעת התקוממות פולין נגד רוסיה בשנת תקצ"א בעקבות המלחמה נתרוששו פולין וגם שאר המדינות שהיו בקשרי מסחר עם פולין ועקב כך שלח רבינו את המכתב הבא עיי"ש בגמר המלחמה החלה להיראות מחלת החולי רע שהתפשטה במהירות בפולין וסביבותיה הרשויות נקטו באמצעים לעצירת המגיפה ורבינו הודיע לשלטונות שהוא מצטרף ליוזמתם להיות לעזר לעצירת המגיפה רבינו תיקן אז תקנות רבות כמוזכר במכתבים הללו ואכן תקנותיו של רבינו סייעו לעצירת המגיפה, עזרתו הרבה של רבינו היתה חשובה כ"כ עד שועד העיר ראה לנכון להודיע זאת לשלטונות ואכן עקב כך העניק המלך הפרוסי מכתב תודה לרבינו אשר רבינו מזכירו במכתב הבא ונדפס בחוט המשולש.

בעזה"י ב' נצבים תקצ"א לפ"ק פוזנא שוכט"ס וחיים וברכה ע"ע לנפש ידיד נפשי ומחמד לבבי הרב המופלג חריף ובקי חרוץ ושנון ז"ר כקש"ת מה"ו אלי" נ"י אב"ד ור"מ דק"ק פלעשען.

ככתבו הגיעני בענין תפלה בבית הכנסת לדעתי זה אמת שהקיבוץ במקום צר אינו נכון אבל אפשר להתפלל כתות כתות ובכל פעם במתי מעט ערך ט"ו אנשים ויתחילו באור הבקר ואחרי" כת אחרת ויהי' מיוחד לאנשים אלו באיזהו זמן יבואו להתפלל שם וכן במנחה ולומר אחר תפלה ערב ובקר תהלים איזה מזמורים שיבחר מכ"ת, ואח"כ הנוסח אל רחום שמך ענינו ה' ענינו מי שענה ויהי רצון אחר תהלים ולהזכיר בתוכו גם לל המלך י"ה וזרעו ושריו וכל שוכני ארצו ולומר בבקר ובערב אחר פ' התמיד בצבור כל נוסח פרשת הקטורת אתה הוא שהקטירו כו' ולומר אח"כ נוסח הרבון הנדפס במעמדו' ביום א' אחר הקטורת ולחוש שלא ידחקו אנשים יותר מהסך הנ"ל לבא לביהכ"נ ואפשר ע"י עמידת שומר מפאליצי להשגיח בזה שמאחר י"ש כבר כפי המספר אל יניחו לאחר לבא לשם עד אחר שישלימו הם תעריכו מבוקשת זה להמאגיסטראט ושכן נכתב לכם ממני להתנהג כן ואם יסרבו טוב להעריך להרעגירונג דפה ובודאי תצליחו אם תזכירו שמי שהזהרתי אתכם שלא להיות קיבוץ גדול בביהכ"נ במקום צר ושיעצתי לכם כסדר הנ"ל וגם האזהרה באמירת תהלים ולהתפלל גם על המלך י"ה.

יקובץ למע"כ תורתו בעד כל נפש ונפש למקטון ועד גדול ואף בעד עובר במעי אמו ששה גדולים פאלניש ומהמקובץ יעשה מכ"ת פדיון נפש ואם הרצון לשלוח גם לי מזה סך מה לעשות פ"נ אעשה בלב ונפש והמעות תחולק לעניים.

ולהשמר מאוד מלהתקרב טוב להתלבש כל אחד במפה פלאנעל חגור על הבטן שלא לאכול מאכלים רעים וביחוד גורקען ולמעט באכילת פירות ודגים ושתיית שכר שלא לאכול על השובע וטוב יותר לאכול פעמים רבה וככל פעם שלא במרובה להיות נקי שלא להשהות טינוף וליכלוך בבית ובכלל הזה להחליף איזה פעמים בשבוע כתונת מכובס ונקי שלא לדאוג ולהרחיק כל מיני עצבות שלא לילך בלילה באויר העיר בצהרים כשהחמה זורחת טוב לטייל על פני השדה לשאוב אויר ולפתוח החלונות כבקר שיבא אויר בהחדרים שלא לילך מחוץ לביתו על ליבא ריקנא לאכול איזה גרגרים חרדל אליבא ריקנא וליקח רינדע מן אייכענהאלץ לשאוב במים ולרחוץ בזה שחרית פניו וידי לזלף החדרים איזה פעמים בחומץ חזק וטוב מעורב במי וורדים.

כ"ד ידידו ואוה"נ המברכו בכוח"ט הק' עקיבא גינז מא"ש

מרן ראש השיבה רבינו הגרי"ג אדלשטיין שליט"א במעונו על נגיף הקורונה:

חז"ל אומרים אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, היינו שכשיש צרות בעולם, המטרה בזה היא בשביל ישראל שיחזרו בתשובה. הגמרא מביאה על כך פסוק בצפניה 'הִכָּרְתִּי גוֹיִים נִשְׁמָו פִּינוֹתָם הַחֲרַבְתִּי חוֹצוֹתָם וגו' אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר', והיינו שצריכים לקבל מזה יראת שמים, כי הרי הפורענות בעולם היא מן השמים, ואנו מאמינים בני מאמינים, ואם מן השמים יש פורענות, רואים שיש השגחה, וכפי הנראה שיש איזה חטא, ועל החטא באה פורענות, וממילא גם אנחנו מקבלים מזה יראת שמים ומפחדים מחטא, ומבינים שצריך לחזור בתשובה.

ולמי הכוונה 'בשביל ישראל', אם בשמים דורשים חיזוק, ממי דורשים זאת? מרן הגרי"ז זצ"ל היה אומר שלא דורשים מהתינוקות שנשבו, שהרחוקים שאינם שייכים לתורה ולמצוות הם כתינוקות שנשבו ולא דורשים מהם כלום, כי הם שוגגים או אנוסים, ואי אפשר לדרוש מהם, אלא דורשים מבני התורה! שאנחנו מאמינים נני מאמינים, והדרישה בזה היא מאיתנו, שאנחנו נתחזק ונחזור בתשובה, כמו שכתוב נחפשה דרכינו ונחקר רה ונשובה עד השם, שיהיה אצלנו חיזוק בכל השטחים.

ויש שלושה דברים עיקריים שעליהם העולם עומד: תורה עבודה וגמילות חסדים, תורה זה עסק התורה, ועבודה זה תפילה ואמונה, וגמילות חסדים זה מידות טובות בין אדם לחברו, ובכל הדברים האלה צריכים להתחזק, חיזוק בתורה, וחיזוק בתפילה ובאמונה, וחיזוק במידות טובות בין אדם לחברו.

וכל אחד חייב לראות בזה יד ד' שע"י נגיף אחד קטן מצליח להפוך את סדרי העולם כולו וכל כוחי ועוצם ידי לא יכול לו ואין עצה ואין תבונה נגד ד' רובות מחשבות בלב איש ועצת ד' היא תקום. ומה ד' דורש מאתנו? "יפשפש במעשיו" ויבדוק בכל אורחותיו מה עליו לתקן. ואיך יעשה זאת? ע"י לימוד המוסר שרק אם אדם ילמד מוסר יוכל האדם לראות נגעי עצמו. ואף הנשים יכולות ללמוד בספרי המוסר דהרי כתובים בלשון הקודש וכך יוכל כל אחד וכל אחת לראות נגעי עצמו ולתקן.

בבואי שכאשר פוגעת מגיפה כזו ומשרד הבריאות נותן הוראות מפורטות, חובה לקיימן וללא כל התחכך-מויות שעלול להדביק אנשים ולסכן אותם שזהו 'לא תעמוד על דם רעך'. אולם אין סיבה להכנס לבהלה ולחרדה אלא להתחזק באמונה שהכל מיד הקב"ה, אבל יש להתפלל על כלל ישראל שרבים הם הסובלים וסגורים בבידוד עקב הוראות משרד הבריאות ומהם שנדבקו וחלו ובאשר כל אחד צריך להרגיש עמו אנכי בצרה ולשאת בעול, יש להתפלל בברכת רפאינו ד' ונרפא וטוב להוסיף ולאמר פרשת הקטורת ערב ובוקר אחר פרשת התמיד, בשחרית ובמנחה, כמבואר במשנ"ב וכפי שהורה רבי עקיבא איגר בעת שהיתה מגיפת הכולירה על פי מה שנכתב בספר הזוהר (ויקהל ריח ע"ב): לומר זאת בצבור שסגולת פרשת הקטורת לעצור המגיפה ולהנצל ממנה.

בבשעה כזו שרבים מבודדים בבתיים יש חשיבות ל"תורת חסד על לשונו ובטלפון להתקשר וללמוד בחברו-תא עם אלו שנאלצים להיות ספונים בבתיים ואף טוב יעשו ארגוני הקירוב אם באמצעות הטלפון יתקשרו לכאלו הרחוקים שבשעה כזו הלב פתוח יותר לרווחה לשמוע ולהביא אליהם דבר ד' וללמוד עמם בחברותות. ובבואי שבהכלי התורה יש לחזק הלימוד באופן שמתירים משרד הבריאות כי התורה היא מגנא ומצלא ויש להתחזק בתלמודה בעת כזו ולהרבות בתפילה ובתהילים לרפואת החולים ולמניעת המגיפה מנחלת ד'.

ולאו המתלבטים אם לחזור לבתיים בחוץ לארץ, עלינו לדעת שקדושת ארץ ישראל בודאי מגינה ובכוחה להציל ובפרט שהם לומדים כאן בהיכלי התורה ותורתם מגינה עליהם ומצילה גם את האחרים ובזכות שכלל ישראל יתחזק נגע לא יקרב לאהלינו ויתקיים בנו והסירותי מחלה מקרבך.

הגאון רבי שמעון גלאי שליט”א בדברי חיזוק נוכח התפשטות הנגיף בארץ

”ראוי להתחזק בעניין אמירת מאה ברכות בכל יום, שדבר זה מועיל לעצור המגיפה”
דברי חיזוק אחדים שנשא הגאון רבי שמעון גלאי שליט”א בבית מדרשו בשכונת אסם בב”ב בליל שב”ק פרשת כי תשא לנוכח התפשטות נגיף הקורונה בארה”ק.
”אמנם אין אנו יודעים על מה בא הנגף, אך מכל מקום יש כמה נקודות שמתוך ההשלכות של נגיף הקורונה נראה שיש להתחזק בהן”.
הגר”ש גלאי שליט”א, ציין בין שאר הנקודות הצריכות חיזוק: ”ראוי להתחזק בענין שמירת הפה והלשון - שכן הנגיף גורם להסגר של בנ”א רבים וכידוע שעל לשה”ר נגעים באים, והמצורע טעון הסגר”.
”כן ראוי להתחזק בענין שמירה על קדושת בית הכנסת, וודאי שלא לדבר דיבורים בטלים בשעת התפילה - שכן הנגיף גורם שלא יוכלו להקהל ברוב עם וצריך לחלק ציבור המתפללים לכמה מגינים”.
”ראו להתחזק בענין אמירת מאה ברכות בכל יום, שדבר זה מועיל לעצור המגיפה, וכדאיתא בטור (סי’ מו’) שדוד תיקן מאה ברכות בכל יום כדי לעצור המגיפה שהיו מתים בכל יום מאה נפשות מישראל”.
ראוי להתחזק שבעת אמירת הברכה יכוון בהזכרת השם שהוא אדון הכל”.
וסיים, כי ”ראוי להתחזק בכוונת אמירת ברכת אשר יצר שיעמוד על מקומו ויאמרו בכוונת הודאה לקב”ה”.

רב בית הכנסת ”בני תורה” בשכונת הר נוף בירושלים הגאון רבי יצחק מרדכי רובין שליט”א בדברי חיזוק והתעוררות לרגל המצב:

”זה לא עובד עם סברות! צריך לקים את כל ההוראות, ולהקפיד עליהן”
בדברים שנשא הגאון רבי יצחק מרדכי רובין שליט”א, עורר את הציבור להיזהר ולהישמר ביתר שאת מפני שעת הסכנה:
לאור המצב הקשה כתוב בפוסקים שכשיש דברים שהם צורך הציבור, מכריזים עליהם באמצע התפילה, ואפילו לפני ברכו וישתבח. עת צרה היא ליעקב, ובעזרת השם ממנה ניושע.
לפי איך שאני רואה, הציבור לא מודע למה שקורה, כיוון שהמערכות הציבוריות לא מסבירות די הצורך את הדברים, וזה מגיע טיפין טיפין, ולכן ההתייחסויות משתנות בין בני אדם, ובין משפחה למשפחה.
אתמול הייתי באיזה שהוא כינוס מאוד חשוב שהיה כאן, לכל ראשי הקהילות בירושלים, ודיברו שם אנשים שאחראים ומבינים, בתוך התחום הזה. הנקודה הכי חשובה לדעת, שהחולי הזה עובר בצורה כל כך מהירה, ומספיק שיש חמישים אנשים שלא יודעים שהם חולים ואין להם שום תסמינים שהם חולים, בתוך שמונה עשר עד עשרים יום הם יגרמו לכך בצורה ודאית שמיליון ומאתיים חמישים איש יהיו חולים. זה חשבון מאוד מאוד פשוט... שאפילו אחד מדביר ארבעה או חמישה אנשים זה מגיע בזמן קצר למליון מאתים וחמישים ייש שנושאים את החולי הזה. מתוך האנשים האלו כמובן יש כאלו שמקבלים את זה יותר קל, יש כאלו שמי תגברים על זה ויש כאלו שלצערנו יצטרכו אישפוזים בבתי חולים, האזור של ירושלים לבד, כולל בית שמש, יישוב אדומים ומעלה אדומים, מגיע באופן מאוד פשוט למיליון ומאתיים וחמישים איש. ובתי חולים שמש-רתים את האוכלוסיה הזו זה בסה”כ שלושה בתי חולים, ומספר המיטות הפנויות נכון להיום בבוקר זה קרוב לאפס. ברגע שחם ושלום יגיעו אנשים, והם יצטרכו להיות מבודדים עם מכשירי הנשמה, יולדת שתצטרך להגיע לא יהיה לה מקום, אדם שיהיה לו התקף לב לא יהיה לו מקום, רח”ל, מישהו שנשבר לו יד לא יהיה לו מקום. מישהו שח”ו נפגע בתאונת דרכים לא יהיה לו מקום - וכל מערכת הבריאות קורסת.

ראשי מערכת הבריאות בהחלטות שלהם, לא עושים פה איזה דברים מוזרים או רחוקים מהדעת. הם עושים את הדברים בשיקול הדעת. כי זו הדרך היחידה. הם טוענים שהחיסון היחיד שקיים היום לקורונה זה בעצם המרחק שיש בין בני אדם, ולכן הם מבקשים לצמצם כמה שיותר.

אי אפשר לבוא ולסגור את הכל הרמטי... לעניות דעתי זה יקרה תוך ימים קצרים שיסגרו פה את הכל כמו באיטליה. נכון להיום הם עושים את זה בהדרגה.

אנחנו רואים שהתחבורה הציבורית עובדת, אז יבוא מישהו וישאל, הרי אמרו שלא יתכנסו יותר מעשרה אנשים, ובאוטובוס נכנסים יותר מעשרה אנשים ונמצאים שם בצורה יותר צפופה... מבקשים לעשות ככל האפשר מה שאפשר.

פה אצלנו בבית הכנסת המקום רחב, אז אפשר לכל הפחות את שני המטרים שמבקשים להקפיד בין אדם לאדם, ואפשר לעשות את זה ברווח.

ולכן המושג של עשרה אנשים זה לא הלכה למשה מסיני, שיבוא מישהו וישאל אם זה הלכה למשה מסיני למה באוטובוס כן נוסעים. צריך לעשות את הדברים הללו עם שכל. למשל, אני ממליץ לרב וינר שליט”א שמוסר שיעור בדף היומי והמקום צפוף והאוכלוסייה מבוגרת, להעביר את השיעור לאולם למטה, בין כה נצטרך הרי כנראה לסגור את האולם... ולעשות את זה בצורה רחבה.

ככל שיותר למנוע, הסוגיא היא כרגע למנוע את ההדבקות של האנשים, לא רואים את זה אבל זה מה שקורה, אבל מי שיפתח את העיניים ויראה מה שקורה באיטליה מה שקורה בספרד זה הסדר, אין משהו שמחביאים. בבעיה, שבציבור שלנו כולם למדו בישיבות, וכולם למדנים, ולכל אחד יש ”חבורה”, וכל אחד יודע איך הקור רונה עוברת ואיך היא לא עוברת... יש לו סברא כאן וסברא כאן, זה לא עובד עם ”סברות” ולא עם ”חבורות”, צריך לקיים את ההוראות, להקפיד עליהן ולעשות את כל מה שאפשר.

אנחנו פה בבית הכנסת נשתדל מה שאנחנו יכולים, אבל שכל אחד יהיה שורר בביתו ויסביר את זה לחברא חברא אית ליה. לענ”ד ואני אומר את זה בצורה זהירה אחרי שהייתי בכינוס, שאם היו יודעים במה מדובר ההתייחסויות היו אחרות. מי שאינו יודע יש חיידר שלם בטלז-סטון שנכנסו לבידוד, כיון שיש משפחה אחת שיש בהם שישה שכבר חולים. זאת אומרת שילד אחד יכול להדביק, אז כדאי לא להיות למדנים גדולים, לשמוע להוראות.

אנחנו פה נצטרך להתארגן לקראת שבת. נתפלל במקומות שהם יותר פתוחים. יהיה מותר לקחת ס”ת אפילו לפעם אחת, כמובן בכל מקום יש את המנהיג, את הרב, את הגבאי שיפקח.

בע”ה, ט”ז אדר תש”פ

שיחת התעוררות מהגאון רבי אשר אריאלי שליט”א¹

א.

א. הקב”ה רוצה לעורר אותנו בתשובה, דבר קורה במקום רחוק, אבל, הוא מתקרב לאט לאט שייתר התעוררו ויותר התעוררו.

אנחנו נמצאים במצב של פורענות, מצב שבכל העולם כולו - הוא מצב של פורענות.

ב. איני יודע כמה חשש סכנה שיש בדבר, אבל יש פורענות יותר גדולה מהכל והוא הנלמד מהגמ’ בחגיגה דף ה’ ע”ב שם שנינו על הדמעות של הקב”ה בזמן החורבן, ”ודמע תדמע ותרד עיני דמעה כי נשבה עדר ה” (ירמיהו י”ג י”ז) אמר רבי אלעזר שלש דמעות הללו למה אחת - על מקדש ראשון, ואחת - על מקדש שני, ואחת - על ישראל שגלו ממקומן. ואיכא דאמרי, אחת על ביטול תורה. ומקשה הגמ’ בשלמא למאן דאמר על ישראל שגלו - היינו דכתיב כי נשבה עדר ה’, אלא למאן דאמר על ביטול תורה מאי ’כי נשבה עדר ה’ מתרצת הגמ’ כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה.

לומדים אנו מדברי הגמרא דבר מבהיל.

על מקדש ראשון דמעה אחת, על מקדש שני גם דמעה אחת, ואילו ’ותרד עיני דמעה’ שהדמעה יוצאת מהעיניים ומרטיבה את הלחיים שזה דרגה יותר גבוהה זה על ’ביטול תורה’ כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדולה מזה.

מדובר כאן על גלות ישראל בכאלה צרות, גלות כה קשה, אם מסתכלים אנו אחורה מה מונח בגלות של כלל ישראל שיצאנו לחורבן כמה דברים נוראים היו מאז, ומכל מקום לא ע”ז נאמר ’ותרד עיני דמעה’ אלא על ’ביטול תורה’ והיינו ’כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה’. ומבואר שאע”פ שהמשיכו ללמוד, ולעמוד בתורה אבל עדיין אינו כמו שנמצאים במקומם. ועל זה בוכה יותר מחורן בית המקדש.

איני יודע מה דרגת הפורענות שיש היום, אולם הא מיהא פרענות היא, וגם זה בכל העולם.

יש כאן את החלק הנוגע לעניינינו; ’כיון שגלו ישראל ממקומם’ המצב הוא שהמקום של חלק מהציבור הוא בארצות הברית או במקומות אחרים בחו”ל, כ”א לפי ההכרעה שהיתה עליו, ולמעשה המצב הוא שיש חלק שצריכים לגלות למקום אחר.

אכן, כולנו נמצאים בגלות אבל סו”ס יש את ה’מקומם’ כשנמצאים בישיבה לומדים את הסדרים הרגילים זה דרגה אחרת, וכשגולים ממקומם זו הרגשה של גלות, גולים אנו מהמקום המרכזי ששם למדו, זה דרגה של ביטול תורה.

והיינו משום שזה ענין של ’ציבור’ ולא רק של ’יחידים’ ועל זה כתוב ’ותרד עיני דמעה’ מהשמים קבלו שזה עוד אמצע הזמן ושולחים חלק מהציבור למקומות אחרים זה ’גולים ממקומם’ ופורענות נוראה היא. זה מחייב אותנו.

ב.

ג. כאשר שואלים מה הקב”ה רוצה מאתנו, על מה זאת ואלמה.

הגרי”ז הביא את הכלל מהפס’ בתהילים (ע”ד ט) ”אותתינו לא ראינו אין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה” לדעת מה הקב”ה רוצה מאתנו ועל מה באה הפרענות ’ולא אתנו יודע עד מה’ (אמר זאת הגרי”ז כבר אז).

ואולם נשאל שאלה אחרת, מה התפקיד שלנו בזמן שרואים פורענות זו.

ד. מסורת בידנו מאבותינו, שבכל מצב ובפרט מצב של פורענות הדבר הראשון והמרכזי הוא להתחזק בתורה. כאשר רואים שהאויב מגיעים, לימדנו חז”ל עה”פ ”סעו לכם צפונה” הצפינו עצמכם מפניו, וברחו לכם לתורה שאין צפונה אלא תורה, כאשר יש מצבים קשים צריך להתחבא בתוך התורה, זה המסורת מאבותינו, תורה ביחד עם תפילה, וזה הדברים המרכזיים וזה התפקיד שלנו.

כמובן כל יחיד ויחיד ברור שיתחזק כל אחד בדברים פרטיים שלו בין אדם למקום ובין אדם לחבירו בלי ספק. ואולם, עוסקים אנו כעת בענין ששייך לכלל החיזוק הוא בתורה עם בתפילה ביחד.

ה. כשיש את המצב הזה שגלו ישראל ממקומם, איך צריכה להיות התגובה שלנו למצב הזה, ומה אנו אומרים להקב”ה.

(תהילים מ”ד י”ח) ”כל זאת באתנו ולא שכחנו ולא שקרנו בבריתך” הברית שלנו עם הקב”ה הוא בתורה, את התורה אנו לא עוזבים, נשאר עם התורה ועם הגמרא בכל מצב, בין אם זה פה בין אם זה שם.

זו התגובה של עם ישראל להקב”ה לכל מצב שהקב”ה מביא לנו. נשארים אתך ביחד ’לא שכחנו ולא שקרנו בבריתך’.

ו. גם על זה יש לנו מסורת. כאשר הישיבות גלו בוילנא לפני ואף בתחילת המלחמה גלו לשם הרבה פליטים מבני הישיבות והיה שם התמדה עצומה, הרב שך היה אומר שהיו וילנא והיו קרובים מאוד לקבר של הגר”א, לא עלה על דעת ללכת לקבר של הגאון, ואם אינני טועה חזור על מילותיו לא שלא הלכו אלא ’לא עלה על דעת’ והיינו שהיו שקועים בלימוד, גם במצב ששישיבות גלו ממקומם מ”מ שקיעות בלימוד היה ’נישט’ שייך, ואפי’ שהקבר היה במקום קרוב שהיה יכולים ללכת ברגל לא עלה על דעת באמצע הסוגיות והלימוד.

כך צריך להראות מצב שהקב”ה שולח פורענות.

ג.

ז. כלפי מה הדברים אמורים; למעשה, גם כאשר נוסעים, למי שהיתה הכרעה לנסוע, ויש שהמקום שלהם וצרכים לנסוע הוא בחו”ל אבל בוודאי זה לא בין הזמנים, צריך לזכור שזה אמצע הזמן. לא יעלה על הדעת שהקב”ה ישלח לנו פורענות ובגלל זה התגובה תהיה לגמור את הזמן, אני מתבייש להוציא את המילים לפני ציבור בני תורה, ולא יעלה על הדעת, אדרבא ’לא שכחנו’ נמשיך את הזמן, לכל מקום שתשלח אותנו נמשיך את הזמן עם כל הברענד’ של הזמן.

’בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה’ זה עלבונה של תורה הגדול ביותר, לא את זה הקב”ה מצפה מאתנו.

הקב”ה מצפה מאתנו בהיפך, שבכל מצבים יהיה מה שיהיה, בכל המקומות, עם הגמרא נשארים באותה דרגה של אמצע הזמן, עם כל הלימוד והברענד’.

בע”ה מדובר שיסדרו בתי מדרש בחו”ל בג’ מרכזים בארה”ב ואירופה ואנגליה לפי הצורך, דומני שזה חוב גדול שלכם פ”ב סדרים מלאים במילואם עם כל הברענד’ בעיון. חוב גדול על כל אחד דואחד להצטרף לבית מדרש, זה חלק מבית המדרש, להמשיך את הזמן.

נקבל את הגזירה עם ’לא שכחנו’ אם אי אפשר ללמוד כאן נלמד שם, ונשאר באותה דרגה ולימוד, סדרים מלאים וברציפות.

הזמן מחייב ללמוד יותר חזק מתמיד. בלי הפסקים ודברים בטלים, לחדש חידושי תורה כ”א לפי מצבו ודרגתו.

זה החובה שלנו, כפי המדובר יסודו דברים גשמיים כנדרש, העיקר שלא ינטשו את הזמן, ההרגשה היא שזה אמצע הזמן, ולא יתכן אחרת. אני מפחד על הבת קול.

אטו יעלה על הדעת שבגלל דברים שקוראים לכן ישתנה הלימוד ויתחיל בין הזמנים? אדרבא, ממשיכים ביתר שאת.

המדובר מיום ראשון על שבועיים הבאים, ויכול להיות שהציבור ירצה להמשיך עוד שבוע, אלו שליווד הלא הגרא"ק זצ"ל קבע שעד ז' בניסן זה עדיין אמצע הזמן, ואם מגיעים לשם הרי זה כפי מנהג המקום דשם. בכל אופן לשבועיים הקרובים יהיה בת קול נפלאה המדברת מכבודה של תורה שממשיכים ולא מפסיקים. ולוואי ונשמע בקול מבשר וביחד עם הקול המבשר יבוא קול זה.

ד.

ובכל אופן נשתדל כל אחד, אמנם זה מאמץ אבל יעשו מאמצים רבים למסור שיעורים מא"י בכל יום ואולי גם מת"ח דשם, עכ"פ כולנו כאיש אחד בלב אחד עם כל המאמצים, להראות להקב"ה שבמצב של פורענות שצריכים להתחזק 'לא שכחנוך ולא שיקרנו בבריתך'.

ח. אולי בשולי הדברים מותר לי להגיד; צריך זכויות, ובגיל מבוגר מרגישים את זה יותר, יש מצבים שצריכים זכויות, בגמ' 'בשבת כתוב (ל"ב ע"א) אמרים לו 'הבא זכות' יש גזירה על האדם וא"ל בשמים תביא זכות, לא יודעים מה הפי' הבא זכות הרי יש לי ציצית ששקולה כנגד כל המצוות ואף הנחת תפילין. אלא הפירוש הוא שצריך זכות מיוחדת, דבר שאינו רגיל, שהוא מעט קשה מהרגילות.

הקב"ה מביא מצבים כאלה, לא כולם זוכים לכאלה מצבים אבל ישנם מצבים שאדם מרגיש שהוא יכול להיות מליונר, אמנם כל מצוה זה מליונים, אבל יש מצבים מיוחדים שיש רפיון ויצר הרע, נסיונות או שאר קושי, ואדם אומר לעצמו אלמד בכל מחיר, וכל מי שלומד חזק הרי הוא מחזק את כל הבית מדרש, וככל שיותר אנשים ולומדים בהתמדה וברצינות בלי דברים בטלים וברציפות, הרי זה זכות הרבים עצומה.

ובמצבים כאלו, מי יודע אם לא הבתי מדרש הללו שכל יחיד ויחיד ששייך אליהם יהיה לו את הזכות של הצלת העולם, של הצלת כלל ישראל.

הכל מתלא תליא בזכות הזו.

יבוא מצבים ויגידו 'הבא זכות' אדם יוכל לומר יש לי את הזכות, היה מצב שכבר נסעו מהארץ והיה ללמוד פחות ח"ו והאדם לא ביטל ולמד עם חברותא כממש עיצומו של זמן, הרי זה מתקבל בשמים כ'זכות'.

אפשר שכאן אמנם יתר קל ללמוד דשם יפסיד חברותות על כן הוי זכות עצומה ללמוד עם כל הברענ' דאע"פ שלא היה כמקודם, מאי נפק"מ 'כל זאת לא שכחנוך ולא מאסנו ולא שיקרנו בבריתך'.

ט. חוץ מחיוב של כל אחד בזה, זה גם כבודה של תורה להמשיך את הלימוד כמו שהיה אותו דבר לא פחות, וגם דרך אגב זה זכות עצומה.

אדם אינו יודע, לעיתים האדם צריך זכות ואומרים לו 'הבא זכות' יהיה לו מה לענות.

הקב"ה יעזור שבאמת כולנו נתחזק ונמשיך את כל הזמן בכל מקום שהוא עם כל הברנד' עמל והיגיעה וסייעתא דשמיא.

ספר

שלמי דוד

חידושים ופילפולים שזורים בפנינים

בענייני הפרשיות והמועדים

מאת הרה"ג רבי דוד יעקב רייך שליט"א

ספרים רבים נתחברו על ענייני הפרשיות והמועדים מהם עוסקים בפשט הפרשיות ומהם בפלפול, מהם בהלכה ומהם בדרש מחשבה ומוסר.

תיתי ליה להרב דוד יעקב רייך שליט"א שערך חיבור שלם על סדר פרשיות התורה והמועדים, הערוך ובלול מהלכה הגות פלפול ופניני דעת, והיה כל מבקש ה' ימצא בו דברי חפץ ערבים, ועל כולם גם סידר הדברים בצורה שובת לב ומשיבת נפש, תורה מפוארה בכלי מפואר, כיאה לתורה ונרתיקה.

בעברינו על בתרי הספר מצאנו בו עניינים רבים המתבארים בתוך הפרשיות מהן בהלכה מהן באגדה ומהן בפלפול, ערוכים בשפה ברורה ונעימה.

מתוך הסכמות הספר אתה למד על ערכו ומחברו, בראש הספר הסכמת הגאון רבי מרדכי קראום רב קהילת החרדים בירושם שנתנה למחבר בשנת תשע"א – בו מפליג בשבח המחבר וחיבורו, עוד הסכים עליו הגאון רבי ישראל זיכרמן שליט"א רבה של אחוזת ברכפלד, הגה"צ רבי יצחק קולידצקי שליט"א, הגאון רבי אורי אומן שליט"א ראש הכולל דתפארת אשר ב"ב, והגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א.

קיצור האומרים וסגנונם הבהיר מתאים מאוד ללימוד על שולחן השבת עם בני המשפחה, ובוודאי יביא תועלת גדולה למעיינים בו, ולעונג שבת ושמחת המועדות. יה"ר שיתקבלו הדברים בחבה בבי מדרשא, ויזכה לחבר עוד חיבורים לתועלת הרבים.

ספר

אילות לעזרתי

עניינים בש"ס

מתורת הרב הגאון רבי אייל שמריהו שליט"א

מעוטרת בהסכמות נלהבות

הספר זכה לפרס מפעל הפים לחיבורים תורניים חמישים וששה סימנים בעניינים שונים בש"ס ערוכים בטוטו"ד בנויים אריח ע"ג לבינה, אגודים בקרוב לארבע מאות עמודים – בספר אילות לעזרתי.

הרב הגאון רבי אייל שמריהו שליט"א מטובי עמלי התורה דישיבת פוניבז' זכה ליצוק מים על ידי ראשי הישיבה ה"ה הגרא"מ שך זצוק"ל והגרי"ד פוברסקי זצוק"ל, ומשם זכה לישב באהל התורה דכולל האברכים שע"י ישיבת פוניבז' אשר יצא שמו לתהילה. וכיום הינו מרביץ תורה בישיבת אהל יוסף. כעת הניף ידו להדפיס מחידושי תורתו נ"ו סימנים בעניינים שונים בש"ס ערוכים בטוטו"ד כדרכה של תורה, יורדים לעומקא של הלכה ובירורה של סברא, וכל הרואה אומר ברקאי.

הגאון הגדול רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א ראש ישיבת פוניבז' מפליג מאד בהסכמתו ובין הדברים כותב 'ובעברי בין הבתרים ראיתי חילו, כי זכה להתגדל ולעלות במעלות התורה ולחדש חידו'ת ישרים ונכוחים ביתרון השכל ודעת, ובעזי'ת יהי' לתועלת למבקשי ה'.

על הספר הסכים גם הגאון רבי נתן מחפור רב דקהילת חניכי הישיבות ע"מ קרית הרצוג אשר מרבה בשבח המחבר וחיבורו.

ברכותינו להרב המחבר שליט"א שיתקבלו דבריו בחיבה בבי מדרשא, ישוטטו רבים ותרבה הדעת. ויזכה לחבר עוד חיבורים בכל מקצועות התורה.

ניתן להשיג במחיר מסובסד בטלפון 0527624968

לרגל היא"צ של אבי המחבר הספר מחולק חינם לישיבות הק' ולבתי

המדרשות בארה"ק, ליצור קשר בטל' הנ"ל.

ניתן להשיג בחנויות ספרי אור החיים או אצל המחבר

רחוב קובלסקי 7 בני ברק 03-6190674

הגדת מהרש"א

י"ל ע"י מכון מורשה

י"ל ומופץ ע"י מערכת "קובץ גליונות"

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

הגדת קרעסטיר

י"ל ע"י מכון מורשה

הגדה של פסח מהרש"א

י"ל ע"י מכון מורשה
הרה"ג רבי נחום סילמן שליט"א

בשורה טובה ומשמחת עם הופעת ההגדה שרבים ציפו לה "הגדת מהרש"א" הכוללת אוצר בלום של סירושים וחידושים, מנהגים ופסקים, מערכות ותשובות משלחנו של גאון הדורות הגאון הנודע לשם ותחלה בכל קצוות תבל, הס"ק הגאון רבינו שלמה אליעזר אלסנדר זצוק"ל זי"ע א.

הגדה זו שהופיעה השנה על מדפי חנויות הספרים, איננה רק הגדה, היא גם הפתעה, הן מצד בעל ההגדה ואישיותו המפורסמת, והן מצד הסירוש המיוחד על סדר ההגדה.

פירוש הגדה זו ע"ם ההגדה של פסח כוללת שני מדורים: האחד, מדור חידושים ומערכות ע"ם ההגדה בעניני הפסח, חמץ ומצה, ליל הסדר, יו"ט וחוה"מ ועוד. המקורות לחידושים אלו הינם מספריו ומכתביו, חלקם רואים אור לראשונה מעצם כתיבת יד קדשו. והמדור השני כולל עובדות ומעשי רב על סדר ההגדה משבחו של אותו צדיק, וכן ממה שסיפר אותו צדיק בחיי חיותו אודות אבותיו ורבותיו נוחי נפש, והינם מלוקטים מספרים שונים ומסי השמועה.

בסוף הספר מצורף חיבור לטהרה את הקובץ הנכבד "תולדות מהרש"א" שהוא כ-200 עמודי הכולל את הידוע לנו, המעט מן המעט מקורות חייו ופועלו של רבינו הגדול אשר היה חד בדרא ומאורן של ישראל והאריך ימים בשיבה טובה מופלגת עד קרוב ל-120 שנה. בדמותו מתמזגים נושקים דברי ימי ישראל משלהי שנות הת"ק ועד פעמי שנות הת"ש, וסיפורו הוא סיפור קהילות ישראל בקושטא, דמשק, צפת וירושלים. חיבור זה יוצא לקראת מלאות 90 שנה להסתלקותו בכ"ב לחודש אייר הסמוך [תר"ץ-תש"ס].

הגדה זו נכתבה ונערכה ע"י הרה"ג ר' נחום סילמן שליט"א שכבר איתמחי גברא וקמיעא בהוצאת ספרים מתורתם של גדולי הדורות, ובמיוחד במגוון הגדות של פסח.

להשיג בחנויות הספרים הפצה: יפה נוף
לפרטים נוספים בטל 052-7682413
מייל adratkodesh@gmail.com

הגדה של פסח קרעסטיר

י"ל ע"י מכון מורשה
הרה"ג רבי נחום סילמן שליט"א

בשמחה וגיל התקבלה הבשורה המשמחת בקרב שוחרי התורה והחסידות על הופעת אור חדש – ההגדה החדשה שרבים ציפו לה הגדה של פסח "אהל ישעיה" קרעסטיר – אוצר בלום המכיל כ-600 עמודי גירוש ומלאים ליקוט נפלא של אמרות קודש והנהגות טובות, סיפורי מופת מרתקים ממקורות נאמנים שעברו במסורת אודות הצדיק הפלאי, מופת הדור, מושיען של ישראל הרה"ק רבי ישעיהלי מקרעסטיר זי"ע א.

מלבד חידושי וסיפורי הרה"ק מקרעסטיר הסדורים על סדר ההגדה, נוספו כמה מעלות טובות בהגדה זו: פירוש "צחר לתיבה" – הכולל ביאור משולב על סדר ההגדה בשפה ברורה ונעימה ובסגנון השווה לכל נפש. אוצר הלכות ומנהגים לחודש ניסן וחג הפסח. אוצר תפילות ותחינות לחודש ניסן וחג הפסח. וכן ההגדה לפי כל הנוסחאות ספרד, אשכנז ועדות מזרח.

וכל זה נדפס במהדורת פאר משופרא דשופרא באותיות גדולות ומאירות עינים, ברוב סאר וחדר ובעיצוב מרהיב עין.

בטוחנו כי רבים וטובים יהנו מספר טוב ומועיל זה שכבר שנים רבות מצפים לו כל צועדים בעקבותיו של אותו צדיק וצ"ל, וביאו את הברכה לביתם.

ליל הסדר עם הגדת קרעסטיר – הרגשת התעלות הנפש ורוממות החג הקדוש.

להשיג בחנויות הספרים הפצה: יפה נוף
לפרטים נוספים בטל 052-7682413
מייל adratkodesh@gmail.com

שב שמעתתא

פירוש בית אבי מהגר"א גניחובסקי זצ"ל

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

אגן הסהר (ח"ג)

עובדות ופניני הלכה מהגר"א גניחובסקי זצ"ל

את תורתו של הגה"צ רבי אברהם גניחובסקי זצוק"ל אין צורך להכיר לקוראי המדור, שמועותיו וחיידודי תפיסתו הפכו מזמן לנכסי צאן ברזל בעולם התורה, גאונותו בתורה שהכתה בתדהמה תמיד, אינה נופלת מגאונותו בחסד וברגישות אל הזולת, גם היא מפורסמת וידועה.

יותר ממה שעשה חסד הוא היה גאון בחסד, בהבזק של רגע היה ננער ומונע צער או בזיון מיהודי, גם בחלק דקדוק ההלכה היה מפורסם ביותר, דמות פלא, ומסכת חיים של קידוש שם שמים על כל צעד ושעל: נצטט כאן מתפילה שכתב בימי עלומיו, המתפרסמת בראש הכרך השלישי של הספר 'אגן הסהר' המגלה טפח ומכסה טפחיים מרשפי אש הקדש שבערו בו מקטנות:

אנא, רצוני רק כך ושזולתך לא יחדור למצפוני, ושלא יהיה לי שום שיג ושיח עם זולתך, ואמצא חן בעיניך. ושלא ידיך וגונני, וטהרני, וקדשני, זכני, זכבני, ותן לי מוחין דגדלות. הבנני תורתך שלא אנטה ממעגלותיך, ושלא אנטה מהפשטות והצלני ממתחכמים. הצלני מחנפים הצלני מגאווה, הצלני מלשח"ר, הצלני מחטא ועון, הצלני מדיבורים בטלים, תן לי שקידה נמרצת, ועיון עמוק לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, שלח נא משיח בן דוד עבדך, טהר אויר ארצך, זכך מוחות עמך, התגלה לענימו וידע כל פעול אותך, בנה ביתך יקריבו קרבנותיך, למדנו תורתך ברר נצוציך.

שב שמעתתא

עם פירוש

בית אבי

מהגאון הגדול הצדיק המופלא
רבי אברהם גניחובסקי זצוק"ל

יו"ל ע"י תלמידו הרה"ג רבי שמואל אהרן פיש שליט"א

הספר שב שמעתתא שהינו ספר יסוד בחייהם של עמלי התורה ומכיל בקרבו יסודות איתנים בסוגיות המורכבות והמרכזיות שבש"ס, אינו יורד משולחן עולם התורה זה כבר כמה דורות, פירושים וחיבורים רבים נתחברו סביבו במשך הדורות.

הגאון המופלא רבי אברהם גניחובסקי זצוק"ל שמסכת חיוו היו מקשה אחת של סיני ועוקר הרים, ומשוש חיוו היו חוויות דאביי ורבא, עשה גם הוא ציצים ופרחים ואוזניים לחידושי השמעתתא, וכדרך חידושי המשמחים אלקים ואנשים משובלים בחידוד וירידה לעומקא של סברא וחוד החילוק, גם הספר הזה נתייחד בטעמו המיוחד של הגאון זצוק"ל.

הספר שכבר הודפס בכמה מהדורות ונתקבל בחבה בעולם התורה, נדפס עתה שוב וניתן להשיגו שוב בחנויות הספרים.

אגן הסהר

מתורתו ומסכת חיוו של הגאון הגדול הצדיק המופלא
רבי אברהם גניחובסקי זצוק"ל

חלק שלישי בסדרה

יו"ל ע"י תלמידו הרה"ג רבי שמואל אהרן פיש שליט"א
קרוב לשש מאות וחמישים עמודים מלאים מזן לזן בעובדות הנהגות ופניני הלכה ועיון מתורתו של הגאון המופלא רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל

סדרת הספרים 'אגן הסהר' נתקבלו בחיבה יתירה בכל שדרות היהדות, וזה עתה נוסף לסדרת הספרים הנ"ל חלק שלישי אוצר בלום של חידודי תורה עובדות ונהגות וחידושי הלכה מהגאון הנ"ל.

מן הראוי לציין דברים שאמר עליו מרן הגאון הגדול בדמעות שלישי בעת מסע הלוויה "משחר נעוריו כל דיבור ודיבור עמו בדברי תורה היה תמיד משהו מיוחד, מעורר הלב מבונן ומרחיב עמקי מחשבה, והכל בנועם וענות חן שמפליא לבבות, גאון אמיתי וצדיק אמיתי במובן המקורי והאמיתי של המילה, אשר גם בדורות הקודמים אשר שלטה בהם האמת היה לשם ולתהלה בפי כל'.

את הספרים יחד עם שאר ספרי הגאון המופלא זצוק"ל ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות, במחיר מיוחד לקראת הפסח

אוצר הספרים יו"ל ע"י מערכת קובץ גליונות. לפרטים נוספים ניתן לפנות לטלפון 05331459000 או במייל k.gilyonot@gmail.com